

ΚΡΗΤΙΚΑ 2267

ΠΕΡΙ

ΕΡΩΤΟΚΡΙΤΟΥ

ΚΑΙ

ΤΟΥ ΠΟΙΗΤΟΥ ΑΥΤΟΥ

ΔΗΜΟΤΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
— ΧΑΝΙΩΝ —
ΑΥΞ. ἀριθ. 56481
Χρονολ. Είσαγ. 18-5-2000
Είδος της Κοινων. Λογ. 259 / 2000
Αριθ. 259 / 2000

ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΚΑΙ ΚΡΙΤΙΚΗ ΚΑΙ ΓΛΩΣΣΙΚΗ ΜΕΛΕΤΗ

ΜΕΤΑ ΓΛΩΣΣΑΡΙΟΥ

ΥΠΟ

Α. Ν. ΓΙΑΝΝΑΡΗ

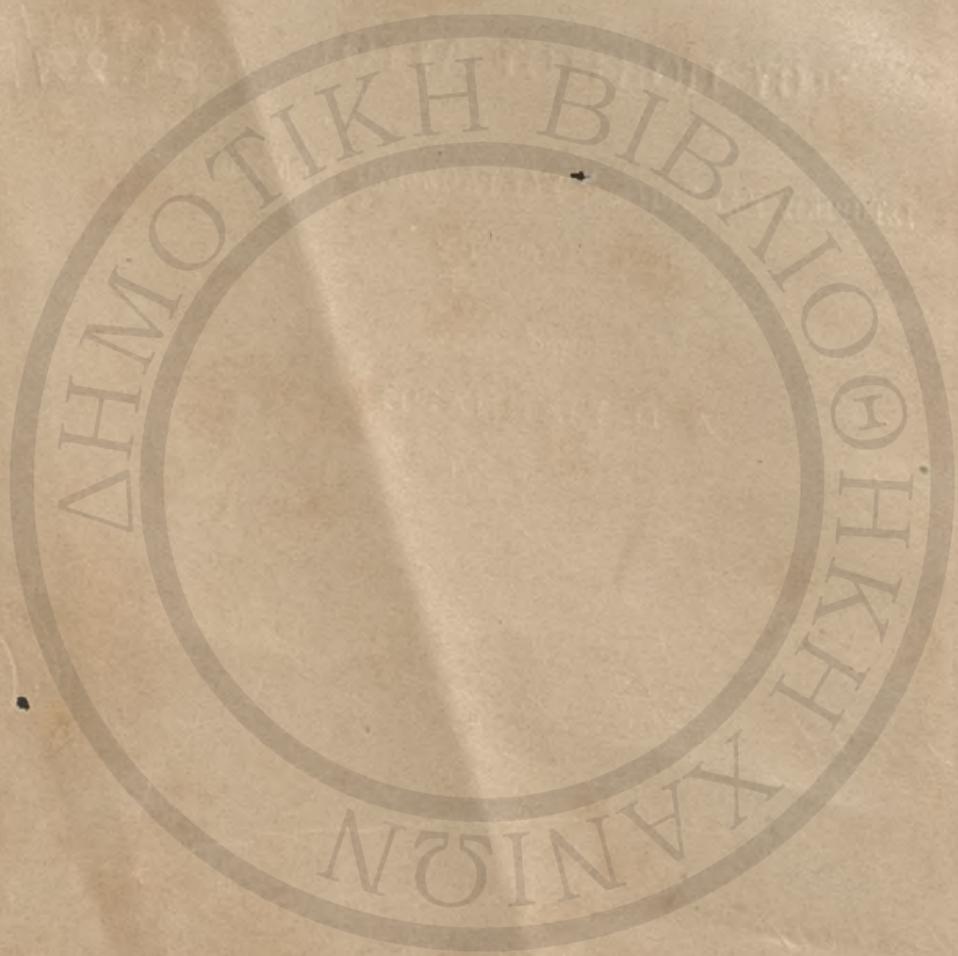
ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

ΕΚ ΤΟΥ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ ΤΩΝ ΚΑΤΑΣΤΗΜΑΤΩΝ
ΑΝΕΣΤΗ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΙΔΟΥ

1889

11-11-7-11-11

ΤΩΙ ΓΕΡΑΡΩΙ ΤΗΣ ΚΡΗΤΗΣ ΣΤΡΑΤΙΩΤΗΙ

ΚΑΙ ΠΟΛΛΑ Μ' ΕΥΕΡΓΕΤΗΣΑΝΤΙ ΘΕΙΩΙ

Χ. Μ. ΓΙΑΝΝΑΡΗΙ

ΕΥΓΝΩΜΟΣΥΝΗΣ ΕΝΕΚΑ

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Ἀναδεξάμενος παρὰ τῆς Γενικῆς τῶν Κρητῶν Συνελεύσεως τὴν ἐντολὴν τοῦ ἐξεργάσασθαι καὶ ἐκδοῦναι τὸν Ἐρωτόκριτον, καθῆκον ἐμὸν ἡγησάμην τὸ μὲν ἵνα ἐξετάσω καὶ ἐλέγξω τὸ κυκλοῦμενον διεφθαρμένον κείμενον καὶ ἀποκαταστήσω, κατὰ γε τὸ ἐφικτόν, τὴν γνησίαν αὐτοῦ Κρητικὴν λέξιν, τὸ δ' ἵνα ἀναζητήσω εἴ τι καὶ ἄλλο συγγενὲς πρὸς τὸ ἔργον καὶ τὸν ποιητὴν ἀποκείμενόν που καὶ ἄγνωστον τυγχάνει. Πρὸς τοῦτο οὐδαμῶς κατώκησα ἵνα πρὸς τὰ τῆς Εὐρώπης οἰκεία μουσεῖα πορευθῶ καὶ ἀναζητήσω χειρόγραφα ἢ ἄλλα σημειώματα πλείονος ἢ ἐλάττονος λόγου ἄξια.

Οὕτω δὴ ἐρευνήσας τὰ μουσεῖα τῶν Παρισίων καὶ τοῦ Λονδίνου καὶ τῆς Ὁξωνίας καὶ τοῦ Μεδιολάνου καὶ τῆς Ἑνετίας, ἄλλο μετ' ἄλλο (1), ἐνέτυχον παντοίοις φιλολογικοῖς εὐρήμασι πλέον ἢ ἐλάττον οἰκείως πρὸς τὸ θέμα ἔχουσιν. Ἀληθῆ ὅμως καὶ τιμιώτατα εὐρήματα τὸ σκοτεινὸν ζήτημα τοῦ Ἐρωτοκρίτου ἱκανῶς σαφηνίζοντα ἀνεύρον ἐν Λονδίῳ καὶ Ἑνετίᾳ, πόλεσι πλουσίαις Ἑνετικῶν καὶ ἄλλων χειρογράφων.

(1) Ἐνταῦθα ἐπίκαιρον καὶ δίκαιον ἡγοῦμαι ἵνα δημοσίᾳ ὁμολογήσω ὅτι πολλὴν ὀφείλω χάριν τοῖς φιλοφρονεστάτοις ἐφόροις καὶ ὑπαλλήλοις τῶν εἰρημένων Μουσείων, μάλιστα δὲ τοῖς κκ. *Al. Murrey* καὶ *Roundell Sanderson* ἐν τῷ Βρεττανικῷ Μουσείῳ, τοῖς κκ. *Car. Prof. Carlo Castellani*, Prefetto della Biblioteca Nazionale di S. Marco.—*Camillo Soranzo*, Sottobibliotecario della Biblioteca di S. Marco.—*Comm. Bartolomeo Cecetti*, Sovrintendente agli Archivi Veneti e Direttore del Archivio generale di Venezia.—*Car. Antonio Bertoldi*, Direttore del Civico Museo e Raccolta Correr.—Διαφερόντως δὲ πλείστην προσοφείλω χάριν τοῖς εἰρημένοις φίλοις κκ. *Roundell Sanderson* ἐν τῷ Βρεττανικῷ Μουσείῳ καὶ τῷ εὐπατρίδῃ *Camillo Soranzo* ἐν τῇ Μαρκιανῇ βιβλιοθήκῃ, οἵτινες οὐ μόνον ἐκεῖ διατηροῦντί μοι χρησιμώτατοι ἐγένοντο, ἀλλὰ καὶ νῦν ἐπιπροβημοτάτους ἑαυτοὺς εἰς πᾶσάν μου αἴτησιν παρέχουσιν.

Ἡ Ἐνετία μάλιστα ἔχουσα τὴν ἀτίμητον Μαρκιανὴν Βιβλιοθήκην καὶ τὰ ἀρχεῖα Correr καὶ Frari⁽¹⁾ εἶνε ταμεῖον ἀκένωτον ἱστορικῶν καὶ φιλολογικῶν μνημείων τῶν μεσαιῶνων χρόνων. Ἐκαστον τῶν μουσειῶν τούτων ἐγκρύπτει ἀληθῆ ἠθασυρὸν ἱστορικῶν ἀρχαιοτήτων καὶ ἀναρίθμητον πλῆθος χειρογράφων περὶ Κρήτης. Ἐν τῷ ἀρχεῖῳ μάλιστα Frari σφύζονται καὶ ἐνενηήκοντα πέντε τόμοι ἐπισήμων ἐγγράφων, ὧν ἐνενηήκοντα μὲν πρόερχονται ἐξ Ἡρακλείου, πόλεως τότε πρωτευούσης τῆς Κρήτης, ἐπιγραφόμεναι Duca di Candia, δύο δ' ἐκ Χανίων, πόλεως νῦν πρωτευούσης τῆς νήσου, καὶ ἕτεροι δύο ἐκ Ῥεθύμνης, εἷς δ' ἐκ Σητείας. Εἰς ταῦτα προσθετέον ἅπειρα ἄλλα ἔγγραφα δημόσια τε καὶ ἰδιωτικά, ληξιαρχικά βιβλία, ἐδρετήρια, διπλώματα καὶ τὰ παραπλήσια, ἐν οἷς καὶ τὰ ἐπίσημα διπλώματα τῶν Καλεργῶν, τὰ περιέχοντα τὰς ὑπὸ τῆς Δημοκρατίας ἀπονεμηθείσας αὐτοῖς προνομίας. Καθ' ὅλου δ' εἰπεῖν τοσαύτη εἶνε ἡ πληθὺς τῶν ἐν Ἐνετίᾳ σφύζομένων Κρητικῶν χειρογράφων, ὥστε οὐδὲ δεκαετία ὅλη ἠθελεν ἐξαρκέσει πρὸς ἀνάγνωσιν καὶ ἐξεργασίαν αὐτῶν.

Ἀλλὰ περὶ Ἐρωτοκρίτου λόγον ἐνταῦθα ποιοῦμενοι ἀναγκαῖον κρίνομεν νὰ σημειώσωμεν ὅτι ἡ Μαρκιανὴ Βιβλιοθήκη καὶ τὸ ἀρχεῖον Correr κέκτηνται ἀνὰ ἓν ἀντίγραφον γενεαλογικῆς τινος βίβλου τῶν Ἐνετῶν καὶ Ἐνετοκρητῶν εὐγενῶν, ἦτις συνταχθεῖσα μεσοῦσης τῆς παρελθούσης ἑκατονταετηρίδος ὑπὸ τοῦ εὐγενοῦς Ἐνετοῦ Fr. Barbaro, μέγιστα τιμᾶται ὑπὸ τῶν ἐπαύτων⁽²⁾.

Ἄλλο βιβλίον χειρόγραφον τῶν ἐν Κρήτῃ εὐγενῶν εὐρίσκειται ἐν τῇ Μαρκιανῇ βιβλιοθήκῃ συντεταγμένον ὑπὸ τινος εὐγενοῦς Κρητὸς καλουμένου H. Muazzo, μεσοῦσης τῆς ὀγδόης δεκαετίας τοῦ παρελθόντος αἰῶνος⁽³⁾. Ὁ χειρόγραφος οὗτος τόμος εἶνε ἀληθῆς βίβλος τῆς ἐν Κρήτῃ Ἐνετοκρατίας, ἅτε ἐνοπτρίζων ἐν χρονολογικῇ συνόψει τὴν ἐσωτερικὴν καὶ πολιτικὴν ἱστορίαν τῆς μακροαῖωνος ἐν τῇ νήσῳ Ἐνετικῆς κυριαρχίας.

(1) Ἐν τῷ Μουσείῳ Correr, καλουμένῳ Museo civico, σφύζονται πλεῖστα ἔγγραφα καὶ ἐκθέσεις ἰδιωτικῆς φύσεως.

(2) Francesco Barbaro, Genealogie dei Patricii Veneti. Cod. 512. vol. 3.

(3) N. H. Muazzo, Cronica delle Famiglie Nobile Venete, che abitarono in Regno di Candia, o mandate in Colonia, o capitate con altre occasioni fino al tempo che il Regno passo sotto il dominio de'Turchi con le discendenze di quelle che ripatriate in detto tempo s'attrovano tuttavia in Venezia. MDCLXX.

Ἄλλὰ καὶ τὸ Βρεττανικὸν Μουσεῖον, τὸ θαυμασιώτατον τῶν τῆς ἀρχαιότητος θησαυροφυλακίων, δὲν στερεῖται Κρητικῶν χειρογράφων. Ἐξ ἐναντίας ἐνταῦθα σφύζονται ἄλλα τε πολλὰ καὶ δὴ καὶ ἱστορικὸν δοκίμιον τῆς ἐν Κρήτῃ Ἐνετοκρατίας πλήρες παντοίων καὶ περιεργωτάτων εἰδήσεων. Τὸ σπουδαιότατον ὅμως πάντων τῶν αὐτόθι Κρητικῶν κειμηλίων ἐστὶ κεκαλλιγραφημένον τοῦ Ἐρωτοκρίτου χειρογράφου. Τὸ κομψότατον τοῦτο μνημεῖον εὐρίσκειται κατελεγμένον ἐν τῇ Ἀρλειανῇ συλλογῇ ὑπ' ἀριθμὸν 6645 (Harleian Collection N° 6645), εἶνε δὲ πλείστου λόγου ἄξιον καὶ πολυτιμώτατον, ἅτε τὸ μόνον χειρόγραφον τοῦ Ἐρωτοκρίτου ὃν, ὅπερ περιεσώθη εἰς ἡμᾶς, ἄλλως τε καὶ περιέχον τὸ κείμενον πλήρες—μόνον ἐν φύλλον ἑλλείπει—καὶ 120 μικρογραφίας παντοίας σιγνᾶς τοῦ κειμένου ἀπεικονιζούσας.

Ἐκ πάντων τῶν προειρημένων εὐρημάτων ἀντιγράψας ἐπιμελῶς πάνθ' ὅσα εἶχον εἰκείως πρὸς τὸ θέμα μου καὶ ἀντεξετάσας αὐτὰ πρὸς ἄλληλα καὶ πρὸς τὰς ἰδίας ἐμοῦ σπουδὰς περὶ τὸ κείμενον, συνήγαγον συμπεράσματα περὶ τοῦ ποιητοῦ καὶ τοῦ ποιήματος, ἃ ὑποβάλλω σήμερον εἰς τὴν κρίσιν τῶν ἀναγνώστων μου. Ἐὰν ἐσφάλην ἐν τισὶ συνδυασμοῖς ἢ συμπεράσμασιν, οὐδαμῶς θέλω ὀκνήσειν νὰ ἐπανορθώσω τὰ ἡμαρτημένα. Ἐπινοῶν μάλιστα νὰ δημοσιεύσω καὶ κριτικὴν ἔκδοσιν τοῦ ποιήματος χάριτας θέλω ὁμολογήσειν παντὶ τῷ φιλίως ἐλέγξοντί μου τὰ ἐν τῇδε τῇ πραγματείᾳ πλημμελῶς ἔχοντα.

Ἐν Ἀθήναις τῇ 5 Ἀπριλίου 1889.

A. N. ΓΙΑΝΝΑΡΗΣ

Παροράματα διορθωτέα.

Σελ. 5 στίχ. 37 MDCCLXX (ἀντί MDCLXX). Σελ. 2 στ 4 συνα-
χθῶσι (ἀντί συνταχθῶσι). Σελ. 16 στ. 16 ἔ 22 Μυτιλήνη (Μιτυλ-)
Σελ. 22 στ. 35 Κρήτην (Κρήνην). Σελ. 9 στ. 24 παραδίας
(πυραλ.) Σελ. 24 στ. 34 Ἰταλική (Ἑλληνική). Σελ. 19 στ. 34
MCCLXX (MCLXX). Σελ. 29 στ. 35 ἔ 36 Πρασὸς ἔ Δάφνη
(Πρασὸς ἔ Δαφνί). Σελ. 45 στ. 2 ἀντιλογικαί (-καί) Σελ. 54 στ.
5 τυγχάνοντα (τυγχάνουσα). Σελ. 59 στ. 9 Τριπόλεμος (-πόλ-).
Σελ. 74 στίχ. 9 μεταθετός μετὰ τὸν στ. 30 — Ἐν τῷ γλωσσα-
ρίῳ ζῶ² (ἀντί ζῶ¹).

ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟΝ

ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΠΟΙΗΤΟΥ ΤΟΥ ΕΡΩΤΟΚΡΙΤΟΥ

§ 1. Ἀγνώστου τυγχάνοντος συγγραφέως τινὸς δυνάμεθα νὰ ἀνερευνήσωμεν τὴν πατρίδα καὶ ἐποχὴν αὐτοῦ ἐκ διττῶν τεκμηρίων, ἐξωτερικῶν καὶ ἐσωτερικῶν. Καὶ τὰ μὲν ἐξωτερικὰ ἐπερίδονται ἐπὶ ξένης μαρτυρίας ἢ καὶ παραδόσεις, τὰ δ' ἐσωτερικὰ εἰσὶν ἐπαγωγικὰ καὶ ἀποδείξεις καὶ πορίσματα συναγόμενα ἐκ τῆς μελέτης αὐτοῦ τοῦ περὶ οὗ ὁ λόγος συγγραφέως. Μέχρι τοῦδε οὐδετέρω τῶν μεθόδων τούτων ἠδυνήθη νὰ ἐφαρμοσθῇ τελεσφόρως εἰς τὸν ποιητὴν τοῦ Ἐρωτοκρίτου, διότι οὔτε ἐξωτερικαὶ μαρτυρίαι ὑπῆρχον οὔτε ὁ ἐν τῷ ποιήματι γινόμενος χαρακτηρισμὸς ἐνομιζέτο ἱκανὸν κριτήριον τῆς ἐποχῆς αὐτοῦ. Διὰ τοὺς λόγους τούτους τὰ κατὰ τὸν ποιητὴν ἄχρι σήμερον μόνον οὐχὶ διετέλουν ἄγνωστα, καθ' ὅσον καὶ ἡ ἐπιλογικῶς προστεθειμένη καὶ εἰς τὸν ποιητὴν ἀναφερομένη δὴλωσις

Βιτσέντζος εἶν' ὁ ποιητὴς καὶ τὴ γενιὰ Κορνάρου,
ποῦ νὰ βροθῇ ἀκριμάτιστος σὰ θά τον πάρ' ὁ Χάρος.
Σ' τὴ Στείαν ἐγεννήθηκε, 'ς τὴ Στείαν ἐνεθράφη,
ἐκεῖ 'καμε κ' ἐκόπιασε ἐτοῦτ' ἄ ποῦ σας γράφει.
'Σ τὸ Κάστρον ἐπαντρεύτηκε σὰν ἀρμπνεύγ' ἡ φύσι,
τὸ τέλος τοῦ 'χει νὰ γενῇ ὅπ' ὁ θεὸς ὀρίση,

ἐλλειπούσης πάσης ἄλλης ἐπιμαρτυρούσης εἰδήσεως, δύναται εὐλόγως νὰ κριθῇ ὑπόπτος καὶ προσβληθῇ ὡς ὀθνεῖα προσθήκη μεταγενεστέρου παραχαράκτου. (§ 19.)

§ 2. Ἐν τοιαύτῃ καὶ ἡμεῖς ἀπορία πρό τινος χρόνου διατελοῦντες καὶ ἐστερημένοι παντὸς οἰουδήποτε ἐξωτερικοῦ βοηθήματος ἐγνωμεν ἵνα ἐγκύψωμεν συντόμως εἰς τὴν ἀκριβῆ ἐξέτασιν τοῦ κειμένου ἐλπίζοντες ὅτι διὰ μακρῶς καὶ ἐπιπόνου μελέτης καὶ διὰ παντοειδῶν συνδυασμῶν πραγμάτων καὶ γεγονότων ἠδυνάμεθα νὰ καταλήξωμεν εἰς εὐάρεστον καὶ ἄξιον λόγον ἀποτελέσμα.

§ 3. Καὶ ὕτως ἐνδελεχῆς μελέτη τοῦ ποιήματος ἀνευρίσκει ἱκανὰ σημεῖα χαρακτηριστικά, ἅπερ συνδυαζόμενα λελογισμένως πρὸς

ἐξωτερικὰ γνωστὰ γεγονότα καὶ πρὸς τὴν μεσαιῶνα ἱστορίαν καὶ Ἑνετοκρατίαν δύνανται νὰ ἀποτελέσωσι βάσιν καὶ ἀφετηρίαν εὐρυτέρων κριτικῶν μελετῶν. Τὸ πρᾶγμα ὅμως χρήζει πολλῆς προσοχῆς καὶ περισκέψεως μὴ ἐκ τῶν ποικίλων συνδυασμῶν συνταχθῶσι σφαλερὰ πορίσματα. Διότι ἐν ᾧ ἀνευρίσκονται ἐνιαχοῦ κριτήριά τινα, εἴτε λανθάνοντα εἴτε φανερά, χαρακτηριστικὰ τῆς ἐποχῆς τοῦ ποιήματος, ἀλλαχοῦ ἀπαντῶσιν ἀντιφάσεις καὶ ἀναχρονισμοὶ δυσχεραίνοντες μάλα τὴν ἀνεύρεσιν τῆς ἀληθείας. Τοιαύτη μάλιστα δυσχερεία ἀπαντῶμεν εὐθύς ἀρχόμενοι τοῦ βιβλίου (Α 19), ἕτε διδασκόμενοι ῥητῶς ὅτι τὸ ποίημα ἀνάγεται

ἔς τοσοῦτο περαζόμενους καιροῦς ποῦ οἱ Ἕλληνας ὦρίζα (1).

(1) Τὸν στίχον τοῦτον καὶ τὸν ἀμέσως ἐπόμενον ἐπιμαρτυρούμενος ὁ κ. Κ. Σάθας ἐν τῷ νεωτάτῳ αὐτοῦ τόμῳ (Documents inédits relatifs à l'histoire de la Grèce au moyen âge, Vol. VIII, Paris 1888) ἰσχυρίζεται ὅτι ἐν πᾶσι τοῖς Νεοελληνικοῖς ᾄσμασιν ἐπικρατεῖ εἰδωλοατρικός χαρακτήρ, ἀποφαίνεται δ' ὠρισμένως ὅτι ἐν οὐδενὶ τῶν δημῶδων ἡμῶν ἐπῶν ἀνευρίσκεται οὐδ' ὁ ἐλάχιστος αἰνιγμὸς Χριστιανικῶν φρονημάτων. «Dans toutes les épopées populaires, lèguei, qui nous sont parvenues on ne rencontre pas la moindre allusion au christianisme;... Erotocritos, ce roman si goûté du peuple, ne citant pas un mot chrétien, prélude par l' éloge de la religion des anciens Athéniens [γραπτέον Γρεκς]: ὁποῦ εἶχεν ἡ πίστις τῶν θεμελιωμένη ρίζα»

Ταῦτά δ' ἐπαναλαμβάνει καὶ ἐν Ἑστία (ἀριθ. 592, Μαΐου 1, 1888). «Εἰς τὰ Κρητικά, ἀποφαίνεται, δράματα ἐμφανίζονται ἐπὶ σκηνῆς οἱ θεοὶ τοῦ Ἑλληνισμοῦ ἵνα ἐπαναφέρωσιν ἐπὶ τῆς γῆς τὴν ἐκδιωχθεῖσαν εὐθυμίαν· αὐτὸς ὁ Ἐρωτοκρίτος, ἡ δημοφιλεστέρα τῶν Ἀθηναϊκῶν [;] ἐποποιῶν, οὐδαμοῦ μνημονεύων τὸ χριστιανικὸν ὄνομα, ἀρχεται ἀπὸ ἐγκωμίου τῆς θρησκείας τῶν παλαιῶν Ἀθηναίων [γραπτέον Ἑλλήνων].

ὁποῦχεν ἡ θρησκεία τῶν θεμελιωμένη ρίζα».

Ἄλλ' ὁ περὶ οὗ ὁ λόγος στίχος τοῦ Ἐρωτοκρίτου λέγει ἀκριβῶς τάναντία, ἥτοι

ἔς τοσοῦτο περαζόμενους καιροῦς ποῦ οἱ Ἕλληνας ὦρίζα,
κι' ὁποῦ δὲν εἶχ' ἡ πίστις τῶς θεμελιωμένη ρίζα,

ἀποφαίνει δὲ τὸν ποιητὴν καλὸν Χριστιανόν, ὡς τοῦτο ἐπιμαρτυροῦσι καὶ ἄλλα χωρία, οἷον (E 1540)

Βιτσέντζος εἶν' ὁ ποιητὴς καὶ τὴ γενιὰ Κορνῶρος,
ποῦ νὰ βρεθῆ ἀκριμάτιτος σὰ θὰ τον πάρ' ὁ Χάρος, κτλ.
τὸ τέλος τοῦ ἔχει νὰ γενῆ ὅπ' ὁ θεὸς ὀρίση.

δι' ὃ καὶ κατηγορήθη μάλιστα ὡς υπεράγαν Χριστιανός. (Chr. A. Brandis, Mittheilungen 1842, III σελ. 79.)

Ἄλλὰ καὶ ἡ ὑπὸ τοῦ κ. Σάθα τῷ ποιητῇ ὑποβαλλομένη λέξις θρησκεία, ὡς γνωστόν, δὲν εἶνε δημῶδης, ἀλλ' ἀντ' αὐτῆς κοινολεκτεῖται ἡ παλαιὰ λέξις πίστις(ς).

§ 4. Ἡ δήλωσις αὕτη διατελεῖ ἐν προφανεῖ ἀντιφάσει πρὸς τὰ ἐν τῷ ποιήματι περιγραφόμενα πράγματα καὶ πρόσωπα, δι' ὃ καὶ πρέπει νὰ ἐρμηνευθῆ ὡς σκόπιμος ἀναχρονισμὸς καὶ ποιητικὸν τέχνασμα, οὐδαμῶς δὲ νὰ ἀποδοθῆ εἰς ἄγνοιαν ἢ ἀδεξιότητα τοῦ ποιητοῦ ἅτε δι' ὅλου τοῦ ποιήματος καταδεικνυμένου τὸνναντιῶν ὅτι ὁ οὗτος καὶ εὐφυῶς καὶ τεχνικῶς εἶχε πρὸς τὸ ἔργον αὐτοῦ.

§ 5. Τὸν ἀναχρονισμὸν ἄρα τοῦτον καὶ εἰ τιμὴ ἄλλῃ ἐντυγχάνομεν ἐν τῷ ποιήματι θεωροῦντες ὡς τέχνασμα σκοπίμου ἀποπλανήσεως χάριν μείζονος ἐλευθερίας περὶ τὴν οἰκονομίαν καὶ χρῆσιν ἐπεισοδίων καὶ πραγμάτων ἀλλοτρίων, ἀπτόμεθα τῶν ἄλλων σημείων καὶ λοιπῶν ὑπολανθανόντων κριτηρίων καὶ ἐπιχειροῦμεν ἵνα προσδιορίσωμεν τὴν πατρίδα καὶ ἐποχὴν τοῦ ἡμετέρου ποιητοῦ πρῶτον ἐξ ἐσωτερικῶν κριτηρίων, καθ' ὅσον ἐφικτὸν ἐστὶ, καὶ εἶτα ἐξ ἐξωτερικῶν μαρτυριῶν ἄρτι ἀνευρεθειῶν ὑφ' ἡμῶν.

Α' Ἐσωτερικὰ κριτήρια καὶ τεκμήρια.

1) Περὶ τῆς πατρίδος τοῦ ποιητοῦ.

§ 6. Καὶ πρῶτον περὶ τῆς πατρίδος αὐτοῦ ὑπῆρξεν ἀνεκάθεν πλήρης συμφωνία ἀπερειδομένη βεβαίως εἰς τὴν ἐν τέλει τοῦ ποιήματος εὐρισκομένην δήλωσιν, καθ' ἣν ὁ ποιητὴς ἦν Κρήσις γεννηθεὶς μάλιστα καὶ ποιήσας ἐν Σητεῖα (1). Ἡ ὁμόφωνος αὕτη γνώμη

(1) Περὶ τῆς ὀρθῆς γραφῆς τῆς Σητείας (ἢ Σιτείας) καὶ τοῦ Λασηθίου δὲν νομίζομεν ἄσκοπον νὰ σημειώσωμεν ἐνταῦθα τὰς ἐπομένας παρατηρήσεις. Εἶνε κοινῇ παραδεδεγμένον καὶ πεπιστωμένον ὅτι ἡ παλαιὰ πόλις Ἡπειρα (ἐνίστε Ἡπειρα), ἡ δι' ὅλου τοῦ μέσου αἰῶνος πρωτεύουσα τῆς ὅλης ἐπαρχίας Σητείας, ἔκειτο πρὸς δυσμὰς τῆς νῦν πρωτεύουσας, τοῦ Λιμένος Σητείας, οὐδεμίᾳ δ' ἀμφιβολία ὑπάρχει ὅτι ἐκ τῆς παλαιᾶς Ἡπειρας ὠνομάσθη ὅλη ἡ ἐπαρχία συγχωνευθέντος τοῦ τελικοῦ σ τῆς προθέσεως εἰς εἰς τὴν ἀρχτικὴν συλλαβὴν τοῦ Ἡπειρα, ὅσον [εἰ]ς Ἡπειραν, σ-Ἡπειρα, Σήπειρα-Setia, Sitia, Stia. Ἄλλα μαρτύρια τοιαύτης συγχωνεύσεως εἰσὶν ἡ πλησίον κειμένη Σ-ί-τα-νος (παρὰ τὸ [εἰ]ς Ἰ-τανον), Σ-κάρπαθος, Σ-αμψοῦς (εἰς Ἀμισόν), Σ-καρδαμούλα (εἰς Καρδαμύλην). Πρβλ. καὶ Σ-ταμ-πούλ (εἰς τὴν Πόλιν), Σ-τὰν-Dia (εἰς τὴν Δίαν).—Κατὰ ταῦτα ἀναγκαιῶς ἔχει νὰ γράφηται σὺγ' Σιτεία ἀλλὰ Σητεῖα εἰ μὴ Σήπειρα.

Ἐπὶ Ἐνετῶν ἡ Κρήτη διηρέετο εἰς τέσσαρα τμήματα ἡ Διοικήσεις ὧν ἐκάστη ὠνομάζετο ἐκ τῆς ἐαυτῆς ἐδρας, ἤγουν La Canea, Rethimo, Candia, La Sitia. Τὸ τελευταῖον τοῦτο ὄνομα ἀείποτε ἐξερέετο συνάεθρως, La Setia ἢ La Sit(h)ia, περιελάμβανε δὲ τὴν κυρίως ἐπαρχίαν Σητεῖαν (ἧτις ἦν καὶ ἐδρα τῆς

ἤρξατο πρὸ μικροῦ πολεμουμένη ἀλλ' ἄνευ τινὸς ἀνταποδείξεως ἢ δικαιολογίας (1). Τοιαῦται ἀξιωματικαὶ ἀρνήσεις δὲν ἔχουσι, ὡς εἰκός, μέγα κῦρος οὐδὲ δύναται νὰ κλονήσωσι τὴν κρατοῦσαν πεποιθησιν. Προκειμένου μάλιστα περὶ Ἑρωτοκόritου οὐδεὶς καὶ μετρίως γνωστικῶν τὴν Κρητικὴν διάλεκτον δύναται νὰ ἀμφισβητήσῃ τὴν Κρητικὴν αὐτοῦ ἰθαγένειαν. Ἡ γλῶσσα, ὁ ἀψευδέστατος οὗτος γνώμων, μαρτυρεῖ ἐν ἐκάστη σελίδι, ἐν ἐκάστῳ στίχῳ, ὅτι εἶνε ἔργον γνησίου Κρητὸς καὶ μάλιστα Κρητὸς τραφέντος καὶ ἀγροῖκον βίου διαγαρόντος. Οἱ σήμερον ἔτι Κρητὲς οὐ μόνον οἰκειότατα ἔχουσι πρὸς τὴν λέξιν τοῦ ποιήματος, οὐ μόνον κατανοοῦσι καὶ αἰσθάνονται ἐκαστον αὐτοῦ στίχον, ἀλλὰ καὶ διαγινώσκουσιν εὐχερῶς, ἐκ τοῦ λεπτικοῦ χαρακτήρος, καὶ τὸν τόπον τῆς νήσου ἐν ᾧ ἐγεννήθη τὸ ποίημα.

Διοικήσεως) καὶ τὴν Ἱεράπυτναν ἢ Ἱεράπετρον μετὰ τῆς Δίκτης καλουμένης κατὰ παλαιὰν μαρτυρίαν καὶ Ὅρους Σητείας (R. Belon ἐν ἔτει 1549, Observations de plusieurs singularitez, σελ. 14). Ἐκ τῶν δύο τούτων τμημάτων τῶν ἀποτελούντων τὴν Διοίκησιν Σητείας τὸ μὲν ἀνατολικὸν διεκρίνετο ὡς ἔξω La-Sitia, τὸ δὲ δυτικὸν ἤγουν ἢ Ἱεράπετρος μέχρι τῆς ἐπαρχίας Λασηθίου ὡς ἐντὸς La-Sithia ὁ. ἔ. La-ς-Ητεία, ὅπερ εὐκόλως ὕστερον μετεβλήθη εἰς Λασηθί (La-ς-ἠτεί). Νοεῖται δ' ὅτι μετὰ τὴν παρακμὴν τῆς πόλεως Ἡτείας ἢ Σητείας ἢ μεταθέσεις τῆς διοικητικῆς ἑδρας ἐνεσθῆεν τοῦ Ἰσθμοῦ ἐπέδρασε μεγάλως καὶ ἐπὶ τὴν ἐπέκτασιν τοῦ μεταδοθέντος ὀνόματος. Ἐκ τῶν ἀνωτέρω δῆλον γίνεται ὅτι ἡ ὀρθὴ ὀνοματογραφία εἶνε Λασηθί καὶ οὐχὶ Λασιθί ἢ Λασσιθί,

(1) Κ. Σάλας ἐν Ἐστία ἀριθ. 491 (2 Ἰουνίου 1885) καὶ 592 (1 Μαΐου 1888). Ὁ ὄκνος οὗτος μεσαιωνολόγος, παρὰ τὰ πρότερον ὑπ' αὐτοῦ πολλάκις δημοσιευθέντα (Νεολογν. Φιλολογία 1868, σελ. 603.—Ἰλισσὸς Α' σελ. 264,—καὶ 1878 παρὰ M. Ch. Gidel, Nouvelles études sur la littérature grecque moderne, σελ. 482-3), ἀποφαίνεται νῦν ὅτι ὁ Ἑρωτόκριτος εἶνε Ἀθηναϊκὴ ἐποποιία καὶ ὅτι «ὁ πυρὴν τοῦ ἔπους πρέπει ν' ἀναζητηθῇ ἐκτὸς τῆς Κρήτης, ἐν Ἀθήναις ἢ ἐν Θεσσαλίᾳ, ὅθεν μετηγάστειυσεν εἰς Κρήτην, διὰ τῶν ἐνταῦθα ἰδρυθεισῶν μετὰ τὸ πέρας τῆς Ἀραβοκρατίας Στρατιωτικῶν ἀποικιῶν ἐν τῇ νήσῳ δ' ἐγκληματισθὲν ἀνεπτύχθη ἐν τῷ σημερινῷ αὐτοῦ τύπῳ διὰ τῆς παρενθέσεως τοῦ μεγάλου ἐπεισοδίου τῆς πρὸς τὸν Καραμανίτην μονομαχίας τοῦ Κρητὸς ἀγροντοπούλου, ὁ δὲ Κορνᾶρος ἀντιγράψας ἢ καὶ ἐλαφρῶς διασκευάσας τὸ πρωτότυπον προσέθηκε τὴν ἐν τέλει δῆλωσιν αὐτοῦ». Ἡ γνώμη αὕτη τοῦ κ. Σάλα οὐ μόνον οὐδεμίαν μαρτυρίαν οὐδὲ πιθανότητα ὑπὲρ αὐτῆς ἔχει, ἀλλὰ καὶ πρὸς ἑαυτὴν ἀντιφάσκει. Διότι ἐν ᾧ ὁ Κορνᾶρος μικρῶ πρότερον περιγράφεται ὡς συμβολαιογράφος μὲν ψευδῶν τῶν Κρητικῶν ἰδίωμα καὶ ἀγροῶν καὶ αὐτοῦ τοῦ Ἑλληνικοῦ χαρακτήρος, γράφων δὲ τὰ Ἑλληνικὰ διὰ Λατινικῶν γραμμάτων, κατόπιν μεταβάλλεται εἰς Ἑλληνα ἀντιγράφεα καὶ διασκευαστὴν τοῦ ποιήματος. (Πρὸβ. καὶ § 24 ὑποσ.).

§ 7. Προτιθέμενοι νὰ ἐξετάσωμεν ἀκριβέστερον τὸ ζήτημα τοῦτο ἐν τοῖς ὀπισθεν προσθέντοισι ἐνταῦθα μόνον ὅτι ἡ μνεία τῆς «ὁμορφῆς Γορτύνης» καὶ ἡ περιγραφὴ τῆς "Ιδης εἰσὶν ἐξαιρετικαὶ περιπτώσεις ἐπιμαρτυροῦσαι τὴν Κρητικὴν ἰθαγένειαν τοῦ ποιητοῦ. Πᾶσαι αἱ ἄλλαι πόλεις αἱ ἀναφερόμεναι ἐν τῷ Ἐρωτοκρίτῳ ἔσχον πολιτικὴν ἀκμὴν καὶ ἠκούοντο κατὰ τὸν μέσον αἰῶνα, ἐν ᾧ ἡ Γόρτυν παντελῶς ἐξηφανισμένη οὔσα ἀπὸ τῆς μνήμης τῶν τότε ἀνθρώπων ἠδύνατο νὰ ἦ γνωστὴ ἐκ παραδόσεως μόνον εἰς πλησίον χωρὸν Κρήτα. Τὸ αὐτὸ παρατηρητέον καὶ περὶ τῆς περιγραφῆς τῆς "Ιδης τοσοῦτω μᾶλλον ὅσον οὐδεμίαν ἄλλην τοποθεσίαν ἠξίωσεν οὐδὲ μικρὰς περιγραφῆς. Ἀλλὰ καὶ ἡ ἐξαιρετικὴ ἀνύψωσις τοῦ Κρητὸς Χαριδήμου ὑπὲρ πάντας τοὺς λοιποὺς ἥρωας ἐκφαίνει συμπάθειαν φανερὰν τοῦ ποιητοῦ πρὸς τὸν πατριώτην αὐτοῦ. Καὶ ταῦτα μὲν, τό γε νῦν, περὶ τῆς πατρίδος τοῦ ποιητοῦ.

2) Περὶ τῆς ἐποχῆς τοῦ ποιητοῦ.

§ 8. Περὶ δὲ τῆς ἐποχῆς τοῦ ποιητοῦ ἄλλοι ἄλλην ἀπεφάνησαν γνώμην. Καὶ οἱ μὲν τάσσουσιν αὐτὸν εἰς τὸν 15^{ον} αἰῶνα⁽¹⁾, οἱ δ' εἰς τὰς πρώτας δεκαετίας τοῦ 17^{ου} αἰῶνος⁽²⁾, ἄλλοι δὲ εἰς τὸν 16^{ον} ὑπερμεσοῦντα⁽³⁾. Παρερχόμενοι τό γε νῦν ἄνευ σχολίων πάσας τὰς γνώμας ταύτας ἐξετάζομεν τὸ περιεχόμενον τοῦ ποιήματος. Ἡ ὑπόθεσις εἶνε ῥωμαντικὴ περιγράφουσα τοὺς ἱπποτικὸς χρόνους, κατ' ἀκολουθίαν ὁ ποιητὴς δὲν δύναται νὰ ἦ προγενέστερος τῶν περιγραφομένων ἱπποτικῶν αἰῶνων (§ 13). Διὰ τῆς παραδοχῆς ταύτης, ἣν οὐδεὶς δύναται νὰ ἀρνηθῆ, εἰσερχόμεθα εἰς περίοδον μακροχρόνιον μὲν ἀλλ' ὅμως ἱκανῶς ὠρισμένην, ἕτε παρέχουσιν δύο ἄκρα σημεῖα, ἀφ' ὧν ἐκατέρωσε μεθόδικῶς καὶ λελογισμένως χωροῦντες δυνάμεθα

(1) Α. Βρετὸς Παπαδόπουλος, Νεολλγν. Φιλολογία Β' 1857, σελ. 100.—Μ. Παρανίκας, Σχεδίασμα 1867, σελ. 161.—Κ. Σάθας, Νεοελλγν. Φιλολογία 1868, σελ. 603.

(2) William Martin Leake, Researches in Greece, London 1814. Τόμ. I σελ. 101.—Leukothea, Leipzig 1825, I σελ. 165.

(3) C. Fauriel, Chants populaires 1824, I p. XIX.—Κ. Σάθας ἐν Ἰλισσῷ Α' σελ. 264-6 καὶ παρὰ Μ. Ch. Gidel, Nouvelles études 1878, σελ. 482-3.—Rudolf Nicolai, Geschichte der Neugriechischen Literatur, Leipzig 1876, σελ. 48.—Μ. Ch. Gidel, Nouvelles études sur la Littérature Grecque moderne, Paris 1878, σελ. 480-3.

νὰ καταλήξωμεν εἰς στενώτερα χρονικά ὄρια. Πρὸς τοῦτο λαμβάνομεν ὡς ἀπώτερον ἢ ἀρχαιότερον χρονικὸν σημεῖον τὸν 14^{ον} αἰῶνα τελευτῶντα. Ὅτι ὁ ποιητὴς τοῦ Ἐρωτοκρίτου δὲν ὑπῆρξε προγενέστερος τοῦ 1380 ἔτους συνάγεται ἀσφαλῶς ἐκ τε τοῦ καθ' ὄλου χαρακτήρος τοῦ ποιήματος καὶ ἐκ τῆς καθαρότητος τῆς γλώσσης. Τοῦτο μάλιστα τεκμηριούται καὶ ἐκ τοῦ νομίσματος τορνεσίου, ὅπερ κοπὲν τὸ πρῶτον ἐν Γλαρέντσα τῆς Πελοποννήσου κατὰ μίμησιν τοῦ Γαλλικοῦ δηναρίου τοῦ ὀνομαζομένου *tournois* (TVRONVS CIVIS), εἰσήχθη μὲν καὶ εἰς τὰς Ἑνετικὰς κτήσεις, ἀλλ' οὐ πρότερον τοῦ 14^{ου} αἰῶνος ὑπερμεσοῦντος, ἕτε κοπὲν ἐν Ἑνετία τὸ πρῶτον ἐπὶ τοῦ δονκὸς Ἀνδρέου Δανδόλου (1343—1354) (1). Τούτου οὕτως ἔχοντος, τὰ τορνεσία ἢ, κατὰ τὸ ἴδιωμα τῆς ἀνατολικῆς Κρήτης, τορνεσία, ἐφ' ἧς μάλιστα σημασίας ἀπαντᾷ παρ' Ἐρωτοκρίτῳ (ἀπλῶς κερμάτια ἢ χρήματα), ἀναμφιβόλως δὲν ἐκνκλοῦντο ἐν Κρήτῃ πρὸ τοῦ 14^{ου} αἰῶνος τελευτῶντος.

§ 9. Ἀλλὰ καὶ πλὴν τῶν κριτηρίων τούτων τὰ ἐν τῷ Ἐρωτοκρίτῳ μνημονευόμενα δονκᾶτα τοῦ Ἀναπλιοῦ καὶ τῆς Μιτυλήνης ἐπικυροῦσι τὰ λεγόμενα ἡμῶν. Τὰ δονκᾶτα ταῦτα ἀναγράφονται ἐν τῇ ἱστορίᾳ τὸ πρῶτον κατὰ τὸν 14^{ον} αἰῶνα τελευτῶντα, καὶ μάλιστα τὸ μὲν τοῦ Ἀναπλιοῦ πρῶτον ἐν ἔτει 1380 τὸ δὲ τῆς Μιτυλήνης ἐν ἔτει 1355. (§ 12.)

§ 10. Ὁ καθ' ὄλου λοιπὸν χαρακτήρ τῆς γλώσσης καὶ ἡ μνεία τῶν τορνεσιῶν ὡς κοινοῦ μάλιστα νομίσματος καὶ ἡ περιγραφή τῆς Μιτυλήνης καὶ τοῦ Ἀναπλιοῦ ὡς δονκᾶτων εἶνε ἱστορικὰ γεγονότα ἀποκλείοντα πᾶσαν ἰδέαν ὅτι ὁ ποιητὴς ἤμασε πρὸ τοῦ 14^{ου} αἰῶνος τελευτῶντος.

§ 11. Ἀφ' ἑτέρου δὲν δυνάμεθα νὰ παραδεχθῶμεν ὅτι ὁ ποιητὴς ὑπῆρξε μεταγενέστερος τοῦ 1600 ἔτους. Καὶ εἰσὶ μὲν οἱ ἀποφηνάμενοι γνώμην ὅτι ὁ Ἐρωτόκριτος ἐποιήθη μικρὸν πρὸ τῆς ὑπὸ τῶν Τούρκων ἀλώσεως τῆς Κρήτης (1645 - 69) ἄλλοι δὲ καὶ πολλῶ ὕστερον αὐτῆς (2), ἀλλὰ τοὺς ἰσχυρισμοὺς αὐτῶν ἀποδεικνύει σφαλεροῦς πάλιν ὁ καθ' ὄλου χαρακτήρ τῆς γλώσσης καὶ μάλιστα ἡ καθαρότης αὐτῆς, ἀπηλλαγμένης οὔσης παντὸς Τουρκικοῦ στοιχείου. Πλὴν τούτων ὁ μελε-

(1) Τὰς ἱστορικὰς ταύτας εἰδήσεις περὶ τορνεσιῶν ὀφείλομεν τῷ μακαρίτῃ Π. Λάμπρῳ, ὅστις ἐρωτηθεὶς μετὰ πολλῆς προθυμίας ἔπεμψεν ἡμῖν εἰς Κρήτην μακρὰν περὶ τορνεσιῶν ἐπιστολὴν τῇ 17 Ἰουνίου 1885.

(2) Fauriel, Σάλας, Gidel κλπ. οὗς ὄρα ἀνωτέρω ἐν § 8 ὑποσ. 1—3.

τήσας καὶ μετρίως μόνον τὴν Κρητικὴν ἱστορίαν τῶν χρόνων ἐκείνων πείθεται ἀδιστακτικῶς ὅτι ὁ τότε πολυκύμαντος πολιτικὸς βίος τῆς νήσου δὲν ἠδύνατο νὰ παραγάγῃ ποιητικὸν προῖον τοσοῦτον ἀδιάφορον καὶ ἀσυμπαθὲς πρὸς τὴν σύγχρονον πολιτικὴν τρικυμίαν. Εἴτε Ἐνετὸς εἴτε Κρῆς εἴτε Ἐνετόκρης μέλλει νὰ ἀποδειχθῇ ἐν τοῖς ὅπισθεν ὁ ποιητής, φαίνεται προδήλως ὅτι ἐστιχοῦργησεν ἐν οἷς χρόνοις ἡ Κρήτη ἀπέλαυε πολιτικῆς καὶ ἐσωτερικῆς εἰρήνης ⁽¹⁾, τοιαύτην δ' εἰρήνην ἤγειν ἡ νῆσος μόνον πρὸ τοῦ 1600 ἔτους.

§ 12. Παραδεξάμενοι ἤδη δύο χρονικὰ σημεῖα μεταξὺ τῶν ὁποίων ἀναγκαίως πρέπει νὰ ὑποτεθῇ ὁ ἡμέτερος ποιητής (1380—1600), φέρε νῦν ἰδωμεν τίνι τρόπῳ δυνάμεθα νὰ συστειλώμεν στενωτέρου τὸν μακρὸν χρόνον τῶν δύο τούτων αἰώνων. Πρὸς τοῦτο ἐπισκοπήσωμεν τὰ γεωγραφικὰ ὀνόματα τῶν πόλεων καὶ χωρῶν ἃς ὁ ποιητής ἐξελέξατο πρὸς τὸν σκοπὸν αὐτοῦ. Ἐνταῦθα δύναται τις νὰ ἀνθυπενέγκῃ ἡμῖν ὅτι ὁ ποιητής καθ' ὃν τρόπον ἐπλασε πρόσωπα δονικῶν καὶ ἄρχόντων καὶ ἐπλεξε μύθους καὶ ἐπεισόδια ἐν τῇ κατασκευῇ τοῦ ποιήματος αὐτοῦ, οὕτως ἐπλασε καὶ δοναῖα, ἄλλως τε καὶ τῆς ἐποποιίας φύσει ἀπαιτούσης τοιαῦτα κατασκευάσματα ὡς οὐσιώδεις αὐτῆς παράγοντας. Καὶ ἡμεῖς, ἐκ πρώτης ὄψεως, τοιαύτην εἶχομεν μορφώσῃ ἰδέαν, ἀλλ' ὕστερον ὁμως μελετήσαντες ἀκριβέστερον τὰ πράγματα καὶ βασανίσαντες τὰ γεωγραφικὰ ὀνόματα τοῦ ποιήματος εὔρομεν ὅτι ταῦτα πάντα ἀνεξαίρετως ἀναφέρονται εἰς ὑπαρκτὰς χώρας καὶ πόλεις, αἱ ὁποῖαι ἀληθῶς διέπρεψαν πλεόν ἢ ἔλαττον ἐν τῇ μεσαιωνικῇ ἱστορίᾳ, ἐπέισθημεν δὲ μάλιστα ὅτι ὁ ποιητής παρεισάγων τοὺς δούκας καὶ ἄρχοντας αὐτῶν δρῶντας ἐν τῷ ποιήματι αὐτοῦ εἶχε πρὸ ὀφθαλμῶν ἱστορικὰ γεγονότα. Ἴνα ὁμως σαφέστεροι καταστῶμεν καὶ εὐκολώτερον καταδείξωμεν τὴν σπουδαιότητα τῶν γεωγραφικῶν τούτων κριτηρίων, φέρο' ἐξετάσωμεν χρονολογικῶς τὸν πολιτικὸν βίον (τὴν ἀρχὴν καὶ ἀκμὴν καὶ παρακμὴν) τῶν ὑπὸ τοῦ ποιητοῦ παρεισαγομένων πόλεων καὶ χωρῶν.

Κατεκτίθη ὑπὸ
τῶν Τούρκων

Σκλαβονιὰ (Δαλματία, Βλαχία)	1460-5
Μακεδονία	—1430

(1) Leukothea I σελ. 478. Πρβ. καὶ § 14.

Βυζάντιον, αὐτοκρατορία	—1453
"Εργίπο	1204—1470
'Αθήνα, δουκάτου	1205—1456
Πάτρα, πρωτεύουσα τοῦ δουκάτου Ἀχαΐας . .	1205—1463
Μοθώνη } πόλεις ὀχυραὶ καὶ ὀνομασταί . . .	1206—1500
Κορώνη }	
Μιτυλήνη ὑπὸ τοὺς ἄρχοντας Κατελούζους . .	1354—1462
Κύπρος, βασιλείον καὶ δουκάτου	1192—1571
Καραμανία, κράτος ἀνεξάρτητον	1250—1470
—	
'Ανάπλι μετ' Ἀργους, δουκάτου	1383—1540
'Αζιά, δουκάτου	1207—1566
Κρήτη, βασιλείον	1212—1669.

§ 13. Πρὶν ἀναλύσωμεν τὸν ἱστορικὸν τοῦτον πίνακα καὶ ἐξετάσωμεν τίνα σημεῖα αὐτοῦ δύνανται νὰ χρησιμεύσωσιν ἡμῖν ὡς βásiμος ἀφετηρία εἰς ἀπόδειξιν τοῦ ἀνωτέρω ἰσχυρισμοῦ ἡμῶν, ὀφείλομεν νὰ ἐνθυμηθῶμεν τὴν φύσιν τοῦ προκειμένου ποιήματος. Γινώσκουμεν ὅτι εἶνε ἔπος, ὡς τοιοῦτο δ' ἐπερείδεται εἰς τὸ παρελθόν. Ἡ ἐποχὴ ἄρα τῶν εἰρημένων δουκάτων καὶ δεσποτάτων διὰ τὸν ποιητὴν εἶνε μᾶλλον ἡῆττον παρελθούσα λαμβανομένη μεταγενεστέρας ὡς ὑπόθεσις ἐποποιίας. Τοιαύτη εἶνε ἡ ὑπόθεσις τῶν Ὀμηρικῶν ἐπῶν, τοῦ Niebelungenlied, τοῦ Chanson de Roland κτ., τοιαύτη δὲ πρέπει νὰ θεωρηθῆ καὶ ἡ τοῦ Ἐρωτοκρίτου. Τούτων οὕτως ἐχόντων, οὐδεὶς δύναται νὰ ἀρνηθῆ ὅτι ὁ ποιητὴς τοῦ Ἐρωτοκρίτου ὑπῆρξε μεταγενέστερος τῆς ἐποχῆς τῶν ὑπ' αὐτοῦ ἐπικῶς περιγραφομένων δουκάτων καὶ δεσποτάτων. Ἀλλ' ἡ περιγραφομένη αὕτη ἐποχὴ, ὡς ἐμφαίνεται ἐκ τοῦ πίνακος, λήγει κατὰ σύμπτωσιν ἐν ταῖς τελευταίαις δεκαετίαις τοῦ 15^{ου} αἰῶνος. Τὰ γεγονότα ἄρα τοῦ 15^{ου} αἰῶνος τελευτῶντος δύνανται νὰ χρησιμεύσωσιν ὡς ὑπόθεσις ἐποποιίας μόνον εἰς ποιητὴν μεταγενέστερον τῶν χρόνων τούτων. (§ 8.)

§ 14. Ἐνταῦθα ἡδυνάμεθα, χρώμενοι τῇ αὐτῇ μεθόδῳ, νὰ παραδεχθῶμεν ὅτι, ἐπειδὴ ἡ ἱστορία τοῦ δουκάτου τῆς Ἀζιάς (Νάξου) διήκει μέχρι τοῦ 16^{ου} αἰῶνος μεσοῦντος, ὁ λαβὼν ὡς ἐπικὸν θέμα τὴν ἐποχὴν τοῦ δουκάτου τούτου δύναται καὶ ὀφείλει ἀναγκαίως νὰ ᾖ μεταγενέστερος τῆς ἐποχῆς αὐτοῦ ἢ τοῦ 16^{ου} αἰῶνος ὑπερμεσοῦντος. Ἡ σκέψις αὕτη δικαιολογεῖται μὲν ὑπὸ τῆς λογικῆς, ἀνατρέπεται δ' ὅμως ὑπὸ δύο

ισχυρῶν λόγων. Καὶ ὁ μὲν πρῶτος αὐτῶν εἶνε ὅτι πᾶς ποιητὴς ἀναφερόμενος εἰς τὴν ἐποχὴν τοῦ δουκάτου τῆς Νάξου δὲν ἔπεται ἀναγκαίως ὅτι ἔζησε καὶ μετὰ τοὺς τελευταίους ἔτι χρόνους τοῦ δουκάτου τούτου, ὁ δ' ἕτερος ὁ καὶ σπουδαιότερος εἶνε ἱστορικός. Εἶδομεν δηλαδὴ ἐν τοῖς ἔμπροσθεν καὶ παρεξέταμεθα ὅτι ὁ Ἐρωτόκριτος ἀναγκαίως ἐποιήθη ἐν χρόνοις καθ' οὓς ἡ Κρήτη ἀπέλαυεν εἰρήνης (§11), τοῦτο δὲ φαίνεται ἡμῖν ἀναμφίριστον, ἅτε τοῦ ποιήματος οὐδαμοῦ πολιτικὴν τινα ταραχὴν οὐδ' ἐλαχίστην ἐλέγχοντος. Ἀνάγκη ἄρα νὰ μάθωμεν ἂν καὶ πότε ἡ Κρήτη μεταξὺ τοῦ 1450 μέχρι τοῦ 1600 ἔτους διήγαγεν εἰρηνικοὺς καὶ ἀταράχους χρόνους. Πρὸς τοῦτο ἐξετάσωμεν συνοπτικῶς καὶ χρονολογικῶς τῶν πολιτικῶν καὶ ἐσωτερικῶν βίον τῆς νήσου λαμβάνοντες πρὸ ὀφθαλμῶν τὰ ἀσυνήθη ἐκεῖνα γεγονότα ἅτινα ἀποτόμως ἐπερχόμενα ἐμποιοῦσιν αἰσθησιν ἐπὶ ζωηρὸν καὶ εὐφραντασίωτον παρατηρητήν, οἷος ὁ ἡμέτερος ποιητὴς. Καταλέγοντες δὲ τὰ χρονογραφήματα ταῦτα ἔχομεν ὑπ' ὄψιν οὐ μόνον ἐκδεδομένα καὶ γνωστὰ βοηθήματα ἀλλὰ καὶ ἀνέκδοτα Ἐνετικά χειρόγραφα.

1453-1461 Βλαστοῦ συναμοσία διαταράξασα τὴν νήσον ἐπὶ ἕξ συνεχῆ ἔτη. Ἐν τοῖς χρόνοις τούτοις πολλοὶ Ἕλληνες ἐκ Κωνσταντινουπόλεως καὶ Πελοποννήσου φεύγοντες τοὺς Τούρκους ἐπώκησαν εἰς Κρήτην.

1456 Λοιμός.

1463 Βοσνίας καὶ Μολδαβίας κατάληψις ὑπὸ τῶν Τούρκων.

1469 Τούρκων ἀπόβασις πολλαχού τῆς Κρήτης. Τουρκικὰ πλοῖα προσβάλλουσιν ἐν ταῦτῳ πολλὰς πυραλίας τῆς νήσου, διαρπάξουσι καὶ καίουσι καὶ ἐρημοῦσι τὴν χώραν, δι' ὃ καὶ ὁ Δουξ Κρήτης Ἰερώνυμος Μολίνος βραδύτερον κατηγορεῖται, κληθεὶς δὲ νὰ δικασθῆ ἀποθνήσκει ἐν τῷ μεταξύ (1475).

1470 Εὐβοίας κατάληψις ὑπὸ τῶν Τούρκων.—Μεθώνης καὶ Κορώνης ὀχύρωσις ὑπὸ τῶν Ἐνετῶν.

1474 Σκουτάρεως πολιορκία ὑπὸ τῶν Τούρκων. Ναυόρχου Μοκρινέγου πλοῦς εἰς Μεθώνην ἐκ Κρήτης.

1479 Εὐβοίας καὶ Σκουτάρεως καὶ Λήμιου κατάληψις ὑπὸ τῶν Τούρκων.

1480 Λευκάδος καὶ Ζακύνθου κατάκτησις ὑπὸ τῶν Τούρκων.

1485-90 Ναυπάκτου καὶ Μεθώνης καὶ Κορώνης καὶ Πύλου κατάληψις ὑπὸ τῶν Τούρκων.

- 1490 Σεισμός.
 1508 29 Μαΐου. Σεισμός φοβερώτατος καὶ ἠφαιστειώδη φαινόμενα. Θάνατος 30000 ἀνθρώπων. Κατερείπωσις Σητείας καὶ Ἱεραπέτρου (1).

(1) Περὶ τοῦ σεισμοῦ τούτου τοῦ καταστρεπτικωτάτου ὄσων ἀπ' αἰώνων μνημονεύει ἡ Κρητικὴ ἱστορία σφίζεται παρὰ Φλαμινίῳ Κορνηλίῳ (Flaminius Cornelius, *Creta sacra*, τόμ. II σελ. 408) μακρὰ καὶ θαυμασιὰ ἐπιστολὴ τοῦ τότε Δουκὸς τῆς Κρήτης Ἱερωνύμου Δωνάτου περιγράφοντος ἐκ τῆς πρωτεύουσας (Ἡρακλείου) πρὸς τὸν φίλον αὐτοῦ Πέτρον Κονταρηνὸν τὸ τραμερώτατον συμβάν. Ἡ ἀξιομνημόνευτος αὕτη ἐπιστολὴ ἔχει ὡδε:

« Hieronymus Donatus Doctor, et Cretæ Dux Petro Contareno Eusebiano suo salutem. Motum terræ quo nuper, dum ad reditum accingebar, miserabiliter Insula Cretæ concussa est, non possum reducere in mentem sine horrore animi, nec sine lacrimis ad te scribere, scribam tamen, ut non solum ex tanto periculo me cum omnibus meis sospitem intelligas, sed ut audiant omnes, quod factum est, et discant periculis nostris Deo vivere, et Deum timere. Quarto Kalend. Junias secunda fere noctis hora Creta maximo, et horribili motu tremuit, et præcipue Candax hæc ipsa nunc Metropolis, et Ducatus Sedes partim prostrata, partim ita concussa est, ut magna licet ædium parte non omnino prelapsa, quod refici posse speratur, multitudine scissurarum hiantibus parietibus ob imminentis ruinæ periculum plus præ se ferat mali, quam spondeat boni, quod non prorsus conciderit. Præcessit motum mira aeris marisque tranquillitas per totam diem, et nulla in parte occupato nubibus cælo, sed Sole pallido, et sine ulla penitus aura, quasi pulverulenter, sub ipso autem motu velut mugitus quidam, et fremitus, et quasi collidentium inter se armorum strepitus terrifico nescio quo sonitu præcessit. Ædes non aliter motæ sunt, ac solent commotis maris fluctibus agitari naves, neque solum visæ sunt nutare in latus, sed velut saltu quodam concuti, subinde ruentibus ædificiis tantus tamque horribilis fragor insonuit, ut pene auribus oclusa auditus facultas videretur, tamque densus excitatus pulvis est, ut vix attrahere, et habere spiritum liceret, omnes non terræ motum existimare, sed postremam fati, hoc est Divinæ voluntatis diem credere, qua tota mundi moles casu laboraret extremo. Ego sub hoc ipso articulo temporis paulo ante cubitum secesseram in medio cubiculo strata leticha transtili, quam soleo in legationibus et itineribus mecum habere. Ubi primum tremere omnia sentio et trabes præcipue maximo strepitu concuti, decedente e parietibus operis tectorii calce non sine lapidum fragmentis linea tantum indutus et nudis pedibus surgo confestim. Uxor venit ad me statim cum reliqua familia, quæ fuerat in proximo cubiculo, in quo magna pars muri mox corruit. Ego Joannem Franciscum natu minimum festivæ, et amabilis indolis

1523

1522 ῥόδου ἄλωσις ὑπὸ τῶν Τούρκων. Πλείστοι τῶν κατοίκων τῆς νήσου ταύτης ἐν οἷς καὶ πάντες οἱ αὐτόθι ἰππότες (Ἰωαννῖται), ἔτι δ' ἄλλοθεν ἄλλοι φερόντες τοὺς Τούρκους ἀποβαίνουσιν εἰς Σητεῖαν, ἔνθα ἐπιθεωρήσεως

puerum arripio; eximus omnes, et in hypetria, quæ cubiculo jungitur, convenimus, ubi paulisper mirantibus cessavit motus, qui fere tanto temporis spatio perduravit, quanto quispiam concitatus orationem Dominicam proferat. Subinde discedimus in mediam aream Palatii, cujus jam Aula auditoria a Septentrionali parte conciderat; et scalæ ruinis, et fractis trabibus, et tabulis operiebantur. Sed nec tutus areæ locus videbatur ob altitudinem ædificiorum, recepi me in altiore partem fori non longe a Palatio, ubi casus murorum minus timeri posset, sub diversorio quodam ligneo, ubi Judæi treoneum coriarium exercent. Totam noctem insomnis ibi cum sedens, tum extra inambulans traduxi. Interea omnis Populus viri passim, mulieres, et pueri velut insequentibus hostibus Urbis portam, quæ est in ipsa platea, exeuntes ululatu, et clamore incredibili omnia complebant. Sacerdotes insequentibus Turbis sacras imagines, et ipsum Dominici corporis Sacramentum circumferentes, accensis luminaribus per plateam, et suburbium supplicationes tota nocte duxerunt. Sequebatur infinita prope virorum, et feminarum omnis ætatis, et generis multitudo, altissimis clamoribus, et effusione lachrymarum inexplebili Dei misericordiam implorantium. In Foro dumtaxat, et Suburbio erat aditus supplicantibus; nam ipsa via media latior, quæ ducit ad Portum, quæ Magistra dicitur, montibus lapidum, trabium, et lignorum obruta negabat aditum. Per reliquas Urbis vias, quæ angustiores sunt, sine periculo incedere non erat, pendentibus, et scissis ubique domorum parietibus; *vix enim quatuor aut quinque domus supersunt, in quibus habitare sine instauratione licebat.* Interim nonnulli nonciantur ruinis obruti, nonnulli semineces eruti, sed in primis Femine multæ cum infantibus oppressæ. Jugis sub continuatis ejulatibus vocum dolorosarum miserabilis concentus exaudiebatur, et extracta ex ruinis quædam cadavera, cum sola pompa lachrymarum efferebantur. Merito mihi noctis illius horrorem consideranti Maronianum illud occurrit: Quis cladem illius noctis? quis funera fando explicet, aut possit lachrymis æquare labores? Ubi dies illuxit recepi me iterum in aream Palatii, ut aliquantisper remotiore in loco fessos oculos, et pulveribus obrutos somno refocillarem; præsertim quod sub iis diebus me adhuc reliquæ aegritudinis infestabant, quæ per dies fere quindecim renum doloribus me continue exagitaverat; sed Dei auxilio, et Pompilii Physici doctrina, et diligentia fracta in minutiores particulas et expulsa lapidosa materia, quæ in renibus obcalluerat, jam convalescebam. Sic igitur dum quiesco, tertia fere post ortum Solis hora alter terræ supervenit motus, neque vehemens, neque

γενομένης ἀνέρχονται εἰς 5000, ἐξ ὧν 1000 Ἰωαννῖται. Λοι-
 1523 μὸς πανώλεθρος καὶ δεινὸς λιμὸς. Θάνατος 26000 Κρητῶν.
 1523 Ἀηστία ἐν Ἀλικάμπῳ καὶ ἐξόντωσις αὐτῆς διὰ στρα-
 τιωτικῆς βίας.

nimis concitatus, sed qui plus timoris afferret; tunc enim pavor et horror cunctis magis increbuit. Tum vero mihi provolura ad pedes uxor, et Filii, et tota Familia obsecrare, obtestari, et implorare lachrymis cæpere, Urbe ut exirem, quod nullus in ea locus, etiam sub dio, ob densitatem ædificiorum tutus videretur. Accessere etiam ex Patritiis et Civibus quam plurimi suadentes, et orantes, ne solus ego Urbe vacua in tanto periculo esse vellem. Demum ut uxorem et filios, sine me exire recusantes, educerem, exivi, et in proximos Urbis Divi Demetri hōrtos extensis velis, et peripetasmatis bus familiam collocavi. Subinde me in Forum contuli, et in eodem diversorio ligneo passuum minus duorum collocata letica, nocte cum nocturnis custodibus adhuc dormio. Sed quæ in hac calamitate constituta in dies, et in cladis reparationem excogitata sint, aut decreta, non attiner dicere. Nihil a nobis prætermittitur; sed nunc in primis utile, et necessarium est continere quorum fieri possit Civitatem in civitate, hoc est ne Urbs deseratur. Idque quia ad me præcipue pertinere censeo, semper in Foro sum, in quo non solum dormio, sed quasi in domo sedens, et inambulans, et legens, etiam versor. Neque hortari desino omnes, ut quod tempus, et necessitas allatura sunt, prudentia, et diligentia præveniant; ut instaurandis domibus pro tempore incumbant, aliaque plenus mœrore, et singultibus rem vultu simulans solari, et consulere, et quibus modis possum tantum mali lenire, et publice, et private studeo. Cæterum hæc tam magna effecta naturæ quamquam sine causis naturalibus, non eveniant, esse tamen divini iudicii signa credenda sunt. Atque ut scias omnia particularius: Primum in tam grandi concussione, et ruina vere publica, muri Urbis, quæ magna moles est, nulla in parte hoc motu labefactati sunt, undique enim illesi permansere; id quod maxime mirum est ne minimo quidem scismate. Deinde in tanta clade domorum in Urbe et Suburbio paucissimi extincti sunt, paucissimos voco, qui in tam plena civitate habitantium numero, trecentorum numerum vix attigerunt; inter quos et pauci ex Nobilibus, aut notioribus populo interfuere; in circa quod tres, aut quatuor dumtaxat Ædes sub totis culminibus concidere; reliquæ tantum anteriore, aut posteriore parte prolapsæ sunt ubi trabes, et tigna non cohærebant. Sed alta ædificia, et Turres nutantibus, et disjectis cacuminibus et sibi et proximis ædificiis exitium intulere. Ædes D. Titî, quæ prima Ecclesiarum sedes est totius Insulæ a Turri condita, in parte quæ sub Turri erat confracta est. Idem evenit Summi Salvatoris, et D. Petri, et D. Marci; sed et templum D. Francisci ab Orientis parte ex eadem propinquitate Turris miserabili-

1533 Τῆ ἑσπέρα τῶν Ἀγίων Πάντων ἐμφανίζεται Τουρκικὸς στόλος πρὸ τοῦ Ἡρακλείου. Ὁ αὐτόθι Ἑνετὸς στόλαρχος G. Canale ἀντεκπεύσας ἐπιπίπτει μετὰ φοβεροῦ πυρός καὶ ἀφανίζει αὐτόν.

ter disjectum est cum magna parte Cœnobii. Hoc sane Templum choro ducentarum prope sedium insigne cultu divino, et exacta observatione celeberrimum Christianæ religionis sidus in Oriente merito censebatur; nam cum Cœnobiis Italiæ celebrioribus numerari jure poterit. Ejus nunc instauratio et sumptu et tempore maximo indigebit: Illud non præteribo memoria dignissimum: Servabatur in Altaris majoris summitate Sacramentum Corporis Christi, inclusum, ut solet, tenuibus Crystallinis argento compactis; id quidem ob ruinam sepultum erat; quod ubi omni studio inquirentes Fratres expedire, et extrahere summa veneratione conantur, tandem illæsum cum Sacramento Tabernaculum invenere; quod si forte manu excussum in pavimento cecidisset, miraculum erat si confractum in frusta non esset; id sup tanta mole lapidum, sub tanto pondere, sub tanto impetu, caruit noxa. Idem evenisse aliis Templis civitatis dictitant rumore incerto; sed hoc et verissimum est, et certissimum; sed in tanto Religiosorum numero nullus omnino non solum periit sed ne minima quidem incussione læsus est. Verum ut ad motum Insulæ redeamus; tota quidem Insula trecentis millibus passuum ab Occidente, in Orientem porrecta omni ex parte simul tota contremuit; atque a media fere parte versus Orientem œdificiorum stragem sensit, et Setia, et Hierapetra magna ex parte disjectæ sunt, Rethima, et Cidonia concussæ quidem sunt, sed non dirutæ. In mari vero, ut jam ex Aegæi Pelagi superioribus partibus appulsis Navigiis nuper accepimus; motus idem horribilis fuit ad quadraginta fere milliaria versus Eubeam, et Phrygiam concussis Insulis, et continenti, sed non cum simili clade. Agitur nunc ducentesimus et quartus annus ex quo non minori motu hæc civitas corrui Vito Canali Duce; quo tempore, ut in quibusdam veteribus annotationibus hic reperi, ad quatuor millia homines oppressi leguntur anno circiter centesimo postquam hæc Insula Venetæ cesserat ditioni; trecentesimo enim nunc et quartus agitur annus ex quo hæc Insula conquiescit in sinu Venetæ libertatis. Nunc itaque continenter die, noctuque supplicationes ducuntur maximis clamoribus, et lacrimosis vocibus; strepitu vero, et pulvere ita offendimur, ut sæpe plus pulveris quam aeris attracto spiritu hauriamus. Noctu sæpe, ubi me primo aggressu sopor oppressit, excitor novis clamoribus, nam si quid fulguret, si accensæ exhalationes, quæ videntur stellæ cadentes apparent, quæ facilius videntur, quia sub dio, fere omnes habitamus; si quid qua in parte strepit, aut movetur, subito Feminarum clamor excitatur, et pavore, et clamore complentur omnia. Illud in tantis malis subsequutum est boni, et quidem

1537 Ὁ Χαϊρεδίνος Βαρβαρόσσας ἐρημάσας τὰς Κυκλάδας στρέφεται καὶ κατὰ τῆς Κρήτης. Ἐχων 217 πλοῖα ἀποβιβάζει τὸν πειρατικὸν αὐτοῦ στρατὸν πρῶτον μὲν εἰς Μυλοπόταμον εἶτα δὲ στρέφεται ἐπὶ τὴν Ρεθύμνην, ἀπὸ δὲ ταύτης εἰσορμα

maximi quod cum antea ex consuetudine pessima quam plurimis et adolescentibus, et viris versarentur in ore foedissima in Dei Christi verba blasphemiae, crimen execrabile quod neque edictis, neque pœnis neque Sanctorum virorum praedicationibus et minis tolli poterat, nunc timor Dei uno momento omnes non tam cohibuit, repressitque, quam etiam contra blasphemantes irnavit. Successerunt loco blasphemiarum, Dei laudes frequentissimae, preces assiduae, et publica, per omnia compita, misericordiae divinae cum lacrimis profluentibus imploratio. Semel, nescio quis, nomen Christi turpiter nominare ausus est, pene a populo lapidatus est. Plerique ex his, quibus inter se lites, et odia jamdiu vigeant, me praesente amplexu in vicem injurias remisere, et pacem mutuis osculis firmavere; multique qui per annos viginti sine confessione latronum more perduraverant, ad Sacerdotes se contulere, et facta confessione Eucharistiam sumpsere. Quibus haec evenerunt etiamsi eorum domus totae conciderint, grande lucrum ex hac ruina sunt consecuti. Divinam hanc ultionem fuisse, nemo est, qui dubitet; alii alia efferunt ob quae contra Cretenses, haec divino judicio clades excitata sit. Hoc quoque ipsum in hoc malo, boni inesse video, quod haec persuasio fructuosa bonis moribus futura est. Illam ego infensissimam blasphemiam existimo, quod superstitiose se a Latina Ecclesia dividerunt Graeci, et Latinorum plurimi neque Graeco, neque Latino ritui obsequuntur, quod publice saepius audientibus omnibus et damnavi, et execratus sum. Floret haec civitas tot Patrieicis, tot civibus, et quidem praestantissimis et diligentissimis, sub religionis, cultusque divini nimia apud plurimos negligentia est; et paucis ante annis inolevit mos praedictus. Matres familias cum liberis et majori parte familiae nunquam ad Missarum solemniam, nunquam ad divina officia prodeunt; domi continentur, et omnem cultum religionis nesciunt; cum sit alibi prima in Matronis religio, et pro devoto Femineo sexu semper oret Ecclesia. Sub his Matribus educantur liberi, quae extorres ab Ecclesiis factae sunt vitio Parentum et Maritorum. Saepe ego ob hanc causam in ejusmodi crimen amanter invecus sum. Cur enim hac in parte verum in suo periculo subiceamus, iis quos ob fidem publicam et privatam in me charitatem unice diligo, quibus semper, et commoda accedere merito exopto, quae mihi, et Familiae meae evenire cupio? Sed satis fui longior de industria quod ardebam, quum haec ad te scriberem, cupiditate quadam incredibili tecum longius colloquendi de familiaribus rebus meis, et de communibus studiis, nunquam magis tecum esse optavi; et tempus, et occasio ipsa admonet, ut simul jam et Deo et nobis vivamus,

εἰς Σούδαν. Ἐντεῦθεν ὁ πειρατικὸς στρατὸς διαχυθεὶς εἰς τὴν περὶ τὰ Χανία πεδιάδα ἐρημοῖ πᾶν τὸ προστυχόν, κατακαίει τὰ Κεραμεῖα καὶ τὰ Ἄπτερα, ἀπάγει αἰχμαλώτους πολλὰς οἰκογενείας, τῆς πόλεως μόλις χαλεπῶς σωθείσης (1). Ἐκ Χανίων ὁρμᾶται πρὸς ἀνατολάς, ἡ δὲ Μητρόπολις πολιορκηθεῖσα κινδυνεύει ἔσχατον κίνδυνον. Ἐξ Ἡρακλείου οἱ ἐχθροὶ πορευόμενοι πρὸς ἀνατολάς θύουσι καὶ ἀπολλύουσι πάσας τὰς παραλίους κώμας ἀπάγοντες κτήνη τε καὶ ἀνθρώπους. Ἐν Ἀγίῳ Νικολάῳ εἰσορμησάντες ἐκχέονται εἰς Μιραμβέλλον ὅπερ ὡσαύτως ἐρημοῦσι καὶ καίουσι. Τὴν μεγίστην ὄμως καταστροφὴν ὑφίσταται ἡ Σητεία. Ἡ τε πόλις καὶ αἱ κώμαι ἐγκαταλειφθεῖσαι διαρπάζονται καὶ

et pendere ex vulgi opinione maxime damnabilem putemus; unam ut saepe dicere soleo, in Eusebiano tuo vel in hortis meis Patavinis tecum transmissam in tranquillitate dieculam, jam etiam florente Republica, omnibus ego Magistratibus, omnibus honoribus antepono. Vale. Idibus julii MDVIII»

Καὶ ἕτερος αὐτόπτης μάρτυς ὁ Καρθουσιανὸς προσκυνητὴς (Georgius Prior Gemnicensis, Ordinis Carthusiani in Austria (Fl. Cornelius, Creta Sacra II 420-1), παρεπιδημῶν τότε ἐν Κρήτῃ μνημονεύει τοῦ σεισμοῦ ὧδε:

« Die XXIX [Maii MDVIII] . . . Et haec fuit illa dies, in qua, ut post haec dicetur (Cap. XXI.), Candia civitas crudeli terrae motu ex parte magna quassata fuit.

Cap XXI. Die XVI. Ut sunt res humanae semper fluidae et caducae, supervenit rursus alia Brigantina cum alio non magis Jocundo Novo: Candiam scilicet Civitatem ad 29. diem Maii fere totam horrendo terrae motu corruiſſe; Domos plurimas et sacras et privatas vel corruiſſe funditus, vel scissas et disruptas habitationi hominum factas suspectas; Ultra sexcentos homines oppressos, inter quos et esse Cancellarium (Æneam Carpenium) virum humanissimum, et de nobis optime meritum compluresque alios nobis notos et Nobiles et plebejos. Sed non solum Candia hunc terrae motum sensit, verum et Sitia ejusdem Insulae Civitas, ubi et Castellum et plures domus corruerunt. Imo et per totam fere Insulam castella pagique hanc perniciem senserunt.»

(1) Ἀνάμνησιν τῆς ἐπιδρομῆς ταύτης τοῦ Barbarossa σφίζει τὸ ὄνομα τῆς ὀσσεως Μπάρπου κειμένης ἀμέσως ἔξω τῆς πόλεως Χανίων, ἐνθα ὡς φαίνεται ἐφρονεῖται τις τῶν ὀπαδῶν τοῦ Barbarossa. Ἐν παρόδῳ προστεθῆτω ἐνταῦθα ὅτι ἡ Μαλάσα ἐγένετο ἐκ τοῦ conte Malassa οὗ ὑπῆρξε κτῆμα, ἡ δὲ περὶ τὴν πόλιν ὠραία πεδιάς Πελεκαπίνα εἶνε παραφθορὰ τοῦ bella campagna. Ἡ παραγωγὴ τῆς Πελεκαπίνας ἐκ τοῦ πελέμα καὶ πείνα εἶνε αὐτοσχέδιος εὐφυολογία οὐδεμιᾶς ἐπιστημονικῆς προσοχῆς ἀξία.

- εἶτα πυροπολοῦνται. Πλεῖστα κτήνη καὶ πολλοὶ ἄνθρωποι πίπτουσιν εἰς χεῖρας τοῦ ἐχθροῦ καὶ φονεύονται ἢ καὶ ἀπάγονται αἰχμάλωτοι (1). Τὰ πλούσια χωρία, Πισκοκέφαλον, Μαρωσιά, Ζοῦ, Κάτω Πισκοπή, Τραπεζοῦντα, κατεστράφησαν παντελῶς. Ἡ πανώλεθρος αὕτη ἐπιδρομὴ τοῦ Βαρβάρουσα καὶ ὁ πρὸ 30 ἐτῶν καταστρεπτικώτατος σεισμός μετέβαλον τὴν Σητεῖαν εἰς ἐρειπιώδη κόμην. Ἐκτοτε καὶ ἡ ἐπίσκοπὴ Σητείας κατηργήθη συγχωνευθεῖσα πρὸς τὴν τῆς Ἱεροπέτρου, ἐξ οὗ καὶ τὸ σημερινὸν ὄνομα Ἱεροσητείας ἦτοι Ἱερῶς [Πέτρας καὶ] Σητείας.
- 1544 Πυρκαϊὰ τοῦ μητροπολιτικοῦ ναοῦ ἐν Ἡρακλείῳ. Νέοι διοικητικοὶ νόμοι.
- 1547 Μέγας σεισμός.
- 1560 Ἀνατελίσις Ἡρακλείου.
- 1561 Ἐπανάστασις κατὰ Ἐνετῶν. Τραγικαὶ σκηναὶ ἐν Ἀλικιανοῦ (2). Στρατολογίαι καὶ φορολογίαι καὶ ἀγγραφαί. Βιαιοπραγίαι κατὰ χωρικῶν.
- 1565-70 1565 Μελίτης κατάληψις ὑπὸ τῶν Τούρκων.
- 1567 Τοῦρκοι ἐν Σοῦδα, περίξ τῶν Χανίων καὶ Ρεθύμνης. Ἀγῶσεις καὶ λεηλασίαι. Ῥεθύμνης πυρπόλησις. Πανικὸς φόβος.
- 1569 Κύπρου κατάληψις ὑπὸ τῶν Τούρκων. Ἀπογραφὴ κατοίκων Κρήτης (271480).
- 1567 Ἐβραίων διωγμός.
- 1569 Ἐνετικοῦ στόλου σχηματισμός πρὸς φύλαξιν τῆς Κρήτης.
- 1570 Ἀγῶσις καὶ λεηλασία Κρητικῆς παραλίας ὑπὸ τῶν Τούρκων.
- 1574 Φωσκαρινὴ διοίκησις. Ἀπογραφὴ (219000 κάτοικοι).
- 1585 Ἰαπωνικῆς πρεσβείας διάβασις δι' Ἡρακλείου.
- 1586 Ἀπογραφὴ νέα (176433 κάτοικοι).
- 1590 Λοιμός πανώλεθρος πανταχοῦ τῆς νήσου.
- 1595 Σεισμός φοβερός. Ἐμφάνισις μετεώρων καὶ τεράτων.
- 1596 Λοιμός φοβερός καθ' ὅλην τὴν νήσον.

(1) Ὁρισμένως ἀναφέρει ὁ ἱστορικός Ἀνδ. Κορνᾶρος II 118^ο μεγάλα μὲν κτήνη 300, μικρὰ δὲ ζῶα 1000, ἄνθρώπους δὲ ζωγρηθέντας 30.

(2) Τὰ τραγικώτατα ταῦτα συμβάντα ἐπραγματεύθη μυθιστορικῶς μὲν ἀλλὰ δεξιῶς ὁ Σ. Ζαμπέλιος, Κρητικοὶ Γάμοι. Ἐν Ταυρίνῳ 1871.

- 1602 *Αηστεία ἐν Καινουρίῳ καὶ Πρωιτίσῃ. Σφαγαὶ καὶ ἀπαγχονισμοί.*
- 1604 *Καθίζησις τοῦ ἐδάφους τῆς νήσου. Ἐξοδος καὶ φυγὴ Ἡρακλεωτῶν.*

§ 15. Ἡ χρονολογικὴ αὕτη σύνοψις, καθ' ἃ βλέπομεν, δεικνύει ἐν καὶ μόνον εἰρηρικὸν διάλειμμα τὸ ἀπὸ τοῦ 1470 μέχρι τοῦ 1508 ἔτους. Τὸ χρονικὸν τοῦτο κενὸν συμβιβάζεται κάλλιστα πρὸς τὸν καθ' ὅλου χαρακτῆρα τοῦ ἡμετέρου ποιήματος. Τὰ ἱπποτικὰ ἔθιμα, ἡ καθαρότης τῆς γλώσσης, τὸ γαληνὸν ἦθος ἐρμηνεύονται ἄριστα. Ἐξ ἐναντίας ἀπὸ τοῦ 1508 ἡ νήσος ἄρχεται συνταρασσομένη κατὰ τὸ ἀνατολικὸν μάλιστα τμήμα. Τῷ 1508 ἔτει ὁ δεινότατος πάντων τῶν ἀπ' αἰῶνος ἐν Κρήτῃ σεισμῶν καταστρέφει καὶ ἐρημοὶ τὴν Σητεῖαν καὶ Ἱεράπετρον, τῷ δὲ 1538 ὁ φοβερὸς τῆς Μεσογείου ὄλεθρος Χαϊρεδίνος Βαρβαρόσσας ἐπιπίπτει ἀγρίως κατὰ τῆς νήσου, τέμνων δὲ καὶ καιῶν αὐτὴν ἀπὸ τῆς δυτικῆς ἄκρας μέχρι τῆς ἀνατολικῆς συμπληροῦ τὸ ἔργον τῆς καταστροφῆς. Μετὰ τὴν πανωλεθρίαν ταύτην ἡ Σητεῖα οὐδέποτε πλέον ἀνέκυσεν οὐδ' ἀνεκτίσθη. (σελ. 15-16.)

§ 16. Τὰ σοβαρὰ ταῦτα γεγονότα ἀσυμβίβαστα ὄντα πρὸς τὸν χαρακτῆρα τοῦ Ἐρωτοκρίτου τεκμηριοῦσιν ὅτι ὁ ποιητὴς αὐτοῦ ὑπῆρξε προγενέστερος αὐτῶν καὶ κατ' ἀκολουθίαν ὅτι ἤμασε τελευτώσης τῆς 15^{ης} ἑκατοσταετηρίδος.

Β' Ἐξωτερικαὶ μαρτυρίαι καὶ παραδόσεις.

1) Ἐλεγχος τῶν ἐξωτερικῶν μαρτυριῶν.

§ 17. Πρὶν χωρήσωμεν ἐπὶ τὴν μελέτην καὶ ἐρευνᾶν τῶν κατὰ τὸν ποιητὴν ἔχοντες πρὸ ὀφθαλμῶν ἐξωτερικὰς πηγὰς, ἀναγκαῖον ἡγούμεθα νὰ ἐξετάσωμεν καὶ ἐλέγξωμεν αὐτὰς τὰς πηγὰς ἐφ' ἃς ἐπεριεῖδόμενοι μέλλομεν νὰ συναγάγωμεν τὰ συμπεράσματα ἡμῶν.

§ 18. Καὶ πρῶτον πάντων ἐπιλαμβανόμεθα τῆς ἐξετάσεως τῶν ὅσα ὁ ποιητὴς αὐτὸς κατέλιπεν ἡμῖν περὶ ἑαυτοῦ. Πασίγνωστος καὶ περιλάλητος διετελεῖ ἡ ἐν τέλει τοῦ ποιήματος δῆλωσις ἢ λέγουσα

Θωρῶ πολλοὺς καὶ πεθυμοῦ κ' ἔχω το γροικημένα
νὰ μάθουν τίς ἐκόπιασε εἰς τ' ἀπανωγραμμένα.
Κ' ἐγὼ δὲ θὲ νὰ κουρφευτῶ κι' ἀγνώριστο νὰ μ' ἔχου,
μὰ θέλω νὰ φανερωθῶ, ὅλοι νὰ με κατέχου.

Βιτσέντζος εἶν' ὁ ποιητὴς καὶ τὴ γενιὰ Κορνῶρος,
 ποῦ νὰ βοεθῆ ἀκριμάτιστος σὰ θά τον πάρ' ὁ Χάρος.
 Ὑς τὴ Στεῖαν ἐγεννήθηκε, ἔς τὴ Στεῖαν ἐνεθράφη,
 ἐκεῖ ἔκαμε κ' ἐκόπιασε ἐτοῦτα ποῦ σας γράφη.
 Ὑς τὸ Κάστρον ἐπαντρεύτηκε σὰν ἀρμυνεύγ' ἡ φύσι,
 Τὸ τέλος τοῦ ἔχει νὰ γενῆ ὅπ' ὁ Θεὸς ὀρίση.

§ 19. Ὁλη αὐτὴ ἡ περικοπὴ δηλοῖ σαφῶς ὅτι τὸ ποίημα ἐδημοσιεύθη ἀνωμόως ἐν Σητεῖα καὶ ὅτι κυκλοφοροῦν χειρογράφως εἶχε κινήσει τὴν κοινὴν περιεργίαν καὶ προκαλέσῃ διαφόρους κρίσεις καὶ σχόλια, δι' ὃ καὶ ὁ ποιητὴς ὕστερον ἐξ Ἡρακλείου ἐκρινεν ἄξιον νὰ προσθέσῃ ἐν εἰδει ἐπιλόγων τὴν ἀνωτέρω δήλωσιν πρὸς λύσιν τοῦ ζητήματος. Ἐνταῦθα ἠδύνατο εὐλόγως πᾶς κριτὴς δυσπίστως ἔχων πρὸς τοιαύτας μαρτυρίας νὰ διαμφισβητήσῃ περὶ τῆς γνησιότητος τῆς τοιαύτης δηλώσεως καὶ κηρύξῃ αὐτὴν μεταγενεστέραν προσθήκην καὶ ἀλλότριον κατασκευάσμα (§ 1). Ἡ εὐλογος αὐτὴ ὑποψία ἐγεννήθη καὶ ἐν ἡμῖν ἐκ πρώτης ὕψεως, ἀλλ' ἔπειτα ὁμοῦ ἐγκύψαντες εἰς ἀκριβεστέραν μελέτην καὶ αὐστηρότερον ἔλεγχον τοῦ πράγματος ἐπέισθημεν ὅτι δὲν ὑπάρχει βάσιμος λόγος τοιαύτης ἀμφισβητήσεως ἅτε τῆς ὁμολογίας ταύτης συμφωνούσης καὶ πρὸς τὰ πράγματα καὶ πρὸς τὸν ὀρθὸν λόγον. Ὁ ποιητὴς δηλαδὴ λέγει ὅτι «ἐγεννήθη, ἀνετράφη καὶ ἐποίησεν ἐν Σητεῖα», τοῦτο δὲ ἀποδεικνύεται καὶ ἀληθές, καθ' ὅτι ἡ δι' ὅλου τοῦ ποιήματος διήκουσα γλωσσοφέρεια χαρακτηρεῖ Σητεϊακόν (§§ 24, 25). Τοῦτο ἐπιμαρτυρεῖ πρὸς τούτοις καὶ ἡ ἀπουσία τοῦ ὀνόματος αὐτοῦ τοῦ Β. Κορνῶρον καὶ τῶν ἀδελφῶν αὐτοῦ ἐκ τοῦ ἐν Ἐνετῆα μητροφῶν τῶν γεννήσεων, ἐν ᾧ, ἐὰν εἶχε γεννηθῆ ἐν Κάστρῳ (Ἡρακλείῳ), πιθανώτατα θὰ ἐγένετο μνεῖα τοῦ ὀνόματος αὐτοῦ ἐν τοῖς οἰκείοις ληξιαρχικοῖς βιβλίοις, ὡς τοῦτο συμβαίνει μετὰ θαναωστικῆς διὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην ἀκριβείας καὶ τάξεως περὶ πάσας τὰς ἐν τῇ τότε πρωτευούσῃ (Κάστρῳ) γεννήσεις καὶ ἄλλας ληξιαρχικὰς πράξεις. Τὴν πεποιθήσιν ταύτην ἐπιρροωνοῦν ἐτι ἰσχυρότερον καὶ ὁ δι' ὅλου τοῦ ποιήματος διήκων γαληνὸς καὶ ὁμαλὸς χαρακτῆρ, ὅστις οὐδαμοῦ ἀλλαχῶ τῆς νήσου ἠδύνατο νὰ ἐφαρμοσθῆ ἀκριβέστερον ἢ εἰς τὴν ἐπαρχίαν Σητεῖαν. Ἐν παντὶ ἄλλῳ τόπῳ τῆς νήσου διατρίβων ὁ ποιητὴς θὰ παρεσύρετο εἴτε ἐκουσίως εἴτε λεληθότως εἰς εἰκόνας βίου μεγαλοπρεπεστέρου καὶ πολυτελεστέρου καὶ εἰς περιγραφὴν ἀνακτόρων οἷα ἀπητοῦντο ἀναγκαιῶς διὰ τὸν οἶκον τοῦ βασιλέως Ἡρακλέους καὶ τοῦ ὑπουργοῦ αὐτοῦ Πε-

ζοστράτου. Ἐν Σητεία ὅμως καὶ ὁ βίος ἦν ἀγροτικὸς καὶ μονήρης καὶ τὸ Ἐνετικὸν μεγαλεῖον ἀσημότερον, μόνη δ' ἡ θάλασσα παρῆχε πᾶσαν εὐκαιρίαν μελέτης καὶ ποικιλίαν ζωηρῶν εἰκόνων, δι' ὃ καὶ ὁ ποιητὴς συχνότατα διατρέβει περὶ τὴν περιγραφὴν τρικυμιῶν καὶ θαλασσιῶν φαινομένων. (A 1601. B 215. 555. Γ 241-4. Δ 1670-76. 1823. E 771.)

§ 20. Ἀποδεικνυμένου οὕτω τοῦ σπουδαιοτάτου μέρους τῆς μαρτυρίας τοῦ ποιητοῦ συμφώνου πρὸς τε τὸν χαρακτήρα τοῦ ποιήματος καὶ πρὸς τὰ πράγματα, δὲν δικαιολογούμεθα νὰ ἐρείσωμεν δισταγμοὺς περὶ τῆς γνησιότητος τῆς λοιπῆς δηλώσεως. Πᾶς ἄρα ἄλλος ἔλεγχος καθίσταται περιττός, εὐλόγως δὲ δυνάμεθα νὰ ἀποδεχθῶμεν τὴν ὅλην μαρτυρίαν ὡς πᾶντῃ ἀξιόπιστον καὶ χωρήσωμεν ἐπὶ τὴν ἐξέτασιν τῶν λοιπῶν πηγῶν.

§ 21. Ἡ κυριωτάτη καὶ πολυτιμωτάτη τῶν περὶ Κορνάρου ἱστορικῶν μαρτυριῶν, καὶ οἶονεὶ ἐπίσημον χαρακτήρα περιβεβλημένη, εἶνε οἱ χρονολογικοὶ πίνακες τοῦ Francesco Barbaro (1) καὶ οἱ τοῦ N. H. Muazzo (2). Ἐκάτερος τῶν γενεαλόγων τούτων συνέλεξεν, ὑπερμεσοῦσης τῆς παρελθούσης ἑκατονταετηρίδος, ἐξ ἐπισήμων ἐγγράφων καὶ ἄλλων πηγῶν οἰκογενειακὰς εἰδήσεις καὶ κατήρτισε πολυτίμους ἀληθῶς γενεαλογικοὺς πίνακας τῶν εὐγενῶν Ἐνετικῶν οἰκογενειῶν.

§ 22. Καὶ ὁ μὲν Fr. Barbaro ἦν Ἐνετός, θεωρεῖται δὲ πάντως ἀξιόπιστος σύμβουλος πάσης οἰκογενειακῆς καὶ χρονολογικῆς μελέτης, ὁ δ' ἕτερος N. H. Muazzo ἦν εὐγενὴς Ἐνετόκρης, ἐφιλοπόνησε δὲ περὶ τὸ 1785 τοὺς εἰρημένους χρονολογικοὺς πίνακας τῶν ἐν Κρήτῃ διαβιωσασῶν Ἐνετικῶν οἰκογενειῶν, αἵτινες 116 ἔτεσι πρότερον εἶχον ἐπανέλθῃ εἰς Ἐνετίαν φεύγουσαι τὴν εἰς τοὺς Τούρκους ὑποταγὴν αὐτῶν κατὰ τὴν ἄλωσιν τῆς νήσου. Τὸ ἔργον τοῦ N. H. Muazzo εἶνε μετὰ πλείστης ἐπιμελείας καὶ φιλοπονίας ἐξεργασμένον κατὰ τοὺς γενεαλογικοὺς πίνακας τοῦ εἰρημένου Fr. Barbaro καὶ πλείστας ἄλλας

(1) Francesco Barbaro, Genealogie dei Patricie Veneti. Cod. 515. Vol.3.

(2) Cronica delle Famiglie Nobile Venete, che abitarono in Regno di Candia o mandate in Colonia o capitate con altre occasioni fino al tempo che il Regno passo sotto il dominio de' Turchi con le discendenze di quelle chi ripatriate in detto tempo s' attrovano tuttavia in Venezia. MDCLXX. Opera del N. H. Muazzo. Εἰς τόμος σχήματος 4ου. Σφύζονται δύο ἀντίγραφα ἐν Ἐνετίᾳ, ἐν μὲν καλλιγραφικώτατον ἐν τοῖς ἀρχαῖοις τοῦ ἀστικοῦ μουσείου Correr, ἕτερον δ' ἐν τῇ Μαρκικῇ βιβλιοθήκῃ.

χειρογράφους πηγάς, εἶνε δὲ πλούσιοι ταμείων οἰκογενειακῶν καὶ ἄλλων παντοίων εἰδήσεων ἀναφερομένων εἰς τὴν Ἐνετοκρατουμένην Κρήτην (1).

§ 23. Εἰς τὰς ἀνωτέρω πηγὰς προσθετέον καὶ τινὰς εἰδήσεις περιεχομένας ἐν τῷ τίτλῳ καὶ προλόγῳ τῆς πρώτης ἐκδόσεως γενομένης ἐν ἔτει 1713 ἐν Ἐνετίᾳ ὑπὸ τοῦ τυπογράφου Ἀντωνίου Βόρτολι (2). Αἱ εἰδήσεις αὗται εἶνε μὲν ἐλάχισται—ὅτι ὁ ποιητὴς ὑπῆρξεν ἐκ τῶν εὐγενῶν καὶ ὅτι τὸ ποίημα κατὰ τὴν ἐποχὴν τῆς πρώτης αὐτοῦ ἐκτυπώσεως (1713) ἐθεωρεῖτο ἤδη παλαιόν—καὶ καθ' ἑαυτὰς οὐδὲν παρέχουσι κύρος ἅτε ἐρειδόμεναι ἐπὶ ἀπλῆς παραδόσεως· ἀλλ' οὐχ ἦττον ἐπειδὴ ἀποδεικνύονται σύμφωνοι πρὸς τὴν δόξαν τοῦ ποιητοῦ καὶ πρὸς τὰς λοιπὰς μαρτυρίας τῶν ἄλλων πηγῶν (§§ 17-21), μαρτυροῦσι δ' ἐν ταῦτῳ τὴν κατὰ τὸ 1713 ἐτι διατηρουμένην συνειδησιν περὶ τοῦ ποιητοῦ, δύνανται νὰ ληφθῶσι πρὸ ὀφθαλμῶν ὡς ἐπιβεβαιωτικαὶ μαρτυρίαι.

2) Περὶ τῆς πατρίδος τοῦ ποιητοῦ.

§ 24. Μετὰ τὸν ἔλεγχον τῶν πηγῶν ἐπανερχόμεθα εἰς τὸ κύριον ἡμῶν θέμα, πρῶτον δὲ καὶ οὐσιοδέστατον ζήτημα προβάλλεται ἡμῖν τὸ ἐρώτημα· πόθεν τῆς Ἑλληνικῆς γῆς ἦν ὁ ποιητὴς τοῦ Ἐρωτοκρίτου; Ἡ ἀπορία αὕτη μετὰ τὰ ἀνωτέρω ἀποδειχθέντα (§ 7) ἀποβαίνει ἀδικαιολόγητος τὸ δ' ἐρώτημα περιττὸν καὶ ἄτοπον, ἀλλ' ἐπειδὴ ἄρτι προηρέχθησαν περὶ τοῦ ποιητοῦ ποικίλαι καὶ ἀντιφατικαὶ γνώμαι καὶ δὴ καὶ ὑπ' ἀνδρῶν ἀρμοδιωτάτων κρινομένων (3), ἐπαναλαμβάνομεν ὅτι ἀσχέτως πάσης παραδόσεως καὶ μαρτυρίας

(1) Ὁ συγγραφεὺς ἀρχόμενος ἀπὸ τοῦ 1203 ἔτους προτάσσει συνοπτικῶς πολλὰς ἱστορικὰς καὶ στατιστικὰς εἰδήσεις, εἶτα ἐκτίθησιν ἀλφαβητικῶς δι' ἀναλυτικῶν πινάκων τὴν γενεαλογίαν 133 εὐγενῶν Ἐνετοκρατικῶν οἰκογενειῶν.

(2) «Ποίημα ἐρωτικὸν λεγόμενον Ἐρωτόκριτος συνθεμένον ἀπὸ τὸν ποτὲ Εὐγενέστατον Βιτζέντζου τὸν Κορνᾶρον ἀπὸ τῆν χώραν τῆς Σητείας τοῦ Νησιῦ τῆς Κρήτης», κτλ. Ἐν δὲ τῷ προλόγῳ φέρεται· «Διὰ δὲ τοῦς ἄλλοις ὅπου διὰ ψυχαγωγίαν καὶ περιδιάθεσιν ἀναγνώθουν κανένα ἀπλοῦν βιβλίον ἔκρινα μὲ τὴν συμβουλὴν λογιῶν ἀνθρώπων νὰ πρωτοτυπώσω εἰς τούταις ταῖς ἡμέραις τὸν Ἐρωτόκριτον, ποίημα παλαιόν, ὅπου τόσον ἐπαινεῖται» κτλ. (ὄρα καὶ § 56.)

(3) Ὁ κ. Κ. Σάθας ἀναιρῶν ὅσα πολλάκις πολλαχοῦ ἐδημοσίευσεν περὶ τοῦ Ἐρωτοκρίτου (ὄρα σελ. 4 ὑποσ.) ἀποφαίνεται τελευταίον γνώμην (Ἐστία Ἀριθ. 492, Ἰουνίου 2, 1885) τήνδε·

«Κακῶς νομίζεται ὅτι ὁ Ἐρωτόκριτος ἐξῆλθεν ἐκ τῆς κεφαλῆς Βιτζέντζου τοῦ

δύναται πᾶς Ἑλλήν καὶ ἥμισυ ἐμπείρως ἔχων τῶν καθ' ἡμᾶς διαλέκτων ἄνευ πολλοῦ δισταγμοῦ νὰ ἀναγνωρίσῃ ὅτι τὸ περὶ οὗ ὁ λόγος ποιῆμα εἶνε γνήσιον τῆς Κρητικῆς διαλέκτου μνημεῖον. Τοῦτο τεκμηριοῦται ὑπὸ μυρίων γλωσσικῶν κριτηρίων καὶ ἄλλων πειστηρίων ἀπαντῶντων ἐν ἐκάστῳ σχεδὸν στίχῳ. Ὁ εἰδῆμιον μάλιστα καὶ κριτικὸς ἀναγνωστῆς, ἰδίᾳ δ' ὁ Κρήσιος, δύναται εὐχερῶς νὰ ἀνεύρῃ ἐν τῷ Ἐρωτοκρίτῳ οὐ μόνον γνησιώτατον τὸν χαρακτήρα τῆς Κρητικῆς διαλέκτου ἀλλὰ καὶ ἰσχυρὰν χροιάν τοπικοῦ ιδιώματος. Καὶ ὅπως τὸ καθ' ὅλου λεκτικὸν ἦθος ἐξαιρέτως δὲ οἱ γραμματικὸι τύποι τοῦ ποιήματος ἐμφαίνουσι τὸν ποιητὴν ἐν τῷ ἀνατολικῷ τμήματι τῆς νήσου γεννηθέντα καὶ τραφέντα. Τὰ κυριώτατα τῶν γλωσσικῶν τούτων κριτηρίων ἄτινα χαρακτηρίζουσι τὰς ἀνατολικὰς ἐπαρχίας τῆς νήσου εἰσὶ (1) πολλοὶ λεκτικὸι τύποι, οἷον Κορνάρου. Ὁ Ἐνετόκρης οὗτος ἔζη ἐν Σητεῖα μετερχόμενος τὸν μνήμονα, ἐκ δὲ τοῦ διασωθέντος πολυτόμου συμβολαιογραφικοῦ τοῦ ἀρχείου πειθόμεθα ὅτι μόλις ἐφέλλιξε τὸ τότε ἐν Κρήτῃ ὄμιλούμενον ἰδίωμα, ἄγνωσθαι καὶ αὐτοὺς τοὺς ἑλληνικοὺς χαρακτήρας, ἀφοῦ γράφει τὰ ἑλληνικὰ διὰ λατινικῶν γραμμάτων. Ἡ κρητικὴ διάλεκτος εἶχε τοσοῦτον ἐπηρεασθῆ ὑπὸ τῆς Ἑνετικῆς, ὥστε οὐ μόνον τὰ τότε συντεταγμένα ἐπίσημα ἔγγραφα βρῖθουσι ξενισμῶν πρωτακουστων [! πρβλ. § 30. 31. 88. 89. 90], ἀλλὰ καὶ ἡ νῦν ἔτι λαλουμένη τηρεῖ μέγαν βύπον [;] ξενικῆς ἐπιδράσεως. Ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει, πῶς εἶνε δυνατὴ ἡ ὑπόθεσις ὅτι εἰς πτωχὸς ἀλλόγλωσσος τῆς Σητεῖας συμβολαιογράφος κατώρθωσε νὰ συνθέσῃ τόσον μακρὸν ἔπος, καὶ τὸ παραδοξότερον νὰ γινώσκῃ τόσον καλῶς τὴν μεσαιωνικὴν γεωγραφίαν [; πρβλ. §§ 42. 76], τοὺς ἐν Θεσσαλίᾳ Βλάχους, τὴν Μακεδονίαν, τὸ Βυζάντιον καὶ ἄλλα ὀνόματα λησμονημένα καὶ ὑπ' αὐτῶν τῶν συγχρόνων τοῦ Βιτζέντζου λογίων; Περὶ τοῦ ποιήματος θὰ γράψω ἐν ἐκτάσει ὅταν ἐκδώσω τὸ ἀληθὲς κείμενον ἐκ τοῦ ἐν τῷ Βρετανικῷ Μουσείῳ κώδικος, ἐπειδὴ ὁμοίως νῦν ὄμιλῶ περὶ Στρατιωτῶν ὁ δ' Ἐρωτοκρίτος εἶνε καθαρὸν Στρατιωτικὸν ποίημα, ἀναφέρω ὅτι ὁ ἀρχικὸς τοῦ ἔπους πύρην πρέπει ν' ἀναζητηθῆ ὅκετος τῆς Κρήτης, ἐν Ἀθήναις ἢ ἐν Θεσσαλίᾳ, ὅθεν μετηνάστευσεν εἰς Κρήτην διὰ τῶν ἐνταῦθα ἰδρυθεισῶν μετὰ τὸ πέρας τῆς ἀραβοκρατίας Στρατιωτικῶν ἀποικιῶν ἐν τῇ νήσῳ δ' ἐγκλιματισθὲν ἀνεπτύχθη ἐν τῷ σημερινῷ αὐτοῦ τύπῳ διὰ τῆς παρενθέσεως τοῦ μεγάλου ἐπεισοδίου τῆς πρὸς τὸν Καραμανίτην μονομαχίας τοῦ Κρητῆς ἀρχοντοπούλου, ὁ δὲ Κορνῆρος ἀντιγράφας ἢ καὶ ἐλαφρῶς διασκευάσας τὸ πρωτότυπον προσέθηκε τὴν ἐν τέλει δῆλωσιν αὐτοῦ. Ἐν δ' ἔτι νεωτέρῳ δημοσιεύματι αὐτοῦ ὁ κ. Κ. Σάλας (Ἔστις ἀριθ. 592, 4 Μαΐου 1888) πραγματευόμενος περὶ Στρατιωτῶν ἀποκαλεῖ τὸν Ἐρωτοκρίτον ἄντικρυς «Ἀθηναϊκὴν ἐποποιείαν». Ἀλλ' ἐν ὅσῳ οὐδὲ μίαν ἀπόδειξιν τῶν ἰσχυρισμῶν αὐτοῦ ἐπάγει, ἡ γνώμη αὐτοῦ εἰκότως οὐδὲν οὐδὲ τὸ ἐλάχιστον κύρος ἔχει, ἄλλως τε καὶ ἀντιμαχομένη πρὸς τὰ πράγματα καὶ πρὸς ἑαυτὴν ἀντιφάσκουσα. (σελ. 4 ὑποσ.)

δαμάκι (δλίρον), ἔγνοιανός (σπουδαίος, σοβαρός), μολώνω (κύπτω), μολύνω (μολύνω), μερά (ἀντι μεριά), ξαργετοῦ (ἐπίτηδες), ξετρομισμένος (τεθορυβημένος), ξεχορδισμένος (αὐχημένος), σύζηλο (ζηλοτυπία), τσουρλω (κυλίω) καὶ πλείστα ἄλλα (2) ἢ ἐκ τῆς συλλαβῆς σι ἐκπτώσις τοῦ ἰεπομένου φωνήεντος, οἶον πλοῦσος (πλούσιος), ἄξος (ἄξιος), ἀνηψός, φαντασιά, δροσιά, ἐξιά (ἀντι ἐξιά ἤγουν ἐξουσία), μοναξιά (3) ἢ εἰς ἡ-αὐξήσις παντός τρισυλλάβου ῥήματος ἐπὶ τῆς αὐξήσεως τονιζομένου, οἶον ἡφάγα, ἡκατσεε, ἡκλαιγε (ἀλλ' ἐφάγαμε, ἐκλάψασι κτλ.) (4) ἢ τροπή τῆς προθέσεως ἀνα-εἰς ἀνε-, ὅταν δὲν τονίζηται, οἶον ἀνεξήτῳ, ἀνεθρέφῳ, ἀνεθροφή, ἀνεπνοιά, ἀνεστεναξῶ, ἀνεθεματίξῳ (ἀλλ' ἀνάθεμα) κτλ.

§ 25. Εἰς τὰ πειστικά ταῦτα κριτήρια προσθετέον ὅτι καὶ σήμερον ἐτι σφύζονται ἐν Σητεία τῇ ἐπαρχία Κορνάρου καὶ δὴ ἐν τοῖς χωρίοις Σκοπῆ καὶ Τουρλωτῆ καὶ Ρογκάκα καὶ Κορυγιᾶ καὶ Ἀρμένιοις ἐν Κορυγιᾶ μάλιστα σφύζεται καὶ οἰκογένεια Βιτσεντζάκιδων παρὰ τὸ ὄνομα Βιτζέντζος (1).

3) Περὶ τῆς ἐποχῆς τοῦ ποιητοῦ.

§ 26. Τὰ ἀνωτέρω τεκμήρια ἰκανὰ νομίζοντες πειστήρια τῆς ἐκ Σητείας καταγωγῆς τοῦ ποιητοῦ καὶ κρίνοντες περιττὴν πάσαν ἄλλην μακρογορίαν χωροῦμεν ἐπὶ τὴν ἐρευνᾶν τῆς ἐποχῆς αὐτοῦ, πρὸς τοῦτο δ' ἐπαρόμεθα κατωτέρω γενεαλογικὸν πίνακα κατηγορησμένου ἀκριβῶς κατὰ τοὺς Ἰταλικούς πίνακας τῶν εἰρημένων γενεαλόγων Fr. Barbaro (φύλλ. 22^a καὶ 23^b) καὶ H. Musso (φύλλ. 40^a καὶ 40^b καὶ 41^a), συμπληρωμένον δὲ διὰ τινων σημειώσεων εἰλημμένων ἐκ τῶν ἀρχείων Frari. Ὁ πίναξ οὗτος εἶνε ἀληθῶς πολύτιμος ἅτε δεικνύων ἐν ἀδιαλείπτῳ συνεχείᾳ τὸ εὐγενολόγιον τῶν ἐν Σητεία Κορνάρων ἀπὸ τῆς ἐν Κρήτῃ ἐγκαταστάσεως αὐτῶν μέχρι τῆς ἀλώσεως τῆς νήσου ὑπὸ τῶν Τούρκων, δι' ὃ καὶ παρατιθέμεθα αὐτὸν πλήρη ὡδε (2).

Ἐνταῦθα σημειώτεον ὅτι τὸ μὲν συντεταγμένον Σιζ. δηλοῖ τὴν σύζυγον, τὸ δ' ἄγγρ. τὴν ἐγγραφὴν εἰς τοὺς εὐγενεῖς, τὸ δὲ γενν. τὴν γέννησιν.

(1) Τὰς εἰδήσεις ταύτας καὶ τινὰς ἄλλας ἀφείλω τοῖς Ἡπειοῖς φίλοις μου κκ. Ἐμμ. Ἀγγελάκη, Κ. Φραγκοῦδη καὶ Ἐμμ. Φραγκοῦδη, καὶ τῷ ἐμπείρωσ τῆς ἐπαρχίας Σητείας ἔχοντι φίλῳ Κ. Ἀνδρέᾳ Παναγ. Βουρδουμπάκη.

(2) Τοιαῦτα ἐπίπονα ἔργα, συγκείμενα μόνον ἐξ ὀνομάτων καὶ ἀριθμῶν, ὅσον ἀκριβῆ καὶ ἀν' ὑποθεσίαι, δὲν δύνανται νὰ μὴ περιέγῳσι καὶ τινὰ ἐλλείμματα. Οὕτω παρατηρεῖται καὶ ἐν τῷ ἡμετέρῳ πίνακι μικρὰ τις χρονολογικὴ ἀπιθανότης παρὰ τῷ Ἀνδρέᾳ Πέτρῳ Κορνάρῳ τῷ καταλιπόντι ἐν ἔτει 1463 διαβήκηκν. Διότι ἐν αὐτῷ οὗτος φαίνεται ἐκ τῆς χρονολογίας ὅτι ἐνημερεύη τῷ 1429, δύο υἱοὶ αὐτοῦ ὁ Σκιπίων καὶ ὁ Φραντζέσκος σημειοῦνται ὅτι ἐγεννήθησαν οὐχὶ πρότερον ἢ τῷ 1462 καὶ 1464.—Τὸν Giacomo μεταφράσαμεν Γιακουμῆς, διότι ὑπὸ τὸν τύπον τοῦτον κοινολεκεῖται ἐτι τὸ ὄνομα ἐν Κρήτῃ.

§ 27. Οικογένεια Κορνάρου

(Ενετιστὶ Corner, Λατ. Cornelius)

Σημ. Ἀπαντες οἱ τῆς γενεᾶς ταύτης κατοικοῦν ἐν Σητεία καὶ Ἡρακλείῳ. Barbaro καὶ Muazzo.

Ἀνδρέας Ἰωάννου Κορνάρου

Ἐκ τοῦ μείζονος οἴκου τοῦ Ἀρχοντος τῆς Καρπάθου διενεμήματο μετ' ἄλλων τεισάρων ἀδελφῶν αὐτοῦ τὴν νῆσον Κάρπαθον ἐνυμφεύθη δὲ τὴν Δόναν Μάρκου Φαλιέρου, Ἡρακλειώτου. Barbaro καὶ Muazzo.

Σημ. Νομίζω ὅτι οὗτος ὁ Ἀνδρέας Ἰωάννου ὑπῆρξε πρεσβευτὴς τῆς ἀποικίας καὶ συνάδελφος τοῦ Λεωνάρδου Γραδενίγου ἐν ἔτει 1304. Muazzo.

Ἰωάννης 1360	Νικόλαος ὁ Σιγάλας κληθεὶς	Ἀλέξιος 1355-6 ἀπεσταλμένος εἰς Ἐνεσίαν	Ἡρακλεῖου
Νικόλαος	Πέτρος	Ἰωάννης	Ἀνδρέας

Ἀλέξιος	Ἀνδρέας † 1463, 8 Ὀκτωβρίου Σὺζ. Μαργαρίτα Μιχ. Μαρκέλλου (ἡ Μαρσέσκου) 1429. Κατέλιπε διαθήκην 1463, 8 Ὀκτωβρίου. (1)
---------	--

Φραγκίσκος γεν. 1464 ἔγγρ. 1471, 28 Ἰαν. Σὺζ. Σεμὴ Μέτζου.	Πέτρος, ἱππότης, ἔγγ. 1468, 12 Ὀκτωβρίου.	Σκιπίων γενν. 1462, 30 Ὀκτωβρίου.
--	---	-----------------------------------

Βιτσέντζος	γενν. 1486 ἔγγρ. 1499, 2 Ἰαν.	Ἀνδρέας ἔγγ. 1525, 8 Νοεμ.—Σὺζ. Κορνηλία Ἰακ. Κουερίνη.	Ἀντώνιος ἔγγρ. 1518 Σὺζ. Βαλερία Βαρβαρίγου 1518, 3 Δεκ.
------------	-------------------------------	---	--

Βιτσέντζος	Φραγκίσκος γενν. 1540, 28 Ἰαν.—Σὺζ. Γιακουμίνα Λεωνάρδου Δα-Μολίνου.	Πέτρος 1522, 23 Ἰαν.	Γεώργιος	Γιακουμῆς ἔγγρ. 1535, 21 Δεκεμβ. Σὺζ. Ζαμπέττα Ἰωάν. Μέτζου.
------------	--	----------------------	----------	--

Γεώργιος	Ἀνδρέας	Ἀνδρέας (2)	Γιακουμῆς μῆς Μαργαρίτα I. Μου-ἄτσου 1573	Ἀλέξανδρος Σὺζ. Μαργαρίτα I. Μου-ἄτσου 1573	Φραγκίσκος νέος δι-ἄτος 1598	Πέτρος τσέν-τος	Βιτσέντζος	Ἀνδρέας, ἱστορικός νηλία Ζέ-νου.	I. Φραγκίσκος γενν. 1545-† 1622
----------	---------	-------------	---	---	------------------------------	-----------------	------------	----------------------------------	---------------------------------

Βερνάρδος Σὺζ. θυγάτ. Μάρκου Μέτζου	Βιτσέντζος	Βιτσέντζος	Φραγκίσκος νυμφευθεὶς τῷ 1598
-------------------------------------	------------	------------	-------------------------------

Γεώργιος γενν. 1605, 8 Ἰουνίου	Ἀνδρέας γενν. 1611.
--------------------------------	---------------------

(1) Ὅρος διαθήκης Ἀνδρέου Κορνάρου ἐν ἔτει 1463, 8 Ὀκτωβρίου. *Ὁρίζω ἵνα τὰ κτηματὰ μου διανεμηθῶσιν ὡδε ἤγουν ἵνα ὁ μὲν Πέτρος, υἱός μου, λάθῃ μερίδα καὶ πα.

τρικὴν εὐλογίαν ἅπαν τὸ ἐπιβάλλον μοι μέρος τῆς νήσου Καρπάθου, ἐφ' οἷς ὄροις μοι ἐδόθη τοῦτο ὑπὸ τοῦ Σερ' Ἀλεξίου Κορνάρου πάππου μου· ὁ δὲ Φραγκίσκος καὶ Σκιπίων, υἱοί μου, λάθωσι καὶ διανεύμονται ἀλλήλοις ἅπαντας τοὺς ἐν Σητεία ἐμοὺς τόπους ὅσους κατέλιπέ μοι ὁ ἄνω εἰρημένος Ἀλέξιος, ἔτι δ' ἐφ' οἷς ὄροις μοι ἐδόθησαν, ὡς ἐμφαίνεται ἐκ τῶν γαμηλίων ἐγγράφων μου». Barbaro καὶ Muazzo.

(1) Ἀνδρέας ὁ Φραγκίσκου, συγγραφεὺς καὶ πρόεδρος τῆς ἐν Ἡρακλείῳ Ἀκαδημείας [Ἔπεται σημείωσις διὰ νεωτέρας χειρὸς λέγουσα ὅτι οἱ λόγοι αὐτοῦ, χειρόγραφοι ὄντες, εὐρίσκονται ἐν τῷ Μαρκιανῷ Κώδικι Cl. 8 N^ο 20].

§ 28. Ὁ πίναξ εἶνε εὐεξήγητος καὶ διδακτικώτατος. Οὐ μόνον κυροῖ τὰ μέχρι τοῦδε πορίσματα τῶν μελετῶν ἡμῶν ἀλλὰ καὶ λύει πολλὰς ὑπολειπομένας ἀμφιβολίας. Ἐν πρώτοις ἡ εἰσαγωγικὴ σημείωσις, ὑπ' ἀμοτέρων τῶν γενεαλόγων ἐπαναλαμβανομένη, κυροῖ κατὰ πάντα τὴν ἐν τέλει τοῦ Ἐρωτοκριτοῦ δήλωσιν τοῦ ποιητοῦ λέγοντος ὅτι «ἐγεννήθη καὶ ἐτρόφη ἐν Σητεία, ἐννυμφεύθη δ' ἐν Ἡρακλείῳ (Κάστρω)». Πλὴν τούτου ὅμως μανθάνομεν καὶ ἕτερον πολλοῦ λόγου ἀξίαν εἰδήσιν ὅτι ἡ οἰκογένεια τοῦ ποιητοῦ Β. Κορνάρου εἴλκε τὸ γένος ἐκ τοῦ φερονύμου ἄρχοντος τῆς Καρπάθου (1), τοῦθ' ὅπερ πλὴν τῆς γενεαλογικῆς σημασίας συνεπάγεται καὶ τὴν Ἑλληνικὴν ἀγωγὴν καὶ γλῶσσαν τῆς οἰκογενείας τῶν ἡμετέρων Κορνάρων. Ξένη γενεὰ οἷας δήποτε καταγωγῆς, ἐγκαθεσταμένη ἐπὶ μακροῦς χρόνους ἐν λίαν ἀποκειμένοις νησιδίοις ἢ ἄκραις, οἷα ἡ Κάραθος καὶ Σητεία, ἀμοιροῦσα δὲ πάσης ἀμέσου καὶ συχνῆς κοινωνίας πρὸς τὴν μητρόπολιν καὶ πρὸς τὰ λοιπὰ πολιτικὰ κέντρα, ἔτι δὲ στερουμένη καὶ πολυπληθοῦς ὁμογλώσσου ὑπαλληλίας, ἀναγκάτως ἐξαλλάσσει μικρὸν κατὰ μικρὸν τὰ πατρῷα ἦθη καὶ τὴν γλῶσσαν. Δυνάμεθα ἄρα νὰ παραδεχθῶμεν ὅτι οἱ Κορνᾶροι τῆς Καρπάθου, οἱ ὕστερον εἰς Σητείαν μεταναστάντες, μακρὸν ἤδη χρόνον πρὸ τοῦ ποιητοῦ εἶχον βαθμηδὸν ἀφομοιωθῆ πρὸς τὰ ἐγχώρια στοιχεῖα τῆς Καρπάθου καὶ Σητείας. Ἐπειδὴ δ' ὅμως τὸ τε Καρπάθιον καὶ Σητειακὸν στοιχεῖον εἶνε τὸ αὐτό, οἱ ἡμέτεροι Καρπαθόκητες Κορνᾶροι τῆς 15^{ης} ἐκατονταετηρίδος ἀναμφιβόλως εἶχον ἐξελληνισθῆ, ἐχρῶντο δὲ μητρὶδι γλώσσῃ τῇ Ἑλληνικῇ. Ὅτι οἱ Κορνᾶροι τῆς Σητείας ἦσαν Ἕλληνες τὴν φωνὴν δὲν ὑπολείπεται οὐδεμίᾳ ἀμφιβολία εἰάν ἐνθυμηθῶμεν ὅτι ἡ Ἑλληνικὴ γλῶσσα ἐλάλειτο ἐν Κρήτῃ μόνον ὑπὸ περιορισμένον ἀριθ-

(1) Καὶ σήμερον ἔτι οἱ Καρπάθιοι διατελοῦσιν ἐν ἀμέσῳ ἐπιμίσξῃ πρὸς τὴν Σητείαν ἐρχόμενοι ἐκαστὸς ὡς τεχνίται· μάλιστα δ' ὡς κτίσται. Πρβλ. καὶ Emile Legrand, Bibliographie II 267—296.

μοῦ κατοίκων, καὶ μάλιστα ἐν ταῖς τρισὶ πόλεσιν Ἡρακλείῳ καὶ Ρεθύμνῃ καὶ Χανίοις, ἀτελέστερον δὲ καὶ σπανιώτερον ἔτι ἐν ταῖς λοιπαῖς πολίχναις καὶ κομποπόλεσιν οἷα ἦν ἡ Σητεία καὶ Ἰεράπετρος καὶ Κίσαμος καὶ Κάντανος, ἐνθα ἐλαλεῖτο ὑπὸ μόνων τῶν ὑπαλλήλων καὶ δυντακῶν ἱερέων. Ἀλλὰ καὶ ἐν ταῖς κεντρικαῖς πόλεσι τῆς νήσου Ἡρακλείῳ καὶ Ρεθύμνῃ καὶ Χανίοις ἐπικρατοῦσα γλῶσσα ἦν ἡ Ἑλληνικὴ καὶ διότι τὸ Ἑλληνικὸν στοιχεῖον ἐπλεόναζε κατὰ πολὺ τοῦ Ἑνετικοῦ καὶ διότι μέγα εἰ μὴ τὸ πλεῖστον μέρος τῶν ἐγκαθησταμένων Ἑνετῶν εἶχον ἤδη ἐκκρητισθῆ κατὰ τὴν γλῶσσαν. Διὰ τὸν λόγον τοῦτον ἀπαντῶμεν ἐν τοῖς φιλολογικοῖς λειψάνοις τῆς τότε ἐποχῆς πολλοὺς Ἑλληνας συγγραφεῖς Ἰταλικὰ ὀνόματα φέρου-
τας ⁽⁴⁾.

§ 29. Κατὰ τὰλλα ὁ πίναξ λαλεῖ ἀφ' ἑαυτοῦ, ἡ δὲ γενεαλογικὴ διαδοχὴ δὲν χρήζει ἀναπτύξεως. Ἀπορεῖται μόνον τίς ἐκ τῶν πέντε μνημονευομένων Βιτσέντζων Κορνάρων εἶνε ὁ ἡμέτερος ποιητής. Ἀλλὰ καὶ ἡ ἀπορία ὅμως αὕτη λύεται λαμβανομένων πρὸ ὀφθαλμῶν τῶν γενικῶν κριτηρίων τοῦ Ἐρωτοκρίτου. Καὶ ἡ καθαρότης τῆς γλώσσης καὶ ὁ ἱπποτικὸς ἢ ὄσμαντικὸς χαρακτήρ τοῦ ποιήματος καὶ ἱστορικοὶ λόγοι μεταφέρουσι τὸν ἀναγνώστην εἰς τοὺς ἱπποτικούς χρόνους, οὗτω δὲ συνηγοροῦσιν ὑπὲρ τοῦ παλαιοτάτου πάντων τῶν Βιτσέντζων. Ἐν τοσοῦτῳ πρὶν προβῶμεν εἰς τοιαύτην παραδοχὴν ὀφείλομεν νὰ βασανίσωμεν τὸ πρῶγμα ἀκριβέστερον. Πρὸς τοῦτο σκόπιμον ἡγοῦμεθα ἵνα ἀρχόμενοι ἀπὸ τῶν δύο τελευταίων ἡγουν νεωτάτων Βιτσέντζων ἀνερχόμεθα κατὰ μικρὸν πρὸς τοὺς ἀμέσως προγενεστέρους φερωνύμους μέχρι τοῦ τελευταίου γεννηθέντος κατὰ τὸν πίνακα ἐν ἔτει 1486.

§ 30. Καὶ λοιπὸν οἱ δύο νεώτατοι Βιτσέντζοι δὲν ὀρίζονται μὲν χρονικῶς ὑπ' οὐδετέρου τῶν χρονολόγων Barbaro καὶ Muazzo, παρίστανται δ' ὅμως πρὸς ἀλλήλους δεῦτεροι ἐξάδελφοι καὶ ὁμοταγεῖς, ὃ ἔστι περίπου συνηλικιωταί. Καὶ τοῦτο μὲν δὲν λύει τὴν περὶ τὴν χρονολογίαν ἀπορίαν ἡμῶν ἀμέσως, ἀλλὰ παραλληλίζοντες αὐτοὺς πρὸς ἕτερον ὁματαγῆ καὶ πρωτεξάδελφον τοῦ Βιτσέντζου Γιακ. Κορνάρου,

(4) Τοιοῦτοι Ἰταλῶννομοι Κρήτες συγγραφεῖς καὶ λόγοι ἀναφέρονται οὐκ ὀλίγοι, ὡς λόγου χάριν ὁ πολὺς Φραγκίσκος (Φραντζέσκος) Πόρτος, Ἀμβρόσιος Γραδενίγος, Μαρῖνος Τζάνης Μπουνιαλῆς, Μάξιμος Μουργούνιος, Μορτζίνος ἢ Μορζίνος, σχολάρχης ἐν Ἡρακλείῳ, καὶ πολλοὶ ἄλλοι.

ἤρουν πρὸς τὸν Φραγκίσκον Ἀλεξ. Κορνᾶρον νυμφευθέντα ἐν ἔτει 1598, συνάγομεν ὅτι οἱ περὶ ὧν ὁ λόγος δύο Βιτσέντζοι ἤκμασαν περὶ τὸ 1600 ἔτος. Ἡ ἐποχὴ δ' αὕτη οὐδαμῶς ἀρμόζει πρὸς τὸν ἡμέτερον ποιητὴν, διότι καὶ γλωσσικῶς καὶ ἱστορικῶς εἶνε ἀσυμβίβαστος πρὸς τὸν χαρακτῆρα τοῦ Ἐρωτοκρίτου. Τῶν φιλολογικῶν μνημείων τοῦ 1600 ἡ γλῶσσα παρίσταται λίαν διεφθαρμένη καὶ φραγκίζουσα ⁽¹⁾, ἐν ᾧ ἢ τοῦ Ἐρωτοκρίτου συγκριτικῶς εἶνε πολλῶ καθαρωτέρα καὶ Ἑλληνικωτέρα. Ἀφ' ἑτέρου ἢ ἐσωτερικῆ καὶ πολιτικῆ κατάστασις τῆς Κρήτης ἐν ἔτει 1600, ὡς φαίνεται ἐκ τοῦ ἀνωτέρω χρονολογικοῦ πίνακος (σελ. 9-17), ἦν ἄγαν τρικυμιώδης καὶ κρίσιμος, ἐν ᾧ ἐν τῷ Ἐρωτοκρίτῳ ἀπεικονίζονται πάντως γαληνοὶ καὶ ἥρεμοι χρόνοι.

§ 31. Διὰ τοὺς αὐτοὺς καὶ ἄλλους παρομοίους λόγους δυνάμεθα νὰ ἐξαιρέσωμεν καὶ τὸν ἀμέσως προηγούμενον—ἐν δεξιᾷ τοῦ ἀναγνώστου τοῦ πίνακος—Βιτσέντζον Γιακ. Κορνᾶρον, ἀδελφὸν Ἀνδρέου Κορνᾶρου τοῦ συγγραψάντος δίτομον ἱστορίαν τῆς Κρήτης ⁽²⁾. Αὕτη μάλιστα ἢ ἀδελφότης αὐτοῦ πρὸς τοιοῦτον ἱστορικὸν καὶ ἐπίσημον ἄνδρα γεννηθέντα καὶ πολιτευθέντα καὶ ἀποθανόντα ἐν Ἡρακλείῳ ἄγει εἰς τὸ συμπέρασμα ὅτι οὗτος συγκατεβίωσεν ἐν Ἡρακλείῳ μετὰ τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ Βιτσέντζου ⁽³⁾. Εἰς τοὺς λόγους τούτους προσθετέον ὅτι ὁ ἱστορικὸς Ἀνδρέας Κορνᾶρος, κατὰ φυσικὸν δὲ λόγον καὶ ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ Βιτσέντζος, διατρίβων ἄει ἐν Ἡρακλείῳ καίτοι ἐμπειρότατος

(1) Πρὸβλ. Κ. Σάθα Μεσαιων. Βιβλιοθ. Τόμ. VI σελ. 654—692.

(2) Ἡ πολύτιμος αὕτη ἱστορία τῆς Κρήτης ἀπόκειται χειρόγραφος ἐν τῇ Μαρκιανῇ βιβλιοθήκῃ, σύγκειται δ' ἐκ δύο τόμων διηρημένων εἰς 16 βιβλία. Ἐν τῷ πρώτῳ τόμῳ προτάσσεται περίληψις κατὰ κεφάλαια, εἶτα ἐπιφέρεται ἀλφαβητικὸς καὶ λεπτομερὴς πίναξ τῶν περιεχομένων εἰς 35 φύλλα. Μετὰ ταῦτα ἔπεται τὸ κείμενον εἰς 149 φύλλα καθῆκον μέχρι τοῦ 1380 ἔτους. Εἶτα ἐπιφέρεται χρονολογικὸς πίναξ τῶν Ῥωμαίων αὐτοκρατόρων (39 τὸν ἀριθμὸν) μέχρι τοῦ 308 ἔτους, εἶτα δ' ἕτερος πίναξ τῶν αὐτοκρατόρων Κωνσταντινουπόλεως ἀπὸ Κωνσταντίνου τοῦ Α' 308 μ. Χ. μέχρι Κωνσταντίνου ΙΑ' 1445 (τὸ ὅλον 85 τὸν ἀριθμὸν). Ὁ δευτέρος τόμος, ἀρχόμενος καὶ αὐτὸς ἀπ' ἀλφαβητικῆς πίνακος (39 σελίδων), περιέχει 4 βιβλία μόνον (13—16) εἰς 343 φύλλα. Παραγγειλάντες ἀντίγραφον τοῦ σπουδαιωτάτου τούτου διὰ τὴν Κρήτην συγγραμματος ἐλπίζομεν νὰ ἐκδώσωμεν αὐτὸ ὡς καὶ τὴν πλουσιωτάτην καὶ ἀξιολημώμενον μακρὰν διαθήκην τοῦ συγγραφέως ἧς ἔχομεν ἤδη ἀντίγραφον μετὰ χεῖρας.

(3) Ὁ Βιτσέντζος οὗτος μνημονεύεται ἐν τῇ διαθήκῃ τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ ὡς παρῶν ἐν Ἡρακλείῳ (φύλλ. 103^a — 103^b).

ὄν τῶν Ἑλληνικῶν γραμμάτων ⁽¹⁾, ἐχρῆτο μητρικῇ γλώσσῃ τῇ Ἰταλικῇ, ἐν ᾧ ὁ ποιητὴς τοῦ Ἐρωτοκρίτου καταφαίνεται Ἑλληνοφῶνος ὄν, θανασιῶς μάλιστα χρώμενος τῇ Κρητικῇ διαλέκτῳ καὶ ἤμιστα φραγκίζων (§§ 88. 89. 90).

§ 32. Ἐπεται ἀμέσως προγενέστερος—ἀριστερᾶ τοῦ ἀναγνώστου—ὁ Βιτσέντζος Ἀνδρέου Κορνᾶρος. Καὶ οὗτος δὲν ὀρίζεται μὲν χρονικῶς, ἀλλὰ τρεῖς τῶν ἀδελφῶν αὐτοῦ ὁ Φραγκίσκος καὶ ὁ Πέτρος καὶ ὁ Γιακουμῆς χρονολογοῦνται μεταξὺ τῶν ἐτῶν 1522 καὶ 1540, συμπιπτοῦσι δ' οὕτω εἰς τοὺς δεινοτάτους χρόνους τῆς Σητείας. Πλὴν τοῦ φρικτοῦ λοιμοῦ καὶ σεισμοῦ τῶν ἐτῶν 1523 καὶ 1547 καὶ τῶν Τουρκικῶν ἐπιδρομῶν τοῦ 1533 γινώσκομεν ὅτι ἡ Σητεία εἶχεν ὑποστῆ δύο ἄλλεπαλλήλους καὶ μεγάλας συμφοράς. Τῷ 1508 ὁ φρικτότατος τῶν ἀπ' αἰῶνος ἐν Κρῆτῃ σεισμῶν εἶχε κατερειπῶση τὴν πόλιν ταύτην, εἰς δὲ τὰς ὑπολειφθείσας 300 ἢ 350 οἰκίας ἐπεφυλάσσετο θλιβερωτέρα ἐτι τύχη. Τριάκοντα δηλαδὴ ἔτη βραδύτερον, ἦτοι τῷ 1538, ὁ φοβερός Βαρβαρόσσας θύσας καὶ ἀπολέσας τὴν δυτικὴν καὶ κεντρικὴν νήσον ἐπεισέβαλε καὶ εἰς τὴν Σητείαν, διήρπασε δὲ τὴν χώραν καὶ ἀπήγαγεν αἰχμαλώτους ἢ ἐφυγάδευσε τοὺς κατοίκους καὶ ἀπετέφρωσε τὴν πόλιν, μόλις τριωνκαίδεκα ἐκ τῶν 300 ἢ 350 αὐτῆς οἰκιῶν σωθειῶν ἀπὸ τοῦ βαρβαρικοῦ τούτου πυρός ⁽²⁾. Ἐκτοτε ἡ πόλις Σητεία περιήλθεν εἰς παντελῆ σχεδὸν λήθην, οἱ δὲ μετὰ ταῦτα περιηγηταὶ οὐδὲ μνημονεύουσιν αὐτὴν ἐν ταῖς πόλεσι τῆς νήσου, ἄλλως τε καὶ τῆς τέως ἐν αὐτῇ ἐπισκοπικῆς ἑδρας συγχωνευθείσης εἰς τὴν τῆς Ἱεραπύτνης ⁽³⁾.

§ 33. Αἱ βαρυσύμφοροι αὐταὶ τύχαι τῆς Σητείας ἀποκλείουσι πᾶσαν ὑπόθεσιν ὅτι ὁ ποιητὴς ἐποίησεν ἐν αὐτῇ κατ' αὐτοὺς μάλιστα τοὺς χρόνους ἢ εὐθὺς ὕστερον. Ἐξ ἐναντίας ὁ Ἐρωτοκρίτος ἀναγκαιῶς ἐποίηθη πρὸ τῶν δεινῶν ἐκείνων χρόνων, ἐν οἷς ὁ περὶ οὗ ὁ λόγος Βιτσέντζος Ἀνδρέου Κορνᾶρος πρέπει νὰ ὑποτεθῆ μειράκιον ὑπεράγαν νεαρόν ὥστε νὰ ποιήσῃ τοιοῦτο ἔπος. Ἀλλὰ καὶ πλὴν τῶν λόγων

(1) Ἐν τῇ διαθήκῃ αὐτοῦ μνημονεύονται πλουσία βιβλιοθήκη συγχειμένη ἐξ Ἑλληνικῶν καὶ Λατινικῶν καὶ Ἰταλικῶν βιβλίων.

(2) Fl. Cornelius, Creta sacra II 121 καὶ 425.—Ἄνδρ. Κορνᾶρος (Andrea Cornaro, Storia di Candia) II φύλλ. 117°—118°. Πρβ. καὶ ἄνωτέρω σελ. 16 ὑποσ. 1.

(3) Fl. Cornelius, Creta sacra II 121-3· πρβ. καὶ ἄνωτέρω I σελ. 16.

τούτων εἶνε ἔτι πιθανώτατον ὅτι ὁ Βιτσέντζος οὗτος ἐγεννήθη ἐν Ἑρακλείῳ ἔνθα καὶ οἱ ἀδελφοὶ αὐτοῦ μνημονεύονται ὡς ἐγκαθεσταμένοι καὶ νενυμφευμένοι, ἐν ᾧ ὁ ἡμέτερος ποιητὴς ῥητῶς λέγει ἡμῖν ὅτι ἐγεννήθη καὶ ἐγράφη καὶ ἐποίησεν ἐν Σητεῖα.

§ 34. Ὅτι λοιπὸν ὁ ἡμέτερος ποιητὴς εἶνε ὁ ἀρχαιώτατος τῶν Βιτσέντζων, ἦτοι ὁ υἱὸς τοῦ Φραντζέσκου Κορνάρου καὶ πρόγονος τοῦ πλουσίου κληροδοτοῦ Ἀνδρέου Γ. Κορνάρου, οὐδεμία ὑπολείπεται ἀμφιβολία. Ὁ Βιτσέντζος οὗτος μνημονεύεται ὅτι ἤκμασεν ἐν τῇ τελευταίᾳ εἰκοσαετία τῆς 15^{ης}, ἑκατονταετηρίδος ἧ ἔστιν ἐν οἷς χρόνοις ἡ Κρήτη ἀπέλαυνεν ἔτι εἰρήνης καὶ σχετικῆς εὐημερίας, ἡ δὲ Σητεῖα δὲν εἶχεν ἀκόμη καταστροφῇ. Ἀπὸ τῆς ἀξιομνημονεύτου ἐπαναστάσεως τοῦ 1364, ἧς τὰ τελευταῖα λείψανα ἐσβέσθησαν τῷ 1371, ἡ νῆσος δὲν εἶχεν ἀνακινήθῃ κατὰ τῆς κυρίαρχον δημοκρατίας οὐδὲ ταραχθῆ ὑπὸ ἐσωτερικῶν σπαραγμῶν. Τὰ φυλετικὰ πάθη καὶ μίση εἶχον κατευρασθῆ, ἡ δ' ἐμπορία καὶ συγκοινωνία σπουδαίως ἀναπτυχθῆ. Ὁ τε δημόσιος καὶ ἰδιωτικὸς βίος τῆς ἐποχῆς ταύτης ἀπεικονίζεται πολυτελῆς καὶ ἡδονικὸς αἱ δὲ κατ' ἔτος πανηγύρεις καὶ οἱ λαπτοικοὶ ἀγῶνες τυγχάνουσιν ἰδιαιτέρας μνείας ἐν τῇ ἱστορίᾳ τῆς νήσου (1).

§ 35. Αἱ τοιαῦται συνθήκαι πληρέστατα συμφωνοῦσαι πρὸς τὸν χαρακτήρα τοῦ ποιήματος παρέχουσι πρὸς τοὺς μέχρι τοῦδε ἀποδεδειγμένους νέον γνώμονα ὅτι ὁ ποιητὴς ἤκμασε πρὸ τῆς καταστροφῆς τῆς Σητείας (1508).

4) Τὰ περὶ τὸν ποιητὴν συγκεφαλαιούμενα.

§ 36. Ἀνακεφαλαιοῦντες καὶ συμπληροῦντες τὰ μέχρι τοῦδε περὶ τοῦ ποιητοῦ εἰρημένα καὶ ἀποδεδειγμένα συνάγομεν τὸ ἐπόμενον συμπέρασμα.

§ 37. Ὁ Βιτσέντζος Κορνᾶρος, ὁ ποιητὴς τοῦ Ἑρωτοκρίτου, εἶλε τὸ γένος ἐκ τοῦ εὐγενοῦς οἴκου τῶν Κορνάρων ἀρχόντων τῆς Καρπάθου. Εἰς τῶν προγόνων αὐτοῦ, ὁ Ἀνδρέας Ἰωάννου Κορνᾶρος, ἐποικίσας εἰς Σητεῖαν ἐγκατέστη αὐτόθι γενόμενος γενάρχη τῆς ἔκτοτε Σητειακῆς οἰκογενείας τῶν Κορνάρων. Ἐν τοῖς ἀπογόνους αὐτοῦ μνημονεύεται ὁ ἐν ἔτει 1463 ἀποθανὼν Ἀνδρέας Πέτρου Κορνᾶρος ὅστις πατρῶα ἔτι κτήματα ἐν τε Καρπάθῳ καὶ Σητεῖα κεκτημένος κατέλιπε τὰ μὲν ἐν Καρπάθῳ εἰς τὸν υἱὸν αὐτοῦ Πέτρου, τὰ δ' ἐν Σητεῖα εἰς τοὺς ἑτέροους υἱοὺς αὐτοῦ τὸν Σικίωνα καὶ

(1) H. Strobl, Kreta III σελ. 25 καὶ 26.

τὸν Φραντζέσκον (πατέρα τοῦ ἡμετέρου ποιητοῦ Βιτσέντζου) καὶ τοὺς δύο ἀδελφοὺς αὐτοῦ Ἀνδρέαν καὶ Ἀντώνιον. Ἐκ τῆς γενεαλογικῆς ταύτης διαδοχῆς καταφαίνεται ὅτι ὁ ποιητὴς τοῦ Ἐρωτοκρίτου ἐκληρουόμησε μετὰ τῶν ἀδελφῶν αὐτοῦ τὴν ἐν Σητεῖα πλουσίαν κτηματικὴν οὐσίαν τῶν προπατόρων αὐτοῦ. Ἡ οὐσία δ' αὕτη φαίνεται ὅτι εἰ μὴ ἠῤῥήθη τοῦλάχιστον δὲν ἐσπαταλήθη, διότι βραδύτερον μανθάνομεν ὅτι ὁ ἔργονος τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ Ἀνδρέας Γιακουμῆ Κορνᾶρος, ὁ περιώνυμος ἱστοριογράφος, κατέλιπε πλουσιωτέτην κτηματικὴν διαθήκην μνημονεύουσαν καὶ ἐν Σητεῖα πατρῷα κτήματα αὐτοῦ, μάλιστα δ' ἐν τῷ πλουσίῳ χωρίῳ Πισκοκεφάλῳ.

§ 38. Ἐκ τῶν γενεαλογικῶν χρονολογιῶν τοῦ αὐτοῦ πίνακος συνάγεται πρὸς τούτοις ὅτι ὁ ποιητὴς Βιτσέντζος Κορνᾶρος ἦν ὁ πρεσβύτατος τῶν ἀδελφῶν αὐτοῦ καὶ ὅτι ἐγεννήθη τῷ 1486. Οἱ ἀριθμοὶ τοῦ πίνακος προσθέτουσι μάλιστα ὅτι ὁ μὲν ποιητὴς ἀπέδειξε τὴν πατρῷαν αὐτοῦ εὐγένειαν τῷ 1498, οἱ δὲ ἀδελφοὶ αὐτοῦ ἐνεγράφησαν εἰς τοὺς εὐγενεῖς ὁ μὲν Ἀντώνιος τῷ 1518 ὁ δὲ Ἀνδρέας τῷ 1525.

§ 39. Εἰ καὶ ὁ ποιητὴς αὐτὸς ἔσπευσε νὰ γνωρίσῃ ἡμῖν ὅτι ἐνυμφεῖσθαι ἐν Ἡρακλείῳ, ἐν τῷ ἡμετέρῳ πίνακι οὐδὲν τοιοῦτο μνημονεύεται, ἐν ᾧ περὶ τῶν ἀδελφῶν αὐτοῦ μανθάνομεν ὅτι ἐνυμφεῦθησαν ὁ μὲν Ἀντώνιος τὴν Βαλερίαν Βαρβαρίγου τῷ 1518, ὁ δὲ Ἀνδρέας τὴν Κορηγιάν Κουερίνη. Ἀλλ' οὐδὲ περὶ τέκνων τοῦ ποιητοῦ σημειοῦται τι ἐν τῷ πίνακι, ἐν ᾧ ἀμφότεροι οἱ ἀδελφοὶ αὐτοῦ κατέλιπον υἱοὺς ὁ μὲν Ἀντώνιος ἓνα ὁ δὲ Ἀνδρέας οὐχ ἕττους τῶν πέντε.

§ 40. Περὶ τοῦ λοιποῦ βίου τοῦ ποιητοῦ τὰ ἀρχεῖα τῆς Ἐνετίας σιωπῶσιν. Ἐκ τῆς ἰδίας ὁμως αὐτοῦ μαρτυρίας καὶ ἐκ τῶν μέχρι τοῦδε μελετῶν ἡμῶν γινώσκομεν ὅτι οὗτος ἀνεγράφη ἐν Σητεῖα, πιθανώτατα δ' ἐν τινι πλουσίῳ αὐτοῦ ἐξοχικῷ κτήματι (ἴσως ἐν Πισκοκεφάλῳ), ἐὰν κρίνωμεν ἐκ τῆς ἄκρας καθαρότητος τῆς γλώσσης, ἐκ τῆς γραφικῆς ἀπεικονίσεως τῶν φυσικῶν φαινομένων καὶ τοῦ ἀγροτικοῦ βίου καὶ τῆς κυνηγίας, ἐτι δ' ἐκ τῶν ὑπὸ τοῦ εἰρημένου ἀπογόνου αὐτοῦ ἱστορικοῦ Ἀνδρέου Κορνάρου καταλειπομένων ἐξοχικῶν κτημάτων καὶ κληροδοτημάτων (1).

(1) Εἰς τὰς ἐκκλησίας καὶ τοὺς ἱερεῖς τῆς Παναγίας τῆς Ἀκρωτηριανῆς καὶ πολλῶν χωρίων οἷά εἰσι τὰ Πισκοκέφαλον, Παρασπόρι, Σαντάλι, Πρασός, Καρόδι, Δαφνί, Τραπεζοῦντα, Μαρωνιά, Σωτήρα, καταλείπει ὁ κληροδότης διά-

§ 41. Ὡσαύτως μανθάνομεν ἐκ τῆς δηλώσεως αὐτοῦ τοῦ ποιητοῦ ὅτι ἐποίησεν ἔνθα καὶ ἀνεγράφη τοῦθ' ὅπερ συμφωνεῖ πληρέστατα πρὸς τὸν καθ' ὄλον χαρακτήρα τῆς τε γλώσσης καὶ τοῦ ποιήματος. Ἡ μόνη ὑπολειπομένη ἀπορία εἶνε πότε ἐποιήθη ὁ Ἐρωτόκριτος. Καὶ ἡ ἀπορία ὅμως αὕτη λύεται ἐὰν λάβωμεν ὑπ' ὄψιν δύο σπουδαίους λόγους, τὴν πολιτικὴν ἢ ἱστορικὴν κατάστασιν τῆς Σητείας καὶ τὸν καθ' ὄλον χαρακτήρα τοῦ ποιήματος. Περὶ τοῦ πρώτου εἰδομεν ἤδη ἐπανειλημμένως ὅτι ἡ Σητεία τῷ μὲν 1508 κατεστράφη ἄρδην ὑπὸ φρικτοῦ σεισμοῦ, τῷ δὲ 1538 ἀπετεφρώθη ὑπὸ τοῦ Χαϊρεδίνου Βαρβαρόσσα, μόλις δὲ 13 οἰκίαι τῆς πόλεως ἐσώθησαν. Καὶ κατὰ τὴν πρώτην καὶ κατὰ τὴν δευτέραν καταστροφὴν τῆς Σητείας πλείστοι κάτοικοι αὐτῆς ἐξφκίσθησαν ἀλλαχοῦ τῆς νήσου μεταναστάντες⁽¹⁾. Ἐὰν δ' ἐν τῇ ἐτέρᾳ τῶν δύο τούτων ἐξόδων μετόκησε καὶ ὁ ἡμέτερος ποιητὴς εἰς Ἡράκλειον δὲν δύναται νὰ ἐξακριβωθῇ, δυνάμεθα ὅμως εὐλόγως νὰ παραδεχθῶμεν ὅτι οὗτος ἐπειδὴ οὐδαμῶς οὐδὲ πόρρωθεν αἰνίττεται τὰ σοβαρώτατα ταῦτα γεγονότα, εἶχεν ἤδη ποιήσῃ τὸν Ἐρωτόκριτον πρὸ τοῦ 1508 καὶ ὅτι ὄλλω πρότερον ἢ ὕστερον τοῦ πανωλέθρου τούτου σεισμοῦ ἐπόκησεν εἰς Ἡράκλειον ἔνθα καὶ ἐγκατέστη νυμφευθεὶς. Ἡ τοιαύτη παραδοχὴ συνεπάγεται μὲν καὶ νεαρὰν ἡλικίαν τοῦ ποιητοῦ (μόλις 21 ἢ 22 ἐτῶν), ἀλλ' ἡ νεαρότης αὕτη συμβιβάζεται ἄριστα πρὸς τὸν νεανικὸν χαρακτῆρα τοῦ ποιήματος. Ὁ ἔρωσ καὶ ἡ ἀνδρεία καὶ ἡ ἀρετὴ, ἅτινα ἀποτελοῦσι τὴν κυρίαν ὑπόθεσιν, προῦποτίθενται ἡλικίαν νεαρὰν, καρδίαν θερμὴν, φαντασίαν ζωηράν.

§ 42. Ὅτι ὁ ποιητὴς ἐποίησε πρὸ τῆς καθεστηκυίας ἡλικίας γινώσκομεν ἐκ τῆς ἰδίας αὐτοῦ δηλώσεως, συνάγομεν δὲ καὶ ἐκ τοῦ ποιήματος. Ἐν τῷ Ἐρωτοκρίτῳ ἐλλείπουσι, πλὴν μικρῶν ἐξαιρέσεων, αἱ ἄλλως ἀναγκαῖαι περιγραφαὶ χωρῶν καὶ τοποθεσιῶν, ἱστορικῶν ἐπεισοδίων καὶ ἀρχαίων μύθων. Ἡ τοιαύτη ἔλλειψις ἀποδοτέα βεβαίως εἰς τὴν ἄγνοιαν τῆς γεωγραφίας καὶ ἱστορίας καὶ μυθολογίας, αὕτη δὲ πάλιν ἡ ἄγνοια εἰς τὴν νεαρὰν ἡλικίαν τοῦ ποιητοῦ. Διὰ τὸν λόγον τούτου καὶ τὸ ζήτημα ἐὰν ὁ Κορυᾶρος καθ' ὃν χρόνον ἐποίει τὸν Ἐρωτόκριτον ἐγίνωσκε τὴν ἀρχαίαν γλῶσσαν καὶ φιλολογίαν, καὶ μετρίως

φορα χρηματικὰ ποσὰ ὑπὲρ ἀναπαύσεως τῶν ψυχῶν τῶν γονέων καὶ συγγενῶν αὐτοῦ.

(1) Fl. Cornelius, Creta sacra II σελ. 421.

ἔτι, ἐπιδέχεται μᾶλλον ἀρνητικὴν λύσιν, καθ' ὅσον καὶ ἡ γλῶσσα τοῦ ποιήματος εἶνε ἀμιγῆς πάσης ἀρχαϊζούσης καὶ λογίας φράσεως. Αἱ ὀλίγιστα ἑλληνίζουσαι λέξεις αἱ ἀπαντῶσαι ἐν τῷ κειμένῳ ἐλέγχονται πολυειδῶς διορθώματα οὔσαι τῶν ἀντιγραφῶν.

§ 43. Τὸ τελευταῖον ὅπερ μανθάνομεν περὶ τοῦ ποιητοῦ εἶνε ὅτι ἐποίησε καὶ ἐδημοσίευσε τὸν Ἐρωτόκριτον τὸ πρῶτον ἀνωρύμως, καὶ ὅτι ἐπειδὴ τὸ ποίημα ἐκίνησε τὴν κοινὴν περιεργίαν καὶ προκάλεσε σχόλια καὶ κρίσεις, ὁ Κορνᾶρος αὐτὸς ὕστερον ἔσπευσε νὰ δηλώσῃ τὸ ὄνομα αὐτοῦ ἐξ Ἡρακλείου προσθεῖς (E 1531)

Θωρῶ πολλοὺς καὶ πεθυμοῦ κ' ἔχω το γροικημένα
νὰ μάθουν τίς ἐκόπιασε εἰς τ' ἀπανωγραμμένα.

Κ' ἐγὼ δὲ θεὸ νὰ κουρφευτῶ κι' ἀγνώριστο νὰ μ' ἔχου,
μὰ θέλω νὰ φανερωθῶ ὅλοι νὰ με κατέχου.

καὶ ἀντεπεξέλθη οὕτω πρὸς τοὺς κακιζοτέχνους καὶ μικρολόγους αὐτοῦ κριτὰς διὰ τῶν στίχων (E 1528)

καὶ μὰ βροντὴ ἔς τὸν οὐρονὸ τσ' ὄχτρούς μου φοβερίζει,
ἐκείνους τσοὶ κακόγλωσσούς ποῦ ψέγουν ὅ,τ' ἰδοῦσι,
κ' ἀπὸ ἴκει δὲν κατέχουσι τὴν ἄρφα κιὰς νὰ ποῦσι.

ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟΝ

ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΠΟΙΗΜΑΤΟΣ ΕΡΩΤΟΚΡΙΤΟΥ

Α' Κριτική ἀνάλυσις τοῦ ποιήματος.

§ 44. Μεταβαίνομεν ἤδη ἐπὶ τὴν ἐξέτασιν τοῦ ποιήματος. Ἡ ὑπόθεσις καὶ πλοκὴ αὐτοῦ εἶνε ἀπλή. Ἡρακλῆς ὁ βασιλεὺς Ἀθηῶν μετὰ μακρὰν ἀτεκνίαν ἐγέννησε μονογενῆ θυγατέρα, Ἀρετούσαν τοῦνομα, ἣτις ἡλικιουμένη καὶ εἰς ἤβην ἐρχομένη καθίστατο ὀσημέραι ὠραία τῇ ὄψει καὶ ἐπαιδεύετο πᾶσαν ἀρετῆν. Ταύτης ἐρασθεὶς ἐν τῷ ἀφανεί Ἐρωτόκριτος ὁ υἱὸς τοῦ βασιλικοῦ συμβούλου (ὑπουργοῦ) Πεξοστράτου, νεανίας ὠραῖος καὶ αὐτὸς τῇ μορφῇ καὶ ἀγαθὸς κιθαροφῶδός, κατορθοὶ διὰ νυκτερινῶν παρακλαυσιδύρων νὰ ἀντεγείρῃ ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτῆς λανθάνοντα ἔρωτα. Ἀμφότεροι πάσχουσι καὶ τήκονται καὶ ἐμβάλλουσι ἀνησυχίαν τοῖς ἑαυτῶν γονεῦσι. Ὁ Ἡρακλῆς ἐπιθυμῶν νὰ διασκεδάσῃ τὴν Ἀρετούσαν ὀρίζει λαμπρὸν ἵπποτικὸν ἀγῶνα στεφανίτην, τὴν δὲ πλοκὴν τοῦ στεφάνου ἀνατίθῃσι τῇ Ἀρετούσῃ. Οἱ κεκλημένοι ἡγεμόνες ἐρχονται ἤδη ἐκ πασῶν τῶν χωρῶν καὶ νήσων, οἱ ἀγῶνες τελοῦνται, νικᾷ δ' ὁ Ἐρωτόκριτος καὶ λαμβάνει τὸν τεταγμένον στέφανον. Ἐκ τούτου παραθαυρονηθεὶς αἰτεῖται διὰ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ Πεξοστράτου τὴν χεῖρα τῆς Ἀρετούσης, ἀλλ' ὁ βασιλεὺς ὀργισθεὶς σφόδρα ἐπὶ τῇ ἀνταδείᾳ τὸν μὲν Ἐρωτόκριτον ἐξορίζει τὸν δὲ πατέρα αὐτοῦ περιορίζει κατ' οἶκον. Οἱ ἐρῶντες πρὸ τῆς ἐξορίας ποιοῦνται κρύφα τρεῖς νυκτερινὰς ἐντεύξεις, ἐν αἷς ἡ Ἀρετούσα, παρούσης τῆς τροφῆς αὐτῆς Εὐφροσύνης, προσφέρει δακτύλιον ἀραβῶνος τῷ Ἐρωτόκριτῳ.

Ἐξορισθέντος τοῦ Ἐρωτοκρίτου οἱ τότε ἡγεμόνες ἄλλος μετ' ἄλλου ἐρχονται μνηστῆρες τῆς Ἀρετούσης, ἀλλ' αὐτὴ πάντας ἀποκρούει. Ὁ πατὴρ αὐτῆς Ἡρακλῆς νοήσας τὰ τεκταινόμενα κακοποιεῖ καὶ φυλακίζει αὐτὴν μετὰ τῆς Εὐφροσύνης.

Πέντε ἤδη ἔτη διατελεῖ ἐξοριστος ὁ Ἐρωτόκριτος ἐν Ἐργίπῳ (Εὐ-

βοία), ὅτε ὁ βασιλεὺς τῆς Σκλαβοννιάς εἰσβάλλει εἰς τὴν χώραν τοῦ Ἡρακλέους καὶ ἀπειλεῖ τὰς Ἀθήνας. Ὁ Ἐρωτόκριτος μαθὼν τὸν κίνδυνον τῆς πατρίδος αὐτοῦ καὶ ἀμνημονῶν τῆς πρὸς αὐτὸν διαγωγῆς τοῦ Ἡρακλέους σπεύδει νὰ προκινδυνεύῃ ὑπὲρ τοῦ βασιλέως καὶ τῆς Ἀρετοῦσης. Μεταμορφωθεὶς δ' εἰς αἰθίοπα ὑπὸ μάγον γυναικὸς ἐπανέρχεται εἰς Ἀθήνας καὶ ἐμφανισθεὶς εἰς τὸ πεδῖον τῆς μάχης ἐμποιεῖ φόβον καὶ τρόμον τοῖς πολεμίοις, σφάζει δὲ τὸν Ἡρακλέα ἀπὸ βεβαίον θανάτου ἢ ἀίχμαλωσίας. Ὁ βασιλεὺς τῆς Σκλαβοννιάς Βλαντιστρατος εἰσηγρεῖται ὅπως ἡ διαφορὰ λυθῇ διὰ μονομαχίας δύο ἀνδρῶν, ὑπέρμαχον δὲ τοῦ ἑαυτοῦ στρατεύματος προτείνει τὸν ἀνεψιὸν αὐτοῦ Ἀριστον. Ὁ Ἡρακλῆς στεροῦμένος ἰσοπαλοῦς μονομάχον θορυβεῖται καὶ ἀπελπίζει, ἀλλ' ὁ αἰθίοψ (Ἐρωτόκριτος) ἀναδέχεται ἐκὼν τὸν ἀγῶνα καὶ καταμονομαχεῖ τὸν Ἀριστον. Ὁ Ἡρακλῆς ἐδγνωμονῶν προσφέρει αὐτῷ τὸν θρόνον αὐτοῦ ἀλλ' ὁ Ἐρωτόκριτος ἀντὶ τούτου αἰτεῖται τὴν χεῖρα τῆς καθειρογμένης Ἀρετοῦσης. Ὁ βασιλεὺς προθύμως συναινεί, ἡ δ' Ἀρετοῦσα, τοῦ Ἐρωτοκρίτου ἀναλαβόντος μετὰ τινος δοκιμασίας τὴν προτέραν αὐτοῦ λευκὴν μορφήν, ἀποδέχεται τὴν πρότασιν καὶ τελοῦνται πανηγυρικῶς οἱ γάμοι αὐτῶν, ἐξ ὧν ἐγεννήθησαν καὶ τέκνα καὶ ἔγγονοι.

§ 45. Ἐκ τῆς συντόμου ταύτης ἀναλύσεως καθίσταται συμφανὲς ὅτι κύριος σκοπὸς τοῦ ποιητοῦ εἶνε ἡ ἐξύμνησις τοῦ ἀδόλου ἔρωτος καὶ τῆς ἀνδρείας καὶ τῆς ἀρετῆς. Τοῦτο μάλιστα δηλοῖ καὶ αὐτὸς ὁ ποιητὴς προλογίζων εἰ καὶ πως ἀοριστότερον καὶ ἀσαφέστερον (Α 1-16). Τὰ ἐλατήρια ὅμως ταῦτα ὡς καὶ ὁ καθ' ὅλον ῥομαντικὸς χαρακτὴρ τοῦ ποιήματος εἶνε ἀπαύρασμα τῆς συγχρόνου ἐποχῆς, ἥτις παρίσταται ὡς εὐρὴ θέατρον ῥομαντικοῦ βίου καὶ ἱπποτικῶν ἀγῶνων. Ἡ γένεσις τῶν ἐθίμων τούτων δύναται μὲν νὰ ἀναχθῇ εἰς παλαιότερους χρόνους, πάντες ὅμως οἱ ἱστορικοὶ συμφωνοῦσιν ὅτι ταῦτα ἀνεπτύχθησαν ἐν Γαλλίᾳ καὶ ἐντεῦθεν μετεδόθησαν ἀνὰ πᾶσαν τὴν Εὐρώπην πρὸς δὲ καὶ αὐτὴν τὴν Μικρὰν Ἀσίαν μέχρι τῆς Παλαιστίνης. Ἐκ τῆς οἰκίας ἱστορίας γινώσκομεν ὅτι ἀπὸ τῶν σταυροφοριῶν οἱ ἱπποτικοὶ ἀγῶνες εἶχον διοργανωθῆ συστηματικῶς πανταχοῦ τῆς Εὐρώπης, ἐτελοῦντο δὲ καθ' ὠρισμένους κανονισμοὺς κοινῇ ἀνεγνωρισμένους. Τοιοῦτους κανονισμοὺς κατέλιπον ἡμῖν πολλοὶ χρονογράφοι τῶν χρόνων ἐκείνων ⁽¹⁾ καὶ μάλιστα Γάλλοι, φαι-

(1) Τοιούτων ἀγῶνων περιγραφαὶ σφίζονται καὶ παρ' Ἑλλήσιν ὡς λόγου χά-

νεται δ' ὅτι καὶ ὁ ἡμέτερος ποιητὴς εἶχεν αὐτῶν ἐμπείρως, διότι ἐν τοῖς «κονταροκτυπήμασιν» αὐτοῦ βλέπομεν τοιοῦτους κανόνες ἐφαρμοζομένους (1).

§ 46. Διὰ τῶν μεσαιῶνων πολυκινῶντων μεταναστάσεων καὶ μάλιστα τῶν σταυροφοριῶν τὰ ἱπποτικά τῆς Ἑσπερίας ἔθιμα μετεδόθησαν καὶ εἰς τὰς Ἑλληνικὰς χώρας καὶ νήσους. Ἡ Κρήτη κειμένη καθ' ὁδὸν ἐκ τῆς Ἀσσεως πρὸς τὴν Ἀνατολὴν καὶ ἀποτελοῦσα τὸν κυριώτατον σταθμὸν τῶν δυτικῶν σταυροφόρων πρωιαίτατα ἐξωκειώθη πρὸς τὰ ἔθιμα ταῦτα, ἄλλως τε καὶ τὸν γενικὸν χαρακτῆρα τοῦ τότε πολιτισμοῦ ἐπισημαίνοντα. Εἰς ἕμμεσον κοινωρίαν πρὸς τοὺς σταυροφόρους τῆς Γαλλίας ἤλθεν ἡ Κρήτη κατὰ τὴν πρώτην καὶ μάλιστα κατὰ τὴν τετάρτην σταυροφορίαν (1204), ὅποτε διαρρήδην μνημονεύεται ὅτι οἱ σταυροφόροι παρέμειναν ἐν Κρήτῃ καὶ ἐβοήθησαν τοῖς συμμάχοις αὐτῶν Ἑνετοῖς, τότε πρῶτον ἐγκαθισταμένοις ἐν τῇ νήσῳ, πρὸς ἀποκατάστασιν τῆς διὰ τῶν Γενουησίων διαταραχθεῖσης τάξεως (2).

§ 47. Ἀλλὰ τὰ ἱπποτικά ἔθιμα δὲν ἐγνώρισεν ἡ Κρήτη ἐκ μόνων τῶν σταυροφόρων τῆς Ἑσπερίας. Καὶ ἡ κυρίαρχος αὐτῆς Ἑνετία παραλαβοῦσα ταῦτα ἐκ τῆς Γαλλίας εἶχε καλλιεργήσῃ καὶ ἀναπτύξῃ αὐτά, γινώσκομεν δ' ἐκ τῆς Ἑνετικῆς ἱστορίας ὅτι ἐν τῇ μητροπόλει ταύτῃ τοῦ μεσαιῶνος πολιτισμοῦ (ἐν Ἑνετίᾳ) εἶχον ταχθῆ ἐπισημως κατὰ διαφόρους χρόνους καὶ εὐκαιρίας ἱπποτικοὶ ἀγῶνες εἰς ἀνάμνησιν μεγάλων ἱστορικῶν γεγονότων. Τοιοῦτοι λαμπρότατοι ἀγῶνες μνημονεύονται οἱ κατ' ἔτος τῇ 10 Μαΐου ἀγόμενοι εἰς μνήμην τῆς καταστολῆς τῆς ἐν ἔτει 1363 ἐκραγείσης Ἑνετοκρητικῆς στάσεως. Τὸ γεγονός τοῦτο ἐκρίθη τοσοῦτον σπουδαῖον καὶ σωτήριον ὥστε, ἀγγελθέντος τοῦ θριάμβου τῆς εἰς Κρήτην πεμφθείσης στρατείας, ἡ Ἑνετία σύμπασα ἐπανηγύρισε τριήμερον ἑορτὴν μετὰ τοιοῦτων ἱπποτικῶν ἀγῶνων (3). Ἡ ἑορτὴ αὕτη εἰσῆχθη εὐθύς καὶ εἰς Κρήτην

ριν παρὰ Νικηφόρον Γρηγοροῦ βιβλ. 10, Β καὶ Γ, ἐνθα πρόκειται περὶ Ἀνδρονικοῦ τοῦ νεωτέρου ἐν ἔτει 1328.—Ἰωάν. Καντακουζηνός, βιβλ. Α' 42.—Ἰωάν. Κίνναμος βιβλ. Γ'.—Πρβλ. καὶ Νικ. Χωνιάτου βιβλ. Γ' κεφ. Δ'.

(1) Πρβλ. Α 1320-1328. Β 97-2445, καὶ μάλιστα Β 1265-7, 1363-5, 2440.

(2) Heinrich Strobl, Kreta III 15.

(3) Fl. Cornelius Creta sacra II 336.—Strobl III 24.

μετὰ μεγάλης πομπῆς ὡς ἑτησία πανήγυρις ⁽¹⁾ καὶ ἤγρετο ἔκτοτε τακτικῶς ἴσως μέχρι τῆς 17ης ἑκατονταετηρίδος ⁽²⁾, διότι κατὰ τὸν 16ον ἔτι αἰῶνα τελευτῶντα ἀκούομεν ὅτι ἐν τῇ νήσῳ ἐπεκράτει φιλέορτον καὶ φιλήδονον πνεῦμα μέχρι διαφθορᾶς, καὶ ταῦτα μάλιστα ἐν Ἡρακλείῳ καὶ Σητεΐᾳ ⁽³⁾. Ἡ τελευταία αὕτη μαρτυρία χορήζει ἰδιαιτέρας προσοχῆς, διότι συμπίπτει ἀκριβῶς καὶ πρὸς τὸν χρόνον καὶ πρὸς τὸν τόπον ἐνθα ἔζησεν ὁ ἡμέτερος ποιητής. Καὶ τὸ γεγονός ἄρα τοῦτο ἐπιμαρτυρεῖ τὰ μέχρι τοῦδε συμπεράσματα ἡμῶν περὶ τε τῆς ἐποχῆς καὶ πατρίδος τοῦ ἡμετέρου ποιητοῦ. Ἐκ τούτου προσέτι δυνάμεθα νὰ παραδεχθῶμεν ὅτι οὗτος περιγράφων διὰ μακρῶν τοῖς ἱπποτικῶς ἀγῶνας λαλεῖ ἐξ ἰδίας ἀντιλήψεως καὶ ὅτι παρέστη αὐτοπρόσωπος τοιοῦτοις «κουταροκτυπήμασιν» ἐν Σητεΐᾳ τῇ πατρίδι αὐτοῦ ἢ ὅτι παρέτνχεν αὐτοῖς ἐν Ἡρακλείῳ.

§ 48. Οὕτως ἔχουσα ἡ Κρήτη, σταθμὸς δηλαδὴ τῶν Φραγκῶν σταυροφόρων τὸ πρῶτον γενομένη εἶτα δ' ἐξάρτημα καὶ κτῆμα τοῦ Ἑνεϊκοῦ λέοντος διατελέσασα, δὲν ἠδύνατο νὰ μείνῃ ξένη τοῦ τότε πνέοντος Γαλλοιταλικῦ ῥεύματος ἰδεῶν καὶ ἐθίμων. Πλὴν τούτου οἱ Κρηῖτες, ἐκλιπόντος παντὸς ἐθνικοῦ κέντρου μετὰ τὴν ἐγκαθίδρυσιν τῶν Τούρκων ἐν Κωνσταντινουπόλει καὶ ἐν Ἑλλάδι, ἐνετοκρατούμενοι δὲ καὶ παιδευόμενοι ἐν ταῖς σχολαῖς τῆς κυρίαρχου δυνάμενος εἶτ' ἐν Κρήτῃ εἶτ' ἐν Ἰταλίᾳ, ἐποτίζοντο τὰς τότε κρατούσας ἰδέας καὶ καθίσταντο ἀναγκαίως μιμηταὶ τῶν διδασκάλων αὐτῶν. Οὐδὲν ἄρα θαυμαστόν, τοῦναντίον καθίσταται εὐνόητον, ἐὰν τὰ ποιήματα καὶ μάλιστα τὰ ἔπη τῆς φραγκοκρατουμένης Ἑλλάδος μάλιστα δὲ τῆς ἐπὶ πέντε σχεδὸν συνεχεῖς αἰῶνας ἐνετοκρατουμένης Κρήτης, ἀποπνέουσι Φραγκικὸν ῥωμαντισμὸν καὶ ἱπποτικῶν ἠθῶν ⁽⁴⁾.

§ 49. Μετὰ τὰς γενικὰς ταύτας παρατηρήσεις οὐδαμῶς ἀποβαίνει ἄπορος ἡ ἐξήγησις τοῦ ῥωμαντικοῦ καὶ ἱπποτικοῦ χαρακτήρος τοῦ

(1) Fl. Cornelius, Creta sacra II 341-342. — Strobl III 24. — Σπ. Ζαμπελίου Ἱστορικὰ Σκηνογραφήματα σελ. 150.

(2) Πλὴν τούτου ἱπποτικοὶ ἀγῶνες μνημονεύονται καὶ ἐν τῇ Ἐρωφίλῃ ἐπιτοῦ Χορτάτση (περὶ τὸ 1600 ἔτος), εἰσούστρα (giostra, jouste) καλούμενοι (Πρᾶξις Α' 337. 359. 362).

(3) Fl. Cornelius, Creta Sacra II 390. — Strobl III 32.

(4) M. A. Ch. Gidel, Etudes sur la littérature grecque moderne (Paris 1866) σελ. 27 καὶ ἐξῆς· ἔτι δὲ τοῦ αὐτοῦ Nouvelles études (Paris, 1878) σελ. 247 καὶ ἐξῆς.

Ἐρωτοκρίτου. Ὅτι ὁ Κορνᾶρος ἐδιδάχθη πλείστα παρὰ τῆς συγχρόνου Φραγκικῆς σχολῆς οὐδεμία ἀμφιβολία δικαιολογεῖται. Ἐὰν ὅμως ἔσχε καὶ ὠρισμένας πηγὰς ἐκ ξένων χωρῶν εἶνε γνώμη ἣν πολλοὶ μὲν ἀπεφάνησαν οὐδεὶς δ' ὅμως μέχρι τοῦδε ἀπέδειξεν. Ἡ κυρία ὑπόθεσις τοῦ ποιήματος ἀπλουστάτη οὔσα (1) παρέχει μὲν ἀληθῶς ἀναλογίαν τινὰ πρὸς πολλὰ ἱπποτικά ἔπη, ἀλλ' αὐτὴ αὕτη ἢ κοινὴ ἀναλογία τῶν πλείστων ἐποποιῶν τῆς μεσαίωνος φιλολογίας ἀποδεικνύει ὅτι ὁ ἡμέτερος ποιητής, ὡς καὶ οἱ λοιποὶ ὁμότεχοι αὐτοῦ, ἀρύεται τὸ θέμα ἐκ τοῦ τότε καθ' ἡμέραν βίου, οὕτω δ' ἀπεικονίζει τὸν γενικὸν τύπον τῆς ἐποχῆς αὐτοῦ. Πιθανώτατον ἄρα φαίνεται ὅτι ὁ Κορνᾶρος ποιῶν τὸν Ἐρωτόκριτον οὐδεμίαν ὠρισμένην γραπτὴν πηγὴν εἶχε πρὸ ὀφθαλμῶν ἀλλὰ περιέγραφε τὰ καθ' ἡμέραν φαινόμενα τῶν χρόνων αὐτοῦ, οὕτω δὲ κατέλιπεν ἡμῖν ζωηρὰν εἰκόνα τοῦ τότε βίου.

§ 50. Οἱ φρονούντες ὅτι ὁ Κορνᾶρος ὠφελήθη ἐκ προγενεστέρων γραπτῶν μνημείων πολλὰ εἰκοτολόγησαν, ἀλλ' οὐδὲν ὠρισμένον ἀπέδειξαν εἰ καὶ τινες αὐτῶν ἐμπείρους τοῦ πράγματος εἶχον. Οὔτε ὁ ἐντριβέστατος περὶ τὴν μεσαίωνα Γαλλικὴν καὶ Νεοελληνικὴν φιλολογίαν Fauriel οὔτ' ἄλλος τις τῶν ἐπαϊόντων κατήλεγξε τὸν ποιητὴν ἀλλότρια οἰκειούμενον. Καὶ ὁ καθ' ἡμᾶς δὲ τὸ ποίημα ἰδίᾳ πραγματευσάμενος Γαλάτης A. M. Ch. Gidel, ἀκριβῶς ἐπιστάμενος τὴν ἱστορίαν τῆς καθ' ἡμᾶς γραμματείας, ἰκανὸς μὲν κατὰ μέρη ἀναλογίας τοῦ Ἐρωτοκρίτου καὶ ἄλλων ξένων ἐποποιῶν ἀνεύρεν, οὐδὲν ὅμως κριτήριον προήνεγκεν ἐλέγχον τὸν Κορνᾶρον ἀπομιμούμενον ἢ λογοκλοποῦντα. Ὁ εὐσύνετος οὗτος κριτικὸς ἐξετάζων τὸ θέμα μετὰ πολλῆς ἐπιστημοσύνης καὶ ἐμβριθείας, οὐδαμῶς ἀξιοῖ ὅτι ἀνεύρε τις πηγὰς τοῦ Ἐρωτοκρίτου ἀλλ' ἀπλῶς καταλέγει τὰς φαινόμενας ἀναλογίας ἕνε ἄλλον κριτικὸν ἐλέγχον. Τοιοῦτῳ ἀνελόγῳ ἱστορηματι καὶ ἡμεῖς ἐντυχόντες ἐν τινὶ ἀρτιφανεί Ἰταλικῷ βιβλίῳ (2) πραγματευομένη περὶ ἱπποτικῶν ἀγώνων, δὲν νομίζομεν ἄσκοπον νὰ ἐπαγάγωμεν αὐτό. Ἀλλ' ἐπειδὴ οὔτε ἡμεῖς ἐνταῦθα καίπερ πολλὰ μοχθήσαν-

(1) Fauriel, Chants populaires de la Grèce moderne (1824), τόμ. I σελ. XX—XXI.—Emile Legrand ἐν ἰδιαιτέρῃ πρὸς ἡμᾶς ἐπιστολῇ τῆς 23 Ἰαν. 1889.

(2) Ernesto Dandone, I Tornei 842-1883, Memorie di cavalleria e d' amore κτλ. Roma, 1883.

τες⁽¹⁾ οὔτε ὁ ἡμέτερος φίλος κ. Legrand ἐν Παρισίοις ἠδυνήθη νὰ ἀνεύρω τὰς ἱστορικὰς πηγὰς τοῦ ἱπποτικοῦ τούτου ἱστορήματος, οὐδαμῶς ἐγγνώμεθα τὴν ἀκρίβειαν αὐτοῦ, ἀλλ' ἀπλῶς παρατιθέμεθα αὐτὸ οὐδὲν ὑπομνηματίζοντες. Ἡ ὑπόθεσις τοῦ περὶ οὗ ὁ λόγος διηγήματος περιληπτικῶς ἔχει ὧδε.

§ 51. Ραϊμόνδος ὁ κόμισ τῆς Τολώσης ἐν Προβινκία, ἐπαρχία πλουσία καὶ ἀκαταία τῆς νοτίου Γαλλίας, ἡγεμῶν σχεδὸν ἀνεξάρτητος καὶ πλουσιώτατος, εἶχε μονογενῆ θυγατέρα καλουμένην Fiorella (Ἀνθοῦσαν), κόρην ὠραίαν καὶ πολλὰς ἄλλαις ἀρεταῖς κεκοσμημένην. Πλείστοι ἡγεμόνες, μάλιστα δ' ὁ βασιλεὺς τῆς Γαλλίας καὶ ὁ αὐτοκράτωρ τῆς Γερμανίας καὶ ὁ ἄρχων τῆς Σανοῖας ἡμιλλῶντο περὶ τῆς πολυφέρου κόρης, ἀλλ' αὕτη ἀπέρριπτε πᾶσαν αὐτῶν πρότασιν, τῆς καρδίας αὐτῆς τὸν ἀδελικὸν Folchetto προσηρημένης, νεανίαν ὠραίου καὶ υἷον ἄρχοντός τινος καλουμένου Albis, φίλου καὶ συναγαγιστοῦ τοῦ πατρὸς αὐτῆς. Ὁ Ραϊμόνδος πρεσβύτης ἤδη ὢν καὶ ποθῶν νὰ ἰδῇ πρὸ τοῦ θανάτου τὴν θυγατέρα αὐτοῦ ἀποκαθισταμένην ὁρίζει μεγαλοπρεπεῖς ἀγῶνας, καλεῖ δὲ πάντας τοὺς ἐξόχους ἄρχοντας καὶ ἡγεμόνας τῶν τότε χρόνων ἐλπίζων ὅτι ἡ Fiorella ἐμελλε νὰ ἐκλέξῃ τινὰ τῶν διασπεσῶν καὶ εὐγενῶν ἐκείνων ἱπποτῶν. Τῇ τεταγμένη ἡμέρᾳ προσῆλθον οἱ κεκλημένοι, οἱ δὲ ἀγῶνες τελοῦνται ἐν μεγίστῃ λαμπρότητι. Νικητὴς κηρῶσεται ὁ τῇ Fiorella κεχαρισμένος Folchetto, τὸ δὲ τέλος νοεῖται οἰκοθεν. Οἱ γάμοι τῶν δύο ἐραστῶν ἐτελέσθησαν μετὰ ἔν έτος, ὁ δὲ γέρον πατὴρ Ραϊμόνδος ἀγαθῇ τύχῃ χρώμενος εἶδε καὶ τέκνα αὐτῶν.

Τοιοῦτο εἶνε τὸ ἱστορήμα τοῦ Ἰταλοῦ E. Dantone περὶ τῶν ἐν Τολώσῃ ἱπποτικῶν ἀγῶνων ἐπὶ Ραϊμόνδου, ἐὰν δ' ἀπεδεικνύετο ἀληθὲς θὰ εἶχε σπουδαιότητά τινα ὡς συμφωνοῦν ἱκανῶς πρὸς τὴν ὑπόθεσιν τοῦ ἡμετέρου ποιήματος.

§ 52. Ὅτι δὴποτε ὅμως καὶ ἂν ὤρθῃ περὶ τοῦ Ἐρωτοκρίτου ἀναμφήριστόν ἐστιν ὅτι ὁ κύριος μῦθος τοῦ ποιήματος εἶνε κοινὸς τύπος τῆς μεσαιῶνος γραμματείας⁽²⁾, τὰ δὲ λοιπά εἰσιν ἐπεισοδιώδεις προσθηκαὶ χρησιμεύουσαι εἰς τὰς ἀνάγκας καὶ ιδέας τοῦ ποιητοῦ. Τοιαῦτα ἐπεισοδιά εἰσιν ἢ παρὰ τοῦ βασιλέως ἀπαξίωσις τοῦ Ἐρωτοκρίτου καὶ ἡ

(1) Ἐν τῇ ἐθνικῇ τοῦλάχιστον βιβλιοθήκῃ οὐδὲν κατάλληλον βοήθημα ἀνευρέθη παρὰ πάσας τὰς ἐρεῦνας τῶν προσθῶμων αὐτῆς ὑπαλλήλων.

(2) Fauriel, I σελ. XIX—XXI.

φυλάκισις τῆς Ἀρετούσης καὶ ἡ εἰς Ἀθήνας ἐπιδρομὴ τῶν Σκλαβού-
νων ἕτινα εἰσήγαγεν ὁ Κορνᾶρος τὸ μὲν ἵνα ἐξάρῃ τὴν δύναμιν τοῦ
Ἑρωτος, τὸ δὲ ἵνα δοξάσῃ ὡς ἄλλον Ἀχιλλέα τὸν ἦρωα αὐτοῦ, ἐν ταῦτῳ
δ' ἱκανοποίησιν τὰς Ἀθήνας καὶ ταπεινώσῃ τὸν ἐπιδραμόντα βάρβαρον.
Παρόμοιον τι βεβαίως εἰκονίζει ὁ ποιητὴς καὶ ἐν τῇ Β' ῥαψῳδίᾳ διὰ
τῆς σκηνῆς τοῦ Χαριδήμου καὶ Καραμανίτου, ἐνθα ποριστάνει τὴν
πατρίδα αὐτοῦ Κρήτην ῥαπίζουσιν τὸν Μουσουλμᾶνον Ἀσιάτην,
ὅστις εἴτε πάλαι ὡς Σαρακηνὸς εἴτε νῦν ὡς Τούρκος ἐγκαθιδρομέ-
νος ἤδη ἐν Βυζαντίῳ καὶ πολλαχοῦ τῆς Ἰλλυρικῆς χερσονήσου
ἐπωφθαλμία καὶ πρὸς τὴν Κρήτην.

§ 53. Ὁ πόλεμος τῶν Ἀθηναίων καὶ Σκλαβούνων ἢ Βλάχων,
καθ' ὃν τρόπον παρίσταται διεξαγόμενος, παρέχει ἀναλογίαν τινα
πρὸς τὸν Τρωικὸν πόλεμον, ἐν ᾧ οἱ μὲν Ἀθηναῖοι ἀνεμιμνήσκουσι
τοὺς Ὀμηρικὸς Ἀχαιοὺς ὁ δ' Ἑρωτόκριτος τὸν Ἀχιλλέα. Αἱ ἀνα-
λογίαι αὗται ὡς καὶ ἄλλαι τοῦ ποιήματος ὁμοιότητες ἢ ἀπομιμήσεις
παλαιῶν μύθων οἷα ἐστὶν ἡ περὶ τῶν ὄλων μονομαχία τοῦ Ἑρωτο-
κρίτου καὶ Ἀρίστου, ἣτις ἀνεμιμνήσκει τὴν τοῦ Δαυὶδ καὶ Γολιάθ,
τὴν τῶν Ὀρατίων καὶ Κουριατίων, εἰ μὴ τὴν τοῦ Μενελάου καὶ
Πάριδος ἢ τὴν τοῦ Ἑκτορος καὶ Αἴαντος καὶ ἄλλας παραπλησίας,
ἔτι δὲ τὸ συγκινητικώτατον ἐπεισόδιον τοῦ Χαριδήμου καὶ τῆς γλυ-
κειᾶς αὐτοῦ ἀλόχου, ὅπερ εἶνε ἀπομίμημα τοῦ μύθου τοῦ Κεφάλου
καὶ τῆς Πρόκριδος, εἰδὼν ἀπηχῆσεις τῆς ἀρχαιότητος ἀπεριειδόμενοι εἰς
μεσαίωνα πηγὰς ἐξ ὧν καὶ μόνον φαίνεται ἀντλῶν ὁ ποιητὴς. Κατὰ
ταῦτα ὁ Κορνᾶρος ὡς ἀληθὴς ἐποποιὸς παρέλαβε κοινὸν τόπον καὶ
μύθους, διεσκεύασεν αὐτοὺς δεξιῶς, συγκατέμιξεν αὐτοῖς σύγχρονα
ἤθη καὶ ιδέας, συνήρμοσεν αὐτὰ εἰς ἑνιαῖον καλλιτέχνημα, περιέβαλεν
αὐτὸ δημῳδὴν στολὴν καὶ ταῦτα μετὰ τσαύτης τέχνης καὶ φραστικῆς
δυνάμεως ὥστε διὰ τοῦ ποιήματος αὐτοῦ ἐκίλησε καὶ κηλεῖται τὴν
Ἑλληνικὴν νεότητα ὅσον οὐδεὶς οὐδέποτε τῶν νεωτέρων Ἑλλήνων.

§ 54. Ὁ Ἑρωτόκριτος ὡς ποιήσις πολλὰκις ἐκρίθη καὶ κατεκρίθη,
οὐδέποτε ὁμως ἴσως ἐμελετήθη ἐμβριθῶς, ἢ ἂν ἐμελετήθη δὲν ἐ-
νοηθῇ ἀρκούντως. Τὸ γεγονός τοῦτο πλεῖστον διαφέρει ἡμῖν, αἶτε
ἐλέγχον ὅποια ἐκτίμησις πρέπει νὰ ἀποδοθῇ εἰς τὰς κρίσεις ταύτας.
Ἐξαιρέσειν εὐφημον καὶ σεβαστὴν ἀποτελοῦσι μόνον δύο ἄνδρες, ὁ
πολύς William Martin Leake καὶ ὁ ἡμέτερος κριτικώτατος καὶ περι-
νοῦς Κοραῆς. Οὗτοι σπουδάσαντες ἀληθῶς τὸ ποίημα καὶ κατανοήσαν-

τες αὐτὸ ἐξήνεγκαν γνώμην ἔχουσαν κῦρος καὶ βαρύτητα. Πᾶσαι σχεδὸν αἰ λοιπαὶ κρίσεις ἀπερεΐδονται εἰς ἐπιπόλαιον ἀνάγνωσιν τοῦ ποιήματος ἢ εἰς ἐπανάληψιν ἄλλων προγενεστέρων κρίσεων. Πρὶν ὅμως προβῶμεν εἰς τὴν ἀνάλυσιν καὶ τὸν ἔλεγχον τῶν φιλολογικῶν τούτων κρίσεων ἀναγκαῖον ἠγοῦμεθα νὰ προτάξωμέν τινα περὶ τῆς ἐκτιμῆσεως ἧς ἔτυχε τὸ ποίημα παρὰ τοῦ λαοῦ, καθ' ὅσον ἢ περὶ αὐτοῦ δημῶδης γνώμῃ εἶνε καὶ πολλῶ ἀρχαιοτέρα καὶ σπουδαιότερα τῶν φιλολόγων κρίσεων.

§ 55. Ὁ Ἐρωτόκριτος ἅμα ἐδημοσιεύθη χειρογράφως (ἴσως 1505-1508) καὶ ἐκίνησε τὸ κοινὸν διαφέρον, προϊόντι δὲ τῷ χρόνῳ ἐπολλαπλασιασίουτο ἐν ἀντιγράφοις καὶ κατὰ μικρὸν διεδίδετο εὐρύτερον. Ἐν Κρήτῃ πάνδημος καταστάς μετεδόθη εἰς τὴν Πελοπόννησον καὶ τὰς νήσους, πανταχοῦ γινόμενος ἀσπάσιος (1). Τοσοῦτον δὲ δημοτεροῦς κατέστη σὺν χρόνῳ ὥστε καὶ 160 ἔτεσιν ὕστερον κατὰ τὰς ἀποφράδας ἡμέρας, ἐν αἷς περιήλθεν ἡ Κρήτῃ εἰς τοὺς Τούρκους (1645-1669), ἀντίγραφα αὐτοῦ ὡς ἄλλα οἰκογενειακὰ κειμήλια μετηνέχθησαν ὑπὸ τῶν φυγάδων Κρητῶν εἰς τὰς Ἰονίους νήσους καὶ μάλιστα εἰς Ζάκυνθον. Ἐνταῦθα γνωσθεὶς ὁ Ἐρωτόκριτος καὶ ἀρεστὸς γενόμενος ἐπολλαπλασιάσθη καὶ αὐθις ἐν ἀντιγράφοις, βραδύτερον δὲ μετεδόθη καὶ εἰς τὴν μητρόπολιν Ἐνετίαν ἔνθα ἐκτιμηθεὶς δεόντως ἐδημοσιεύθη τύποις τὸ πρῶτον ἐν ἔτει 1713 ὑπὸ τοῦ τυπογράφου Ἀντωνίου Βόρτολι. Τὰ κατὰ τὴν πρώτην ταύτην ἔκδοσιν ἐκτίθησι σαφῶς ὁ πρόλογος τοῦ ἐκδότου ἔχων κατὰ I. Π. Γκινάκαν (Ἰλισσὸς 1868 τόμ. Α' σελ. 321) ὧδε:

§ 56. Ὁ Τυπογράφος εἰς ἐκείνους, ὁποῦ θέλουσιν ἀναγνώσῃ τὸ παρὸν Βιβλίον.

«Παρακινημένος ἀπὸ τὴν διάπυρον ἀγάπην καὶ εὐλάβειαν, ὁποῦ παιδιόθεν ἔχω πρὸς τὸ ἐνδοξον γένος τῶν Ῥωμαίων, ὃχι μόνον ἐσπούδαξα μὲ πᾶσάν μου δύναμιν νὰ τυπώσω εἰς τὴν τυπογραφίαν μου ἐκεῖνα ὅλα τὰ συνηθισμένα ἐκκλησιαστικὰ καὶ κοσμικὰ βιβλία, τὰ ὁποῖα ὡς τώρα καὶ ἀπὸ ἄλλους Ῥωμαίους, καὶ Ἰταλικὸς Τυπογράφους ἐτυπώθησαν, ἀλλὰ καὶ τὰ ἀσυνήθιστα καὶ χορησιμώτερα, ὁποῦ ἀπὸ τινὰ Ῥωμαίων δὲν ἔγιναν, ἐγὼ Ἰταλικὸς καὶ τῆς γλώσσης ὀλότελα ἀνήξευρος, ἄλλα ἠθέλησα νὰ ξανατυπώσω, καὶ ἄλλα ἐτύπωσα

(1) Ὅρα εὐθὺς κατωτέρω (§ 56) τὸν Πρόλογον τῆς Α' ἐκδόσεως, καὶ πρὸς Leukothea, τόμ. I. σελ. 173.

νεωστί, καθὼς καὶ πρωτίτερα ἔκαμα μὲ πολλὴν ἔξοδον εἰς τὸ Μέγα Ἑτυμολογικόν, καὶ τώρα ὕστερα μὲ περισσοτέραν εἰς τὸ μέγα Λεξι-
 κὸν τοῦ Βαρίνου, ὁποῦ εἶνε ὁ θησαυρὸς πάσης τῆς Ἑλληνικῆς
 γλώσσης, ἐλπίζοντας νὰ ὠφελήσω τοὺς νέους καὶ τοὺς σπουδαίους
 εἰς τὴν ἀπόκτησιν ταύτης τῆς σοφωτάτης γλώσσης, τῶν καρπῶν τῆς
 ὁποίας ἄμποτε καὶ ἡμεῖς οἱ Ἴταλοὶ καὶ Λατίνοι νὰ ἤμεσθεν μέτοχοι.
 καὶ ταῦτα μὲν διὰ τοὺς σοφοὺς καὶ σπουδαίους. Διὰ δὲ τοὺς ἄλλους,
 ὁποῦ διὰ ψυχραγωγίαν καὶ περιδιάβασιν ἀναγνώθουν κανένα ἀπλοῦν
 βιβλίον, ἔκρινα μὲ τὴν συμβουλὴν λογίω ἀνθρώπων νὰ πρωτοτυ-
 πώσω εἰς τούταις ταῖς ἡμέραις τὸν Ἑρωτόκριτον, ποίημα παλαιόν,
 ὁποῦ τόσον ἐπαινεῖται καὶ τιμᾶται εἰς τὰς Νήσους τοῦ Ἀδριακοῦ,
 καὶ εἰς τὴν Πελοπόννησον, καὶ εἰς τὴν περίφημον χώραν τῆς Ζα-
 κύνθου, ὁποῦ ἀκόμη εὐρίσκονται, ὡσὰν καὶ ἄλλοι, οἱ ἀπόγονοι τῶν
 ταλαιπώρων Κρητικῶν, καθὼς ἐκεῖ ἦσαν εὐσπλαγχνικὸν καταφύ-
 γιον μετὰ τὴν ἄλωσιν τῆς πατρίδος των, καὶ ἀπὸ τούτους ἐδημο-
 σιεύθη τὸ Ποίημα, ὄντας συνθεμένον εἰς τὴν Κρητικῆ τῶς φυσικῆν
 γλῶσσαν, καὶ ἐκοινολογήθη εἰς ὅλην τὴν Νῆσον, καὶ εἰς ἄλλους τό-
 πους, ὅπου φαίνεται τερπνότατον καὶ χαριέστατον εἰς ὅσους τὸ ἀνα-
 γνώσουσι. Δὲν ἤξεύρω μὲ ὅσαις ἐπιμέλειαις καὶ κόποις, ὅπου ἐγι-
 ναν εἰς πολλὰ καὶ διάφορα χειρόγραφα τοῦ Ἑρωτοκρίτου, εἰς τὰ
 ὁποῖα ἀπὸ ἀμάθειαν τινῶν ἀντιγραφῶν εὐρίσκονται ἄπειρα σφάλ-
 ματα, ἀλλοιώσεις, παραλλαγαῖς, καὶ διαφθοραῖς σχεδὸν ἀκατάληπταις,
 ἂν ἔτυχε νὰ ἔβγῃ τὸ παρὸν ἀρκετὰ διορθωμένον ἄλλ' ἐπειδὴ ἐστάθη
 ἀδύνατον διὰ τὸ πρῶτον, καὶ ἐλπίζω εἰς τὸν Θεὸν νὰ τὸ μετατυπώσω
 τὸ δεύτερον εἰς καλλίτερον καὶ ἀρμοδιώτερον τρόπον, παρακαλῶ τὴν
 Εὐγένειάν σας, ἄρχοντες Ῥωμαῖοι, ὅσοι εὐρίσκεσθε νὰ ἔχετε κανένα
 χειρόγραφον τοῦ αὐτοῦ Ποιήματος τοῦ Ἑρωτοκρίτου, καὶ στο-
 χασθῆτε, νὰ λείπῃ τίποτες εἰς τὸν τυπωμένον μου, ἢ νὰ ἔτρεξε κα-
 νένα μεγάλο σφάλμα, ἢ διαφορά εἰς τὴν ἐννοιαν, νὰ καταδεχθῆτε νὰ
 μοῦ τὸ σημειώσετε, ἢ ἀντιγράψοντάς μου τὰ ὅσα χρειάζονται διορ-
 θώσεις, ἢ κάνοντάς μου τελείαν τὴν καλωσύνην, μὲ τὸ νὰ μοῦ στεί-
 λετε τὸ χειρόγραφον, ὁποῦ ὑπόσχομαι νὰ ἐπαναστρέψω προθύμως
 εἰς τὸν ἀποστείλαντα, ὁ ὁποῖος ἠμπορεῖ ἄσφαλτα νὰ βεβαιωθῆ, ὅτι
 καθὼς αὐτὸς θέλει συνεργήσῃ μὲ τιμὴν του εἰς τὴν κοινὴν ὠφέ-
 λειαν, ἔτσι θέλει μὲ κἀμὴ καὶ παντοτεινὸν του ὑπόχρεων. Ὑγιαίνετε
 εὐτυχεστάτοι.»

§ 57. Ποίας περαιτέρω ὑποδοχῆς ἔτυχε παρὰ τοῦ λαοῦ ὁ Ἐρωτόκριτος τεκμηριούσιν αἱ μυριότυποι καὶ ἀλλεπάλληλοι αὐτοῦ ἐκδόσεις καὶ ἀνατυπώσεις. Δι' ὄλου τοῦ 18^{ου} αἰῶνος ὑπῆρξε τὸ κατ' ἐξοχὴν κοσμικὸν ἀνάγνωσμα τοῦ Ἑλληνικοῦ λαοῦ, δύναται δὲ καὶ σήμερον ἔτι νὰ χαρακτηρισθῇ ἀδιστακτῶς ὡς τὸ προσφιλέστατον βιβλίον τῆς ἀμαθοῦς νεότητος. Ἐν Κρήτῃ μάλιστα δυνάμεθα νὰ βεβαιώσωμεν ὅτι οὐδεὶς ὑπάρχει ὁ μὴ ἀναγνούς τὸ ποίημα ἢ ἀκροασάμενος αὐτοῦ ἀναγνωσθέντος καὶ μὴ γινώσκων τοὺλάχιστον στίχους τινὰς αὐτοῦ ἀπὸ μνήμης. Καίτοι δ' ὑπὸ τοῦ ἀμαθοῦς κλήρον καὶ τῶν ἀπαιδευτῶν γονέων δεισιδαιμόνως ἀποδοκιμαζόμενον ὡς διαφθειρὸν δῆθεν τὴν τροφερὰν καρδίαν τῆς νεότητος (1), οὐδὲν ἦττον κυκλοφορεῖται ὑπὲρ πᾶν ἄλλο κοσμικὸν βιβλίον παρὰ τῷ λαῷ. Τοσοῦτον ἀρεστὸς εἶνε εἰς τὸν Κρητικὸν λαὸν ὁ Ἐρωτόκριτος ὥστε καὶ αὐτοὶ οἱ Ὀθωμανοί, καίπερ ἐχθίστα πρὸς τὰ Ἑλληνικὰ γράμματα διακείμενοι, ἠδέως διδάσκονται τὴν Ἑλληνικὴν ἀνάγνωσιν πρὸς μόνον τὸν σκοπὸν τοῦ ἀναγνώσκου τὸν Ἐρωτόκριτον. Καθ' ὄλου δ' εἰπεῖν τὸ βιβλίον τοῦτο ἀποτελεῖ τὸ μόνον ἐντροφίμα καὶ ἠδὺ ἀκρόαμα τῆς ἀπαιδευτῶν Κρητικῆς νεότητος ἐκατέρου φύλου παρὰ Χριστιανοῖς τε καὶ Ὀθωμανοῖς (§ 79.)

§ 58. Τὸν δημοφιλῆ τοῦτον χαρακτήρα καὶ τὰς ἐναργεῖς ἀρετὰς τοῦ Ἐρωτοκρίτου συνειδὼς ὁ ἐκ Παλαιῶν Πατρῶν Διονύσιος Φωτεινὸς ἔγνω ὅπως παραφράσῃ αὐτὸν τῷ 1818 ἔτει εἰς καθολικωτέραν καὶ μᾶλλον καθαρεύουσαν γλῶσσαν πολλὰ κατὰ τὴν ἰδίαν αὐτοῦ κρίσιν μεταποιήσας καὶ μετρικῶς διασκευάσας. Εἰ δὲ καὶ ἡ ἐπιβολὴ κατεδείχθη κενὴ καὶ ματαιία, ἡ δὲ μετάπλασις ἄστοχος, ὅμως ἡ ἐν τῷ προλόγῳ προειρηθείσα κρίσις αὐτοῦ εὐστόχως χαρακτηρίζει τὸ πρωτότυπον ποίημα, δι' ὃ καὶ κρίνομεν αὐτὴν ἀξίαν παραθέσεως.

§ 59. Τόμ. Α' σελ. ε'-η'. « Ἐν ταύτῳ ἐπιφέρει < ἡ μυθιστορία τοῦ Ἐρωτοκρίτου > τὰ δύο πρόσωπα, τῆς τε τροφοῦ Εὐφροσύνης, καὶ φίλου Πολυδώρου, παριστάνουσα αὐτὰ μὲ ἀγάπην ἐγκάρδιον, μὲ ψυχῆς εἰλικρίνειαν, καὶ μὲ ἄπειρον φρόνησιν τῶν ὁποίων τὰς συμβουλάς καὶ παραινέσεις, τόσον τῆς τροφοῦ πρὸς τὴν Ἀρετὴν, ὅσον τοῦ φίλου πρὸς τὸν Ἐρωτόκριτον, τῷ ὄντι ἀρμύζει νὰ τὰς ἔχουν πρὸ ὀφθαλμῶν οἱ τε νέοι καὶ αἱ νέαι, ἀείποτε ὡς καθρέπτην, διὰ νὰ

(1) Διον. Φωτεινοῦ Νέος Ἐρωτόκριτος, τόμ. Α' σελ. ζ' (ἄρα § 19).

προβλέπουν τὰ ὀλέθρια συμβεβηκότα τῶν ἀποτελεσμάτων τοῦ ἀνομοίου ἔρωτος».

«*Ἐν τούτοις νουθετεῖ τοὺς γονεῖς νὰ μὴ φέρωνται μὲ τόσῃν ἀπανθρωπίαν καὶ σκληρότητα πρὸς τὰ τέκνα των, ὡς ὁ βασιλεὺς Ἡράκλειος [sic] καὶ ἡ βασίλισσα· οὔτε νὰ εἶναι τόσον συγκαταβατικοί, ὑπακούοντες προθύμως εἰς τὰς τῶν νέων θελήσεις τε καὶ λόγους, ὡς ὁ Πεξόστρατος· ἀλλὰ πρέπει νὰ φυλάττουν τὸν μέσον ὄρον διὰ νὰ συγκινοῦν μὲ τὴν γηραλέαν, βραδύπορον καὶ φλεγματώδη κοῤῥασίαν των, τὴν τῶν νέων ταχύπορον καὶ ὀρηκτικὴν θερμοότητα ».*

«*Παριστάνει πρὸς τούτοις τὰ φρικτὰ ἀποτελέσματα τῆς τῶν γυναικῶν ζηλοτυπίας, μὲ τὸν φόνον τῆς τοῦ Χαριδήμου ἀγαπητῆς συζύγου. Ἐπομένως ἀποδεικνύει τὸ ἀκατάστατον τῶν ἀνθρωπίνων πραγμάτων· τὰς ἀφ' ἡμέρας εἰς ἡμέραν φορὰς τοῦ καιροῦ καὶ μεταβολὰς τῆς τύχης· τὰ ἀλλεπάλληλα καὶ ἀχώριστα συμβεβηκότα τῆς τε χαρᾶς καὶ λύπης, καὶ ἐν γένει ἀποδεικνύει τὴν ἀρετὴν τῆς ἀνδρείας· τὴν γενναϊότητα τῆς ψυχῆς· τὴν μεθ' ὑπομονῆς καρτερίαν εἰς τὰς θλίψεις καὶ τὰ πάθη· τὸ ὑποπτον τῶν ἐρωμένων διὰ τὴν μεταξὺ σταθερότητα τοῦ ἑαντῶν ἔρωτος. Προσέτι ἀποδεικνύει τὰς ἐντίμους καὶ ἐνδόξους ἀνδραγαθίας τοῦ Ἐρωτοκρίτου· τὴν θυσίαν τῆς ζωῆς του δι' ἀγάπην καὶ σέβας πρὸς τοὺς γεννήτορας τῆς ἐρωμένης του· τὴν ἀξιεῖταινον συστολήν του, ὑπακοὴν καὶ σταθερότητα πρὸς αὐτήν· καὶ τέλος πάντων, τὴν ἀπαρδειγματίστον σωφροσύνην καὶ φρόνησιν τῆς νεάνιδος Ἀρετῆς, ἣτις ὄχι μόνον δὲν ἐξόβησε τὸ πολίτιμον τῆς παρθενίας της μὲ τὴν πλέον ἐλαχίστην κηλίδα ἢ μῶμον, ἀλλ' οὔτε ἀφὴν χειρός, οὔτε φίλημα χείλους ἔστερξε πρὶν τῆς συγκαταθέσεως καὶ τελείας θελήσεως τῶν γεννητόρων της, καὶ πρὶν συζευχθῆ μετὰ τοῦ Ἐρωτοκρίτου νομίμως εἰς γάμον κοινωνίαν.»*

«*Ὡς ἠθικωτάτη λοιπὸν ἡ παροῦσα μυθιστορία, ἐπιπλῶ νὰ φανῆ εὐάρεστος, ἀλλ' ὄχι νὰ κατηγορηθῆ παρὰ τῶν ὀρθοφρονοῦντων Κριτικῶν διὰ τὴν ἐκδοσὴν της, ἀφ' οὗ ἐμφιλοχωρήσουν ἤδη ἀκριβῶς εἰς τὴν σκέψιν τοῦ πραγματευομένου· ἐπειδὴ ὄχι μόνον δὲν ἐπιφέρει παντελῶς βλάβην (ὡς τινὲς τῶν ἡμετέρων δεισιδαιμόνων νομίζουσιν, ὅτι τάχα παριστάνει εἰς τοὺς νέους τὴν δύναμιν τοῦ Ἐρωτος) ἀλλὰ μᾶλλον διδάσκει μὲ τὸ παράδειγμα τοὺς νέους καὶ νέας, νὰ μὴν ἐνδίδωσιν εὐκόλως καὶ ἀπερισκέπτως ὡς τὰ ἐρωτικὰ θέληγτρα καὶ κινήματα· καὶ ἂν τινες τύχωσι φύσει ἐπιτόμους νὰ ὑποδο-*

λωθῶσιν εἰς τὸν Ἑρωτα, τοὺς παραινεί πάλιν νὰ προσέχωσι κἄν διὰ νὰ φυλάξωσι καθαρὸν τὸν πολῦτιμον θησαυρὸν τῆς τιμῆς των ἀπέχοντες ἀπὸ ἀσέμνους μωρολογίας καὶ ἀναίσχυντα ἔργα τε καὶ κινήματα, καὶ νὰ φέρωσιν ὑποταγὴν καὶ εὐπείθειαν εἰς τοὺς γεννητοράς των, ἕως ὅτου ὁ καιρὸς καὶ ἡ μεθ' ὑπομονῆς ἀρετῆτων νὰ μεταβάλωσι τὰς διαθέσεις τῶν γεννητόρων, καὶ νὰ συγκατανεύσουν εἰς τὸ ποθοῦμενον αὐτῶν διὰ νὰ ἀπολαύσουν τὴν ἡδονὴν πολλαπλασίως γλυκυτέραν, μετὰ τῶν κοινῶν ἐπαίνων καὶ ἐγκωμίων.»

§ 60. Ἐὰν ὅμως ἡ παρὰ τοῦ λαοῦ ἐκτίμησις τοῦ Ἑρωτοκρίτου ὑπῆρξεν ἀεὶ ἀναμφίλογος καὶ ὁμόθυμος καὶ θερμῆ, αἱ περὶ τούτου κρίσεις τῶν φιλολόγων ποικίλως ἔσχον.

§ 61. Πρώτη περὶ Ἑρωτοκρίτου λογία κρίσις εἶνε ἡ ἐν τῷ ἀνωτέρῳ προλόγῳ τοῦ ἐκδότου Βόρτολι (1713) μνημονευομένη. Ἐκ τοῦ προλόγου τούτου μανθάνομεν ὅτι λόγιοι ἄνθρωποι ἐκτιμῆσαντες τὸ ποίημα συνεβούλευσαν τῷ εἰρημένῳ τυπογράφῳ νὰ ἀναλάβῃ τὴν ἐκδοσὶν αὐτοῦ χάριν τῶν πολλῶν, οἱ ὅποιοι «διὰ ψυχαγωγίαν καὶ περιδιάβασιν ἀναγνώθουν κανένα ἀπλοῦν βιβλίον». Ἐκδίδων δ' αὐτὸ ὁ Βόρτολις λέγει ἐν τῷ προλόγῳ αὐτοῦ ὅτι ὁ Ἑρωτοκρίτος εἶνε «ποίημα παλαιόν, ὅπου τόσον ἐπαινεῖται καὶ τιμᾶται εἰς τὰς Νήσους τοῦ Ἀδριακοῦ, καὶ εἰς τὴν Πελοπόννησον, καὶ μάλιστα εἰς τὴν περὶφημον χώραν τῆς Ζακύνθου, ὅπου ἀκόμη εὐρίσκονται, ὡσὰν καὶ ἄλλοι, οἱ ἀπογονοὶ τῶν ταλαιπώρων Κρητῶν» καὶ παρακατιῶν «ὅπου φαίνεται τερπνότατον καὶ χαριέστατον εἰς ὅσους τὸ ἀναγνώσουν» (§ 57). Ἡ χαρακτηριστικὴ αὕτη κρίσις οὐδεμιᾶς χρήζει ἀντιλογίας οὐδ' ὑπόκειται εἰς δισταγμὸν ἄτε καὶ σήμερον ἔτι πλήρες κῦρος ἔχουσα.

§ 62. Μετὰ τὴν πρώτην ἐκδοσὶν γενομένην, ὡς εἰρηται, τῷ 1713 οὐδὲν πλέον ἀκούομεν ἐπὶ ἕνα ὄλον αἰῶνα περὶ τοῦ ποιήματος καίπερ ἀνατυπωμένον ἐφεξῆς ἐν Ἑνεσίᾳ. Ἡ μακρὰ αὕτη σιωπὴ δὲν εἶνε δυσεξήγητος. Οἱ μὲν εὐάριθμοι ξένοι περιηγηταὶ τῆς Ἑλλάδος ὀλιγώρως ἢ πάντῃ ἀπέσιως τῆς γλώσσης ἔχοντες παρήρχοντο οὐδὲν σημειούμενοι, οἱ δ' Ἕλληνες λόγιοι ἐκ προαιρέσεως ἀπηξίουσαν πάσης προσοχῆς οὐ μόνον τὰ δημῶδη ποιήματα ἀλλὰ καὶ αὐτὴν ταύτην τὴν γλώσσαν τοῦ λαοῦ. Ἡ τοιαύτη δ' ἀπαξίωσις τῆς ἡμετέρας γλώσσης δὲν ἐφαίνετο καὶ ἀδικαιολόγητος. Οἱ λόγιοι εἶχον ἤδη ἐνώπιον αὐτῶν ἐτοιμὴν καὶ τελείαν προγονικὴν γλώσσαν καὶ φιλολογίαν τὴν

ἀρχαίαν Ἑλληνικὴν. Αὕτη ἢ γλῶσσα καὶ ἡ γραμματεία, ἣτις ἦν πλουσιωτάτη καὶ πλήρης ἀθανάτου καλλονῆς καὶ πηγῆ πάσης σοφίας καὶ γνώσεως, ἀνεμίμησεν αὐτοὺς ἔνδοξον παρελθόν. Αὕτη πρὸς τοῦτοις ἀναντιλόγου θανατασμοῦ παρὰ σύμπαντος τοῦ κόσμου τυγχάνουσα ἅμα μὲν διέθρουπε τὴν φιλοτιμίαν καὶ τὸ ἔθνηκόν αἰσθημα τῶν λογίων, ἅμα δὲ ἐτύγχανεν ἀνοχῆς ἢ μᾶλλον σεβασμοῦ καὶ παρ' αὐτοῦ τοῦ λαοῦ, καίπερ ἀκατάληπτος οὖσα, ὡς γλῶσσα τῆς ἐκκλησίας, ἣτις ἐκκλησία ἐξεπροσώπει τότε καὶ τὴν πατρίδα θεοσκεῖαν καὶ τὴν πατρίδα.

§ 63. Πρὸς τοιαύτην ἔνδοξον καὶ σεβαστὴν γλῶσσαν ἀπετέλει πλήρη ἀντίθεσιν ἡ χυδαία Νεολληνικὴ, ἣτις μάλιστα τότε ἐκαλεῖτο Ῥωμαϊκὴ πολλαχού δ' ἐπὶ τὸ Φραγκικώτερον καὶ Γραικικῆ. Αὕτη ἀντιθέτως πρὸς τὴν ἀρχαίαν ἐφαίνετο ἀσχημάτιστος, πτωχὴ, ἀφανής, μιξοβάφθαρος, ἐπὶ πᾶσι δ' ἀνεμίμησε δυσάρεστον καὶ ἄδοξον παρελθόν καὶ δεινὰς ἡμέρας δουλείας καὶ ξενοκρατίας (1). Οὐδὲν ἴσα θαῦμα ἐὰν τοιαύτη γλῶσσα ἐστερημένη ἔνδοξον παρελθόντος καὶ ἔθνηκου παρόντος ἀπήρεσκε τοῖς λογιωτέροις καὶ ἀπεστέρητο ἢ μᾶλλον κατεφρονεῖτο καὶ ἐφεύγετο ὡς ῥύπος ἐν τῷ γραπτῷ λόγῳ.

§ 64. Ἡ τοιαύτη κατὰ τῆς χυδαίας γλώσσης πρόληψις ἦν καθ' ὅλον τοσοῦτον ἐρριζωμένη ὥστε ὅτε τὸ πρῶτον, ἀνακύπτουτος τοῦ Ἑλληνικοῦ ἔθνηου, ἠγέρθη φωνὴ ὑπὲρ αὐτῆς προυκάλεσε γενικὴν κατακραυγὴν καὶ ἐξανάστασιν τῶν λογίων, πασίγνωστος δ' εἶνε ὁ φιλολογικὸς πόλεμος ὁ μέχρις ἐμπαθείας διεξαχθεὶς, μέχρις οὐδ' ὁ Κοραῆς, συναρῶν ἔχων τὸν Ἑλληνικὸν λαόν, ἔλυσε τὸ ζήτημα ὑπὲρ αὐτῆς (2).

§ 65. Ἀρθείσης πλέον ἢ ἔλαττον τῆς ἀδίκου ταύτης προλήψεως, ἡ λαλουμένη Νεολληνικὴ γλῶσσα ἤρξατο τὰς ὄψεις τῶν φιλολόγων πρὸς ἑαυτὴν στρέφουσα ἢ δὲ τέως ἀφανῆς αὐτῆς γραμματεία καὶ μάλιστα ἡ δημώδης ποιήσις, ἐκτιμωμένη ὁσημέραι δικαιοτέρον ἠξιώθη τέλος ἐντίμου θέσεως ἐν τῇ καθ' ὅλον Ἑλληνικῇ φιλολογίᾳ. Εὐθύς τότε καὶ ἐν τοῖς πρώτοις ὁ δημοφιλὴς Ἐρωτόκριτος ἐπεσπάσατο τὴν προσοχὴν τῶν λογίων ἀνδρῶν. Ἀλλ' ἐπειδὴ ὅμως τὰ περὶ τῆς γλώσσης ἀντιμαχόμενα στρατόπεδα ὑφίσταντο ἔτι, μάλιστα δὲ τὸ τῶν δυσμενῶς τῇ δημώδει γλώσσει ἐχόντων ἦν ἔτι ἀκαίριον,

(1) M. A. Ch. Gidel, Nouvelles études, σελ. 229.

(2) J. Rizo Néroulos, Cours de Littérature grecque moderne (Genève 1828) σελ. 120-5.

αί πρώται περὶ Ἑρωτοκρίτου Ἑλληνικαὶ κρίσεις εἰσὶν ἀσύμφωνοι καὶ ἀντιλογικοί.

§ 66. Ἡ πρώτη τῶν νεωτέρων τούτων κρίσεων ἀνάγεται εἰς τὸ 1801 ἔτος, εἶνε δὲ κυρίως κριτικὴ τις μνεῖα γενομένη ἐν παρόδῳ ὑπὸ τοῦ Eduard Daniel Clarke. Ὁ πολυμαθὴς οὗτος Ἀγγλος περιηγούμενος τὴν Ῥωσίαν τῷ 1800-1, ἤκουσε τὸ ποίημα ἐν Βοσπόρῳ τῷ Κιμμερίῳ (ἐν Γενὺ-Καλλὲ) ἀναγινωσκόμενον καθ' ἑκάστην ἑσπέραν παρὰ τῷ ξενίζοντι αὐτὸν Ἑλληνι Κυριάκῳ, καλεῖ δ' αὐτὸ δημοφιλέστατον. (1)

«Αποβιβασθέντες εἰς Βόσπορον τὸν Κιμμέριον» κατελύσαμεν ἐν τινι καθαρῷ καὶ εὐμαρεῖ Ἑλληνικῷ οἰκίματι οὗ ὁ οἰκοδεσπότης Σπαρτιάτης τὴν καταγωγὴν καὶ ἄποικος ἐκ Μιστρᾶ, ἦν ἀνὴρ ἀκέραιος τὸν χαρακτῆρα καὶ πολυῦδμων . . . Ἡ οἰκία τοῦ Κυριάκου (Keriâki)—διότι οὕτως ἄνομάζετο ὁ ξενοδόχος ἡμῶν—ἦν εἶδος ἐντετυκτιρίου ἐν ᾧ συνήρχοντο ἅπαξ τοῦ ἔτους πάντες οἱ πρὸς τὸ Ταῦράμιον καὶ τὰνάπαλιν διερχόμενοι. Τὰ παράθυρα αὐτοῦ ἦσαν πλήρη βιβλίων ἐκτετυπωμένων ἐν Ἑνετίᾳ ἐν τῇ Νεοελληνικῇ γλώσσῃ. Οἱ παῖδες αὐτοῦ καθ' ἑσπέραν ἀνεγίνωσκον αὐτῷ τὸ δημοφιλέστατον ποίημα Ἑρωτοκρίτου, τὸν βίον τοῦ Ἀλεξάνδρου μετὰ τῶν ἀλλοκότων ἀνεκδότων τοῦ ἵππου αὐτοῦ Βουκεφάλου, καὶ τὴν ἱστορίαν τῶν παλαιῶν βασιλείων τοῦ Βυζαντίου . . . Ἀξία λόγου θὰ ἦτο ἡ ἔρευνα τῆς ἀρχῆς τοῦ δημοφιλεστάτου ποιήματος Ἑρωτοκρίτου· διότι, καίτοι ὁμοιοκατάληκτον ὄν καὶ βεβαίως οὐχὶ ἀρχαῖον, πραγματεύεται παραδόσεις καὶ ἱστορήματα κοινὰ παρὰ πᾶσι τοῖς κατοικοῖς τῆς Ἑλλάδος.»

§ 67. Κρίσιν ὅμως ἀληθῶς φιλόλογον καὶ σπουδαίαν περὶ Ἑρωτοκρίτου προήνεγκε πρῶτος ὁ ἐμβριθέστατος συνταγματάρχης William Martin Leake (2), ὁ ἀκριβέστατα τὰ τῆς Ἑλλάδος ἐπὶ ἕξ ἔτη σπουδάσας (1802-1808). Οὗτος καίπερ ἀλλόγλωσσος ὢν ἀνέλυσε πρῶτος τὸ ποίημα καὶ ἐξήτασεν αὐτὸ ἀκριβῶς προσθεῖς μάλιστα ἐν τέλει καὶ γλωσσάριον τῶν δυσνοήτων λέξεων. Ἡ κρίσις αὐτοῦ εἶνε μὲν αὐστηρὰ καὶ ἐν πολλοῖς ἄδικος οὐχ ἦττον ἀποφαίνεται ὅτι ὁ Ἑρω-

(1) E. D. Clarke LL. D., Travels in various countries of Europe, Asia and Africa. Voll. II. 1819-24. Τόμ. Β' σελ. 99 καὶ ἐξῆς.

(2) Researches in Greece (London 1814) σελ. 101 καὶ ἐξῆς.

τόκριτος ἔστι τὸ σπουδαιότατον ἔπος ⁽¹⁾ καὶ τὸ μάλιστα ἐκτιμώμενον καὶ ἐξεργασμένον ποίημα.

«Τὸ μάλιστα ἄξιοσημείωτον ποίημα τοῦ ἐπικού εἶδους εἶνε ὁ Ἐρωτόκριτος, γεγραμμένος πρὸ 200 καὶ πλέον ἐτῶν, ὑπὸ Βιτσέντζου Κορνάρου, Κρητὸς ἐξ Ἑνετικῆς οἰκογενείας ὁ τίτλος αὐτοῦ ἔχει ὧδε ποίημα Ἐρωτικὸν λεγόμενον Ἐρωτόκριτος κτλ. Τὸ μέτρον αὐτοῦ εἶνε ὁ συνήθεις πεντεκαίδεκάσύλλαβοι στίχοι. Τὰ ἦθη ἀνάγονται εἰς τοὺς ἱπποτικούς αἰῶνας εἰ καὶ ὁ ποιητὴς μετατοπίζει αὐτὰ εἰς Ἑλληνικούς χρόνους»

Ἔς τοὺς περαζόμενους καιροὺς τοῦ οἱ Ἕλληνας ὠρίζα
κι' ὁποῦ δὲν εἶχε ἡ πίστις τῶν θεμελιωμένη ὄριζα.»

Καὶ ἐν σελ. 116. «Τὸ ποίημα τοῦτό ἐστι τὸ μάλιστα τιμώμενον καὶ τὸ μάλιστα ἐξεργασμένον ὅσων ἤκουσα ἐν τῇ γλώσῃ ταύτῃ (the most esteemed, and the most elaborate I heard of in the language). . . .

Ὁ συγγραφεὺς τοῦ Ἐρωτοκρίτου φαίνεται ἀναγνὸς τὸν Ὅμηρον, ἐνόμισε δ' ἴσως ὅτι κατώρθωσε νὰ μιμηθῇ εὐστόχως αὐτὸν ἐπαναλαμβάνων πολλαχοῦ παρομοίας εἰκόνας καὶ περιγραφὰς μαχῶν διὰ τῶν αὐτῶν σχεδὸν λέξεων.»

Ἄλλ' ὅμως ὅσον εὐκαταφρόνητος καὶ ἀν φαίνεται ἡμῖν ἡ δημιουργία αὐτῆ διὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην ἦν μέγα τι ὁ δὲ συγγραφεὺς πρέπει νὰ ὁμολογήσωμεν ὅτι ἔδειξεν ἀγχίνοιάν τινα ἐν τῇ διεξαγωγῇ τῆς ὑποθέσεως καὶ τῇ οἰκονομίᾳ τῶν ἐπεισοδίων, ἔτι δὲ μεγάλην εὐχέριαν περὶ τὴν στιχουργίαν καὶ ἱκανὸν σθένος ὅπερ τῆρε μέχρι τέλους.»

«Εἶνε δὲ καὶ ἄξιον λόγου τὸ ποίημα ὡς δεῖγμα τῆς Νεοελληνικῆς διαλέκτου ἐν ἀφεστηκνία περιόδῳ ἅτε παρέχον κριτήριον πρὸς ἐκτίμησιν τῶν προτερημάτων τῶν Ἑλλήνων ἐν τῇ ποιήσει κατὰ τὴν 16^{ην} ἑκατονταετηρίδα ἐν ἣ ἐποιήθη καὶ τῆς φιλοκαλίας κατὰ τὴν 18^{ην} ἐν ἣ ἀνετυπώθη. Καὶ σήμερον ἔτι ἀπολαύει ὑψίστης φήμης ἐν Κρήτῃ καὶ ταῖς λοιπαῖς νήσοις, ἀλλὰ περιέπεσεν εἰς ἀδοξίαν ἐν τοῖς μάλλον πεφωτισμένοις τόποις τῆς Ἑλλάδος.»

§ 68. Ἐννέα ἔτη μετὰ τὴν ἐμβροθῆ κρίσιν τοῦ ἀγχίνου Βρεταννοῦ ὁ Γερμανόγαλλος G. B. Depping γράφων περὶ Ἑλλάδος ἐποίησατο κριτικὴν μνείαν καὶ περὶ Ἐρωτοκρίτου, ἀλλ' ἡ γνώμη αὐτοῦ εἶνε

(1) W. Leake, Αὐτῶν: σελ. 101.

ἄστοχος καὶ ἀναξία λόγον (1), ἅτε ἐμφαίνουσα ὅτι ὁ γράφων οὐδαμῶς ἀνέγνω τὸ κρινόμενον ἔργον. Ὁ Ἐρωτόκριτος, λέγει, εἶνε τὸ πρῶτον μακρὸν ποίημα τῆς Νεοελληνικῆς γλώσσης ποιηθὲν ὑπὸ Κρητῶς Ἑλληνοσ Βιτσέντζου Κορνάρου καλουμένου. Τὸ ποίημα τοῦτο οὔτε πρωτότυπον εἶνε οὔτε εὐστοχον ἀπομίμημα τῶν παλαιῶν, ἀλλ' ἔργον ἀπειροκάalon, ὅπερ δι' οὓς χρόνους ἐποιήθη εἶνε ἀξιοσημείωτον φαινόμενον, ἀπολαύει δ' ἔτι καὶ σήμερον ὑπολήψεώς τινος ἐν τῇ νήσῳ Κρήτῃ.»

§ 69. Ἐὰν ὅμως ὁ Γαλλόφωνος Depping ἀλίσκηται ἐλαφρῶν περὶ τοῦ ποιητοῦ καὶ ἄστοχον γνώμην ἀποφαινόμενος ἕτερος ἀληθῆς Γαλάτης, ὁ ἐμπειρότατος τῆς μεσαιῶνος Γαλλικῆς καὶ Νεοελληνικῆς φιλολογίας Fauriel ἐνὶ ἔτει ὕστερον οἶονεὶ ἐπανορθῶν τὸ ἀδίκημα ἱκανοποιεῖ πως τὸν ποιητὴν (2).

«Αναγκαιῶς ἔχει, λέγει, νὰ ἐπανέλθω ἐπὶ τὰς δύο ἐκείνας τοῦ ἀνδραγαθικοῦ ἱποτισμοῦ τῆς Νεοελληνικῆς γλώσσης μυθιστορίας, αἵτινες δύνανται νὰ λογισθῶσιν Ἑλληνικὰ ἐπινοήματα, ἵνα μὴ σιγῇ παρέλθω τὸ πρωτοτυπώτατον καὶ ὀνομαστότατον πάντων, τῶν ποιημάτων καὶ τὸ μόνον ὅπερ οὐδὲν ἀπώλεσε τῆς παλαιᾶς αὐτοῦ δημοτικότητος (le plus original de tous, le plus célèbre, et le seul qui n'a rien perdu de son ancienne popularité). Φανερός εἰμι ὅτι θὰ λαλήσω περὶ Ἐρωτοκρίτου. Ἡ μυθιστορία αὕτη ἐποιήθη τῇ 16ῃ ἑκατονταετηρίδι ὑπὸ Ἑλληνοσ τῆς νήσου Κρήτης οὗ τὸ ὄνομα (Βιτσέντζος Κορνᾶρος) φαίνεται ἐμφαίνον Ἑνετικὴν καταγωγὴν.»

(Ἐπεταὶ ἡ ὑπόθεσις τοῦ Ἐρωτοκρίτου.)

«Τοιαύτη ἐστὶν ἡ ὑπόθεσις τῆς μυθιστορίας ἐν ἣ τὰ ἱποτικὰ ἔθιμα, οἷα ἐφαντάζοντο ἐν οἷς χρόνοις μόνον παρὰδοσις ἡμιστά πιστὴ ἐσφῆξετο περὶ αὐτῶν, συγκρινῶνται ἡδέως διὰ χαρακτηριστικῶν γνωρισμάτων φυσικῶν καὶ ἀληθῶν εἰλημμένων ἐκ τῶν πραγματικῶν ἡθῶν τῆς νεωτέρας Ἑλλάδος. Ὁ μῦθος εἶνε μὲν ὅτι κοινοτάτος ἀλλ' ἀπλοῦς καὶ σαφής. Τὸ λεκτικὸν ἡθος εἶνε συνήθως μακρογῶρον μέχρι καταπονήσεως, πολλάκις δὲ ταπεινότητου, ἀλλ' ἐστὶν ὅτε ἀνυψοῦται ἢ ποικίλλεται δι' ἀπομιμήσεων ποιητῶν δοκίμων τῆς ἀρχαίας Ἑλλάδος καὶ Ῥώμης καὶ Ἰταλίας. Τὸ ἕκτακτον ὅμως τοῦτο

(1) G. B. Depping, La Grèce 1823. Τόμ. I σελ. 16.

(2) C. Fauriel, Chants populaires de la Grèce moderne, 1824. Τόμ. I σελ. XIX-XXI.

ἔργον ἔχει τὰς καλλονὰς αὐτοῦ, μάλιστα δὲ καλλονὰς ἐκπληκτικὰς καὶ ἐν τοῖς καθ' ἕκαστα τῆς δράσεως καὶ ἐν τῇ διαγραφῇ τῶν χαρακτήρων καὶ ψυχικῶν ὁρμῶν. Ὁ ἔρως μάλιστα ἀπεικονίζεται θαυμασίως συγκιωνόμενος μετὰ πρωτοτύπου θέσεως καὶ ἀπλότητος καὶ ὑπερβολῆς καὶ εἰλικρινείας, ἐν αὐτοῖς δ' αἰσθάνεται τις πολλῶ μᾶλλον τὴν ἰδιάζουσαν τοῦ Ἑλληνικοῦ κλίματος ἔμπνευσιν ἢ τὴν τοῦ Ἰπποτισμοῦ.»

« Ἀλλ' ἡ μυθιστορία αὐτῆ τοῦ Ἐρωτοκρίτου καὶ ἄνευ τῶν καλλονῶν αὐτῆς διαφέρει ἐξόχως ἐν τῇ ἱστορίᾳ τῆς δημόδου Ἑλληνικῆς ποιήσεως ὡς ἄγγελος καὶ πόρισμα ἀνατροπῆς συντελεσθείσης ἐν τῇ ποιήσει ταύτῃ ἐν ἡ' ἐποχῇ ἐνεφανίσθη. Ἡ κυριαρχία τῶν Ἐνετῶν ἐν Πελοποννήσῳ καὶ ἐν Κρήτῃ καὶ ἐν ἄλλαις νήσοις καὶ ἡ συνήθης ἐπικουρανία τῆς Ἰταλίας καθ' ὅλον μετὰ τοῦ Αἰγαίου πελάγους εἶχε καταστήσῃ προσιτὴν τοῖς Ἑλλησι τὴν Ἰταλικὴν φιλολογίαν καὶ αὐτῆς τῆς 16^{ης} ἑκατονταετηρίδος, οὕτω δ' εἶχεν ἐμβάλλῃ αὐτοὺς εἰς πειρασμὸν τοῦ ἀπομιμήσασθαι αὐτήν. Ἐντεῦθεν ἐγεννήθη αὐτοῖς ἡ αἰσθησις καὶ χρῆσις τῆς ὁμοιοκαταληξίας ἐντεῦθεν ἐγεννήθη πλῆθος ὄρων καὶ φράσεων εἰλημμένων ἐκ τῆς Ἰταλικῆς γλώσσης πολλὰς πάντῃ ἀσκόπως, ταῦτα δὲ μᾶλλον παρεμόρφωσαν ἢ ἐπλούτισαν τὴν Ἑλληνικὴν γλῶσσαν τοῦ Αἰγαίου πελάγους καὶ μάλιστα τὴν τῆς Κρήτης καὶ τῆς Ῥόδου καὶ τῶν Ἰονίων νήσων. Ὁ Ἐρωτοκρίτος φέρει σημεῖα τὸ μὲν πολυῶρισμα καὶ ποικίλα τὸ δὲ καταφανῆ τῆς ἐπιδράσεως ταύτης τῆς Ἰταλικῆς γλώσσης καὶ γραμματείας ἐπὶ τὴν Ἑλληνικὴν γλῶσσαν καὶ γραμματείαν, τοιαύτης δ' ἐπιδράσεως ἴχνη ἀπαντῶσι καὶ ἐν τοῖς ἐπομένοις τῇ ἐποχῇ ταύτῃ χρόνοις ».

§ 70. Περὶ τοὺς αὐτοὺς χρόνους ἐδημοσιεύθη τύποις καὶ ἐν Αὐψίᾳ ἀναλυτικῇ κρίσις καὶ κατὰ μέρος Γερμανικῇ μετάφρασις τοῦ Ἐρωτοκρίτου ἐν τῇ Λευκοθέᾳ, περιοδικῶ συγγράμματι τότε ἐκδιδομένῳ ὑπὸ τοῦ D. Carl Iken (1). Ὁ τε συντάκτης τῆς κριτικῆς ταύτης πραγματείας (ἴσως ὁ Στεφ. Κανέλλος) καὶ ὁ ἐκδότης τῆς Λευκοθέας ἐξαίροντες τὰς ποικίλας ἀρετὰς τοῦ ποιήματος δὲν διστάζουσι νὰ χαρακτηρίσωσιν αὐτὸ ὡς κλασικὸν ἔργον τῆς Νεοελληνικῆς φιλολογίας καὶ ὡς ἔθνικὸν ἔπος.

(1) Leukothea, Eine Sammlung von Briefen eines geborenen Griechen [Ἰσως Στεφάνου Κανέλλου] über Staatswesen, Literatur und Dichtkunst des neueren Griechenlands, herausgegeben von D. Carl Iken (Leipzig 1825, 2 Bnde) I σελ. 164-207 καὶ II σελ. 216.

§ 71. Ὁ ποιητὴς συνήρμοσεν εὐστόχως τὴν ποικιλίαν πρὸς τὴν ἐνότητά. Δὲν περιορίζεται οὐδαμῶς εἰς τὸ κύριον θέμα, ἀλλὰ περιλαμβάνει οὐκ ἀτέχνως τὸν ἰδιάζοντα ἰδιωτικὸν καὶ δημόσιον βίον τῶν τότε χρόνων. Αἱ περιγραφαὶ καὶ παρομοιώσεις αὐτοῦ ὡς τὰ πολλὰ εἰσιν ἐξαίρετοι. Ὁ ποιητὴς ἐκέκτητο μεγάλην δεξιότητα καὶ εὐχέρειαν περὶ τὴν γλῶσσαν, καθ' ὅσον αὕτη ἀποτελεῖ τὸ ὄργανον τῆς ἐκδηλώσεως τῶν αἰσθημάτων καὶ διανοημάτων. Οὐδεὶς Ἑλλήν δύνεται νὰ ἀναγνώσῃ τὸ ποίημα ἀπαθῶς διὸ καὶ ἡ ἀναγνώσις αὐτοῦ τοσοῦτον καθολικὴ ἦν, ὥστε ὁ λαὸς ἐν πολλοῖς τῶν ἁσμάτων αὐτοῦ ὡς παράδειγμα καὶ ὑπογραμμὸν ἀναφέρει τὸν Ἑρωτόκριτον καὶ τὴν Ἀρετοῦσαν.

Τοῦ Ἑρωτόκριτου τὰ πάθη

Τὰ πάθα γιὰ μιὰν ἀγάπην.

Ξένος γιὰ σένα κ' ἔρημος 'ς τὸν κόσμον ἐγυροῦσα,
καθὼς καὶ ὁ Ἑρωτόκριτος διὰ τὴν Ἀρετοῦσα. » (1)

« Καὶ ἐν σελ. 165. α' Ἀλλ' ὅμως πολλαχοῦ τῆς Ἑλλάδος ὁ ποιητὴς δὲν εἶνε καταληπτὸς ἐπ' ἴσης, ἅτε χρώμενος τῇ ἐν τῇ νήσῳ Κρήτῃ ἐπιχωριαζούσῃ διαλέκτῳ, ἣτις περιέχει πολλὰς ἀγνώστους ἢ πολλαχοῦ ἀχρήστους λέξεις, ἔτι δ' οὐκ ὀλίγας Ἰταλικὰς φράσεις. Ἐν τοσοῦτῳ τὸ ποίημα τοῦτο εἶνε καὶ μένει — θαρροῦντως λέγω τοῦτο — σχεδὸν ἀκλασικὸν ἔργον ἐν τῇ Νεοελληνικῇ γλώσσῃ. »

§ 72. Εὐθὺς μετὰ τὴν ἀνάλυσιν ταύτην ἡ Λευκοθέα λαβοῦσα γνῶσιν τῆς περὶ Ἑρωτοκρίτου κρίσεως τοῦ ἄνω εἰρημένου Ἀγγλοῦ Leake ἐπανέρχεται εἰς νέαν μελέτην τοῦ ποιήματος, ἀποκαλεῖ δ' αὐτὸ ἀντικρὺ ἐθνικὸν ποίημα (Nationalgedicht) (2).

§ 73. Περὶ τοὺς χρόνους τούτους ἄρχονται δημοσιευόμενα καὶ κρίσεις Ἑλλήνων περὶ τοῦ Ἑρωτοκρίτου. Καὶ εἶχε μὲν ἤδη τῷ 1818 ἔτι ἐξάσῃ τὰς ἀρετὰς τοῦ ποιήματος ὁ παραφραστὴς αὐτοῦ Διονύσιος Φωτεινὸς ὁ ἐκ Παλαιῶν Πατρῶν (3), ἀλλ' ἡ ἄστοχος αὐτοῦ ἐπίνοια

(1) Ἐν Κρήτῃ πλεῖστα τοιαῦτα ἕστιχα κυκλοῦνται καὶ σήμερον παρὰ τῷ λαῷ, οἷον

Τὰ πάθη τοῦ Ἑρωτοκρίτου ἐπάθα 'γὼ γιὰ σένα,
μὰ σὺ δὲν εἶσ' ἢ γι' Ἀρετὴν νὰ μ' ἀγαπᾷς ἐμένα.

Τὰ πάθη σου δὲν τὰ πάθα μινδὲ ἢ γι' Ἀρετοῦσα,
ὄντεν τὴν εἶχα 'ς τὴ φλακὴ καὶ τὴν ἐτυραννοῦσα.

(2) Leukothea, 1 σελ. 176 καὶ 180.

(3) Διον. Φωτεινοῦ Νέος Ἑρωτόκριτος, Ἐν Βιέννῃ, 1818, τόμος 2. (Ὁρα ἀνωτέρω § 59.)

τοῦ ἐξελληνίσαι τὸ ἔργον καὶ ἡ δικαία ἀποδοκιμασία τῆς παραφράσεως κατέστησαν καὶ τὴν κρίσιν αὐτοῦ ἤττονος προσοχῆς ἀξίαν. Περὶ ταύτης λόγον ἐν τοῖς ἔμπροσθεν ποιησάμενοι μεταβαίνομεν εὐθὺς εἰς τὴν κρίσιν ἀνδρὸς εὐφρεστεροῦ μὲν ἀλλὰ καὶ ἔργαν αὐστηρῶς καὶ ἀδίκως τὸν ἡμέτερον ποιητὴν ἐλέγξαντος. Ὁ κριτὴς οὗτός ἐστιν ὁ ὀνομαστὸς Ἰακωβάκης Ρίζος Νερούλος, ἡ δὲ περὶ Ἐρωτοκρίτου καταφρονητικὴ αὐτοῦ κρίσις, Γαλλιστὶ τύποις δημοσιευθεῖσα, ἔχει ὡδε (1)

§ 74. «*Ἡ ποιητικὴ μὴθιστορία τοῦ Ἐρωτοκρίτου, τὸ εἰδύλλιον ὅπερ ἐπιγράφεται Βοσκοπούλα, τὸ ποίημα τῆς θυσίας τοῦ Ἀβραάμ, ἡ τραγῳδία Ἐριφίλη (Eriphile [sic]), παράφρασις τις τοῦ Ὀμήρου καὶ τινα ἄλλα ποιήματα ὁμοιοτέλευτα τῶν αὐτῶν χρόνων, χωλαίνουσι διὰ τὴν χυδαίότητα τῆς λέξεως καὶ τὴν δουλικὴν ἀπομίμησιν τῆς Ἰταλικῆς φιλολογίας καὶ τὴν ὀηλιαν αὐτῶν μακροηροίαν. Τὰ πρῶτα δοκίμια νέας ποιήσεως στεροῦνται παντάπασιν ἰδιοφροῦς ὕψεως, ἐθνότητος, τοπικῆς χροιᾶς. Ἐν αὐτοῖς οὐδὲν ἴχνος μελέτης τῶν ἀρχαίων ἀπαντᾷ, οὐδεμίαν γνώσιν κανόνων. Ὀλίγοι τινὲς σπινθῆρες ποιητικοῦ οἴστρου ἀποτελοῦσι τὴν ὅλην ἀξίαν τῶν ἀμορφῶν τούτων κατασκευασμάτων, ἅτινα περιέπεσον εἰς δικαίαν λήθην. Αὗται μόναι εἰσὶν αἱ ὁμοιοτέλετοι ποιήσεις, ἃς κεκτημέθα ἐν τῇ Νεοελληνικῇ γλώσῃ μέχρι τῆς παρελθούσης ἑκατονταετηρίδος μεσοσύσης».*

§ 75. *Ἡ τραγῳδία αὕτη δυσμένεια τοῦ Νερούλου πρὸς τὰ δοκιμώτερα μέλιστα ἔργα τῆς Νεοελληνικῆς γραμματείας καὶ ὅη καὶ ὑφ' ὃ διατυπῶνται ἐχθρὸν πνεῦμα, ἀπόλλυσι πᾶσαν ἀξίαν, ἄλλως τε καὶ προφερομένη ὑπ' ἀνδρὸς οὗ τὰ ἴδια ἔργα ἀπεδείχθησαν θνησιγενῆ παρὰ πᾶσαν τὴν πρὸς τὸν συγγραφέα ὑπὸ τῶν συγχρόνων ἀποδοθεῖσαν ἐκτίμησιν. Ἀπορεῖται μόνον πῶς ἀνὴρ πεφωτισμένος οἷος ὁ Chr. Brandis ἐπόμενος αὐτῷ προέβη εἰς κρίσεις περὶ τοῦ Ἐρωτοκρίτου αἱ ὁποῖαι καίτοι ἐπ' ἀναλυτικὸν μῆκος λόγου ἐκταθεῖσαι ἤκιστα εὐστόχως καὶ οἰκείως τὸ ποίημα χαρακτηρίζουσιν (2). Ἀλλ' ἐτι ἀπορώτερον καὶ θαυμασιώτερον φαίνεται ἡμῖν πῶς ἐν τοῖς καθ' ἡμᾶς ἐτι χρόνοις ἀνὴρ Ἕλλην καὶ μέλιστε πολλῶν ἐμπειρος οἶος ὁ κ. Ἀλέξανδρος Παγκαβῆς παρέλαβεν ἀταλαιπώρως τὰς τοῦ Νερούλου*

(1) Jacovaky Rizo Néroulos, Cours de Littérature grecque moderne (Geneve 1826 B' ἔκδ. 1827) σελ. 441-2.

(2) Chr. Brandis, Mitteilungen über Griechenland, 1842. III. σελ.

λοιδωρίας καὶ ἐπαναλαμβάνει αὐτὰς ὡς ἰδίαν γνώμην. Ὁ Νερουλὸς ἀνὴρ τάλλα φιλόπατρις καὶ οὐκ ἀφνης ἀπαξιῶν οὕτω συλλήβδην τὴν χυδὴν φιλολογίαν τῶν ἡμετέρων προγόνων εἶχε βεβαίως λόγους. Τὸ μὲν ἴσως ἀπεδοκίμαζε κατ' ἀρχὴν γλώσσαν πρὸς τὸ χεῖρον ἐξηλλοιωμένην καὶ ἀναμιμνήσκουσαν αὐτὸν δουλείαν καὶ ἄδοξον τῆς πατρίδος παρελθόν (1), τὸ δ' ἴσως ἠθέλησε νὰ ἐλέγξῃ καὶ καταμεμφθῆ καὶ αὐθις τὰς περὶ γλώσσης δοξασίας τοῦ ἀντιπάλου αὐτοῦ Κοραῆ, θανμαστοῦ ὄντος τοῦ Ἐρωτοκρίτου (2). Ἀλλ' ὁ κ. Παγκαβῆς ἀντιγράφων σήμερον ἔτι τὸν Νερουλὸν τοῦ 1822 οὐδὲν ἄλλο ἢ ἐλέγχει ἄγνοιαν παντελῆ τοῦ κρινομένου ἔργου. (3)

§ 76. «Ἡ Κρήτη μετὰ ἡρωϊκὰς ἀντιστάσεις ὑποκύψασα τοῖς Ἐνετοῖς, εὐημέρει μὲν σχετικῶς, ἀλλ' ὑπὸ τὴν ἐπιρροὴν τοῦ ξένου πολιτισμοῦ ἐκινδύνευε ν' ἀποξενωθῆ τοῦ Ἑλληνικοῦ αὐτῆς χαρακτήρος· διὸ καὶ βλέπομεν φνύτα μὲν τινα ἐν αὐτῇ ποιητικὰ προϊόντα σπουδαιωτέρων ἔργων ἀξιώσιν ἔχοντα, ἀλλὰ κυρίως ἀπήχησις τῆς Ἰταλικῆς Μούσης, καὶ γεγραμμένα εἰς διάλεκτον ἐγχώριον παρημελημένην, ἀτελῆ καὶ ἐν πολλοῖς διεφθαρμένην ὑπὸ τὴν ξένην ἐπιρροήν. Δύο εἰσὶ τὰ κυριώτερα τούτων τῶν ποιημάτων ἐν ἐπικῶν ὁ Ἐρωτοκρίτος καὶ ἐν δραματικῶν ἡ Ἐρωφίλη. Τὸ πρῶτον εἰς πεντεζήματα καὶ στίχους δεκαπεντασυλλάβους ὁμοιοκαταλήκτους γεγραμμένον, ἐποιήθη ὑπὸ Βικεντίου Κορνάρου, πιθανῶς Βενετοῦ ἀποίκου, καὶ ἴσως συγγενοῦς τοῦ Τάσσου. Ἡ ὑπόθεσις, διαδραματιζομένη δῆθεν εἰς τὰς ἀρχαίας Ἀθήνας, ἐστὶ κοινόν τι ἱπποτικὸν μυθιστόρημα, παντελῶς ἔλλειψιν ἐλέγχον πάσης γνώσεως τῶν κατὰ τὴν ἀρχαιότητα» — [ἔπεται ἡ ὑπόθεσις.] — «Ἡ ἄτοπος αὕτη ἀπήχησις ἰταλικῶν καὶ μεσαιωνικῶν διηγήσεων μεταξὺ πολλῶν περιττολογιῶν καὶ ἐπαναλήψεων διὰ γλώσσης ἀξέστον καὶ ἀπεριποίητον δὲν στερεῖται ὅμως ἐνίοτε ποιητικῶν καλλωνῶν καὶ σπινθήρων ποιητικῆς φαντασίας»

§ 77. Ἡ δομῆα καὶ καταφρονητικὴ περὶ Ἐρωτοκρίτου κρίσις τοῦ

(1) Ch. Gidel, Nouvelles études, σελ. 292 (πρὸς. καὶ §§ 62, 64).

(2) Πρὸς. I. Ρίζου Νερουλοῦ, Κορακιστικὰ ἢ Διόρθωσις τῆς Ῥωμαϊκῆς γλώσσης, Ἐν Κωνσταντινουπόλει 1813, καὶ ἐν Ἀθήναις 1889.

(3) A. R. Rangabé und Daniel Sanders, Geschichte der Neugriechischen Litteratur (Leipzig, 1884) σελ. 7-13. — Ἀλεξ. Παγκαβῆ, Περίληψις τῆς Νεοελληνικῆς φιλολογίας ἐν Ἀθήναις, 1888 σελ. 11-13.

Νερουλοῦ γραφεῖσα μέγιστα Γαλλιστὶ ἐκινδύνευε νὰ κλονήσῃ τὴν γνώμην τῶν ἐλαφρῶς κρινόντων ὅτε ἐδημοσιεύθη τὸ πρῶτον (1839) ἐπιστολὴ τις τοῦ Κοραῆ χαρακτηρίζουσα ἐν παρόδῳ τὸ ποίημα ὡς "Ὁμηρον τῆς χυδαῖκῆς φιλολογίας" (1). Ἡ γνώμη αὕτη τοῦ μεγάλου ἐν τοῖς "Ἑλλησι κριτικοῦ, καίπερ ἐν παρόδῳ προενεχθεῖσα, ἐκρίθη τιμιωτάτη καὶ βαρὺ κῦρος ἔχουσα. "Ἐκτοτε ἡ κοινὴ γνώμη ἠδραιώθη, πᾶσαι δὲ σχεδὸν αἰ μετὰ ταῦτα περὶ τοῦ ποιήματος κρίσεις περιστρέφονται εἰς τὰς γνωστὰς ῥήσεις αὐτοῦ τε καὶ τοῦ πολλοῦ Leake.

§ 78. Ἐὰν ὁ Κοραῆς ἔγραφε καὶ ἰδίαν περὶ τοῦ Ἐρωτοκρίτου πραγματείαν ἢ κρίσιν, ὅπερ οὐδαμῶς ἀπίθανον, αὕτη ἢ ἀπόλετο ἢ ἀπόκειται πον κεκρυμμένη ἐν τοῖς ἔτι σωζομένοις ἀνεκδότοις αὐτοῦ. "Ὅπως καὶ ἂν ἔχη, ἢ περὶ τοῦ ποιήματος βαρυσήμαντος γνώμη αὐτοῦ διατελεῖ ἀπὸ τοῦ 1839 πᾶσι γνωστος, κυροῦται δὲ καὶ ὑπὸ τῶν ἔρι δημοσιευθεισῶν νέων ἐπιστολῶν αὐτοῦ, ἐν αἷς οὐχὶ ἅπαξ ἀλλὰ τρίς περὶ τοῦ ποιήματος γίνεται λόγος. "Ἐν τινι τοιαύτῃ φιλολογικῇ ἐπιστολῇ πρὸς τὸν λόγιον Ἀλέξανδρον Βασιλείου, γεγραμμένη τῇ 9^ῃ Ὀκτωβρίου 1804 (2)—πολὺ δηλαδὴ πρὶν δημοσιευθῆ ἄλλη κρίσις ἢ μνεία τοῦ ποιήματος—ὁ Κοραῆς ἐπαρόμενος γλωσσικὴν χρῆσιν τοῦ προπατῶ ἐπὶ τῆς σημασίας τοῦ προβαίνω τῶν παλαιῶν, λέγει «Μάρτυς ὁ ἄλλος Ὁμηρος Ἐρωτόκριτος». Τὸν αὐτὸν ἀκριβῶς χαρακτηρισμὸν ἐπαναλαμβάνει καὶ τῷ ἐπίοντι ἔτει (τῇ 8 Μαΐου 1805) ἐν ἑτέρᾳ ἐπιστολῇ πρὸς τὸν αὐτὸν Ἀλέξ. Βασιλείου (3) λόγον ποιούμενος περὶ τῆς λέξεως ζαβός. «Τὰ κοινὰ λεξικά, λέγει, τὸ δίδουν ὡς συνώνυμον τοῦ τρελός καὶ εἰς ταύτην τὴν σημασίαν τὸ μεταχειρίζεται συνεχῶς ὁ Ἐρωτόκριτος ὁ Ὁμηρος τῆς χυδαῖκῆς φιλολογίας». Αὐτὴν ταύτην τὴν τιμιωτάτην προσηγορίαν ἀπονέμει αὐτῷ καὶ ἐν τῇ γνωστῇ τελευταίᾳ μὲν ἀλλὰ πρῶτον δημοσιευθείσῃ φιλολογικῇ ἐπιστολῇ αὐτοῦ πρὸς Προΰριον (4) ἐπιμαρτυρούμενος καὶ αὐτὸς τὸν ποιητὴν εἰς ἀπόδειξιν παλαιᾶς σημασίας τοῦ ἔχω ἀντὶ τοῦ νομίω «καὶ ἄς μὴ γελᾷ τις, λέγει, ὅτι οὗτος εἶναι ὁ μέχρι

(1) Ἡ Πρώτη, Ἐπιστολῶν Ἀπάνθισμα, 1839, τόμ. Α' σελ. 220. «Καὶ ἄς μὴ γελᾷ τις ὅτι οὗτος εἶναι ὁ μέχρι τοῦδε Ὁμηρος τῆς χυδαῖκῆς φιλολογίας.»

(2) Ἐπιστολαὶ Ἀδαμαντίου Κοραῆ, 188—τόμ. Α' σελ. 531.

(3) Ἐπιστολαὶ Ἀδαμαντίου Κοραῆ, τόμ. Α' 531.

(4) Ἐπιστολῶν τόμ. 3 ἀριθ. 133, σελ. 997.

τοῦδε Ὀμηρος τῆς χυδαῖκῆς φιλολογίας». Ἡ τοιαύτη περὶ Ἐρωτοκρίτου κρίσις τοῦ Κοραῖ ἐπαναλαμβανομένη διὰ μακρῶν ἐτῶν τεκμηριοὶ ὅτι δὲν ἦτο ἐκδήλωσις στιγμιαίου ἐνθουσιασμοῦ, ἀλλὰ γνώμη ἐσκεμμένη καὶ δι' ὅλου τοῦ βίου ἀμετάβλητος διαμείνασα.

§ 79. Οἷα δῆποτε καὶ ἂν ἡ ἢ γνώμη τῶν φιλολόγων περὶ Ἐρωτοκρίτου, οὐδεὶς θέλει ἀρνηθῆ ὅτι τὸ ποίημα τοῦτο ἀνέκαθεν ὑπῆρξε τὸ κατ' ἐξοχὴν κοσμικὸν βιβλίον τοῦ Ἑλληνικοῦ λαοῦ, καὶ ὅτι οὐδεὶς οὐδέποτε τῶν νεωτέρων Ἑλλήνων ἠδυνήθη νὰ ψυχαγωγῆσῃ καὶ τέρψῃ, ἐντὸς τῶν ἠθικῶν ὁρίων, τὴν Ἑλληνικὴν νεότητα ὅσον ὁ Κορυαῖος. (§§ 53. 57.)

§ 80. Ἀλλ' ἡ ἀξία τοῦ Ἐρωτοκρίτου δὲν ἔγκειται μόνον ἐν τῇ ψυχαγωγίᾳ καὶ τέρψει τῶν ἀναγνωστῶν αὐτοῦ. Ὁ ποιητὴς ψάλλον τὸν ἄδολον καὶ τίμιον ἔρωτα συνεξυμνεῖ τὴν στρατιωτικὴν ἀνδρείαν καὶ ἐξάγει τὴν ἠθικὴν, τὴν δ' ἀρετὴν ταύτην διδάσκει δι' ὅλου τοῦ ποιήματος. Ὁ γενικὸς οὗτος χαρακτῆρ εἶνε ἀξιὸς ἰδιαιτέρας σημειώσεως, διότι δύναται νὰ θεωρηθῆ τοῦτο μὲν ὡς ἀψευδὲς κριτήριον τοῦ χαρακτῆρος αὐτοῦ τοῦ ποιητοῦ, καὶ ταῦτα ἐν οἷς χρόνοις ἐπεχωρίαζον ἐλευθέρια ἦθη παρὰ τοῖς ἐν Κρήτῃ Ἐνετοῖς, τοῦτο δὲ ὡς χαρακτηριστικὸν γνώρισμα τῶν ἀνέκαθεν ἠθικῶν ἀρχῶν τῶν Κρητῶν. Ἀναγινώσκων τις ὅτι ἡ Ἀρετοῦσα οὐδὲ τὸν δάκτυλον τῆς χειρὸς αὐτῆς ἔκρινε κόσμιον νὰ ὀρέξῃ τῷ μνηστῆρι αὐτῆς (Γ 678-685)⁽¹⁾, ἀναγνωρίζει τὸ κρατοῦν ἐτι ἐν Κρήτῃ ὅμοιον ἔθιμον καθ' ὃ ὁ μνηστὴρ κόρης ἐπισκεπτόμενος τὴν οἰκογένειαν τοῦ πενθεροῦ αὐτοῦ πάντα ἀνεξαιρέτως χαιρετίζει δίδων τὴν δεξιάν, πρὸς δὲ τὴν μνηστὴν τέλος στρεφόμενος ὀφείλει νὰ ἀρκεσθῆ εἰς ἀπλὴν πρόσρησιν.

§ 81. Καθ' ὅλου ἐξεταζόμενον τὸ ποίημα ἐκ τῆς ἀπόψεως τῶν νῦν κρατουσῶν θεωριῶν ἐνέχει καὶ τινὰς ἀτελείας. Αἱ περιγραφαὶ εἰσιν ὡς τὰ πολλὰ ἄγαν μακρᾶ καὶ αἱ ἐπαναλήψεις συχναί, ἐκ τούτου δ' ἐξαντλεῖται ἐνίοτε ἡ ὑπομονὴ τοῦ ἀγνώστου⁽²⁾. Ἀλλ' αἱ ἀμαρτίαι αὗται, ἐὰν ἀληθῶς καὶ ἀπολύτως ᾧσιν ἀμαρτίαι, δικαιολο-

(1) Πρὸς καὶ Διον. Φωτεινοῦ Νέον Ἐρωτοκρίτον, Α' σελ. ζ' (ἀνωτέρω § 59, σελ. 44).

(2) Leake σελ. 116. — Leukothea I, σελ. 178. — Gidel, Nouvelles Etudes, σελ. 510-511.

γούνται ἀρκούντως ὑπὸ τῆς ἐπικῆς φύσεως τοῦ ποιήματος. Μὴ ἀμνημονῶμεν ὅτι ἐν ἡ ἐποχῇ ζῶμεν πόρρω ἀπέχομεν τῶν ἐπικῶν χρόνων καὶ ὅτι κατ' ἀκολουθίαν ἢ περὶ ἔπους κρίσις ἡμῶν δὲν εἶνε ἀπολύτως ἀναμάρτητος, καθ' ὅσον πολλὰ στοιχεῖα τῆς ἐπικῆς ποιήσεως τὰ νῦν ἐπαίνου τυγχάνουσα ἢ ἀποδοκιμαζόμενα, ἐν προγενεστέροις ἢ μεταγενεστέροις χρόνοις θὰ ἐκρίνοντο ἄλλως. Ὁμολογητέον πλὴν τούτου ὅτι καὶ αὐτὰ τὰ Ὀμηρικὰ ἔπη, ἐὰν ἐποιοῦντο ἐν τοῖς καθ' ἡμᾶς χρόνοις, ἀναμφιβόλως θὰ ἐψέγοντο ἐν πολλοῖς καὶ μάλιστα δι' αὐτὸ τοῦτο τὸ μῆκος τῶν περιγραφῶν καὶ τὸ πλῆθος τῶν ἐπαναλήψεων⁽¹⁾.

§ 82 Ἐτερον ἔλλειμμα ὁμολογούμενον ἐν τῷ ποιήματι ἐστὶν ἡ ἀπουσία πάσης γεωγραφικῆς καὶ τοπογραφικῆς γνώσεως (§ 42). Οὐδαμοῦ περιγράφεται οὐδὲ πόρρωθεν χώρα, οὐδεμίᾳ τοποθεσίᾳ, οὐδεμίᾳ κατοικίᾳ, καὶ ταῦτα λόγον ὑποκειμένου περὶ σκηνῶν τελομένων ἐν τοῖς ἀνακτόροις τοῦ βασιλέως Ἀθηναίων καὶ ἐν τῷ οἴκῳ τοῦ ὑπουργοῦ αὐτοῦ⁽²⁾. Δι' ἐλαχίστων καὶ πως καὶ ἀορίστων μόνον λέξεων βοηθηόμεθα εἰς τὴν ἀντίληψιν τοπικῶν τινῶν σημείων, οὐδὲν ὅμως διδασκόμεθα περὶ τῆς χώρας ἐκάστου τῶν εἰς Ἀθήνας ἐλθόντων ἀγωνιστῶν, καὶ τὸ δὴ θαυμασιώτατον, οὐδὲ περὶ τῆς ὁδοῦ καὶ τοῦ χρόνου τῆς ἀφίξεως τῶν ἡγεμόνων τούτων, ἐν ᾧ τὰ καθ' ἕκαστα αὐτῶν περιγράφονται ὡς τὰ πολλὰ μετὰ μακρολόγον ἀκριβείας. Ὁ ἀγεωγράφητος οὗτος χαρακτήρ τοῦ ποιήματος εἶνε ἀναμφηρίστως μέγα ἀμάρτημα, πλὴν ἐὰν ὑποτεθῇ ὅτι ἡ παράλειψις αὕτη ἐγένετο σκοπίμως ὑπὸ τοῦ ποιητοῦ, τὰς τοπογραφικὰς περιγραφὰς νομίσαντος παρεμβάσεις ἢ κίςτα τερούσας τὸν ἀμαθῆ λαὸν καὶ μάλιστα τὴν νεότητα πρὸς ἣν ἀπευθύνεται τὸ ποίημα.

§ 83. Ὅπως δὴποτε ὅμως καὶ ἂν κριθῇ τὸ ζήτημα τῶν ἀτελειῶν τούτων, βέβαιον καὶ ἀναντίρρητόν ἐστιν ὅτι αἱ ἀπομένουσαι ἀπόλντοι ἀρεταὶ τοῦ Ἐρωτοκρίτου εἰσὶ τοσοῦτον καταφανεῖς, τοσοῦτον πολλὰ καὶ μεγάλα, ὥστε αἱ ἀνωτέρω κῆρες παρέρχονται σχεδὸν ἀνεπαίσθητοι καὶ ἀφανίζονται ἐν τῷ πλῆθει τῶν ἀλλεπαλλήλων καὶ ποικίλων προτερημάτων, οἷς ἀπαντᾷ ὁ ἀναγνώστης δι' ὅλου τοῦ ποιήμα-

(1) Gidel, Nouvelles Etudes, σελ. 511.

(2) Ἡ Κρήτη ἐν τοσοῦτῳ ἀποτελεῖ ἐξαιρέσιν τινα, καθ' ὅσον μνημονεύεται ἢ ἄλλως ἀπὸ πολλοῦ ἀμνηστουμένη Γόρτυν, καὶ περιγράφεται ἢ Ἰβη (B634-636). Ἡ ἐξαιρέσις αὕτη εἶνε νέον τευχῆριον τῆς Κρητικῆς γνησιότητος τοῦ ποιητοῦ. Πρὸς καὶ ἀνωτέρω § 7.

τος. Ἐν πρώτοις ἡ πλοκὴ τῆς ὑποθέσεως καὶ τῶν ἐπεισοδίων ἀποτελεῖ συνεχῆ καὶ ἀδιάσπαστον ἐνότητα, ἡ δ' ἐξέλιξις τῶν γερονότων ἐρχεται φυσικῆ καὶ ἀβίαστος καὶ εὐπαρακολούθητος. Οἱ χαρακτῆρες διαγράφονται σαφῶς καὶ διὰ φραστικῆς δυνάμεως ἐκτάκτου, ἕκαστος δὲ τηρεῖ τὴν ἑαυτοῦ φύσιν σύμφωνον ἀπ' ἀρχῆς μέχρι τέλους, οὐδαμοῦ ἀντιφάσκων. Οὐδεὶς αὐτῶν προσβάλλει τὰ αἰσθήματα ἡμῶν, οὐδαμοῦ δὲ οὐδὲ πόρρωθεν προσκρούει δι' ἀποσμίαις τινὸς πρὸς τὰ ἦθη (1). Ἡ μερίστη καὶ σπανία αὕτη ἀρετὴ ἐπαναλαμβάνομεν ὅτι χαρακτηρίζει οὐχὶ τὸν τότε παρ' Ἐνετοῖς βίον, διότι ἄλλοθεν μανθάνομεν ὅτι παρ' αὐτοῖς ἐκράτει ἔκλυσις μέχρις ἀκολασίας, ἀλλ' ὑπεμφαίνει τὸν ἴδιον τοῦ ποιητοῦ χαρακτῆρα καί, ὅπερ σπουδαιότατον, ἀπεικονίζει τὰς παρὰ Κρησὶν εἰσίοτε κρατούσας ἠθικὰς ἀρχάς. (§ 80.)

§ 84. Εἶδομεν πρόσθεν ἐν τῷ λόγῳ ὅτι ὁ ποιητὴς πλὴν τοῦ ἔρωτος καὶ τῆς ἀρετῆς ἐξυμνεῖ μάλιστα τὴν ἀνδρείαν, πρὸς ταύτην δ' ἀφιερῶν δύο σχεδὸν ὅλας ἐκ τῶν πέντε ἡρωϊδῶν, τὴν δευτέραν καὶ τετάρτην. Τοῦτο, καὶ σκόπιμον ἂν μὴ ὑποτεθῆ, κρίνομεν πολλοῦ λόγον ἄξιον, ἅτε δίδον εἰς τὸ ποίημα ποιόν τινα χαρακτῆρα ἠρωϊκοῦ ἔπους. Πλὴν τούτου ὁ ποιητὴς ἐξελέξατο τὰς δύο ταύτας ἠρωϊκὰς ἡρωϊδίας ὅπως συνυποδηλώσῃ ἡμῖν καὶ τὰ ἴδια αὐτοῦ πολιτικὰ καὶ οὕτως εἰπεῖν ἔθνικὰ φρονήματα. Πρὸς τοῦτο συγκροτεῖ πολεμικοὺς ἀγῶνας ἐν οἷς ἡαρίζει καὶ ἐκδικεῖται τοὺς ἐχθροὺς τῆς Ἑλλάδος Σλαύους ἢ Βλάχους καὶ Τούρκους (Βλαντίστρατος βασιλεὺς τῶν Σκλαβούνων ἢ Βλάχων—Σπιδόλιοντας Καρμανίτης). Συγκαλέσας δὲ καὶ τοὺς Ἕλληνας πανταχόθεν τῆς Ἑλλάδος ἀποδίδωσιν ἐκάστη χώρα τὸ προσήκον αὐτῇ, χαρακτηρίζων ἐκάστην ἀναλόγως τῆς ἱστορικῆς αὐτῆς σημασίας ἢ τῆς πολιτικῆς αὐτῆς διαγωγῆς πρὸς τὸν ἐπελαύνοντα ἐχθρὸν τοῦ Χριστιανισμοῦ. Ἐκ τούτου ὑπὲρ πάσας τὰς χώρας ἐξαίρει τὰς Ἀθήνας καὶ τὴν Κρήτην καὶ τὴν Κύπρον καὶ τὸ Βυζάντιον, τιμῶν ὁμοῦ καὶ τὰς λοιπὰς Ἑλληνικὰς χώρας πλέον ἢ ἕλαττον, μίαν μόνην ἐξαίρεσιν ποιούμενος τῶν Πατρῶν. Ἡ σημειώδης αὕτη ἀντίθεσις ἴσως ἀποδοτέα εἰς τὴν ἀτυχῆ περίστασιν καθ' ἣν, ἐν ᾧ αἱ Ἀθῆναι ὑπῆρξαν ἄλλοτε ἔδρα ἐνδόξου παρελθόντος καὶ πολιτισμοῦ, αἱ Πάτραι νῦν ἦσαν κυρία ἐστία τοῦ ἐν Ἑλλάδι Ἰσλαμισμού τοῦ ἐγγύθεν ἀπειλοῦντος καὶ τὴν Κρήτην.

(1) Gidel, Nouvelles Etudes, σελ. 511.

§ 85. Ἀλλὰ καὶ ἐν ταῖς μάλιστα ἐξυμνουμέναις χώραις αἱ Ἀθηναίως πατρὶς τοῦ πρωταγωνιστοῦντος ἥρωος, καὶ ἡ Κρήτη ὡς πατρὶς τοῦ ποιητοῦ, ἔχουσι τὰ πρωτεῖα. Πάντες οἱ Ἕλληνες ἀγωνίζονται γενναίως, ἀλλ' ὁ Ἐρωτόκριτος τῶν Ἀθηναίων καὶ ὁ Χαριδημος τῆς Κρήτης ἐπιτελοῦσι τὰ μέγιστα ἀνδρείας θαύματα. Μεταξὺ δὲ πάλιν Ἐρωτόκριτον καὶ Χαριδήμου τὸ ἀριστεῖον τῆς ἀνδρείας διαφιλονικεῖται. Ὁ Ἀθηναῖος ἥρωος νικᾷ μὲν τοὺς καθ' ἑαυτοῦ ταχθέντας τρεῖς ἀνδρείους ἀνταγωνιστάς, ἀλλ' ὁ Κρήτης ἀθλητῆς καταβάλλει τοὺς τρεῖς ἀντιπάλους (Δρακόκαρδον τὸν ἄρχοντα Πατρῶν, Νικόστρατον τὸν Μακεδονίας, Τριπόλεμον τὸν Σκλαβονιάς), οἵτινες ἦσαν οἱ φοβερώτατοι καὶ ἐπικινδυνότατοι ἐπάντων τῶν μονομάχων, μόνος δ' ὁ κληρὸς ἀδικήσας αὐτὸν ἀποστερεῖ καὶ τοῦ νικητηρίου στεφάνου. Ἐν ἐτέρᾳ δὲ πάλιν περιπτώσει ὁ μὲν Ἐρωτόκριτος καταγωνίζεται τὸν Σκλαβόνον Ἄριστον καὶ σφάζει τὴν πατρίδα αὐτοῦ τὰς Ἀθήνας, ὁ δὲ Χαριδημος καταμονομαχεῖ τὸ φοβερὸν τῆς Ἀσίας θηρίου, τὸν ἄσπονδον ἐχθρὸν τῆς Κρήτης τὸν Καραμανίτην (B 230).

§ 86. Τὰ ἐν τῷ ποιήματι δρωῖντα πρόσωπα εἶνε μὲν πλαστά, ἀλλ' ἐκπροσωποῦσιν ὅμως χώρας ἱστορικῶς ὑπαρξάσας καὶ αὐτόνομον τινα βίον ἐπὶ Φραγκοκρατίας διαγαγούσας. Πάσας τὰς χώρας ταύτας ἐπεσκοπήσαμεν ἱστορικῶς ἐν τοῖς ἔμπροσθεν, περιττὸν δ' ἠγοῦμεθα νῦν ἐπαναλάβωμεν ὅτι ἡ πολιτικὴ αὐτῶν αὐτονομία συμπύπτει μεταξὺ τῆς 12^{ης} καὶ 16^{ης} ἑκατονηταετηρίδος. Τὰ πρὸς ἐκάστην τῶν χωρῶν τούτων αἰσθητάματα τοῦ ποιητοῦ φαίνονται, ὡς ἐφθήμεν εἰπόντες, κανονιζόμενα ὑπὸ τῆς πολιτείας ἐκάστης πρὸς τὸν ἐξ Ἀσίας ἐπελαύνοντα κοινὸν τοῦ Χριστιανισμοῦ ἐχθρὸν. Οὕτω οἱ ἐκπροσωποῦντες τὰς ἐπὶ Ἐνετῶν ὀνομαστάς πόλεις Μεθώνην καὶ Κορώνην, γείτονας τῇ Κρήτῃ καὶ γνωρίμους τῷ ποιητῇ, οἱ ἄρχοντες Ναυπλίου, Εὐβοίας, Λέσβου, καὶ μάλιστα οἱ ἠγεμόνες τῶν ἐπὶ τοῦ ποιητοῦ ἔτι ἀνυποτάκτων νήσων Νάξου καὶ Κύπρου καὶ τοῦ ὑπὲρ πίστεως ἡρωικῶς ἀγωνισαμένου Βυζαντίου εἶνε συμπαθεῖς αὐτῷ, ἔτι δὲ συμπαθέστεραι αἱ Ἀθηναίως ὡς ἱστορικὴ πόλις καὶ μάλιστα πατρὶς τῶν πρωταγωνιστοῦντων ἡρώων Ἐρωτόκριτου καὶ Ἀρειούσης. Συμπαθέστατα ὡς εἰκὸς διακρίνεται καὶ πρὸς τὴν ἰδίαν αὐτοῦ πατρίδα Κρήτην, ἄλλως τε καὶ ἰσχυρὸν προπύργιον ἔτι κατὰ τοῦ ἐχθροῦ διατελοῦσαν. Ἐξ ἐναντίας αἱ Πάτραι, κυρία ἔδρα τῆς ἡδῆ (1446-1532) ἐγκαθιδρυμένης ἐν Ἑλλάδι Τουρκοκρατίας οὐσα, ἡ Μακεδονία Τουρκικὴ καὶ αὐτὴ ἐπαρχία ἐκ

προγενεστέρων ἔτι χρόνων (ἀρχομένου τοῦ 15^{ου} αἰῶνος), ἡ *Δαλματία* (Σκλαβονιὰ) ὀρητήριον βαρβάρων ἐπιδρομῶν, μάλιστα δὲ πασῶν ἢ *Καραμανία*, χώρα ἐξ ἧς ὠρμαῖτο ὁ κατὰ τῆς Χριστιανοσύνης δαίμων, ἐκπροσωποῦνται ἐν τῷ ποιήματι ὑπὸ προσώπων ἀπεχθῶν καὶ ἀγρίων.

§ 87. Ὁ ἠθικὸς οὗτος χαρακτηρισμὸς τῶν ἀνωτέρω χωρῶν ἐμφαίνεται ἱκανῶς καὶ ἐκ τῆς συνθέσεως τῶν ὀνομάτων τῶν δρώντων προσώπων, ἅπερ ἔπλασεν ὁ ποιητής. Ὁ σκληροκάρδιος ἀφέντης τῆς Πάτρας λέγεται *Δρακόκαρδος*, ὁ δ' ἀήτητος καὶ φιλοπόλεμος ἀφέντης τῆς Σκλαβονιᾶς καλεῖται σημαντικώτατα *Τριπόλεμος*. Πρὸς τούτους ἀντιτίθενται οἱ λοιποὶ ἥρωες χαρακτηριζόμενοι ὡς εὐγενεῖς ἡμεροὶ καὶ χαοριέντες, φέρουσι δ' ὀνόματα δηλωτικὰ τῆς ἐαυτῶν φύσεως. Καὶ ὁ μὲν *Ἐρωτόκριτος* (παρὰ τὸ *ἔρως* καὶ *κρίνω* ὃ ἐστὶ ταλαιπωρῶ, βασιανίζω) ἐμφαίνει τὸν «ἔρωτι τεταλαιπωρημένον καὶ οἶον ἐρωτοπαθῆ ἢ ἐρωτοβασάνιστον», παρίσταται δ' ὡς πολυπαθῆς ἥρωος ἀληθοῦς καὶ ἀδόλου ἐρωτος, ἢ δ' Ἀρετῆ ἢ Ἀρετοῖσα ἀποφαίνεται τύπος ἀρετῆς πασχούσης, τέλος δὲ θριαμβευούσης. Ἡ πρὸς τὴν ἀληθῆ ἀρετὴν ἰδιαιτέρα λατρεία τοῦ ποιητοῦ καταφαίνεται καὶ ἐκ τῆς συνθέσεως τῶν ὀνομάτων *Φιλαρέτου* τῆς *Μεθώνης* καὶ *Γλυκάρτου* τῆς *Νάξου* (B 290, 1651).

§ 88. Ἐτέρα ἀρετὴ μάλα θαυμαζομένη ὑπὸ τοῦ ποιητοῦ, ἀλλὰ καὶ ἐν τοῖς χρόνοις αὐτοῦ καθ' ὅλου ζηλουμένη, εἶνε ἡ στρατιωτικὴ ἀνδρεία. Ταύτην ἐξυμνεῖ ὁ ποιητής, ὡς εἶδομεν ἐν τοῖς ἐμπροσθεν, ζωηρότερον καὶ ἐμφαντικώτερον σχεδὸν πάσης ἄλλης ἀρετῆς. Ἡ περιγραφή αὐτῆς πληροὶ σχεδὸν ὀλόκληρον τὴν δευτέραν καὶ τετάρτην ῥαψωδίαν, ἐξαίρεται δὲ οὐ μόνον ἐν τῇ κυρίᾳ διηγήσει, ἀλλ' ἐμφαίνεται καὶ ἐν τοῖς πλαστοῖς ὀνόμασι τῶν δρώντων προσώπων. Ἀνδρομάχος, Δρακόμαχος, Νικόστρατος Πεξόστρατος, (πρὸς ἃ παραβλητέον καὶ τὸ *Βλαντίστρατος*), Δρακόκαρδος, Τριπόλεμος, Σπιδόλιοντας, Ἡρακλῆς Ἀθηνῶν καὶ Ἡρακλῆς Εὐβοίας εἰσὶ συνθέσεις καὶ ἐκλογαὶ ὀνομάτων χαρακτηριστικώταται τοῦ ιδεώδους χαρακτήρος καὶ τῆς προτιμῆσεως τοῦ ποιητοῦ. Πλὴν τούτων σημειωτέον ὅτι πάντες οἱ ἐν τῷ ποιήματι μετέχοντες δράσεώς τινος ἄνδρες περιγράφονται ἀνεξαιρέτως ἀνδρεῖοι.

§ 89. Καὶ τὰ λοιπὰ δ' ὀνόματα ἅτινα ἔπλασεν ἢ ἐξελέξατο ὁ ποιητής εἰσι πλέον ἢ ἕλαττον παραστατικὰ τῶν ἀποδιδομένων αὐτοῖς χαρακτήρων. Πιστόφορος (ἀντὶ Πιστοφόρος ὁ φέρων τὴν πίστιν ἢ θρη-

σκείαν) εἶνε ὁ βασιλόπαις Κωνσταντινουπόλεως τῆς ὑπὲρ πίστεως τοσοῦτον γενναίως ἀγωνισαμένης. Πιστέντης ὁ πιστὸς ὑπηρέτης τοῦ Ἐρωτοκρίτου, Φρονίστας ὁ σύμβουλος τοῦ βασιλέως Ἡρακλέους, Ἄριστος ὁ ἔξοχος τῶν Βλάχων πρόμαχος, Σπιθόλιοντας ἢ μᾶλλον Σπιδόλιοντας (ὡς ἄπαξ φέρεται ἐν τῷ Βρεττανικῷ χειρογράφῳ) ὁ συνενῶν τὸ δηλητήριον τῆς ἀσπίδος (ἐχίδνης) (1) καὶ τὴν θηριώδιαν τοῦ λέοντος, τοιοῦτος δ' ἀκριβῶς χαρακτηρίζεται ὁ φερώνυμος Καραμανίτης.

§ 90. Ὁ Βλαντιστρατος ἐσχηματίσθη ἀναμφιβόλως παρὰ τὸ Wladislaw ἢ Wladislaus (= ἡγεμῶν Σλαύων) ὄνομα ἱστορικὸν καὶ ἐνδοξον πολλῶν ἡγεμόνων τῆς Πολωνίας καὶ Οὐγγαρίας καὶ Νεαπόλεως. Τοῦ ὀνόματος τούτου ἢ κατάληξις, ἐὰν ἢ εἰς ἡμᾶς περισωθεῖσα γραφῆ ἔχη ὑγιῶς, παρεσχηματίσθη κατὰ τὸ Νικόστρατος καὶ Πεξόστρατος.

§ 91. Τα ὑπολείπόμενα ὀνόματα Χαρίδημος ὁ Κρής, Πρόθυμος (ἢ Κυπρίδημος καὶ Κυπρίδης) ὁ Κύπριος, Ἀρτέμη ἡ μήτηρ τῆς Ἀρετούσης, Πολύδωρος ὁ πιστὸς καὶ γενναῖος φίλος τοῦ Ἐρωτοκρίτου, ἂν μὴ ὡσι τυχεῶς εἰλημμένα, παρέχουσι κατασκευὴν ἀμελεστέραν καὶ πῶς ἀνέμφατον τοῦ σκοπομένου χαρακτηρισμοῦ.

§ 92. Τελευταῖον ὑπολείπεται τὸ ὄνομα τῆς Φροσύνης, τῆς πιστῆς ἐκείνης τροφοῦ καὶ σώφρονος συμβούλου τῆς Ἀρετούσης. Τὸ ὄνομα τοῦτο ἐν ᾧ κατὰ τὴν κοινὴν ἀντίληψιν θεωρεῖται συγκεκομμένος τύπος τοῦ Εὐφροσύνη, ἐκλαμβάνεται ὑπὸ τοῦ ποιητοῦ ἀντὶ τοῦ Σωφροσύνη (φρονιμάδα, πρβλ. Φρονίστας), τοῦθ' ὅπερ ἄπαξ ἐτι ἐλέγχει αὐτὸν ἄπειρον τῆς ὀρθῆς συνθέσεως καὶ ἐτυμολογίας καὶ καθ' ὅλον ἀκριβῆ τῆς παλαιᾶς Ἑλληνικῆς γλώσσης (2).

§ 93. Μετρικῶ στίχῳ ἐχρήσατο ὁ ποιητὴς τῷ ἐν τοῖς χρόνοις αὐτοῦ ἤδη ἐπικρατοῦντι πολιτικῷ καλουμένῳ, ὃς καὶ παρ' ἡμῖν ἐστὶν ὁ κοινότατος, δεκαπεντασύλλαβος κοινολεκτούμενος. Ὁ στίχος οὗτός ἐστιν, ὡς γνωστόν, καταληκτικὸς ἰαμβικὸς τετράμετρος τεμνόμενος μετὰ τὴν δευτέραν διποδίαν. Ἡ κυρία αὕτη τομὴ οὐδέποτε παραβιάζεται, οἱ δὲ καθ' ὅλον μετρικοὶ κανόνες φυλάττονται ἀπαράβατοι. Ἐξ ἐναντίας, βοηθούσης τῆς ὁμαλωτάτης καὶ ὁμοιομόρφου

(1) Ὁ δηλητηριώδης οὗτος ἕρις ἄπαντ' ἀπὸ ἐν Ἐρωτοκρίτῳ, Β 250 σπίδας λιοντάρια σκότωση, καὶ Β 1290 σπίδας καὶ λιονταριοῦ καρδιά.

(2) Πρβλ. ἐν τοῖς ἔμπροσθεν σελ. 42.

γλώσσης, τὸ μέτρον ἔχει ἀπροσκόπτως, μόνον δ' αἱ ἄγαν συχνὰ συνιζήσεις παρακαλύουσι πολλάκις τὸν γοργὸν ποδισμόν. Εἰς τὸ οὐσιῶδες τοῦτο ἔλλειμμα ἀναφέρονται βεβαίως καὶ οἱ δύο τελευταῖοι ἀπολογητικοὶ στίχοι τοῦ ποιητοῦ λέγοντος

οἱ στίχοι θέλου διόρθωσι καὶ σάσμα ὅσο μπορούσι
γι' αὐτοὺς ποῦ τους διαβάζουσι, καλὰ νὰ τους γραιοῦσι.

§ 94. Ἡ γλῶσσα τοῦ Ἐρωτοκρίτου εἶνε, ὡς ἔφθιμεν εἰπόντες, ὁμαλωτάτη καὶ ὁμοιόμορφος, ἀπλῆ καὶ ἀπέριτος, φυσικὴ καὶ δημώδης, οὐδαμοῦ ἀρχαῖζουσα, οὐδαμοῦ δὲ σχεδὸν φραγλίζουσα. Καὶ ἀπαντῶσι μὲν τινὲς ἀρχαιοφανεῖς λέξεις ἐν τῷ ποιήματι, οἷον Ἑλληνηες, Ἀθηνωδν, ἀμέριμνος, τὸ βρωμα, γυννή, (αἱ)χμανωτίξω, ὄραμα, ψέγω, τοῦ ἄερος, ἐγένετο, ἦθη, πλανήτης, ἀλλ' αὐταὶ ἢ σφύζονται ἔτι καὶ νῦν παρὰ τῷ Κρητικῷ λαῷ (ὡς τὸ γυννή, ὄραμα, ψέγω, ἦθη, βρωμα κτλ.) ἢ δύνανται νὰ ἐλεγθῶσι διορθώματα οὐσαὶ ἑλληνιζόντων ἀντιγραφέων καὶ χρῆζουσιν ἀποκαταστάσεως.

§ 95. Ἀλλὰ καὶ αἱ ξέναι λέξεις ἐν τῷ ποιήματι εἰσιν ἀπιστεῦτως ὀλίγαι. Ἐκ τῶν ἐν αὐτῷ ἀπαντωσῶν σχεδὸν τρισχιλίων λέξεων μόλις δέκα τινὲς εἰσιν Ἀραβικαὶ καὶ ὀγδοήκοντά που Ἑνετικαὶ ἢ Ἰταλικάι, ὧν ὅμως ἐλάχισται ἰδιάζουσιν ἐν μόνῃ τῇ Κρήτῃ, πᾶσαι δ' αἱ λοιπαὶ κοινολεκτοῦνται καὶ ἀλλαχῶ τῆς λοιπῆς Ἑλλάδος.

§ 96. Καθ' ὅλον εἰπεῖν, ἡ γλῶσσα τοῦ Ἐρωτοκρίτου ἀκριβῶς ἐξεταζομένη εἶνε τοσοῦτον καθαρὰ, ἢ δὲ φράσις τοσοῦτον Ἑλληνόφωνος, ὥστε δεῖ ἢν ἐποχὴν ἐργάφῃ δύναται νὰ κληθῆ ἄψογος. Τὸ καθ' ἡμᾶς οὐδὲν παρεμφερὲς μνημεῖον τῆς Νεοελληνικῆς γραμματείας γινώσκωμεν γλωσσικῶς καθαρώτερον καὶ Ἑλληνικώτερον.

§ 97. Τοσαύτας καὶ τοιαύτας ἀρετὰς συνενῶν ἐν ἑαυτῷ ὁ Ἐρωτοκρίτος οὐδὲν θαυμαστὸν εἰ ἔτυχεν ἀσπασίας ὑποδοχῆς παρὰ τοῦ Κρητικοῦ καὶ λοιποῦ Ἑλληνικοῦ λαοῦ. Καίτοι δὲ μὴ πραγματενόμενον ἐκ τοῦ προφανοῦς ἔθνικας νίκας ἢ περιπετείας, κτήμα κοινὸν τοῦ Ἑλληνικοῦ ἔθνους γενόμενον δικαίως ἐχαρακτηρίσθη ἐθνικόν ἐπος καὶ δικαιολογεῖ πάντως ἢν ἐπανειλημμένως ἐξήνεγκε τιμιωτάτην κρίσιν ὁ μέγας τῶν Ἑλλήνων κρητικῶν Κοραῆς, ὅτι ὁ Ἐρωτοκρίτος εἶνε ὁ Ὀμηρος τῆς Νεοελληνικῆς φιλολογίας.

ΜΕΡΟΣ ΤΡΙΤΟΝ

ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΚΕΙΜΕΝΟΥ ΤΟΥ ΕΡΩΤΟΚΡΙΤΟΥ

§ 98. Είδομεν ἐν τοῖς ἔμπροσθεν ὅτι ὁ Ἐρωτόκριτος ποιηθεὶς εὐθὺς ἀρχομένης τῆς 16^{ης} ἑκατονταετιοῦδος ἐκκυκλοφορεῖτο ἐν ἀντιγράφοις μέχρι τῆς κατακτίσεως τῆς Κρήτης ὑπὸ τῶν Τούρκων, καὶ ὅτι ἐλούσης τῆς πρωτευούσης (τοῦ Ἡρακλείου) ἐν ἔτει 1669, οἱ κάτοικοι αὐτῆς μετενήστησαν εἰς τὰς ἔτι ἐνετοκρατουμένας Ἰουίους νήσους μάλιστα δ' εἰς Ζάκυνθον. Οἱ πρόσφυγες οὗτοι σὺν τοῖς ἐναντῶν κειμηλίοις ἐπεκομίσαντο ἐκεῖσε καὶ ἀντίγραφα τοῦ Ἐρωτοκρίτου, ταῦτα δὲ μεταγραφέντα καὶ πολλαπλασιωθέντα διεδόθησαν ἐν τῇ νήσῳ, βραδύτερον δὲ μετεδόθησαν καὶ εἰς Ἐνετίαν. « Πολλὰ καὶ διάφορα τῶν χειρογράφων τούτων τοῦ Ἐρωτοκρίτου » ἀντιβαλὼν καὶ ἀντεξετάσας ὁ τυπογράφος Ἀντώνιος Βόρτολις ἐξέδωκε τύποις τὸ ποίημα ἐν Ἐνετίᾳ τὸ πρῶτον ἐν ἔτει 1713. Ὁ ἐκδότης καίπερ Ἰταλὸς ὢν καὶ ἄπειρος τῆς γλώσσης φαίνεται ὅτι ἐπιμελῶς καὶ εὐσυνειδήτως ἐπεχείρησε τῷ ἔργῳ. « Δὲν εἰξεύρω », λέγει ἡμῖν, « μὲ ὅσας ἐπιμέλειαις καὶ κόπους ὅπου ἔγιναν εἰς πολλὰ καὶ διάφορα χειρογραφα τοῦ Ἐρωτοκρίτου, εἰς τὰ ὁποῖα ἀπὸ ἀμάθειαν τινῶν ἀντιγραφῶν εὐρίσκονται ἄπειρα σφάλματα, ἀλλοιώσεις, παραλλαγῆς, καὶ διαφοραῖς σχεδὸν ἀκατάληπταις, ἂν ἔτυχε νὰ ἐβγῆ τὸ παρὸν ἀρχετὰ διορθωμένον ἄλλ' ἐπειδὴ ἐστάθη ἀδύνατον διὰ τὸ πρῶτον, καὶ ἐλπίξω εἰς τὸν Θεὸν νὰ τὸ μετατυπώσω τὸ δευτέρον εἰς καλλίτερον καὶ ἀρμοδιώτερον τρόπον, παρακαλῶ τὴν Εὐγένειάν σας, ἄρχοντες Ῥωμαῖοι, ὅσοι εὐρίσκεσθε νὰ ἔχετε κανένα χειρόγραφον τοῦ αὐτοῦ Ποιήματος Ἐρωτοκρίτου, καὶ στοχασθῆτε, νὰ λείπη τίποτε εἰς τὸν τυπωμένον ἡμῶν, ἢ νὰ ἔτρεξε κανένα μεγάλο σφάλμα, ἢ διαφορὰ εἰς τὴν ἐννοιαν, νὰ καταδεχθῆτε νὰ μοῦ τὸ σημειώσετε, ἢ ἀντιγράφοντάς μου τὰ ὅσα χρειάζονται διορθώσεως, ἢ κἀνοντάς μου τελείαν τὴν καλωσύνην, μὲ τὸ νὰ μοῦ στείλετε τὸ χειρόγραφον, ὅπου ὑπόσχομαι

να ἐπαναστρέψω προθύμως εἰς τὸν ἀποστείλαντα, ὁ ὁποῖος ἤμπορεῖ ἀσφαλτᾶ να βεβαιωθῆ, ὅτι καθὼς αὐτὸς θέλει συνεργήσῃ μὲ τιμὴν του εἰς τὴν κοινὴν ᾠφέλειαν, ἔτσι θέλει μὲ κάμψι καὶ παντοτεινὸν του ὑπόχρεον.» (§ 56.)

§ 99. Ἐν τῇ πρώτῃ λοιπὸν ταύτῃ ἐκδόσει ὁ τυπογράφος ἢ ἐκδότης δὲν ἀποκρύπτει τοὺς διαταγμοὺς αὐτοῦ περὶ τῆς ἀκριβείας τοῦ ἐκδοθέντος κειμένου, δι' ὃ καὶ ἐπικαλεῖται τὴν συνδρομὴν τῶν Ἑλλήνων, ὅσοι ἐτύγχανον ἔχοντες χειρόγραφον τοῦ ποιήματος, να ὑποδείξωσιν αὐτῷ τὰ πλημμελῶς ἔχοντα ἐν τῷ ἐκτυπωθέντι βιβλίῳ. Καὶ ἐὰν μὲν εἰσηκούσθῃ ἢ παράκλησις αὕτη ἀγνοοῦμεν, βλέπομεν δ' ὅμως ἐν τῇ ἐπιγραφῇ τῆς δευτέρας ἐκδόσεως, γενομένης ἐν ἔτει 1737 ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ ἐκδότου, ὅτι τὸ ποίημα ἐξεδόθη « μὲ πολλὴν (ἢ κατὰ τὸν πρόλογον μὲ πᾶσαν) ἐπιμέλειαν καὶ κόπον » καὶ ὅτι ἡ ἐκδοσις αὕτη εἶνε διωρθωμένη (1).

(1) Ὁ πλήρης τίτλος καὶ πρόλογος τῆς β' ταύτης ἐκδόσεως ἔχει ὡδε:

« ΠΟΙΗΜΑ ΕΡΩΤΙΚΟΝ,

ΛΕΓΟΜΕΝΟΝ

ἘΡΩΤΟΚΡΙΤΟΣ,

Συνθεμένον ἀπὸ τὸν ποτὲ Εὐγενέστατον

ΒΙΤΖΕΝΤΖΟΝ

ΤΟΝ

ΚΟΡΝΑΡΟΝ

Ἀπὸ τὴν χώραν τῆς Σιτίας τοῦ Νησιῦ τῆς Κρήτης,

Ἐώρα τὴν δευτέραν φορὰν μὲ πολλὸν κόπον, καὶ ἐπιμέλειαν

Ἐτυπωμένον καὶ διωρθωμένον.

[Ἐνταῦθα παρετίθεται ποίημα ἄελαδον]

Εἰς τὴν ΒΕΝΕΤΙΑΝ

Εἰς τὴν Ἐπιγραφὴν Ἀνωτίου τοῦ Βόρτολι 1737.

Con Licenza de' Superiori, e Privilegio.

Εἰς τοὺς ἈΝΑΓΝΩΣΤΑΣ

Ἀπὸ τὴν Ἐπιγραφὴν Ἀνωτίου Βόρτολι ἔχετε ὅχι μόνον ὅλα τὰ συνειρισμένα Ἐκκλησιαστικὰ καὶ Κοσμικὰ Βιβλία, ὅπου ἔως τῶρα καὶ ἀπὸ ἄλλους

§ 100. "Ἐκτοτε ἐγένοντο πλείσται ἀνατυπώσεις καὶ ἐκδόσεις ⁽¹⁾ ἀλλ' οὐδεμία ὅμως ὑπὸ Κρητὸς ἢ εἰδήμονος τῆς Κρητικῆς διαλέκτου." Ἐξ ἐναντίας ἐν πάσῃ μετὰ ταῦτα ἐκδόσει καταφαίνεται ὀλιγωρία καὶ ἀμαθία, πολλάκις δὲ καὶ ἀσεβῆς ἀνθαιρεσία τῶν τυπογράφων, ἐκαστου μεταβάλλουτος τὸ κείμενον εἴτε ἐξ ἀγνοίας εἴτε ἀνθαιρέτως εἴτε καὶ ἀφιεμένου εἰς τὴν διάκρισιν τῶν στοιχειοθετῶν. Ἐκ τούτων νοεῖται ὅτι τὸ κείμενον τῶν κυκλομένων ἐκδόσεων πόρρω ἀπέχει τοῦ ἀρχετύπου καὶ γνησίου. Τὰ εἰς Ζακύνθον τῷ 1669 κομισθέντα χειρόγραφα ἦσαν ἤδη ἀντίγραφα ἀντιγράφων, καίπερ ἐν Κρητῶν γενόμενα, τὰ δ' ἐκ Ζακύνθου εἰς Ἑνετίαν μετενεχθέντα «πολλὰ καὶ διάφορα» χειρόγραφα ἦτονα ἔτι ἐγγύτην παρέχουσιν ὅτι ἦσαν ἀκριβῆ ἢ τοῦλάχιστον Κρητικά, ἄλλως τε καὶ τοῦ πρώτου ἐκδότου ἡκιστα ἀρμοδίου κριτοῦ ὄντος τῆς Κρητικῆς διαλέκτου.

§ 101. Ἐὰν δ' ἡ πρώτη τῆς Ἑνετίας ἔκδοσις (1713) οὐδεμίαν ἐγγύτην ἀκριβείας παρέχῃ ἡμῖν, αἱ ἐξ αὐτῆς μετὰ ταῦτα γενόμεναι ἀνατυπώσεις καὶ ἐκδόσεις πολλῶ δεινότερον ἀφίστανται τοῦ ἀρχετύπου. Αἱ ἐν Ἑλλάδι μάλιστα γενόμεναι πολλαπλαῖ ἀναδημοσιεύσεις τοιαύτην ἀκηδῖαν καὶ ἀνθαιρεσίαν καταμαρτυροῦσιν ὥστε οὐδ' ἀναγνώσεώς εἰσιν ἄξια. Οὐ μόνον τὸ Κρητικὸν ἰδίωμα ἐν αὐταῖς φέρεται παραμορφωμένον ἀλλὰ καὶ ὁ νοῦς τοῦ κειμένου συγχρότατα εἶνε διεστραμμένος.

§ 102. Ἐξαυτληθείσης τῆς πρώτης τοῦ Ἐρωτοκρίτου ἐκδόσεως καὶ Τυπογράφους ἐτυπώθησαν, ἀλλὰ καὶ τὰ ἀσυνείθιστα καὶ χρησιμώτερα, καθὼς εἶνε τὸ μέγα Ἐτυμολογικόν, καὶ τὸ μέγα Λεξικόν τοῦ Βαρίνου, ὅπου εἶναι ὁ θησαυρὸς ἀπάσης τῆς Ἑλληνικῆς Γλώσσης, καὶ ταῦτα μὲν διὰ τοὺς φιλόλογους καὶ σπουδαίους. Διὰ δὲ τοὺς ἄλλους, ὅπου διὰ ψυχαγωγίαν καὶ περιδιάβασιν ἀναγνώθουν κανένα ἀπλοῦν βιβλίον, μὲ τὸ νὰ προστυπώθῃ ὁ Ἐρωτοκρίτος, ποίημα παλαιόν, καὶ νὰ ζητῆται ἀπὸ πολλοὺς τὸ βιβλίον, μετατυπώνεται πάλιν, καὶ ἐκδίδεται (ὡσάν ὅπου ἔγινε σπάνιον) ἐκ δευτέρου, μὲ πᾶσαν ἐπιμέλειαν. Ἐλπίζομεν, ὅτι ὁ δεύτερος τύπος νὰ εὖρῃ τὴν καλὴν τύχην, ὅπου ἦρε καὶ ὁ πρῶτος, διὰ νὰ θρέφεται καὶ ν' αὐξάνῃ πάντοτε ἡ ἐπιθυμία ὅπου ἔχομεν, πρὸς τὸ νὰ ἀφελῶμεν τὸ περίφημον Γένος τῶν Ῥωμαίων, ἃσον εἶναι εἰς τὴν ἐδικήν μας ἐξουσίαν, καὶ δύνανται.»

(1) Τοιαῦτα ἐκδόσεις καὶ ἀνατυπώσεις μνημονεύονται ὅτι ἐγένοντο ἐν Ἑνετίᾳ παρὰ μὲν τῷ αὐτῷ τυπογράφῳ Αντωνίῳ Βόρτολι αἱ ἐξῆς 17131, 17372, 17484, 1756· παρὰ δὲ Νικολάῳ Γλυκεῖ 1758, 1772, 1789, 1797, 1803, 1805, 1813, 1817, 1819, 1832, 1835, ἐκ δὲ τοῦ τυπογραφείου Φοίνικος 1840 καὶ ἐξῆς. Τὰ νῦν δ' ἐκδίδεται ἐκ τοῦ αὐτοῦ Ἑλληνικοῦ τυπογραφείου τοῦ Ἁγίου Γεωργίου.

οὐδενὸς τῶν χειρογράφων ἐκείνων ἀνευρεθέντων, ἄτινα ἐχρησίμευσαν ὡς βάσις αὐτῆς, οὐδεμία μέχρι τοῦδε ἄλλη πηγὴ καὶ βάσις μελέτης τοῦ Ἐρωτοκριτοῦ ὑπῆρχε πλὴν τῆς δευτέρας ἐν Ἑνετία τῷ 1735 γενομένης ἐκδόσεως (1). Ἄρτι ὅμως ἀνευρέθη ὑφ' ἡμῶν ἐν τῷ Βρεττανικῷ μουσεῖῳ σπουδαιότατον χειρόγραφον τοῦ ποιήματος, ὅπερ καὶ ἐκδοθήσεται μετ' οὐ πολὺν χρόνον. Τὸ χειρόγραφον τοῦτο εἶνε ἀντίγραμμα γενόμενον ἐν ταῖς Ἰουίσις νήσοις, μάλιστα δ' ἐν Ζακύνθῳ, ὡς φαίνεται ἐκ τῆς γλώσσης τοῦ προτεταγμένου μακροῦ πίνακος (2). Ὁ ἀντιγραφεὺς ἦν μὲν ἀμαθὴς ἀλλὰ καλλιγράφος, μάλιστα δὲ καὶ εὐφρατασίωτος ζωγράφος (3), δι' ὃ καὶ ἐγκατέγραψεν ἐν τῷ κείμενῳ 122 ἡμισελίδους εἰκόνας. Τὸ μοναδικὸν τοῦτο χειρόγραφον εὐρίσκεται ἐν τῇ Ἀρλειανῇ συλλογῇ τοῦ Βρεττανικοῦ Μουσείου ὑπ' ἀριθμὸν 5644 (Harleian Collection N° 5644) καὶ σύγκειται ἐκ 512 σελίδων σχήματος τετάρτου σχεδὸν τετραγώνου (16 X 13,5), εἶνε δὲ πληρέστερον τῆς ἐντύπου Ἑνετικῆς ἐκδόσεως ἅτε πολλοὺς νέους στίχους περιέχον. Τὸ κείμενον εἶνε γεγραμμένον ἐν ἀδιαλείπτῳ συνεχείᾳ ἀπ' ἀρχῆς μέχρι τέλους, οὐδεμίαν διαίρεσιν κατὰ ῥαφιδίαις ἢ βιβλία ἐμφαίνον. Ὁ τε γραφικὸς καὶ καλλιτεχνικὸς χαρακτὴρ αὐτοῦ ἐλέγχουσιν ἐποχὴν οὐχὶ παλαιότεραν τῆς προπαρελθούσης ἑκατονταετηρίδος τελευτώσης, εἰ καὶ ἐν τῷ καταλόγῳ τοῦ Μουσείου ἀναφέρεται εἰς τὴν 16^{ην} ἑκατονταετηρίδα. Ἐπὶ τῶν νῶτων τοῦ ἀρχαίου περικαλύμματος φέρονται κεφαλαίους γράμμασι τάδε: Kornari poema epicum lingua graeca moderna. Cod. sec. XVI. Mus. Brit. Bibl. Harl. 5644 Plut. LXVI. L. Ἐπονται δύο σελίδες ἄγραφοι, ἐπὶ δὲ τῆς τρίτης φέρονται διὰ μεταγευστέρας χειρὸς καὶ ἀμυδροῦ μέλανος τάδε:

23 die Octobris, A. D. 1725

146. B. 18.

5644.

(1) Ἡ ἐκδοσις αὕτη σφίζεται ἐν τῇ ἡμετέρᾳ Ἐθνικῇ βιβλιοθήκῃ καὶ εἶνε σπανιωτάτη, οὐδαμῶς ἀλλαχού ἴσως εὐρισκόμενη. Τὸ μὲν Βρεττανικὸν μουσεῖον ἔχει τὴν ἐκδοσιν τῶν ἐτῶν 1789, 1803, 1860, ἢ δ' ἐν Ἑνετίᾳ Μαρκιανῇ βιβλιοθήκῃ τὴν τῶν ἐτῶν 1758, 1813, 1832, 1835, 1840.

(2) Ὅτι ὁ ἀντιγραφεὺς ἦν Ζακύνθιος μαρτυροῦσιν αἱ λέξεις βρέσκει, ἀρρεβώνιασμα, τῶν πρωτογερωῶτε, γὰρ τον ἀκαρτετοροῶτε, ποῦ τό δωσε, ξαρρωστία. λαθωματία ἀχουρμάστηκε, μεταρώνη, ξεδιαλαίνει καὶ ἄλλαι.

(3) Παρὰ πάσας ἡμῶν τὰς ἐρευνας δὲν ἠδυνήθημεν νὰ ἀνεύρωμεν τὸ ὄνομα τοῦ Ζακυνθίου τούτου ζωγράφου.

§ 103. Τὸ τελευταῖον τοῦτο σημείωμα ἐμφαίνει ἴσως τὸν χρόνον ἐν ᾧ τὸ χειρόγραφον ἐγένετο κτῆμα τῆς Ἀρλελιανῆς Βιβλιοθήκης. Ἀπὸ τοῦ τετάρτου μέχρι τοῦ ἑνάτου φύλλου ἐπιφέρεται διὰ χειρὸς τοῦ ἀντιγραφέως καὶ ἐν διαλέκτῳ Ζακυνθία μακρὸς πίναξ τῶν περιεχομένων τοῦ ποιήματος κατ' ἀλφάβητον μὲν συντεταγμένος, ἀλλ' ἐν ἐκάστῳ στοιχείῳ προϊὼν κατὰ τὴν τάξιν τοῦ περιεχομένου.

§ 104. Μετὰ τὸν πίνακα ἄρχεται τὸ κείμενον ἀπὸ τοῦ 10^{ου} φύλλου, ὅπερ ἀριθμεῖται ὡς πρῶτον. Ἐπὶ τῆς πρώτης αὐτοῦ σελίδος καὶ τοῦ ἕνω μετωπίου φέρεται δι' ὑπερύθρου μέλανος τὸδε:

Βιβλίον

1

εἶτα ὑπόκειται ἡμισέλιδος εἰκὼν παριστάνουσα νεανίαν καθήμενον παρὰ τραπέζῃ καὶ γράφοντα (προφανῶς τὸν ποιητὴν συγγράφοντα) διὰ πτερίνης γραφίδος ἐν ἀνερωμένῳ καὶ ἡμιγράφῳ βιβλίῳ. Εὐθὺς ὑπὸ τὴν εἰκόνα ὑποσημειοῦνται κεφαλαίοις ἐρυθρομέλασι γράμμασι τὰδε:

ΑΡΧΗ ΤΟΥ ΡΟΤΟΚΡΙΤΟΥ: 1710:

§ 105. Ἡ ἐν τῇ σημειώσει ταύτῃ φερομένη χρονολογία ἐκ πρώτης ὕψεως ἐμβάλλει τὸν ἄπειρον ἀναγνώστην εἰς ἀπορίαν ἅρα γε δηλοῖ ἀληθῶς τὸ ἔτος τῶν ἱστορουμένων γεγονότων ἢ τὸ ἔτος τῆς συγγραφῆς ἢ μᾶλλον τὸ τῆς ἀντιγραφῆς τοῦ χειρογράφου; Ἡμεῖς γε ἐρεθόμενοι ἐφ' ὅσα ἐν τοῖς ἔμπροσθεν εἶδομεν περὶ τῆς ἐποχῆς τοῦ ποιητοῦ κατανοοῦμεν εὐθὺς ὅτι ἡ φράσις «ἀρχὴ τῆς ἱστορίας» δηλοῖ ἀπλῶς τὴν ἀρχὴν τῆς ἀντιγραφῆς τῆς ἱστορίας· τοῦτο μάλιστα φαίνεται σαφῶς καὶ ἐκ τοῦ προλόγου τῆς τρισὶν ἔτεσιν ὕστερον τυπωθείσης πρώτης ἐκδόσεως, ἐν ᾧ χαρακτηρίζεται τὸ ποίημα ἢδη «παλαιόν». Οὐδεμία ἄρα ἀμφιβολία ὑπάρχει ὅτι τὸ ἐν τῷ Βρετανικῷ Μονασείῳ χειρόγραφον ἐξεγράφη ἐκ παλαιότερου ἀντιγράφου τῷ 1710 ἔτει καὶ ὅτι ἢ ἐπὶ τοῦ περικαλύμματος καὶ ἐν τῷ καταλόγῳ φερομένη χρονολογία sec. XVI ὡς ἡλικία τοῦ χειρογράφου εἶνε ἀβλέπημα γραφικὸν ἢ παλαιογραφικὸν σφάλμα, ἐκτὸς εἰ μὴ ὁ ἀριθμὸς sec. XVI ἀναφέρεται εἰς τὴν ἐποχὴν τοῦ ποιητοῦ, ὅπερ ἀσύνηθες ἐν ταῖς ταιαύταις παλαιογραφικαῖς περιγραφαῖς.

§ 106. Εἶδομεν ἐν τοῖς ἔμπροσθεν ὅτι ὁ ἀντιγραφεὺς ἦν οὐ μόνον καλλιγράφος ἀλλὰ καὶ ζωγράφος, μάλιστα δ' οὐκ ἀδόκιμος. Ἐνταῦθα προσθετέον καὶ ὅτι ἐποητικεύετο, δι' ὃ καὶ δαιρεῖ τὸ κείμενον

κατὰ τετράστιχα, ἕκαστον δὲ τετράστιχον ὑποδιαίρει εἰς δύο δίστιχα. Καὶ ὁ μὲν πρῶτος στίχος ἑκατέρου διστίχου γράφεται μεγάλῳις καὶ κοσμητοῖς γράμμασιν, ὁ δὲ δεύτερος μικρογράφεται καὶ μετακινεῖται μικρὸν πρὸς τὰ δεξιὰ, οὕτω δὲ ὑπὸ τὸ κεφαλαῖον γράμμα τοῦ ἡγρουμένου στίχου μένει κενὸν διάστημα 4 μέχρι 5 γραμμάτων. Πλὴν τούτων τὸ πρῶτον κεφαλαῖον γράμμα ἑκάστου τετραστίχου ποικιλογράφεται ἐρυθρῷ μέλανι. Ἐπειδὴ δ' ἡ τοιαύτη καλλιγραφικὴ καὶ κοσμητικὴ μεγαλογράφησις τοῦ πρώτου γράμματος ἑκατέρου διστίχου ἦν κωλυτικὴ τῆς ταχείας ἀντιγραφῆς τοσοῦτον μακροῦ ποιήματος, ὁ ἀντιγραφεὺς συχνότατα παραλείπει ἄγραφον τὸ διακωλυτικὸν κεφαλαῖον γράμμα ἑκατέρου διστίχου, μάλιστα δὲ τὸ ἐρυθρόν.

§ 107. Τὴν ποιητικὴν ὅμως φιλοτιμίαν τοῦ ἀντιγραφέως ἐλέγχουσι καὶ ἄλλαι ἐν τῷ κείμενῳ ποικίλαι μεταλλαγαί. Οὗτος εἶτ' ἐξ ἀγνοίας τοῦ Κρητικοῦ ἰδιώματος εἶτ' ἐξ ὑπερτιμήσεως τῆς ἰδίας αὐτοῦ ποιητικῆς δυνάμεως καὶ εὐμουσίας, ἀποτολμᾷ ἐνιαχοῦ διωρθώσεις καὶ μεταλλαγάς. Εὐτυχῶς αἱ μεταβολαὶ αὗται, βοηθοῦσης τῆς Ἐνετικῆς δευτέρας ἐκδόσεως καὶ τοῦ μέτρου, πρὸς δὲ καὶ τῆς σήμερον ἐν Κρήτῃ λαλουμένης γλώσσης, καθίστανται εὐξελέγκτοι. Ἀφ' ἑτέρου ὁμολογητέον ὅτι αἱ ὑπὸ τοῦ ἀντιγραφέως ἀνθυποβαλλόμεναι γραφαὶ δὲν εἶνε τοσοῦτον δεινὰ καὶ ἀνθαίρετοι ὥστε νὰ κλονήσωσι τὴν πεποιθήσιν ἡμῶν εἰς τὴν ἀκριβείαν τοῦ χειρογράφου. Ἐξ ἐναντίας ἡ τοῦ ἀντιγραφέως εὐλάβεια πρὸς τὸ κείμενον πολλαχοῦ καθίσταται συμφανής. Οὐ μόνον στίχοι ὀλόκληροι καταλείπονται ἄγραφοι, ἀλλὰ καὶ ἡμιστίχια καὶ λέξεις πολλάκις δὲ καὶ μέρη λέξεων, ἀνθ' ὧν ἑκάστοτε καταλείπεται ἀνάλογος κενὸς χῶρος. Αἱ τοιαῦται παραλείψεις ἐμφαίνουσι ὅτι ὁ ἀντιγραφεὺς εἶχε πρὸ ὀφθαλμῶν δυσανάγνωστον χειρόγραφον, προντίμα δὲ νὰ καταλείπη ἄγραφον τὸ ἑκάστοτε δυσανάγνωστον ἢ νὰ εἰκοτολογήσῃ ἢ ἀνθαίρετως ἀναπληρώσῃ. Οὐδὲν ἦτον τὸ χειρόγραφον τοῦτο παραναγνωσκόμενον πρὸς τὸ κείμενον τῆς Ἐνετικῆς ἐκδόσεως παρέχει παμπόλλους διαφοράς, ἃς θέλομεν σημειώσῃ ἐν τῇ παρασκευαζομένῃ κριτικῇ τοῦ ποιήματος ἐκδόσει. Τό γε νῦν σημειούμεθα κεφαλαιωδῶς τὰ τε παραλελειμμένα καὶ μεταλλαγμένα.

§ 108. Ἐλλείπει ἐν ὀλόκληρον φύλλον (σελ. 91 καὶ 92) ἔκκοπὸν ὑπότινος ἀναγνώστου. Τὸ φύλλον τοῦτο περιεῖχε κατὰ τὴν Ἐνετικὴν ἔκδοσιν 32 στίχους. Ἐπειδὴ δὲ 32 στίχοι δὲν δύνανται νὰ πληρώ-

σῶσι δύο σελίδας τοῦ χειρογράφου συνάγεται ὅτι ἐν τῷ ἐκκεκομμένῳ φύλλῳ ὑπῆρχον δύο εἰκόνες.

Ἐλλείπουσι στίχοι ἀπλοὶ μὲν σποράδην ἐν ὄλῳ 21, τριημιστίχια δὲ 2, διστίχια δὲ 24, τριστίχια δὲ 3, τετράστιχα δὲ 2, ἑξάστιχον δὲ 1, ἦτοι στίχοι οἱ πάντες 71.—Λέξεις δὲ σποράδην ἐλλείπουσιν ἐκ 18 σελίδων.

Διὰ πάσας τὰς παραλείψεις ταύτας ὑπάρχει ἔγγραφον κενόν, ὡς καὶ διὰ τὸ ἀρκτικὸν κεφαλαῖον γράμμα ὅσάκις ἐλλείπει, δι' ὃν λόγον ἐφθήμεν εἰπόντες. Καὶ ταῦτα μὲν εἰσι τὰ ἐν τῷ Λονδινείῳ χειρογράφῳ ἀπαντῶντα κενά.

§ 109. Περὶ δὲ τῶν διαφορῶν γραφῶν τοῦ κειμένου παρατηρητέον ὅτι αὐταὶ δύνανται νὰ ὑπαχθῶσιν εἰς δύο τάξεις καθ' ὅσον εἶνε·

(1) ἐπουσιώδεις ἤγουν φθογγικαὶ οὐδαμῶς ἀλλοιοῦσαι τὸν νοῦν τοῦ κειμένου. Αἱ τοιαῦται διαφοραὶ εἰσι πολυάριθμοι, ἀναφέρονται δ' εἰς γραμματικὰς ἐκθλίψεις καὶ ἀφαιρέσεις καὶ φθογγικὰς τροπὰς γινομένας δι' εὐφωνικοὺς λόγους. Αἱ ἐπουσιώδεις αὐταὶ διαφοραὶ οὔσαι αὐτόδηλοι οὐδενὸς περαιτέρω χρῆζουσι λόγου.

(2) οὐσιώδεις ἢ γλωσσικαὶ ἀλλοιοῦσαι ἢ τὴν λέξιν ἢ τὸν νοῦν τοῦ κειμένου ἢ ἀμφότερα. Καὶ αἱ διαφοραὶ αὗται εἰσι πάμπολλαι σημειωθήσονται δ' ἀκριβῶς ἐν τῇ εἰρημένῃ κριτικῇ ἐκδόσει τοῦ ποιήματος ἢν παρασκευάζομεν.

§ 110. Ὁρθογραφικὸν ἐπίδειγμα ἐκ τοῦ Λονδινείου χειρογράφου.

ΑΡΧῆ ΤΟΥ ΡΟΤῸΚΡΗΤΟΥ: itio:

Του κύκλου τα γιρίσματα π' ἀνεβοκατεβένου, [Σελ. 1]
καὶ του τροχοῦ π' ὕρες ψιλὰ κ' ἰώρες σταβάθῃ πένου.
Μετουκαιροῦ τ' ἀλάματα π' ἀναπαημὸ δὲν ἔχου,
μαστοκαλὸ κ' ἤστοκαλὸ περιπατοῦ καὶ τρέχου.
Και τον ἀρμάτο ἡταραχὲς ἢ ὄχθριτες καὶ βάρη,
του ἔροτα ἢ ἐμπόρση καὶ τζιφιλιάς ἡχαρη.
Ετοῦτα μεκινήσανε τιν σιμερὴν ἡμέρα,
ν' ἀναθιβάλο καὶ ναιπὸ τακάμα καὶ ταφέρα.
Σμιὰ κόρη κ' ἕναν ἄγουρο πονυπερδεφτικά ὁμάδη,
σεμιὰ φιλιά ἀμάλαγη μεδίχος ἀσχιμάδη.
Κιόπιος τοῦ πόθου ἐδοῦλεψε ἡσεκερὸν κανένα,
ἀσέφθη νανταφονγκραστή ὀτηνὲ δὲ γραμένα.

- απάρη ξόμπλη κίαριμιὰ βαθιά ναθεμελιόνη, [Σελ. 2]
 πάντα σ' ἀμάλεγη φιλιὰ ὀποναμῆν κομπόνη.
 Γιατ' ὄπιος δίχος πιβουλιὰ τομπόθοτου ξετρέχη,
 ἦστην ἀρχὴ ἀβασανιστὴ καλὰ τοτέλος ἔχη.
 -φουνκραστίτε τολιπὸ κίας πιάνη ὀπ' ἔχη γνώση,
 γιανα κατέχη ἀλοὺ βουλή κίαποκριση νὰ δόση.
 Τζηπεραζόμενους κροὺς πουήελινες ὀρίζα,
 ὀπουδεν ἦγμε ἠπίστιτους θεμέλιο μιδεορίζα.
 -ότες μιὰ γάπη μπιστενή στον κοσμ' ἐφανερόθη,
 κ' ἐγράφη μέσα στιν καρδιά κίουδεποτετξ' ἐλιόθη.
 Και μετιμὴ ταδιὸ κορμιὰ στον πόθου τοκαμήνη,
 ξ' κάμομα πολ' ἀκριβὸ στετιους καιροὺς ἐγήνη.
 -στηναθήμα ποῦ ἦτανε τζιμαθισης ἠβροση,
 ξ' τὸ θρονὴ τις ἀρετὴς κίοποταμὸς κ' ἠγνώση.
 Ρηγας μεγάλος ὄριζε τινάξια χορα ἐκνη,
 μ' ἄλες πολὺς. κισεαντριὸς ἐξακουστὸς ἐγήνη.
 -ράκλη τὸν ἐλέγαση ξεχοριστὸ ἀποτξ' ἄλλους,
 ποπανου θιὸ τζι φρονιμους πρότος ης τζιμεγάλους.
 Ξετελιομένος βασιλιὰς πλιάξιος σεπάσαν τρόπο,
 πουγιεμιλιέστου ἦταν σκολιὸ καὶ νόμος τὸν ἀνθρώπο
 -πομικρὸς ἐπαντρέφτικε κ' ἐσιντροφιάστη ὀμάδη,
 μετὲρη ὀπουποτεκανῆς δὲν ἠβρισκε ψεγάδη.
 Αρτέμη τιν ἐλέγαση τιρίγισα ἐκνη,
 ἄλι καμιὰ σιφρόνεψη ἦσιατξη δὲν ἐγήνη.
 -ιδιὸ εσοπορπατούσαση στιζιγαρὰ ἐσιάζα,
 -στιν ὄρεξι ἐβρίσκουντα τζιγνώμες ἐτεριάξα.

γαπημένο

ΜΕΡΟΣ ΤΕΤΑΡΤΟΝ

ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΓΛΩΣΣΗΣ ΤΟΥ ΕΡΩΤΟΚΡΙΤΟΥ

§ 111. Περὶ τοῦ λεκτικοῦ χαρακτήρος τοῦ Ἑρωτοκρίτου λόγου ἐν τοῖς ἔμπροσθεν γενομένου (§§ 88. 90), ὑπολείπεται ἤδη ἡ γραμματικὴ ἐξέτασις καὶ ἡ ἑρμηνεία τῶν ἐν τῷ κειμένῳ λέξεων. Πρὸς τοῦτο ἀναγκαῖον ἡγοῦμεθα πρῶτον μὲν νὰ πραγματευθῶμεν τὰ φθογγικὰ πάθη, εἶτα δὲ νὰ παρενέγκωμεν γραμματικούς τινας κανόνας, τελευτῶντες δὲ νὰ ἐπισυνάψωμεν γλωσσάριον τοῦ ποιήματος ἀπαρτισμένον.

Α' ΦΘΟΓΓΙΚΗ ΠΑΘΟΛΟΓΙΑ.

§ 112. Ἡ γλῶσσα τοῦ Ἑρωτοκρίτου εἶνε γνησιωτάτη Κρητικὴ ἤμιστα διαφέρουσα τῆς σήμερον ἔτι ἐν τῇ νήσῳ λαλουμένης διαλέκτου. Καὶ παρατηρεῖται μὲν ἐν τῷ Ἑρωτοκρίτῳ μικρὰ τις διαφορὰ περὶ τοὺς λεκτικούς τύπους ἀπὸ τῆς σημερινῆς Κρητικῆς διαλέκτου, ἀλλ' οἱ φθογγικοὶ νόμοι οὐδαμῶς οὐδ' ἐλάχιστον παραλλάσσουσιν. Ὅθεν οἱ ἐπόμενοι φθογγικὸι κανόνες ἐφαρμόζονται ἐπὶ τε τὴν γλῶσσαν τοῦ Ἑρωτοκρίτου καὶ ἐπὶ τὴν νῦν Κρητικὴν διάλεκτον καθ' ὅλου.

Ι Παθολογία φωνηέντων.

§ 113. Δύο ὁμόφθογγα ἀλλεπάλληλα φωνήεντα (ἤτοι φωνήεντες ἤχοι) συγχωνεύονται εἰς ἓν, οἷον (λυῶ) λ ε ῖ ς, λ ε ῖ, (φτυῶ) φ τ ε ῖ ς, φ τ ε ῖ, (χρυσοχόος) χ ρ ο υ σ α φ ό ς.

§ 114. Δύο ἑτερόφθογγα ἀλλεπάλληλα φωνήεντα (φωνήεντες ἤχοι) συγχωνεύονται εἰς ἓν τὸ ἐπικρατέστερον, οἷον (ὀλοῦστερος) ὀλόσ τ ε ρ ο ς, (ἀποιδα) ἀπόδα, (τὰ εἶπα) τὰ'πα, (νὰ εἶχα) νὰ'χα.

§ 115. Ὁ φθόγγος i ἐπόμενον φωνήεντος ἤχει ὡς j, οἷον j α τ ρ ό ς, j ε ρ ά κ ι, ὕ j ό ς, μ ν j α, β ρ υ j ά.

§ 116. Μεταξὺ δύο ἄλληπαλλήλων φωνηέντων συχνότατα παρεντίθεται ὁ φθόγγος γ, οἷον κ λ α ἰ γ ω, ἀ κ ο ὄ γ ω, φ τ α ἰ γ ω, (ἄωρος) ἄ γ γ ο υ ρ ο ς, ἀ ν α λ υ γ ῶ ν ω, (κατα)κ ρ ο ὄ γ ω, ν ο γ ῶ π λ ἔ γ ω.

ΣΗΜ. Οὕτω καὶ μεταξὺ τοῦ ἀρθρικοῦ φθόγγου ι (ἦ, οἶ) καὶ τοῦ ἐπομένου ἀρκτικοῦ φωνήεντος παρεντίθεται j, οἷον οἶ j ἀθρῶποι, ἦ j ἀγάπη, ἦ j αἶγα, ἦ j ὕστερη, ἦ j ὄρα.

§ 117. Πάντ' ἀνεξαιρέτως τὰ εἰς -ε ὄω ῥήματα ἐκφέρονται εἰς -ε ὄ γ ω, οἷον γ υ ρ ε ὄ γ ω, μ ι σ ε ὄ γ ω, π α ι δ ε ὄ γ ω.

Σημ. Περί τῶν λοιπῶν παθῶν τῶν φωνηέντων γίνεται λόγος ἐν ταῖς ἰδιαιτέραις περὶ τῶν § § 130—136.

II Παθολογία συμφώνων.

§ 118. Ὁ φθόγγος σ ι ἐπομένου φωνήεντος συγκόπτεται εἰς ἀπλοῦν σ, ἐν ταῖς ἀνατολικαῖς τῆς Κρήτης ἐπαρχίαις, (§ 24) οἷον π λ ο ὄ σ ο ς, τὰ δό σ α, τ ο ρ ν ἔ σ α, δ ρ ο σ ᾶ, κ ρ α σ ᾶ, φ ο ρ ε σ ᾶ, φ α ν τ α σ ᾶ, ἄ ξ ο ς, (ἐξουσία) ἐ ξ ᾶ, δ ε ξ ὄ ς, ἄ ξ ᾶ ἔ ζ ω, μ ο ν α ξ ᾶ οὔτω καὶ τοῦ β υ ζ ο ὄ (Δ 1705) ἦ ξ ε (ἀντὶ ἦ ξ η ὄ ἐ. ἔ ξ η ε) = ἔ ξ η, Δ 1895, E 756.

ΣΗΜ. Ὁ ἀνωτέρω κανὼν, ὅστις ἰσχύει ἐν ταῖς ἀνατολικαῖς ἐπαρχίαις τῆς νήσου, ἐφαρμόζεται κατ' ἀκολουθίαν καὶ ἐν Ἐρωτοκρίτῳ (§ 24).

§ 119. Ὁ ἄτονος φθόγγος ι ρ τρέπεται συχνότατα εἰς ε ρ, οἷον, μ ᾶ ρ ε ρ α ς ξ ε ρ ὄ ς, κ ε ρ ῖ, σ κ λ ε ρ ὄ ς, θ ε ρ ι ὄ, κ ε ρ ν ῶ, μ ε ρ τ ι ᾶ, σ ῖ δ ε ρ ο, κ ε ρ ᾶ, (ἀλλὰ κ ῆ ρ ι ς).

ΣΗΜ. Πολλῶ σπανιώτερον ὁ τονούμενος φθόγγος ι ρ τρέπεται εἰς ε ρ, οἷον μ ἔ ρ μ ν κ α ς, γ ἔ ρ α (=γεράματα).

§ 120. Τὰ εἰς ε ρ ο ῥήματα τρέπονται εἰς ε ρ ν ο, οἷον φ ἔ ρ ν ω, π α ἰ ρ ν ω, π ε ρ ν ῶ, ξ ε ρ ν ῶ.

§ 121. Τὰ εἰς ι ρ ο ῥήματα τρέπονται εἰς ε ρ ο ἐκ τούτου δὲ πάλιν εἰς ε ρ η ο, οἷον σ π ἔ ρ ν ω (ἀναφύρω) ἀ ν α φ ἔ ρ ν ω, (σύρω) σ ἔ ρ ν ω.

§ 122. Ὁ ἄτομος φθόγγος π ι συχνότατα συγκόπτεται εἰς ι, οἷον (κορυφή) κ ο ρ φ ῆ, σ η μ ε ρ ν ὄ ς, κ α θ η μ ε ρ ν ῶ ς, χ ο ι ρ ν ὄ ς, π ε ρ β ὀ λ ι, π α ν τ ἔ ρ μ ο ς, ἔ ρ μ ῖ ζ ω, (κατα)μ π ε ρ δ ἔ ν ω, (περιπατῶ) π ο ρ πα τ ῶ, ἀ πο σ π ε ρ ν ῆ.

ΣΗΜ. Οὕτω καὶ σ τ ᾶ ρ ι, φ λ α κ ῆ, - ᾶ τ ω ρ α ς, - ᾶ ν ω, Σ τ ε ῖ α (Σ η τ ε ῖ α).

§ 123. Τὰ εἰς - ᾶ ν ω καὶ μάλιστα τὰ εἰς - ὄ ν ω ὑπερδισύλλαβα ῥήματα τρέπονται εἰς - α ἰ ν ω, οἷον μ α θ α ἰ ν ω, ἀ ν α λ α β α ἰ ν ω, ἀ π α λ α ἰ ν ω, β α ρ α ἰ ν ω, π α χ α ἰ ν ω, π λ α τ α ἰ ν ω, π λ η θ α ἰ ν ω.

Σημ. Σπανίως ἐν Ἐρωτοκρίτῳ ἀπαντῶσι τὸ εἰς - ᾶ ν ω, οἷον ἀ ν α θ ι β ᾶ ν ω, ἀ ν α λ α μ π ᾶ ν ω, λ α θ ᾶ ν ο μ α ι.

§ 124. Κατὰ τὰ εἰς -αίνω σχηματίζονται καὶ πάμπολλα ἄλλα ὑπερδισύλλαβα ῥήματα, οἷον ἀποθαίνω, ἀνασταίνω, καταστῆταίνω, ἀναθιβαίνω, ἀπολιγαίνω, βουβαίνω, μακροαίνω, ξυθυμαίνω, χλωμιαίνω, χορταίνω.

§ 125. Ἀπὸ μέσα σύμφωνα (γ β δ) συνεκφωνοῦνται, πλὴν τῶν γβ καὶ δβ, οἷον βγάνω, βγαίνω, ἐβγῆκα, — ἀβδέλλα, ἐβδομάδα, — γδυμνός, γδέρω· οὕτω καὶ διαβάζω (πρόφερε δαβαάζω), δυό, (δῆ) διάφορο (δῆφορο).

Σημ. Ὁ φθόγγος δ μετὰ τοῦ λαρυγγοφώνου γ δὲν εἶνε ἀνεκτός.

§ 126. Τὰ μέσα σύμφωνα γ β δ δὲν συμβιβάζονται οὔτε πρὸς τὰ ψιλὰ (κ π τ) οὔτε πρὸς τὰ δασέα (χ φ θ) ⁽¹⁾.

§ 127. Οὔτε δύο ψιλὰ (κ π τ) οὔτε δύο δασέα (χ φ θ) συνεκφωνοῦνται, ἀλλ' ἐκ τῆς συμπτώσεως αὐτῶν προκύπτει πάντοτε δασὺ καὶ ψιλόν, οἷον·

(1) κτ = χτ : — χτένι, χτῆμα, χτίζω, χτύπος, ὀχτώ, δαχτύλι, νύχτα.

(2) πτ = φτ : — φτερό, φτυῶ καὶ φτῶ, φτωχός.

(3) χθ = χτ : — ὀχτρός, προχτές.

(4) φχ(υχ) = φκ : — ἐγκαριστῶ, ἐνκή.

(5) φθ(υθ) = φτ : — φτάνω, λεύτερος, νὰ κουρφευτῆ.

§ 128. Τὰ ἔρρινα γ μ ν πρὸ τῶν διπλῶν ξ ψ καὶ δασέων χ φ θ ἐκπίπτουσιν, οἷον· (§ 144,3)

(1) γξ = ξ : — ἦφεξε, ἦσφιξα.

(2) μφ καὶ νφ = φ : — νύφη, σὰ φίλος, τὸ φίλο (= τὸν φίλου).

(3) γχ καὶ νχ = χ — τῆ χάρα, τὸ χάροντα.

(4) νθ = θ : — ἄθη, ἀθός, ἄθρωπος, ἐλαθάστης, ἂ θέσω, (ἂν θέσω), σὰ θέλει.

(5) μψ = ψ : — νὰ πέψω.

(6) νψ = ψ : — δὲ ψηφῶς.

Σημ. Τὸ νθ τρέπεται εἰς ντ, ἐν δὲ τοῖς ἄρθροις τοῦ καὶ τῶν συγκόπεται τὸ ν πρὸ ἐπομένου δ, οἷον παντρεύω, ντύνω κίντυνο· τὸ δρόμο, τὸ δουλευτῆ, τὸ δράκοντα, τῆ δεξιά χεῖρα, τὸ δάσκαλο, τῶ δασκάλω, ὅρα καὶ § 144,2.

§ 129. Τὸ λαρυγγόφωνον κ πρὸ ἄλλου συμφώνου τρέπεται συνήθως εἰς ξε, ἐὰν προέρχεται ἐκ τῆς προθέσεως ἐκ, κατ' ἀναλογίαν ἐκ τῶν παρωχημένων χρόνων τῶν ῥημάτων ⁽²⁾, οἷον ξεβυζάνω

(1) Γ. Χατζιδάκης, Περί φθογγολογικῶν νόμων (Ἐν Ἀθήναις 1883.) σελ. 4-10.

(2) Γ. Χατζιδάκης, ἐν Ἀθηναίω 10, 105 κέ

ξεγνοιάζομαι, ξεδηγιάινω, ξεδιαλύνω, ξεδράμω, ξεξαλίζομαι, ξεκαθαρίζω, ξεκινῶ, ξεκουράζω, ξελησμονῶ, ξεμαθαίνω, ξεπέφτω, ξερριζώνω, ξεσκιζω, ξεσπαθώνω, ξετελειώνω, ξετρέχω, ξεφανερώνω, ξεφοβοῦμαι, ξεχωρίζω, ξεψυχῶ (ἀλλὰ καὶ βγαίνω, βγάνω).

III Ἰδιαίτεροι περιπτώσεις

α') Φωνήεντα.

§ 130. Τὸ α

(1) Τρέπεται πολλάκις εἰς ε, οἷον ἀνεπεύγω, ἀνεβαίνω, κατεβαίνω, ἀνέγνωρος, τρευλός. (πρβ. § 129.)

ΣΗΜ. Ἐν ταῖς ἀνατολικαῖς τῆς νήσου ἐπαρχίαις τρέπεται εἰς ε τὸ δεύτερον α τῆς προθέσεως ἂν α-ὁσάκις δὲν τονίζεται, οἷον ἀνεπεύγω, ἀνεκατεῶω, ἀνεστενάζω. (πρβ. § 24.)

(2) τρέπεται εἰς η ἐνίοτε, οἷον ἄστρη, ἀνημένω, ἀντημεύγω, ἀπηλογοῦμαι.

(3) Προτάσσεται συχνότατα, οἷον ἀδυνατός, ἀλησμονῶ, ἀμασκάλη, ἀμνόνω, ἀσκιά, ἀχειλι, ἀδόντι, ἀμμάτι.

§ 131. Τὸ ε

(1) Προτάσσεται συχνά, οἷον ἐσύ, ἔτοιος, ἔτοῦτος, ἔτοῦνος, ἐμιλιά, ἐγνωριμιά, ἔσμιξι.

(2) Ἐπιτάσσεται α') εἰς ἀντωνυμίας προσωπικάς, οἷον μασε (= ἡμᾶς), σαςε (σας), τονε (αὐτόν), τηνε (αὐτήν), τωσε (αὐτῶν)· β') εἰς τὴν πρόθεσιν εἰς, ἀξανομένην εἰς εἰσέ· γ') εἰς τὸ ἀρνητικὸν μόριον δὲν μεταβαλλόμενον εἰς δένε· δ') εἰς ῥήματα οἷον ὀρέγομέστανε, πάμενε, ἡμουνε, ἦσουνε, ἦτονε, ἦρχουμουνε, ἐπροπάτειε, ἐπροπάτειε, καὶ θέλουνε, προπατοῦνε.

(3) Τρέπεται α') εἰς ο, οἷον ὄχτρος, ὄξω, ὄρπίδα, ὄμορφος, ὄμπρός, πορπατῶ, ψόμα, γόμα (γεῦμα)· — (β) εἰς α, οἷον ἀλαφρός, ἀμποδίζω, ἀγραστῆρι, ἀρμηνεύγω, δραπάν· — (γ) εἰς η, οἷον ἀνηψός.

(4) Ἐκπίπτει συχνότατα, οἷον δικός, λάφι, ντρέπομαι, ντύνω, ξακουστός, ῥωτῶ, ξορίζω, παινῶ, πίβουλος, πιδέξιος, σωθικά, χτικιό.

§ 132. Τὸ η

(1) Πρὸ τοῦ ρ τρέπεται συχνὰ εἰς ε' ὅρα § 119 καὶ πρβ. 121.

(2) Ἐκπίπτει, οἷον μέρα (ἡμέρα), μερώνω, μισό.

§ 133. Τὸ ι

(1) Τρέπεται εἰς ε, οἷον σεντόνι, πέφτω, πεθυμῶ (§ πρβ. 129).

(2) Ἐκπίπτει συχνά (§ 131,4), οἶον διῶμα, σάζω, σοθέτω, στόρησι, νά στάρι, καθημερόν, σωπῶ (πρβλ. 122 Σημ.)

§ 134. Τὸ ο

(1) Προτάσσεται, οἶον ὀριά, ὀγλήγορος, ὀμυαλός, ὀνόστιμος, ὀπροχτές.

(2) Ἐκπίπτει συχνά, οἶον μολογῶ, παρικό, μονοιάζω, λίγος, μι-λιά, ψάρι, ψεσινός· ἀκλουθῶ.

(3) Τρέπεται εἰς ι, οἶον δικιμάζω.

(4) Τρέπεται εἰς ου, οἶον οὔλος, βουηθῶ, ῥουφῶ, σγουράφος.

§ 135. Τὸ υ

(1) Ἐκπίπτει, οἶον γιός, γαίνω, γραινώ, παντρεύω, πουργός, ψηλός. (Πρβλ. § η καὶ ι §§ 132,2. 134,2).

(2) Τρέπεται εἰς ε, οἶον ἄχερα, κερά. (ᾄρα καὶ § 129.) — ῥήματα εἰς -ύνω τρέπονται εἰς -αίνω. (ᾄρα καὶ § 129.)

(3) Τρέπεται εἰς ου, οἶον φτεροῦγα, κουρφός, (ἀντὶ κρυφός), θρου-λίξω, κρούσταλλο, λουχτουκιῶ, χρουσός, μουγκαλίξομαι.

Σημ. 1. Ἡ πρόθεσις ὑ πρὸ τρέπεται εἰς ἀπο-οἶον ἀπομονή, ἀπομένω, ἀφόρσι, ἀποκάτω, ἀποδέχομαι, ἀπόξερως, ἀπόκουρφος.

Σημ. 2. Τὸ συμφωνόφθογγον υ ἀκολουθεῖ τὰ πάθη τοῦ οἰκείου συμφώνου.

§ 136. Τὸ ω

Τρέπεται εἰς ου, οἶον σγουράφος, κουρφός, ἀξάφνου, ῥουθοῦνι, σκουλῆμι. (πρβλ. καὶ 131, 3.)

α'. Σύμφωνα.

§ 137. Τὸ β τρέπεται εἰς π, προηγουμένου μ, ἥτοι μ + β = μπ, οἶον μπαίνω, γαμπρός, θαμπώνω, περιλαμπάνω.

138. Τὸ γ

(1) Προτάσσεται, οἶον γεῖς (= εἶς), γή (ἦ)· γειά (εἶα), γιατρός κτλ. (ᾄρα καὶ § 116.)

(2) Παρεντίθεται εἰς πάντα τὰ εἰς -εῦω ῥήματα, ᾄρα § 117. (πρβλ. 144, 3.)

(3) Ἐκπίπτει, πολλάκις, οἶον λαῦνι ἢ λαῆμι, μάισσα, φαητό.

(4) γ + μ = μ: = πρᾶμα, διάταμα, ἀναστεναμός, σταλαματιά.

(5) γ + χ = χ: = σπλάχνος, ἄσπλαχνος (πρβλ. § 128).

§ 139. Τὸ δ

(1) Προσλαμβάνεται ὡς ἐπιτατικὸν δεῖξεως, οἶον ἐδεπά, ἐδέτσι, ἐδεκεῖ, ἀποδαντοῦ, ἀποδεκεῖ, ἀποδεπά.

(2) Ἀποβάλλεται ἐνίοτε, οἷον διὰ (δία, já) γιά, (για τί, γιαύτως).

(3) $\nu + \delta = \nu\tau$:—κίντνος, ἄντρας, δεντρό, ντύνω, σεντόνι, σκανταλίζω.

§ 140. Το θ

(1) $\sigma + \theta = \sigma\tau$:—αἴσθησι, ἴ ἀφουκραστῶ, νὰ χωστῆ, ἐλαθά-
στης, ἐγνωρίστη, ἐπιάστηκα, νὰ ξοριστοῦν καὶ νὰ χωστοῦν (E1170),
ἐσειστη κ' ἐλυγίστηκε (Δ1648).

(2) $\varphi + \theta = \varphi\tau$:—φτάνει, ἤφταξε, ἐλεύτερος, ἐξειτεύτηκα ὄρα § 127.

(3) $\chi + \theta = \chi\tau$:—προχτές, ὄχτρος.

(4) $\theta + \mu = \varphi\nu$:—ἀρίφνητος.

§ 141. Το κ

(1) Τρέπεται ἐνίοτε εἰς χ, οἷον χόχλος, χοχλακίζω, χαχαρίζω.

(2) Τρέπεται ἐνίοτε εἰς γ, οἷον γλωτσῶ (ἀντὶ κλωτσῶ), σηγοῦρος
(seculo).

(3) $\kappa + \mu = \mu$:—ἀμόνι (ἄκμων).

(4) $\kappa + \tau = \chi\tau$:—χτίζω, ὄχτώ, ἀχτίνα, χτύπος ὄρα § 127, 1.

(5) $\kappa + \beta = \beta\chi$:—βγάνω, βγαίνω.

(6) $\kappa + \delta = \gamma\delta$:—γδικιώνομαι. ἀγδίκιωτος.

(7) $\kappa + \chi = \chi$:—ξάχαρι, σιχαίνομαι.

§ 142. Το λ πρὸ ἐτέρου συμφώνου τρέπεται εἰς ρ, οἷον

(1) $\lambda + \beta = \rho\beta$:—βορβός, Ἀρβανίτης.

(2) $\lambda + \theta = \rho\theta$:—ἤρθε, ἐβάρθηκε.

(3) $\lambda + \mu = \rho\mu$:—ἄρμυρός, ἀπόβγαρμα, σφάρμα.

(4) $\lambda + \nu = \rho\nu$:—στέρνω.

(5) $\lambda + \pi = \rho\pi$:—ὄρπίζω.

(6) $\lambda + \sigma = \rho\sigma$:—βάσαρμος (βάλασαμον), ξώφαρτσος.

(7) $\lambda + \tau = \rho\tau$:—ἄσφαρτος, βερτόνι.

(8) $\lambda + \varphi = \rho\varphi$:—ἄρφα.

§ 143. Το υ

(1) Προτάσσεται πολλακίς τοῦ π, οἷον ἀμπῶθω, ἀμπωσιά ὑπον-
τικός.

(2) Ἐκίπτει πρὸ τοῦ φ καὶ ψ, οἷον νύφη, λάψι. (§ 128.)

§ 144. Το ν

(1) Προτάσσεται ἐνίοτε, οἷον νοικοκῆρις, Νίδα, νῶμος.

(2) Ἐν τοῖς ἄρθροις τ ὀ ν καὶ τ ὀ ν ἀποβάλλεται ὁσάκις ἔπεται

σύμφωνον πλὴν τῶν κ, ξ, σ, τ, ψ, οἷον τὸ δάσκαλο, τῷ δασκάλω, τὸ βασιλιά, τὸ θεό, τὸ μύτη, τὸ χάροντα.

(3) Παρεντίθεται ὡς ἔρρινον μ ἢ γ, οἷον ἀμπώθω, στοτυπάνω, δαγκάνω, ἀγκάθι. (πρβ. § 143,1.)

(4) Παρεντίθεται εἰς τὰ εἰς ερο ῥήματα, οἷον περνῶ, σέρνω, παίρνω ὄρα καὶ § 120.

(5) Ἐκπίπτει ἐκ πάντων τῶν εἰς -ον καὶ -ια ληγόντων ὀνομάτων, φυλάττεται δὲ μόνον ὡς εὐφωνικόν, τὸ σκολειό, τὴν ἄλλη στρατά.

(6) $\nu + \beta = \beta$:—συβάξω, συμβουλάτωρας, συμβούλιο (§ 128.)

(7) $\nu + \delta = \delta$:—παντρεύω, κίντυνος (§ 139,3.)

(8) $\nu + \theta = \theta$:—ἀθός, ξαθός, ἄθροπος, λαθάνομαι, σπίθα, συμπέθερος, θυμοῦμαι (§ 128,4.)

(9) $\nu + \psi = \psi$:—δὲ ψηφῶς (§ 128.)

(10) $\nu + \iota = \iota$:—σα γεράση, τὸ γέρο, τὸ γιατρό.

§ 145. Τὸ π πρὸ τοῦ τ τρέπεται εἰς φ, οἷον πέφτω, φτερό, ἐφτά, ἄφτω. (§ 127.)

ΣΗΜ. $\pi + \varphi = \varphi$:—ζαφεῖρι.

§ 146. Τὸ ρ μετατίθεται ἐνίοτε, οἷον κορνιαχτός, κουρφός, πρικαίνω, πρίκα, πρικός.

§ 147. Τὸ σ

(1) Προτάσσεται πολλάκις, οἷον σκύφτω, σκόνι, σκιάς, σάγω.

(2) Ἐπιτάσσεται μάλιστα εἰς ἐπιρρήματα, οἷον ἀντίς, τότες, μοναχῶς, παραμερῶς, πρῶτας, γῆς.

(3) Ἐκπίπτει ἐκ πάντων τῶν εἰς -ις τριτοκλήτων θηλυκῶν, οἷον γνῶσι, χρῆσι, πράξι, τάξι, ξῆσι, πίστι.

(4) Τρέπεται εἰς ξ ἐνίοτε, οἷον ζαφεῖρι, ζάχαρι.

ΣΗΜ. Περὶ τῆς σι συλλαβῆς πρὸ φωνήεντος ὄρα §. 118

§ 148. Τὸ τ τρέπεται

(1) εἰς θ πολλάκις, οἷον θρέφω, θροφή, ὀρθύκι, γαβάθι (cavata πρβλ. γαβαθόν.)

(2) εἰς δ ἐνίοτε, οἷον δοξάρι, δοξεύγω, καδένα (catena.)

§ 149. Τὸ χ προηγουμένου σ ἢ ν(=φ) τρέπεται εἰς κ, οἷον σκολειό, ἄσκημος, σκίξω, μόσκος, πάσχω, εὐκαριστῶ, εὐκή (§ 127,4.)

ΓΛΩΣΣΑΡΙΟΝ

ΤΟΥ

ΕΡΩΤΟΚΡΙΤΟΥ

Σημ.	Ἀραβ.	δηλοῖ	Ἀραβικόν.
	Ἐγενετ.	»	Ἐνετικόν.
	Ἰταλ.	»	Ἰταλικόν.
	-ω ¹	»	ῥῆμα εἰς -άω, ἀγαπῶ ¹ , ἀγαπᾶς.
	-ω ²	»	» » -έω, φιλοῦ ² , φιλεῖς.

A

ἢ ἂν, wenn, καὶ ἑάν, καὶ εἰ, wenn auch, selbst wenn. A16, 141, 249, 383, 505, 1003, 1203, 1215 (1216), 1283, 1608, 1620. Δ112, 124 E1185. A16.

ἀγάλι γάλι = ἀγάλια. A49. E457.
ἀγάλια ἢ ἀγάλι ἀγάλια [Ἀραβ. aghir aghir, πρὸς γαλήνης] ἤρεμα, κατὰ μικρόν, langsam, leise, πεφυλαγμένως, μετὰ προσοχῆς, vorsichtig. A1895. Γ233. E105, 910.

ἀγαλιανά = ἀγάλια.
ἀγαναχτῶ ἀπορῶ, δυσχεραίνω, (κοινῶς δυσκολεύομαι). A836, 1524.

ἀγάπη, ἡ, ἔρωσ, ἀγάπη, Liebe. A21 Δ80. E390.

ἀγαπητερός ἀξιαγάπητος, ἐραστός, liebenswert, ἀγαπητερά μετὰ πολλῆς ἀγάπης, liebevoll. E474.

ἀγαπῶ φίλῶ, ἀγαπῶ, lieben, ἀγαπιόμην ἀγαπῶμαι, φιλοῦμαι, geliebt werden, sich gegenseitig lieben. A39, 137, 1094, 1096. B625, 998. Δ723. E397.

ἀγγιχτός ἀνέπαφος, ἄθικτος, σῶς, unberührt, unversehrt. A560.

ἀγγοῦσιδα, ἡ, ὄμαζ, unreife Traube. B432.

ἀγγοῦρος ἄωρος, ἀπεπτος, unreif, ὁ — νεανίας, νέος, Jüngling. A9, 2187 Δ1938.

ἀγδίκιωτος ἀνεκδίκτητος, ἀτιμώρη-

τος, ungerächt. A528. Δ1506. [Ἐρωφ Δ'514. E'261].

ἀγένειος ἀγένειος, bartlos B159. Δ1270

ἀγιάτρευτος ἀνιάτρευτος, ἀθεράπευτος, ἀνίατος, unheilbar. Γ1293. Δ276. E1176. [E1512.

ἀγκάθι, τό, ὄκανθα, Dorn. Δ582.
ἀγκάλη, ἡ, ἀγκάλη. Δ92, 1508.

ἀγκαλιάζω ἢ ἀγκαλιάζομαι ἐναγκαλιζομαι, περιβάλλω ταῖς χερσίν, umarmen. Δ313, 591.

ἀγκαλιαστός ἀγκίς, ἐν τρεῖς ἀγκάλαις, umschlungen. B1803, 2036. E794, 1087.

ἀγκοῦσα, ἡ, ἀγωνία, στενοχωρίο, ἀσθμα, Herzensangst, Beklemmung. A447, 1230. Δ831. E3

ἀγκουσεύγω ἀγωνιῶ, ἀσθμαίνω, ἀδημονῶ, schwer atmen, Herzensangst haben. A739. E689.

ἀγκυλώνω κεντῶ, νύσσω, τιτρώσκω, stechen, stechend verwunden. A207.

ἀγνωρίστος ὄγνωστος, unbekannt. E1543.

ἀγνωστος ἀγνώς, ἀβέλτερος, ἀνόητος, unverständlich. A937. Δ24, 604.

ἀγριεύγω ἀγριαίνω, wild oder aufgebracht werden. B1885. Γ160. Δ415. 1823. E222.

ἀγρίμι, τό, ἄγριον ζῷον, θήραμα, wildes Tier, Wildpret. αἰγαγρος, αἰγόκερος, Steinbock. B643, 698.

ἄγριο, τό, ἄγριον ζῷον, wildes Tier. A385.

ἀγριόγατος, ὁ, αἴλουρος, wilde Katze, Kater.

ἄγριος ἄγριος, ἀνήμερος, wild. Δ653.

ἀγριοσυννεφιασμένος ἄγρίας νεφέλας ἔχων, mit wilden Wolken bedeckt. B458.

ἀγριότη, ἡ, ἀγριότης, Wildheit. Δ559.

ἀγριωσύνη, ἡ, = ἀγριότη. E1184.

ἀγρυπνιά, ἡ, ἀγρυπνία, ἀϋπνία, Schlaflosigkeit. A440.

ἀγρυπνῶ! wachen, schlaflos bleiben. Γ93, 645. Δ1008.

ἄδεια, ἡ, κενός χώρος, leerer Raum. B319. Δ1803.

ἀδειάζω κενῶ, ἐκκενῶ, ausleeren, entleeren. B401.

ἀδείπνητος ἀδείπνητος, ἄνευ δείπνου, ohne Abendessen. A728.

ἀδέρφι, τό, ἀδελφίδιον, Brüderchen. ἀδελφός, Bruder. A153, 198, 239, 347, 1177.

ἀδερφός, ὁ, ἀδελφός, Bruder. A135.

ἄδης, ὁ, ἄδης, Hades, Unterwelt. Δ348. E469.

ἀδιάβατος ἀπόρευτος, ungangbar. Γ926, 1736.

ἀδιαντροπία, ἡ, ἀναίδεια, ἀναίσχυντία, Unverschämtheit. Γ1023.

ἀδιαντροπος ἀναϊδής, ἀναίσχυντος, unverschämt. A2154. Γ431.

ἀδιαφώρευτος ἀωφέλητος, ἀπερδής, nutzlos, ohne Nutzen. Γ250.

ἀδικεύω ἀδικῶ, schaden. E1715.

ἀδικητής, ὁ, ἄδικος, ἀδικητής, ungerechter Mann. A1027.

ἀδικία, ἡ, ἀδικία, Unrecht. E1039.

ἄδικο, τό, ἄδικον, ἀδικία Unrecht. Δ762, 812, E721.

ἄδικος ἄδικος, ungerecht. A1025.

ἄδολος ἀπλοῦς, ἄδολος, unverfänglich, ohne Falsch. E736.

ἀδόντι, τό, ὀδούς, Zahn· ὄρα δόντι.

ἀδοντιά, ἡ, ὀδούς, Zahnbildung. B1074.

ἀδυναμιά, ἡ, ἀδυναμία, Schwäche. A2118. Δ13.

ἀδυναμίζω ἐξασθενῶ, ἰσχναίνομαι, schwach werden. A761.

ἀδύναμος ἀδύνατος, ἰσχνός, schwach, mager. E318, 1321.

ἀδυνατός δυνατός, stark. B1797. E156. [Ἐρωφ. A'588, 640. Γ' 217, 236 κτλ.]

ἀέρας, ὁ, ἄνεμος, Wind. Δ637, 728.

ἄζάπης, ὁ, [Ἀραβ. azab βάσανος] ταλαίπωρος, δυστυχής, unglücklich. A1235, B1285, 1291. Γ421, 641. [Ἐρωφ. A'343, Δ'768. Στὰθ. A'165, 312. Γλυπ. A'88, B'469. Γ'378, 511, Δ'1777].

ἄζειγανεύω [Ἀραβ. zizan] ἀδικῶ, ζημιῶ, schaden. B872.

ἄζειγανιά, ἡ, [Ἀραβ. zizan] ἀδικία, βλάβη, Unrecht, Schaden. B1274.

ἀηδόνι, τό, ἀηδών, Nachtigall. A379. E785.

ἄητός, ὁ, ἀετός, Adler. A597. Δ283, 931.

ἀθάλη, ἡ, αἰθάλη, τέφρα, σποδός, Asche. A308, 2136. Γ347.

ἀθάνατος ἀθάνατος, unsterblich. Δ119.

Ἀθήνα, ἡ, Ἀθηναί, Athen. A25.

Δ782· Ἀθηῶν B1699.

Ἀθηναῖος Ἀθηναῖος, Athener. Δ1266

ἄθειολή, ἡ, λόγος, ὁμιλία, Gespräch, Rede· φέρω (κινῶ) — λόγον ποιῶμαι. A422. Γ896. E109.

ἄθος, ὁ, ἄνθη, ἄνθησις, Blüte. Δ605, 1887. [Ἐρωφ. A'614 Δ'722].

ἄθος, τό, ἄνθος, Blume. A415. Γ1152. Δ288, 605, 1887. E1512.

ἄθροπιά, ἡ, εὐπρέπεια, εὐκοσμία, αἰδώς, Anstand, Scham. A1166. [Ῥύπ. Δ80].

ἄθρωπινός ἀνθρώπινος, menschlich. B1116.

ἄθρωπος, ὁ, ἄνθρωπος, Mensch. Δ66, 117.

ἀθῶ² ἀνθῶ, θάλλω, blühen. A608.

αἰγούγια! φεῦ! wehe! B2150.

αἷμα, τό, αἷμα, Blut. Δ310. E1048.

αἱματοκυλισιά, ἡ, = ματοκυλισιά.

αἴσθησι, ἡ, αἴσθησις, Sinn. Δ114. E1047.

ἄετός ὄρα ἄητός.

αἰχμαλωτίζω ὄρα γμαλωτίζω.

ἀμέτε [ἴρα ἄμε] ἄγετε, ἴτε, (κοινῶς πηγαίνετε), gehet. A500.

ἀμέτρητος ἄμετρος, ἀνάριθμος. B2409. Δ1556. E177.

ἀμή [ἄν μή, εἰ μή] ἀλλὰ, δέ, aber, sondern. A114. Γ361. Δ182, 1949.

ἀμηρᾶς, ὁ, [Ἀραβ. emir] ἄργων B2037, 2091. [Ἐρωφ. E'293].

ἀμίλητος ἄφωνος, ἄαυδος, sprachlos, stumm. Δ956.

ἀμάτι. τό, ὄφθαλμός, Auge. A301. 2166. B1504, 1878. Γ1742. E411,660.

ἀμνόγω ὄμνυμι, schwören. A389, 1389. Γ1455. Δ1596, 1618, 1627. (E1501). [Σ:άθ. Β' Ἰντερ. 75,109. Γύπ. Β' 326, Γ' 599].

ἄμοιαστος ἄτοπος, ἄπρεπής, unschicklich, unpassend. A156. Γ83. Δ3398.

ἀμόνι, τό, ἄμων, amboss. A1034. Δ1758.

ἀμποδιζω ἐμποδίζω, κωλύω, hindern, verhindern. Δ161, 648, 1461. [Ἐρωφ. Δ' 514].

ἀμποδισμα, τό, κώλυμα.

ἀμποτε εἶθε, wollte Gott. Γ347.

ἀμπώθω ὠθῶ, stossen ἀπωθῶ austossen. Γ208, 219, 451. Δ1903.

ἀμπωσιά, ἡ, ὄσις, Stoss, Ausstossung. Δ1856.

ἄν ἢ ἀνέ ἄν, ἐάν, εἰ wenn.

ἀνάβαθος ἀβαθής, untief, sicht Δ69, 1416. E1520.

ἀνάβλεμμα, τό, ἀνάβλεμμα, βλέμμα, Aufblick, Blick. Δ394, 1309.

ἀνάγκη, ἡ, δεινή νόσος, schwere Krankheit. Γ1628. Δ258.

ἀνάδια ἐνεντία, ἀντικού, gegenüber. A378, 1052, 1631, 1645. B208. Δ1795. [Γ827.

ἀνάδοσι, ἡ, ὑγρότης, Feuchtigkeit.

ἀνάθεμα, τό, ἄρά, κατάρα, ἀνάθεμα, Fluch. — τον εἶπω καταραμένος, sei er verflucht. Δ84, 213.

ἀνάπασι, ἡ, ἀνάπαυσις, ἡσυχία, Ruhe. Δ366, 840. E48.

ἀνάσκελα ὕπιος, auf dem Rücken. B2138.

ἀνάπτω ἀνάπτω, ἄπτω, anbrennen, entzünden. A111, 186, 311.

ἀνέ ἄν, ἐάν, εἰ, wenn. A1207. Δ701. E1355.

ἀνεδάξω ἀναβιβάξω, in die Höhe thun.

ἀνεθασμα, τό, ἀνάθασις, ἀνοδος, Aufgang. Γ573.

ἀνεθοκατεθάξω ἀναβιβάξω καὶ καταβιβάξω, auf= und unterbringen. Γ220.

ἀνεθοκατεβαίνω ἀναβαίνω καὶ καταβαίνω, auf= und untergehen. A1, 1955. B1019. Δ257, 1027.

ἀνεγάλλιασι, ἡ, ἀγαλλίασις, εὐφροσύνη, χαρά, εὐθυμία, Heiterkeit, Freude. A53, 842, 855. E107.

ἀνεγαλλεῖω παιδρόνομαι, ἠλαρόνομαι, εὐθυμῶ, sich erheitern. A56, B1247, 1307. Γ1247 Δ611, 806. E1239, 1382, 1426.

ἀνεγελῶ καταγελῶ, auslachen, ver-spotten. Γ781.

ἀνεγκάξω βιάξω, ἀναγκάξω, στενοχωρῶ, zwingen, nötigen. E829.

ἀνέγνοιαστος = ἀνέγνοιος. A671.

ἀνέγνοιος ἀμέριμος, ἄφροντις, sorglos, sorgenfrei. A1900 Γ222. Δ619.

ἀνεγνωριά, ἡ, ἄγνωια, ἄγνωσία, Unkunde, Unverstand. A1113. Δ1406.

ἀνέγνωρος ἀγνωρίστος, ἀδύνατος γνώ-ναι, unerkennbar. A765, 1049, 1308, Δ580, 1904. E564, 1112, 1145, 1363.

ἀνεδακρύνω προχέω δάκρυσιν, δακρῶ, Tränen vergiessen. A380. Γ612, 1373. Δ914, 1198. E71:

ἀνεζητῶ¹ ποθῶ, vermessen. A627. B690. Δ772, 1652.

ἀνεζῶ ἀναζῶ, ἀναβιώσκειμαι, wieder belebt werden, wieder aufleben.

B1308. [jedeien Δ80.

ἀνεθεματίζω, καταρῶμαι, verma-ἀνεθεθάνω πράξω, διηγοῦμαι, erzählen, berichten. A8, 1011. Δ48, 368, 803, 926. E331, 483, 1274.

ἀνεθιβολεύομαι μνημνεύομαι, erwähnt werden. A1900.

ἀνεθρεφέως τροφήμος, θρέμμα, Zögling. Γ841.

ἀνεθρέφω ἀνατρέφω, ἐκτρέφω, aufziehen, gross nähren. A130 646. Γ88, 282. Δ549, 617, 1211. E1537.

ἀνεθροφή, ἡ, ἀνατροφή, ἀγωγή, Auferziehung. Γ90.

ἀνεθυμοῦμαι¹ ἀναμνησχομαι, sich erinnern. Γ1385, 1390, 1727.

ἀν εἶνε καὶ εἴ που, εἰάν πως, wenn etwa, wenn. A999, 1969. Γ1576, 1751. Δ29. E1357, 1359.

ἀνεκάτωμα, τό, παραγή, ἀνακίνησις, Unruhe Verwirrung. Γ1611. E25.

ἀνεκατώνω ἀναμίγνυμι, συνταράσσω, vermengen, aufrühren, in Verwirrung bringen. A688. B785. Δ52, 654, 1001 1103, 1827. E559.

ἀνεκρέμασι, ἡ, ὕψος, Höhe. B1304. ἀνελαθαίνω = ἀνελαμπάνω. A2034. Γ1720.

ἀνελαμπάνω ἀναλάμπω, ἀναφλέγομαι, entflammen, entbrennen (προβ. λαμπάνω). A269, 383 [Γύπ. Β' 368].

ἀνελαμπή, ἡ, λάμψις, λαμπηδών. Abglanz, φλόγες, Flammenfeuer. A1631, 1648. Γ457, 850.

ἀνελυγώνω τήκομαι, schmelzen, zerfließen. A740.

ἀνεμιάζω? A767, 773: κί' οὐδὲ γεράκια οὐδὲ σκυλιά οὐδ' ἄλλογ' ἀνεμιάζει. Μα' παραμίλει μοναχός κί' ὡς ἀφομαρίς μοιάζει. A811: ἤφρηκε πάλι τσοὶ πολλοὺς καὶ πλειὸ δὲν τ' ἀνεμιάζει. Δ774: λογιάζει. Νὰ πύμπη φίλο μέ γραφαῖς τὸ φίλο ν' ἀνεμιάζη.

ἀνεμική, ἡ, θύελλα, καταγίγς (κοινῶς ἀνεμοζάλη), Sturm, Gewitter. Γ1629. E1104. [Ἐρωφ. 237. Γύπ. Β' 251].

ἀνεμος, ὁ, ἄνεμος, Wind. Δ1826. ἀνεμοστρόβιλος, ὁ, ττρόβιλος, τυφῶν, Wirbelwind. Δ933, 1012, 1915.

ἀνεμουρδώνω [ὄρνι μουρδώνω] μολύνω, βυπαίνω, beschmutzen. Γ76. E1194. [Ἐρωφ. Β' 126. Δ' 630].

ἀνετρανίζω ἀναθλέπω, προσθλέπω, aufblicken anblicken. Γ81. Δ393 E 31, 880.

ἀνετρανίσμα, τό, ἀνάβλεμμα, βλέμμα, Aufblick, Anblick. Δ1909.

ἀνεπαυμένος ἡσυχός, ruhig A843. Γ856. E291.

ἀνεπαυμός, ὁ, ἡσυχία, ἀνάπαυσις. Ruhe. Δ717, 1798. E736

ἀνεπεύγω ἀναπαύω, ἡσυχάζω, beruhigen, ausruhen lassen. A375, 2149. B2365. Γ988, 1519. Δ709, 735. E1271, 1404.

ἀνεπνοιά, ἡ, πνοή, ἀναπνοή, Atem. Δ310, 1003, 1788.

ἀνεπόριστος ἀνεπίστος, ἀπροσδόκητος, unverhofft. A1232, 1440. Γ555, 1159. E1435.

ἀνερρίμματα, τά, περίστημα, μορφή, Statur. B1318.

ἀνερωτώ| ἀνερωτῶ, ἐξετάζω, ausfragen. A1859, 2017 Γ1613.

ἀνεσηκῶν ἔγειρω, ἀνεγείρω, erhöhen. A1412. B425 Δ1013, 1030, 1651, E1633. [sen. A924.

ἀνεσπῶ| ἀνασπῶ, ἐκρίζω, ausreis-ἀνεσπαίνω ἐκ νεκρῶν ἀνίστημι, ἀνεγείρω, auferwecken, vom Tode erwecken. ἀνεσπίνωμαι ἐκ νεκρῶν ἀνίσταμαι, auferstehen. A1754. Γ742, 1494. Δ297. E468, 752.

ἀνεστενάζω ἀναστενάζω, στενάζω, seufzen. A1297. Δ808, 837. A121.

ἀνεστεναμός, ὁ, στεναγμός, Säufzen. Γ319, 320, 323, 332. Δ732, 1902 E701.

ἀνετινάσσομαι ἀνατινάσσομαι ἀνάττω, auffahren, in die Höhe fahren. Γ768

ἀνετολή, ἡ, αἱ ἀνατολαί, Morgenland. A59

ἀνεφτερακίζω ἄνω πτερυγίζω, auf- fliegen, aufschwingen. B1616.

ἀνεχαιτίζῶν ἄναχαιτίζω, ορίσσω, emporsträuben. ἀντιτολμῶ, ἀνταπειλῶ, sich dagegen zusammen fassen. Δ1032.

ἀνεχασκίζω ἀνοίγω τὸ στόμα, den Mund aufthun. Γ917.

ἀνεχοχλακίζω ἀναζέω, παφλάζω, aufwallen, sieden, kochen. B769.

ἀνεχώνω ἀνασκάπτω, ἀνορύττω (κοινῶς ξεχώνω, ξεθάπτω), ausgraben. B2152.

ἀνημένω περιμένω, προσδοκῶ, er- warten, warten. A460, 504. B1255, 1260 Γ361 Δ305, 798, 978. E664, 679.

ἀνημάρετος ἀδύνατος, ἀκοτορθώ- τος, unmöglich. A276. Γ299 Δ317. E808.

ἀνημπορέα, ἡ, ἀδυναμία, ἀσθενεία, Schwäche. Δ314.

ἀνημπορος ἀδύνατος, ἀσθενής, schwach, unmöglich. Γ316, 923, 1281.

ἀνηψο, τό, ἀδελφόςκαις ἀνεψιός, Nefte B245.

ἀνηψός, ὁ, ἀνεψιός, ἀδελφίδους, Nefte. Δ1255, 1567

ἀνίσωσ ἀνίσωσ, εἶ που, wenn etwa. Γ1164

ἀνοιγω ἀνοιγω öffnen Δ1046, 1699
ἀνοιξι, ἡ, ἀνοιξι, στόμιον, Öffnung
A1402, 1412, 1473, 1488.

ἀνοισχτός ἀνοισχτός, offen. A1065
ἀνοιστιά, ἡ, ἀνοιστία, Abgeschmacktheit, Fadheit. A952.

ἀνοιστίζω ἀνοιστίζω γίνομαι, geschmacklos oder fade werden. E446.

ἀνοιστος ἀνοιστος, unschmackhaft, geschmacklos, fade. A1708. B2338.

ἀντάμα ὁμοῦ, zusammen B1786.

ἀντάμη = ἀντάμα. B464. Δ299, 563, 1094. [Ἐρωφ. Γ' 179, 217. Δ' 73, Δ' 283, 318, 352].

ἀνταμοιβή, ἡ, ἀνταμοιβή, ἀμοιβή, Lohn, Belohnung. Δ1404. E492.

ἀνταμοῦς = ἀντάμα. A41.

ἀντάρα, ἡ, ἐμίγλη, Nebel. Γ1631. Δ182, 1830.

ἀντηλάρισμα, τό, ἀνταύγεια, Widerchein. Γ568.

ἀντημέυω ἀντιμέω, ἀνταποδίδωμι, erwidern, vergelten. B790. [Ἐρωφ. Β' Ἰντερμ. 158. Δ' 144, 706].

ἀντήμεψι, ἡ, ἀμοιβή, ἀνταπόδοσις, Lohn, Vergeltung. B928. Δ229.

ἀντήρητα ἀπόδως, furchtlos. Δ1458.

ἀντιδικοῦς ἐναντίος, ἐχθρός, Gegner, Feind. A989. Δ576. E594.

ἀντίκρυτα ἀντικρύ, καταντικρύ, gegenüber. B1267.

ἀντιλαλιά, ἡ, ἡχώ, ἀντήχησις, Wiederhall. Δ1659.

ἀντιλαλῶ² ἀντηχῶ, wiederhallen. Δ930, 1005.

ἀντιπατῶ² ἀντιπατῶ, στερρῶς πατῶ, fest betreten. B1769. Δ1154, 1854.

ἀντίπροχτες πρώϊα, πρό τριῶν ἡμερῶν, vorgestern. Δ1459.

ἀντίς ἀντί, anstatt, statt. A168. Γ618.

ἀντισταίνωμαι ἀντίσταμαι, ἐναντιοῦμαι, sich widersetzen, wiederstehen. A915. Γ249, 317, 1367. E1301.

ἀντρας, ὁ, ἀνὴρ, Mann. A534, 1665.

ἀντρεϊά, ἡ, ἀνδρεία, Tapferkeit. A600, 996. Δ288.

ἀντρεϊότη, ἡ, ἀνδρειότης, Tapferkeit. A1005. [A511, 645.

ἀντρεϊωμένος ἀνδρείος, tapfer.

ἀντρεῦγομαι ἔ ἀντρεῦγω ἀνδρίζομαι, sich männlich betragen, sich als Mann erweisen. A102, 305. Δ55.

ἀντρεῦγω = ἀντρεῦγομαι. A315, 2000. Δ692.

ἀντρεῦγυνο, τό, ὁ ἀνὴρ καὶ ἡ γυνή, (κοινῶς ἀνδρεῦγυνο), Mann und Weib. A39. B662. E1487, 1505.

ἀνυφαντής, ὁ, ὑφάντης, Weber. A1181.

ἀνύχι, τό, ἄνωξι, Nagel. ἀπὸ τ' ἀνύχια ὡς τὴν κορφή, ἀπὸ κεφαλῆς μέχρι ποδῶν, vom Kopf bis zur Zehe. E1124.

ἀνω ἄνω, oben. Δ194.

ἀνώγι, τό, ἀνώγειον, Oberstock. Γ383.

ἀνω κάτω ἄνω κάτω, drunter und drüber. Δ194.

Ἄξά, ἡ, Νάξος, Naxos B287.

ἄξαξόμενος = ἄξος. A78. B146.

ἄξάξω ἄξιός εἰμι, (κοινῶς ἄξιζω), taugen, wert sein. Δ1422, 1454.

ἄξαμῶνα [Ἰταλ. esame, ἐρα ἔ ξαμῶνα] στοχάζομαι, σκοπῶ, τίνω, zielen, abzielen. B1868. Γ713.

ἄξαργιοτοῦ = ξαργιοτοῦ. Δ828.

ἄξάφνου ἐξαίφνης, plötzlich. A1525, 1765. B116. Δ598, 971. E1237, 1454.

ἄξάφτω = ξάφτω. Δ1683.

ἄξος ἄξιός, δεινός, ἱκανός, wert, tüchtig. A27. Δ23, 1761, 447.

ἄπ' = ἀπό. A370 κτλ.

ἀπακούγω ὑπακούω, gehorchen. ἀπακούγομαι ἐπακούομαι, erhört werden. A1428. Δ544. E223, 353, 627.

ἀπαλαίνω ἀπαλύνω, μαλάσσω, erweichen. A385. Γ1281. Δ167.

ἀπαντήχγω ἀπαντῶ, συναντῶ, συντυγχάνω, begegnen, B640.

ἀπαντοχή, ἡ, ἀπεκδοχή, προσδοκία, Erwartung. E1472.

ἀπαντῶ¹ ἀπαντῶ, συναντῶ, begegnen. B2023. Δ1155.

ἀπάνω ἐπάνω, ἄνω, oben, auf.—κάτω ἄνω καὶ κάτω, auf und unten. Δ120, 275, 364. E572, 975.

ἀπανωγραμμένος ἀνωτέρω γεγραμμένος, oben beschrieben. E1532.

ἀπανωθιῶ ἐπάνω, drüber, darauf. B508, 1338.

ἀπαρθινός [ἐπαληθινός, πρβλ. Ἰταλ.

pertinente] ἀψευδής, ἀληθής, wahrhaft, wirklich. Δ46, 150. E511, 1438.

ἀπαρνοῦμαι¹ ἀρνοῦμαι, καταλείπω, verlassen, entsagen. A125. Γ156, 1113, 1440. E513, 741.

ἀπατός αὐτός, selbst. — μου ἐγὼ αὐτός, ich selbst. ἀπατή σου σύ αὐτή, du selbst. ἀπατοί μας ὑμεῖς αὐτοί, wir selbst. B952. Γ69

ἀπηλογιά, ἢ, ἀπόκρισις, Antwort. Δ200, 255, 1294. E672.

ἀπηλογιάζω = ἀπηλογοῦμαι. Δ1305.

ἀπηλογοῦμαι¹ ἀποκρίνομαι, antworten, erwiedern. A236. Γ192. Δ1370.

ἀπήτης ἐπεὶ, ἀφ' οὗ, nachdem. A1165. Δ1089, 1203, 1372. E175.

ἀπλώνω ἐκτείνω (τὴν χεῖρα die Hand) strecken. A1092. Γ75. E1057.

ἀπό ἀπό, von, aus. A370, 1141, Δ5.

ἀπόβγαρμα, τό, ἀποπομπή, Entlassung. E420.

ἀποβγάνω ἀποπέμπω, entlassen. Γ1032, 1744. Δ238, 459. E359.

ἀπόγει, τό, κρύος, παγετώδες ψῦχος, Frost. Δ598

ἀπόγευμα, τό, περί δεῖλην, (κοινῶς ἀπόγευμα), nachmittags. A1365.

ἀπογευματινή, ἢ, δεῖλη, (κοινῶς τὸ ἀπόγευμα), Nachmittags. B661.

ἀπογλακῶ¹ καταδιώκω, verfolgen. Δ1054.

ἀπόδα (δρα ἀποθωρῶ) εἶδον ἤδη, ich habe schon gesehen. Δ453.

ἀποδαυτοῦ αὐτόθεν δῆ, eben von dort. Δ1992.

ἀποδεκεῖ ἐκεῖθεν δῆ, eben von dort, von da. B886. Δ773. E938.

ἀποδεπά ἐνθένδε, ἐντέθεν, von hier her. E129. [Ἐρωφ. Δ' Ἰντερμ. 54].

ἀποδέχομαι ὑποδέχομαι, aufnehmen. B424. [gehen. E1088.

ἀποδιαβαίνω παρέρχομαι, vorübergehen ἀποδιαντρέπομαι ἀπαισχύνομαι, sich erschrecken. A1016.

ἀποδιαφωτιζῶ ὑποσείνομαι, διαλίμπω, anbrechen. E662.

ἀποδίδω καταντῶ, τελευτῶ, καταλήγω, geraten, ein Ende nehmen. A1049, 1307. Γ484, 730. E712, 868.

ἀποδόματα, τά, [ἀποδίδω], τὰ ὕστερα, ἐπακόλουθα, τέλη, die Nachfolgen, das Ende. A182.

ἀποθαίνω ἀποθνήσκω, sterben. A367, 1883. Γ44, 106, 1387. Δ352, 387

1084, 1199. E358.

ἀποθωρῶ² (ἀόρ. ἀπόδα) ὄρων ἀελλίπω. Γ453.

ἀποκαμαρώνω ἀποθαυμάζω, bewundern. A1824. B246, 1948. Δ1584, 1644. E1482.

ἀποκάτω ὑποκάτω, unten, unter. Δ927.

ἀποκατωθιῶ ὑποκάτω, κάτωθεν, unter. B153. Δ1615.

ἀπόκει, κι' — εἶτα, ἔπειτα, darauf, hernach. A1027. Δ69, 506, 1617.

ἀπόκεις = ἀπόκει.

ἀποκοιμίζω κατακοιμίζω, κοιμίζω, in Schlaf bringen, einschläfern. Γ93.

ἀποκοιμοῦμαι¹ κατακοιμῶμαι, einschlafen. A1203.

ἀπόκοτος βραχύς, κοντός, (κοινῶς κοντούτσικος), kurz geschnitten. Γ1754.

ἀποκοτιά, ἢ, τόλμη, Kühnheit. Δ7.

ἀπόκοτος τολμηρός, kühn. E634.

ἀποκοτῶ¹ ἀποτομῶ, τολμῶ, sich erkühnen, Δ153, 478. E419, 455, 1285.

ἀποκουμπῶ¹ [δρα ἀκκουμπῶ] ἐπικλίνω, προσκλίνω, (sich) anlehnen. A1418.

ἀπόκουρφος ὑπόκρυφος, κρύφιος, heimlich. Δ927. E521.

ἀπόκρισι, ἢ, ἀπόκρισις, Antwort. A18.

ἀποκρυγιάινω ἀποψύχομαι, sich abkühlen. A278. Γ102. Δ1059. E562.

ἀπολέγω (ἀόρ. ἀπόπα) περαίνω λέγων, παύομαι λέγων, fertig sagen, ausreden. Δ238, 369.

ἀπολιγαίνω μειοῦμαι, (κοινῶς ὀλιγοστεύω), abnehmen, sich vermindern. Γ475.

ἀπολιγοῦ κατ' ὀλίγον, nach und nach, allmählig. A371.

ἀπολύω ἀπολύω, λύω, losbinden, lösen, frei lassen. Γ4745.

ἀπόμακρα ἐν μετρίᾳ ἀποστάσει, ziemlich entfernt. A1080. B1425.

ἀπό μακρᾶς μακρόθεν, von fern. Δ1964. E654.

ἀπομεγαλῶνω αὐξάνομαι πως, ein wenig wachsen. A969. B280.

ἀπομένω καταλείπομαι, μένω, zu-

rückbleiben, bleiben. Γ216,856,992. Δ172,478,274,470,540,643. Ε7.

ἀπόμικρος [ὑπόμικρος] μικρός τις, μικύλος, etwas klein. Γ390.

ἀπομιλῶ² παύομαι λέγων, ausreden. Δ307. Ε335.

ἀπομισέματα, τὰ, ἄπαρσις, ἀπαλλαγὴ (κοινῶς ἀναχώρησις), Abreise. Ε1042.

ἀπομονάρης, ὁ, λοιπός, ἐπίλοιπος, übrig. Β837. Δ995.

ἀπομονάρι, τό, λείψανον, περίλειμμα, Rest, Überbleibsel. Α1662. Δ830. [Ἐρωφ. Ε' 195,420].

ἀπομονή, ἡ, ὑπομονή, Geduld. Α755. Δ337,427,481,647. Ε585,599,617.

ἀπομονετικός ὑπομενετικός, μακρόθυμος, geduldig. Γ1620.

ἀπονεκρῶνω πελινθῶμαι, πελαιῶμαι, ὠχρῶ, erblässen. Α279. Δ1484. F908.

ἀπόνεμα, τό, ἀπειλή, Drohung. Β1553,1601.

ἀπονιά, ἡ, ἀσπλαγχία, ἀσυμπάθεια, Unbarmherzigkeit. Δ509.

ἀπονος ἀνηλεής, ἀσυπαθής, unbarmherzig. Δ329,1689.

ἀπονοῦμαι¹ ἐγθαίρω, μνησικαῶ, zürnen. (Β913). Δ714. [Ζήν. Ε' 310].

ἀπονωρίς ἐν ὄρα, πρωί, früh. Α759 (1365). Β1866. Ε671.

ἀπόξερρος ὑπόξερρος, etwas trocken, dürr. Β1849.

ἀπόξω ἐξωθεν, ἔξω, von aussen. Α1421. Δ587,881.

ἀποπά ἐντεῦθεν, ἐνθένδε, von hier.

ἀποπάνω ἄνωθεν, ἐπάνω, von oben, oben. Ε568.

ἀποπανωθῶ ἐπάνω, ὑπεράνω, oben, darauf, drüber. Β1338. Γ1610.

ἀποπῶ ὄρα ἀπολέγω.

ἀποπρίζομαι ἀπειπίζω, ἀπογιγνώσκω, verzweifeln. Δ697,744.

ἀπορρίχνω παρορῶ, παραμελῶ, vernachlässigen. Α1298. Δ665,693,742. 838.

ἀπορρίχτω = ἀπορρίχνω. Α1298.

ἀποσπέρα ἑσπέρως, πρὸς ἑσπέραν, abends. Α1071. Γ290. Δ1558.

ἀποσπερίτης, ὁ, ἑσπερος, Abendstern. Β498.

ἀποσπερνή, ἡ, ἑσπέρα, Abend. Δ135.

ἀπόσταν ἐξ ὄτου, ἀφ' ὄτου, seitdem; ἀπό, seit. Α130. Δ110,153,285.

ἀποστολάτωρας, ὁ, ἀπόστολος, ἀγγελιαφόρος, Bote. Β2362. Δ209.

ἀποσυννεφιασμένος συννεφής, finster, betrübt. Γ1016.

ἀποσῶνω συμπληρῶ, vervollständigen; ἐξερκῶ, ausreichen. Δ1736.

ἀπό ταχύά, τ'—, ταχέως, μετ' ὀλίγον, bald. Δ202.

ἀποτελειῶνῶ περαίνω, τελεσιουργῶ, zu Ende führen. Α1658.

ἀπόφασι, ἡ, ἀπόφασις, διαγνώμη, Entschluss, Bescheid. Δ294. Ε386,474.

ἀποφασίζω διαγιγνώσκω, sich entschliessen. Δ881. Ε421,674,1439.

ἀποφεντεύγω [ὄρα ἀφεντεύγω] διοικῶ, ἐξουσιάζω κέκτημαι, beherrschen, besitzen. Β590. Δ282.

ἀποφοβερίζω = φοβερίζω. Β784.

ἀποφόρι, τό, ἀχρηστον ἱμάτιον, abgetragenes Kleid. Δ578.

ἀποφρυῶ ἢ -φρύζω ἀποξηραίνωμαι, austrocknen. Ε963.

ἀποφτεαίνω εὐτρεπίζω, zurechtmachen Α1777. Β1204.

ἀπόφτειασμα, τό, καλλωπισμός, Putz. Δ19. [σμός.

ἀποχαιρέτισμα, τό, = ἀποχαιρέτισμα, ἀποχαιρετισμός, ὁ, ἀσπασμός; ἐν τῷ ἀπιέναι, Abschied. Β2263.

ἀποχαιρετῶ¹ ἀσπάζομαι ἐν τῷ ἀπιέναι, Abschied nehmen. Γ627. Ε518, 687.

ἀποχλωμαίνω πελινθῶμαι, ὠχρῶ, blass werden. Δ300. Ε1296.

ἀποχωρίζομαι ἀποσπῶμαι, ἀπαλλάττομαι, sich trennen. Γ1361.

ἀπόχωστος ὑπόκρυφος, κρύφιος, versteckt, verborgen, geheim. Α1400.

ἀπόψε ταύτη πῆ ἑσπέρα, ταύτην τὴν νύκτα, diesen Abend, diese Nacht. Γ1304. Δ1301.

ἄπραγος ἄπειρος, unerfahren. Α301.

ἄπρεπος ἀπρεπής, ἄτοπος, unschicklich. Δ34,398,689.

Ἀπρίλις, ὁ, Ἀπρίλιος μῆν, April. Α1322.

ἀπύρι, τό, ὑπέκκαυμα θείου, Zündschwefel. Δ744.

ἀραμάδα, ἡ, βωγμή, διαρρωγῆ, Spalte. Γ1606.

ἀράσσω ὄρωῶ, sich stürzen, stürmen· εἰσορμίζομαι, einlaufen. Γ1587. Δ572,1049,1135,1835. E1522.

ἀράχνη, ἡ, ἀράχνη, Spinne, Spinnewebe. A1182. E500,855.

ἀραχνιάζω ἀραχνιῶ, mit Spinnweben überzogen werden. Δ1840. E846.

ἀργά ἑσπέρας, abends. Δ28,2018.

ἀργαστήρι, τό, ἐργαστήριον, πωλητήριον, Kaufladen B109.

ἀργατινή, ἡ, ἑσπέρα, Abend. A863. Δ41.

ἀργητα, ἡ, ἀργία, Unthätigkeit, Müßiggang. A1125.

ἀργυρός ἀργυροῦς, silbern. A964. B91,401. E843.

ἀργῶ² βρυδύνω, spät sein. A683.. Δ1283.

ἀρέσσω ἀρέσκω, gefallen. A121, 1122. Γ143,226. Δ29,398,553,

ἀρετή, ἡ, ἀρετή, χρηστότης, Güte, gute Seite, Vorzug. A65,1512. B559. [Ἐρωφ. Δ' Ἰντερμ. 97. E' 460].

* Ἀρετή, ἡ, = Ἀρετούσα.

* Ἀρετούσα, ἡ, A61,116, κτλ.

ἀρθούνια, τά, ῥώθωνες, Nasenlöcher. (πρβλ. ῥουθούνια). Δ1655,1932.

* Ἀριστένος, ὁ, Δ1734. [Στάθ. Α' 118].

* Ἀριστος, ὁ, Δ1253,1270,1275,κτλ.

ἀρίφνητος ἀναρίθμητος, unzählige. B729. Δ1121. E295,396. [Ἐρωφ. Β' 53. Δ660].

ἀρμαράκι, τό, [ῥα ἀρμάρι] μικρά κινήτη ἐνήχη, (κοινῶς συρτάρι), Schublade. A1783. Γ603.

ἀρμάρι, τό, [Ἰταλ. armario] κινήτη ἐνήχη, (κοινῶς συρτάρι), Schublade. Δ1285,1411,1415,1451,1471,1473,1579,1802. Γ438.

ἀρματα, τά, arma, ὅπλα, Waffen. σύμβολα, Wappen. A5,555. B349,374. Δ391,1954.

ἀρματώνω ὀπλιζω, ἐξοπλιζω, bewaffnen. A503,1030. Γ314. Δ652, 928. [706.

ἀρμενα, τά, ἱστία, Segeln. Δ653, ἀρμενίζω ναυτίλλομαι, ἱστιδορμῶ, πλέω, segeln. Δ159. E1523.

ἀρμηνειά, ἡ, συμβουλή, εἰσήγησις, Rat. A13,80. Γ1240.

ἀρμηνεμα, τό, = ἀρμηνειά. A1121. B85.

ἀρμηνεύγω συμβουλεύω, εἰσηγοῦμαι, διδάσκω, raten, belehren, unterweisen. A772,2177,Δ396,1559. E1539. [Ἐρωφ. Α' 332. Γ' 38. E' 638. Στάθ. Γ122].

ἀρνεύγω [εἰρηνεύω] καταπύνω, beruhigen, besänftigen πραύνομαι, παύομαι κλαίων, sich beruhigen, aufhören zu weinen. Γ524. Δ1987. E1226.

ἀρνοῦμαι¹ ἀρνοῦμαι, καταλείπω, in Stich lassen, entsagen. Γ1232. E516.

ἀρραθωνιάζομαι προμνηστεύομαι, ἀρραθωνίζομαι, sich vorloben. Γ1127.

ἀρρωσάτης, ὁ, νοσῶν, ἀρρωστος, krank. A1985. E898.

ἀρρωστιά, ἡ, νόσος, νόσημα, Krankheit. A1355, 1987.

ἀρρωστος νοσῶν, ἀρρωστος, krank. Δ712.

ἀρρωστῶ¹ περιπίπτω νόσω, krank werden· νοσιζω, νοσοποιῶ, krank machen. A1770,2032. Γ1408. E114.

ἀρτυμένος ἤρτυμένος, ἀρτυτός, angemacht, eingewürzt. E702.

ἄρφα, ἡ, τὸ ἄλφα. ἀλφάβητος, A-bece, Alphabet. E1530.

ἀρχή, ἡ, ἀρχή, Anfang. A16,97.

ἀρχηνίζω ἀρχομαι, ἀρχήν ποιῶμαι, anfangen, beginnen. A98. Δ1446. E633.

ἀρχίζω ἀρχομαι, anfangen. Δ263. E321.

ἀρχοντιά, ἡ, εὐγένεια, Edelsinn, Adel. A82.

ἀρχοντικός εὐγενής, edel, fein. A545. Γ1460. E1205.

ἄς ἄρες, lass. Δ216.

ἀσάλευτος ἀκίνητος, ἀσάλευτος, unbeweglich. A1870, B274. Δ607,1159. E965,1375. [Γ1329.

ἀσθέστης, ὁ, τίτανος, κονία, Kalk.

ἀσημι, τό, ἀργύριον ἄσημον, ἄργυρος, Silber. A1808.

ἀσκημάδι, τό, ἀσχημοσύνη, ἀπρέπεια. Γ184. Δ552.

ἀσκημίζω δύσμορφον ποιῶ, ἀμορφῶ, verunstalten, entstellen. Δ179. E325.

ἀσκημος δυσειδής, ἀσχημων, hässlich, garstig. A584. Δ211,388.

ἀσκιὰ, ἡ, σκιά, Schatten. Γ1189. Δ70. Ε858.

ἀσοῦσουμος [σύσσημον] ἀγνώριστος, ἀδιάνγνωστος, unerkennbar. Α765, 1049, 1308. Δ580, 842. Ε236, 440, 564, 1112.

ἀσπλαχνος ἀνηλεής, σκληρός, ἀσπλαγχνος, unbarmherzig. Α1127.

ἀσπριά, ἡ, λευκότης, Weisse, weisse Farbe. Δ905.

ἀσπρίζω λευκαίνω, λευκαίνομαι, weiss machen, weiss werden. Ε557.

ἀσπροκόκκινος λευκερυθρός, λευκόπυρρος, weissrot, rotweiss. Ε1082.

ἀσπρος λευκός, weiss. Α1611. Β91. Γ1753.

ἀσπροφύρος λευχείμων, λευκὰ ἐνδεδυμένος, weissgekleidet. Β518.

ἀστραπή, ἡ, ἀστραπή, Blitz. Α598. Β2120. Δ52, 1792.

ἀστραποβροντῶ¹ ἀστράπτω καὶ βροντῶ blitzen und donnern. Β2123.

ἀστράφτω ἀστράπτω, blitzen. Α1490. Γ113, 1555. Δ660, 700, 1688, 1789.

ἀστρικά, τὰ, στοιχεῖα, Naturkräfte, Elemente. Δ1827.

ἄστρο, τό, (πληθ. τὰ ἄστρα ἢ ἄστρον), ἀστήρ. Stern. Β148. Γ1723. Δ892, 1619. Ε692.

ἀστροπελίκι, τό, κεραυνός, Donnerkeil, einschlagender Blitz. Α1491. Γ1724. Δ1040, 1688. [Ἐρωφ. Α760].

ἀσφαλτος ἀσφαλής, βέβαιος, unfehlbar. Δ978. Ε1317.

ἄτιες? Α965. (πρβλ. Β983). Γ265, Ε829.

αὐτός αὐτός, selbst. — μου ἐγὼ αὐτός, ich selbst. ἀγὴ σου σὺ αὐτή, du selbst, αἰτοί σας ὑμεῖς (αὐτοί), ihr selbst, Sie. Δ9, κτλ.

ἀτσάκιστος ἄθραυστος, ἄθρυπτος, unzerbrochen. Β1787.

ἀτσάλι, τό, [Ἐνετ. azzal ἢ azzale] χάλυψ, Stahl. Δ1875.

ἀτσαλιά, ἡ, ἀκαθαρσία, κόπρος, Kot, Schmutz, Dreck. Ε515, 866, 1423, 1132.

ἄτσαλος [ἄσκαλος;] βυπαρός, ἀκάθαρτος, dreckig, kotig, schmutzig. Ε236.

ἄτυχος ἀναιδής, frech. Β983.

αὐγερινός, ὁ, ἑωσφόρος, φωσφόρος ἀστήρ, Morgenstern. Β402.

αὐγή, ἡ, ἑως, ἠώς, Morgenrot, Morgenröte. Δ49, 109, 910.

αὐγὸ, τό, ὠόν, Ei. Α295.

αὐλή, ἡ, ἀλλή, Hof. Δ224.

αὐτῆνος οὗτος, αὐτός, dieser, der. Α36, 159. Δ231, 937, 1288.

αὐτί, τό, αὖς, οἶς, Ohr. Δ98.

αὐτόνος αὐτός, οὗτος, dieser. Α1507. Β856. Δ134, 236, 374.

αὐτός οὗτος, αὐτός, dieser, der. Δ27, κτλ.

ἄφαντος ἄτοπος, ἀπρεπής, unschicklich. Α285, 887, 912, 992, 1446, 1554, 2186. Δ25, 438, 558.

ἄφεντάκης, ὁ, παππίας, πατριδίου, Papa, Väterchen. Α668.

ἄφεντεύω δεσπόζω, ἐξουσιάζω, διοικῶ, beherrschen. Α1704. Δ1297, 1522.

ἄφεντης, ὁ, κύριος, ἄρχων, Herr, Gebieter. Α139, 1910, 1911, 2030. Δ8.

ἄφεντιά, ἡ, κυριότης, δεσποτεία, Herrschaft. Δ1505.

ἄφεντοπούλα, ἡ, θυγάτηρ τοῦ κυρίου, des Herrn Tochter. Γ854.

ἄφεντοπούλος, ὁ, υἱὸς ἄρχοντος, Fürstensohn. Β979.

ἄφεντρα, ἡ, κυρία, δέσποινα, Herrin. Α907. Γ1369, 1521. Δ916. Ε506, 704.

ἄφνω ἀφήμι, ἐῶ, lassen. Δ69, 168, 240, 289, 318, 369. Ε265.

ἄφνιδια ἀφνω, ἄφνω, plötzlich. Α1440. Ε165, 268.

ἄφοβος ἄφοβος, ἀδείης, ἀτρόμητος, unerschrocken. Α535.

ἀφόρμισσι, ἡ, ὑπόψια, ὑπόνοια, Verdacht. Δ575. Ε304.

ἀφορμάγρα, ἡ, ἀμάρτημα, πλημμείλια, Vergehen, Schuld. Ε690.

ἀφορμάρά, ἡ, ἔνοχος, πλημμελήσασα, schuldig. Δ100.

ἀφορμάρης, ὁ, ὑπάιτιος, ἔνοχος, πλημμελήσας, schuldig παράφρων, verrückt. Α202.

ἀφορμή, ἡ, αἰτία, σφάλμα, Schuld. Δ11, 415, 758.

ἀφορμίζω πλημμελῶ, ἀμαρτάνω, παρανομῶ, sich etwas zu Schulden kommen lassen. Α136, 889. Γ82. Ε574.

ἀφόρμισσι, ἡ, πλημμείλια, ἀμάρτημα, Verstoss, Sünde. Α1786.

ἀφουκροῦμαι¹ ἀκροῶμαι, ἀκούω, zuhören. B12,674. Γ116,191,984, 1088. Δ432,521,1467. E520.

ἀφούσα, ἡ, ἔκκαυσις, ἀνάπλεξις, Entbrennung, Erhitzung. A690.

ἀφρίζω ἀφρίζω, schäumen. Δ1105, 1652.

ἀφρός, ὁ, ἀφρός, Schaum. B1158.

ἀφτούμενος, ἡμμέμος, καόμενος, brennend. Γ1394.

ἀφτω ἀπτω, ἀνάπτω, anzünden,

anbrennen. A1732. B2283. Γ517, E412*

ἀχεῖλι, τό, χειλος, Lippe, Rand.

ἄχερα, τά, ἄχυρα, Stroh, Heu. A270. Δ581.

ἄχτινα, ἡ, ἀκτίς, Strahl. A1528

Δ473. E775,862.

ἄχώνευτος ἀπεπτος, unverdaut (?). Δ974.

ἀψήφιστος οὐκ ἔξις λόγου, ὀλίγου ἔξις, (κοινῶς ἀσήμαντος), unbedeutend. A302,903, Γ223,1587. Δ1461.

B

βαβοῦρα, ἡ, βόμβος, βόμβησις, Summen, Getöse. Δ1005,1085,1222.

βαβοῦρίζω βομβῶ, ἡχῶ, summen, lärmern. B955.

βάθος, τό, (πληθ. τὰ βάθη ἢ βαθητα) βάθος, Tiefe. A366,2115. Δ105, A699. E164.

βαθός, βαθύς, tief. βαθειά αὐγή ἔρπος βαθύς. Δ49,364,857,898,1573.

βάνομαι γνώμην αἰροῦμαι, βουλεύομαι, (κοινῶς ἀπορροῖζω), beschliessen, den Entschluss fassen. A127. Γ397. Δ336,9669. E370. *Ορα ἢ βάνω.

βάνω τίθημι, τίθεμαι, setzen, legen. Γ4695. Δ1,12,174,212,215,271,362, 412,523,569,829,1321,1588. E17,52, 220. *Ορα ἢ βάνομαι.

βαρά βαρέως, schwer. Δ1187.

1 βαραίνω (θὰ βαρύνω) βαρύνω, erschweren· δεινῶ, verschlimmern, böser machen. A1522.1727,1730. Γ1407, Δ180,678,724,1300.

2 βαραίνω (θὰ βαρῶ) προσκρούω, (κοινῶς κτυπῶ), (sich) wehe thun. Γ99, 1103. Δ48, 515, 1148, 1150, 2010, E1477.

βαρاناσινάζω μέγα στενάζω, tief seufzen. A412. Γ816. E314,708.

βάρημα, τό, βαρύτης, ἀχθηδών, Beschwerde. Γ812. E925

βαριτός, βαρός, schwer. E1059.

βαρισκω τιρώσκω, (κοινῶς κτυπῶ), wehe thun· προσκρούω, sich wehe thun. A330. Δ129,953,1022.

βαρόκαρδος βαρυκάρδιος, βαρυνεθής, schwer betrübt.. Γ1016.

βάρως, τό, (πληθ. τὰ βάρη ἢ βάρητα), βάρως, δυσχέρεια, Beschwerde. A5,48,

1436,1755,1818. Δ112,142,205,516. E199.

βαροῦμαι (βαρῆσαι κτλ. — θὰ βαρεθῶ), satt bekommen oder haben. A984,1523. B906. Γ177,1176. Δ698, E337.

βαρύς (ἢ βαρειά ἢ βαρά, τὸ βαρῶ), βαρῦς, schwer. A42,1196,1568. Γ1141. Δ1554.

βαπανίζω βαπανίζω, κατατρύγω, plagen. A1120. B220, Γ236,1544.

βάσανο, τό, βάσανος, ταλαιπωρία, Plage, Qual. Δ84,421. E740,1511.

βασιλείας ἢ βασιλειάς, ὁ, = βασιλειός. Γ1030. Δ859,1227,1277.

βασιλειός, ὁ, βασιλεύς, König. A31, 67,71,76. Γ906. Δ196,263,868,1225, E172.

βασιλεύγω ἐξουσιάζω, beherrschen. A1163.

βασιλικί, τό, βασιλεία, Königtum. Δ964.

βασιλικός, βασιλικός, βασιλείος, königlich. A1386. [A1401.

βαστάγι, τό, βαστάγιον, Schnur.

βαστώ¹ (βὰ βαστάξω) βαστάζω, φέρω, tragen· ὑπομένω, πάσχω, erdulden, ertragen. Γ1723. Δ217,331, 793. E533,746,933,1120.

βαφή, ἡ, βαφή, χρώσις, Färbung. Δ898.

βάφω βζπτω, χρωματίζω, färben. Γ1520. Δ1100,1808.

βγαίνω (θὶ βγῶ) ἐκβαίνω, ἐξερχομαι, herauskommen, herausgehen. B2336. Δ36, 882, 999, 1111, 1219. E1068,1070.

βγάνω (θὰ βγάλω) ἐκβάλλω, ἐξίγω,

herausbringen. A882, 1233. B856. Δ334.

βεβαιώνω βεβαιῶ, ἐπικυρῶ, bestätigen. A1499. Δ1510. E709, 1463.

βέργα, ἢ, *virga*, ῥάβδος, Rute, Gerte. A2106, 2107.

βερτζέ, τό, [Ἄραβ. verd ῥόδον, verdi ῥόδινος] ῥόδινος, ῥοδόχρους, rosenrot. B609.

βερτόνι, τό, βέλος, Pfeil. B342, 701. [Ἐρωφ. A'599 Στάθ. Γ' 197. Βοσκοπ. 23].

βιά, ἢ, σπουδή, Eile. E607, 1282.

βιάζομαι ἐπιέγομαι, σπεύδω, eilen, eilig sein. Δ1056, 1775. E617.

βιάζω ἀναγκάζω, βιάζομαι, zwingen, nötigen· ἐπίσπεύδω, beeilen. Δ874. E593, 694.

βιαστικός κατεσπευσμένος, eilig. Δ784, 1944. E630.

βιβλίον, τό, βιβλίον, Buch. A648, 628, 982.

[Wache. βίγλα, ἢ, [Ἰταλ. vigilia], φρουρά, βιγλάτωρας, ὁ, φρουρός, σκοπιωρός, Späher. Δ587.

βιγλίζω [Ἰταλ. vigilo] κατοπτέω, κατασκοπῶ, lauern, aufspähen. A749

βίος, ὁ, θησαυρός, Schatz. Δ282. E1480.

Βιτσέντζος, ὁ, Vincenzo. A1535.

βλαδερός βλαδερός, βλαπτικός, schädlich. A165. Γ147.

βλάβη, ἢ, βλάβη, Schaden. Γ144.

βλαντίστρατος, ὁ, Δ865.

βλαστός, ὁ, βλάστημα, βλαστός, Spross. B209. Γ1419.

βλάπτω, βλάπτω, schaden. A167, 1570. B333. Γ1584. Δ32, 538, 1581. E597.

βλαχιά, ἢ, Δ852, 859, 1225, 1230.

βλάχος, ὁ, Δ936, 1251, 1449, 1471.

βλεπάτωρας, ὁ, φύλαξ, φρουρός, Wächter, Hüter. Δ328, 532.

βλέπει, ἢ, φυλακή, ἐπιστάσια, ἐπιμέλεια, Aufsicht. A119.

βλέπομαι φυλάσσομαι, s. jch hüten. B1024. Γ1576. Δ697 [Γόπ. B' 114, 257. E' 255]. Ὅρα ἔ βλέπω.

βλέπω βλέπω, ὁρῶ, sehen· φυλάττω, παραφυλάσσω, φρουρῶ, hüten, bewachen. Δ587, 916, 1632, 1695. Ὅρα ἔ βλέπομαι.

βοήθεια, ἢ, βοήθεια, Hilfe. Δ944.

βολά, ἢ = φρά. A1975.

βολετό δονατόν, thunlich. A1597.

βοριᾶς, ὁ, βορρᾶς, Nordwind.

βοσκοπούλα, ἢ, ποιμενική παρθένος, βότεικα, Hirtin, Schäfermädchen. B638, 658.

βοτάνι, τό, φαρμακώδης βοτάνη, Heilkraut. A1727. Γ1214. Δ672, 838.

βοτανικά, τά, βοτάνια, Heilkräuter. E149. [men. E434, 558.

βουδαινομαι κωφομαι, verstumm-βουθάλι, τό, βούθαλος, Büffel. B337.

βουθός, ἐνεός, ἄλαλος, ἄφωνος, stumm. A1492. Δ1367. [B564.

βουνηθσμός, ὁ, βοήθεια, Hilfe. βουνηθῶ βοηθῶ, helfen. Δ93, 1887. Δ55, 68, 77, 253, 706, 875.

βούκινο [Ἰταλ. buccino] buccinum, bucina, βουκάνη, σάλπιγξ, Trompete. B105, Δ930, 987, 1003.

βουλή, ἢ, γνώμη, διάνοια, Ansicht, Meinung, Gedanke. A1095. Γ944. Δ848.

βούλομαι βούλομαι, θέλω, wollen· διανοομαι, ἐπινοῶ, gedenken. A223, 356. Γ161, 259, 464, 919. Δ216, 417, 4471. E808.

βουλώ καταδύω, untertauchen, versenken· καταδύομαι, sinken. Δ59, 61, 165, 710, 1073.

βουνέ, τό, Γ1911, 1718. Δ1224, 1274, 1677. E1023.

βούρκα τά, λάς, βόρβορος, Schlamm, Morast. Δ586. E444, 500, 4132.

βουρνωμένος ὑποδακρύων. Δ51.

βουτῶ βυθίζω, καταδύω, untertauchen. Δ1471.

βραδύ ἔ βράδυ, τό, ἑσπέρα, Abend. A158, 468, 978.

βραδυάζει ὄψια γίνεται, es wird Abend. Δ494. Γ539, 1347. Δ193, 944, 1491, 1432.

βράζω ἀναβράσσω, βράσσω, sieden, kochen. Δ143, 366, 638. A1099, 1418.

βράσι, ἢ, ζέσις, βρασμός, Sieden, Kochen. Γ201. Δ849.

βραστός ζέων, kochend, siedend. Γ826. Δ1028.

βρέφος, παιδίον, Kindchen. A2186.

βρέγω βρέγω, ὑγρῶ, begiessen· βρέχει, ἔσει, βρέχει, es regnet. B752. Γ1734. E24, 1404.

βρίσκω (θᾶ βρῶ) εὕρισκω, finden. Δ262, 283, 313, 1050.

βροντή, ἡ, βροντή, Donner Δ52.
βροντησμός, ὁ, βρόμος, κτύπος, κρό-
τος. B754, 2140. Δ1013, 1914.
βροντῶ¹ βροντῶ, ἴχῳ, donnern.
B752, 2143. Γ1555. Δ1812.
βροχή, ἡ, βροχή, Regen.
βρόχι, τό, βρόχος, βροχίς, Schlinge.
A315, 1187.
βροχούλα, ἡ, φακάς, (κοινῶς ψιλὴ
βροχή), Staubregen. Γ1734.
βρουχησμός, ὁ, βρουχηθμός, मुखθ-
μός, Gebrüll. B953.
βρουσιά, τά, βρούα, Moos. A1644.
Γ122.
βρούσι, ἡ, πηγὴ, κρήνη, Quell. Δ
634, 1378.
βρώμα, τό, βρώμα, βρώσις, Speise,
Frass. Δ25, 1122.

βρωμέζω βρωμῶμαι, κα-ῶς ὄζω,
stinken. A404. E236, 318, 856.
βρωμερές βρωμώδης, δυσώδης, stin-
kend. E728.
βρώμος, ὁ, δυσωδία, κακοσμία, Ge-
stank. Δ540. E424, 498, 803, 866.
βρώσι, ἡ, ὄψον, προσόψημα, Zu-
brot, Zukost. A25. Γ76. Δ228.
βυζάνω θηλάζω, säugen. A416.
βυζάντιο, τό, Βυζάντιον, Byzanz.
E195.
βυζάστρα, ἡ, τίθη, θηλάστρια,
Amme. Δ891.
βυζί, τό, μαστός, Mutterbrust, Zitze.
A2178, 2180, 2182. Δ60, 409, 1566.
βυθός, ὁ, πυθμὴν, Boden. Δ704.
βύθος, τό, ἄβυσσος, Abgrund A
1574. E962.

Γ

Γ εὐφρονικόν (πρβλ. ζ γι) ὄρα σελ.
69. § 116.
γαθάβη, τό, [Γετλ. cavata πρβλ. ζ γα-
θαβόν] κότυλας, κώθων, Trinkgeschirr.
B2225.
γαζί, τό, διπλῆ βάρη, Steppstich,
Hinterstich, Steppnaht.
γάζωμα, τό, B608.
γαζώνω A617. Γ368.
γάλα, τό, γάλα, Milch Δ409.
γαλαθλός [?] φαίός, ψαρός, λευκό-
φαιος, grauweiss, weissgrau. B242.
γαλήνωσι, ἡ, γαλήνη, διαλλαγή,
Aussöhnung. Γ166. [πρβλ. Γυπ. Β'
257].
γάμος, ὁ, γάμος, Hochzeit, Heirat.
Δ35 241, 306, 430. E342.
γαμπρός, ὁ, νυμφίος, γαμβρός, Bräu-
tigam. Γ1375. Δ286.
γαστρώνομαι κυστίζομαι, ἐν γαστρὶ
λαμβάνω, empfangen, schwanger wer-
den. A47. Δ510.
γαυοῦζω ὄλακτῶ, bellen. A823.
γγίζω ἀπτομαι, θιγγάνω, ἐπιλαμ-
βάνομαι, berühren, anfassen A209.
Δ617, 1434. E1433.
γδικιῶνομαι ἐδικιοῦμαι, λαμβάνω
δίκην, sich rächen. A232. Γ803. Δ
1381.
γδυμένος γυμνός, nackt, nackt.
A1206. B1051.

γεθεντίζω ὄρα γιθεντίζω. A602.
'γεία, ἡ, ὑγίεια, Gesundheit.—σον
ἔρρωσο, ὑγίαινε. ἔχετε—! ὑγίαινετε,
χαίρετε, lebt wol! Δ344. E907.
γεία εἶα, ἄγε, φέρε, lass. E802.
γῆς (γιοῦς ζ ἐνοῦς, εἶα), εἰς τις,
ein. Δ1252.
γειτονιά, ἡ, γειτονία, Nachbar-
schaft, Nähe. A56.
γέλιο, τό, γέλως, Gelächter, La-
chen. Δ375.
γελῶ¹, γελῶ, lachen· ἀπατῶ, φε-
νακίζω, täuschen, betrügen. B134.
Γ1482. E1075.
γεμᾶτος πλήρης, voll. B309, Γ180.
Δ89, 431, 1402. E356.
γεμίζω γεμίζω, πληρῶ, füllen·
πληροῦμαι, voll werden. A166. E1485.
γέμισι, ἡ, ἡ σελήνη τικτομένη, ἡ
ἀναπλήρωσις τῆς σελήνης, der zu-
nehmende Mond. B315.
γέμω, πληροῦμαι, γέμω, voll sein. E
B1485.
γεμῶ=γέμω. B110. [Ἐρωπ. Δ'117].
Γενᾶρις, ὁ, Ἰανουάριος μήν, Januar.
B1110.
γενειάδα, ἡ, πώγων, γενειάς, Bart.
A563.
γέννα, ἡ, γέννα, γέννημα, Geburt,
Sprössling. E327.
γεννώ γεννῶ, τίκτω, gebären, er-

- zeugen. A50,130. Δ495,723. E1537.
 γέρα, τά, γήρας, Greisenalter. A44.
 Γ1704. Δ230,247.
 γεράκι δρα γεράκι.
 γερατειά, τά, γήρας, Alter. Γ746.
 Δ314.
 γέρομαι ἐγείρομαι, aufstehen. E
 57,242.
 γέρνω κλίνω, neigen. A1761 B1403.
 γερῶ δρα γερῶ.
 γέροντας, ὁ, γέρων, Gras. A79,779.
 E1294,1393.
 γέρος, ὁ, γέρον, πρεσβύτης, Greis. A
 Δ977. E1292. [Δ442.
 γεῶ¹ γηράσκω, altern. Γ40,1454.
 γή ἤ, oder. γή. γή ἤ. ἤ, entwe-
 der. oder. Δ31,118. E964.
 γῆς, ἡ, γῆ, Erde. Δ246,1080,1099,
 1663,1699,1719,1689,1832,1986. E
 1527. [Ἐρωφ. E' 6. Γύπ. B' 319].
 γε εὐφρονικόν (πρὸς ζ γ) δρα σελ. 69
 § 116.
 γιά διά, für. Γ328. Δ2, 100, 461,
 1553. (Πρὸς. σελ. 72 § 139,2.)
 γιαγέρνω (θὰ γιαγέρω) ὑποστρέφω,
 zurückkehren· ἀνακομίζω zurück-
 bringen. B58. Δ466,2044. E527,1417.
 γιαίνω ὑγιαίνω, iatρεύω, heilen· ὑ-
 γιάινω, gesund werden. A70. Δ670,
 838.
 γιαίντα [γιαῖντα] διὰ τί, warum,
 weshalb. Γ438. (Πρὸς. ἔντα ζ σελ. 72 §
 139,2.)
 γιατί διὰ τί, warum· διότι, γάρ,
 weil, denn. Δ112,257.
 γιατρεύω ὑγιαίνω, iatρεύω, heilen.
 A126. Δ676.
 γιατρικό, τό, φάρμακον, Arznei.
 Δ671. E753.
 γιατρός, ὁ, ἱατρός, Arzt. Δ258,163.
 γιαύτως διὰ τοῦτου, τοῦτου ἕνεκα,
 deswegen, deshalb. A672. Δ125.
 γιβεντίζω [Ἰταλ. gibetto. Ρωσ.
 gibū] καταισχύνω, entehren. A602.
 γεράκι, τό, ἱέραξ, Falke, Habicht.
 A104,107,121,125, 773,801. Δ1465.
 γίνομαι γίνομαι, werden. A218.
 Δ4,124,125,684,1122.
 γιοματίζω γεύομαι, zu Mittag es-
 sen. Γ1756.
 γιός, ὁ, υἱός, Sohn. A1276. Δ11.
 γκαρδικός ἐγκάρδιος, φίλτατος, |
 herzlich. A2467. Γ1345. Δ1520. E924.
 γκρεμιζώ κρημιζώ, κατακρημιζώ.
 herabstürzen. A323. Δ610,1074.
 γκρεμισμός, ὁ, κρημισμός, κρή-
 μινισ, das Herabstürzen. A1574.
 γκρεμνός, ὁ, κρημνός, Absturz,
 Abgrund. Γ150,1287. Δ1415.
 γλάκι, τό, δρόμος, (κοινῶς τρέξιμον),
 Lauf. B341.
 γλακῶ¹ πρέγω, laufen. A1164.
 B741. Δ482,1021,1412.
 γλήγορος ταχύς, schnell, ge-
 schwind. γλήγορότερος θάσων, ταχύ-
 τερος, schneller. A1746. Δ2,117,1088,
 1693.
 γληγορότη, ἡ, ταχύτης, τάχος,
 Geschwindigkeit. Δ1152.
 γληγορῶ ταχύνω, σπεύδω, eilen.
 A1751.
 γλυκοζαχαρένιος γλυκύτερος σακ-
 χάρου, zuckersüß. A507.
 γλυκοκηλαεῖδῶ² ἡδὺ ἕδω, süß sin-
 gen. A1455. B544. E777.
 γλυκότη ζ γλυκότητα, ἡ, γλυκύ-
 της, Süßigkeit. A937,1926,1214,1926,
 2444. Δ29,264.
 γλυκοφιλῶ² κατασπάζομαι, κατι-
 φιλῶ, herzlich küssen. Γ4325. E1275.
 γλυκός, ἡδύς, süß: γλυκώτατος.
 A59,64,384,4453. Δ720. E1065,1100,
 1497.
 γλυτωμός, ὁ, σωτηρία, ἀπάλλαξη,
 Befreiung, Rettung.
 γλυτώνω [ἐκλυτός;] (θὰ γλυτώσω)
 σώζω, ἀπαλλάττω, retten· σώζομαι,
 sich retten, gerettet werden. A876,
 1037. Δ64,177,500,1018, 1199, 1395,
 1514. E328, 757, 922, 328, 329, 343,
 464,757,845,887,1346.
 γλῶσσα, ἡ, γλῶσσα, Zunge. Δ333
 E458.
 γλωσσοπατῶ² καταπατῶ, zertre-
 ten. Δ1072. E441.
 γλωσσῶ¹ calcitro, λακτιζώ, aus-
 schlagen. Δ483.
 γνοιάζομαι ἐν φροντίδι εἶμι, μερι-
 μνῶ, sich Sorgen machen, besorgt
 sein. Γ725. Δ1375. E1289,1394.
 γνοιανός = ἐγνοιανός. Γ876. Δ2001.
 E1300.
 γνόθω γινώσκω, νοῶ, verstehen.
 A251. Γ441,452,701. Δ26.

γνώμη, ἡ, γνώμη, διάνοια, λογισμός, Gedanke, Idee. Δ546. Ε1404

γνωρίζω γνωρίζω, γινώσκω, kennen. Α94,862. Β1278. Δ939. Ε271, 278,932.

γνωριμιά, ἡ, γνωριμότης, ἀναγνωρισίς, Erkenntnis, Erkennungszeichen. Α1279. Δ1248.

γνωριστός εὐγνωστός, erkennbar. Ε647.

γνώσι, ἡ, γνώσις, σύνεσις, φρόνησις. Verstand, Einsicht. Α58,1148. Γ1084. Δ138.

γνωστικός, γνωστικός, εὐθούλος, φρόνιμος, klug, besonnen. Α157,859. Δ1206.

γονατίζω, γονατίζω, γονυπετῶ, knien. Δ307,4205.

γονατιστός γονυπετής, γονυκλινής, auf den Knien liegend. Δ390. Ε1455.

γόνατο, τό, γόνυ, Knie. Δ72.

γονήσ, ἡ, γονεύς, δ, γονεύς, γεννήτωρ. οἱ γονεῖς ἢ γονεῖς οἱ γονεῖς, die Eltern. Α884,1271. Γ875. Δ269,276, 309. Ε533,1357,1467.

γονικά, τά, γονεῖς, Eltern. Ε282.

γοργό ταχέως, schnell, bald. Δ228. Ε297.

γοργογαλῶι ταχέως καθαιρούμαι, bald niederstürzen, niederreißen. Γ123.

Γορτύνη, ἡ, Γόρτυν, Γόρτυνα. Α589.

γρᾶ, ἡ, γραῦς, γραῖα, Greisin, Alte. Δ891.

γραῖνω ὑγραίνω, βρέχω, nass machen. Δ178,723.

γράμμα, τό, Buchstabe· γραφή, Schrift· παιδεία, γράμματτα, Bildung. Α68,1447. Β313. Δ128,1951.

γραμματισμένος γράμματα εἰδώς· λόγιος, gebildet, gelehrt. Γ164.

γραφῆ, ἡ, γράμμα, Schrift, Schreiben, Brief. Γ1668. Δ774,779,782.

γράφω γράφω, schreiben. Α12,22. Β1327. Δ461,789. Δ258,265,1403.

γραφῶριον, τό, γραφεῖον, γραφική τράπεζα, Schreibtisch, Sekretär. Α1405.

γρεμνός, ὁ, ὄρα γρεμνός.

γροικῶι ἀκούω, hören· νοῶ, begreifen, verstehen. Α1508. Γ100. Δ186. 205,239. Ε1381,1542.

γρυλλώνω ἀτενές βλέπω, ἀτενίζω, starr anblicken. Β1157. Δ1168.

γρύνια, ἡ, δυσκολία mürrische Laune, Maulen, Schmolten. Β330. Δ254.

γρυιάζω δυσκολιώνω, δυσχεραίνω, maulen, schmolten. Α1892. Δ1824.

γρυιῶι = γρυιάζω. Α2019.

γυαλί, τό, ὕαλος, Glas. Δ607,1674.

γυιός, ὁ, ὄρα γυιός.

γυναῖκα, ἡ, γυνή, Frau, Weib. Α1010.

γυνή, ἡ, = γυναῖκα, Α1369. Ε1299.

γῦρος, ἡ, κύκλος, γῦρος, Kreis, Tour. Δ2017.

γυρεύγω ζητῶ, ἀναζητῶ, suchen. Δ232,886,1088.

γυρίζω στρέφω, wenden· στρέφομαι, sich wenden. Α669. Γ1401. Δ767. Ε975.

γύρισμα, τό, περιστροφή, Umlauf. Α, 1.

γῦρος, ὁ, κύκλος, γῦρος, Kreis, Tour. γῦρον τριγῦρον κύκλω, ringsum. Β300.

γωνιά, ἡ, γωνία, Ecke. Γ1755.

*δά = ἐδά. Α1219.

δαγμαματιά, ἡ, δηγμός, δῆξις, Biss. Δ1075.

δαγκάω δάκνω, beissen. Ε915, 1436

δαίμονας, ὁ, δαίμων, Teufel. Α952. Γ458.

δάκρυον, τό, δάκρυον, Träne Γ97. Δ205.

δαμάκι [*οὐδαμάκιον] ὀλίγον, μικρόν,

ein wenig, ein bischen. Α998. Γ635. Δ1817. Ε25.

δαμί [*οὐδαμίον] ὀλίγον (προβλ. Le-grand Bibliothéque Tome II, LXIII, 36).

δαμινός [οὐδαμινός] μικρός, ὀλίγος, wenig, klein. Β706. Γ580. [Στάθ. Β' 36,84].

δαρμός, ὁ, ὄδυμος, κοπετός, Klagen, Jammern. Γ1702.

δασκαλεύγω διδάσκω, unterrich-

ten, belehren, unterweisen. A2179. B1862. Δ560, 1560.

δασκαλικός ἄριστος, τεχνικός, ἔμπειρος, meisterhaft, bewandert. A 2171.

δάσκαλος, ὁ, διδάσκαλος, ἐπιστήμων, Lehrer, Meister. A2181, 2191. Γ311.

δάσος, τό, δάσος, Wald. Δ501, 863.

δαχτύλι, τό, δάκτυλος, Finger. Γ1463. Δ515.

δαχτυλίδι, τό, δακτύλιος, Ring. Γ1463.

*δε = ἰδέ. sieh! A1510, 1553. Γ 1022, 1180. Δ437. E674, 802.

δε = δέν. A976, 1086, 1144, 1216, 1264, 1267, 1286, 1511. E248, 344, 359, 668, κτλ.

δειλιασμα, τό, = δειλιασμός Δ487.

δειλιασμός, ὁ, ἀποδειλία, ἀτομία, Mutlosigkeit. Γ549.

δειλιῶ! δειλιῶ, ἀποδειλιῶ, zagen, fürchten. Δ614. E40, 1491.

δειλός, δειλός, feig (?). B800. [Στάθ. A' 169, 179].

δειπνος, ὁ, δεῖπνον Abendessen. Δ 974.

δειχνω δεικνومي, zeigen φαίνομαι, scheinen, aussehen. Δ37, 85, 156, 226, 261, 720, 818. E780.

δείχτω = δειγνω. A1849.

δέκα δέκα, zehn. A497, 558, 583, 601, 876. [Δ1340.

δεκατρεῖς τρεισκαίδεκα, dreizehn. δεκοχτώ ὀκτωκαίδεκα, achtzehn. A79.

δέν οὐ μή. (πρὸς μή δέν) A1309, 1513. Δ1666. E1172.

δένε = δέν. A118, 224. (πρὸς. σελ. 71 131, 2).

δεντρικό, τό, δένδρον, Baumgewächs A1821.

δεντρό, τό, (πληθ. τὰ δέντρα) δένδρον, Baum. A115, 1379 B508. Δ58.

δέντρο, τό, (πληθ. τὰ δέντρα) = δέντρο. A1375.

δεντρούλακι, τό, δενδρόφιον, Bäumchen. E769.

δένω δέω, δεσμεύω, binden. B512.

δεξιός δεξιός, rechts. Δ467, 1053.

δερμάτι, τό, δέρμα, δερμά, Haut, Fell. B340.

δέρνω δέρω, μαστιζώ, schlagen, hauen· δέρνομαι κόπτομαι, ὀδύρομαι, jammern, klagen. Γ449, 1682. Δ240, 517, 4947, 4940. Δ582, 847.

δευτερογιαγέρνω αὐθις ἐπανάρχομαι, ἐπανακομίζομαι, wiederzurückkehren. B1644.

δευτεροδιαλαλῶ² αὐθις κηρύσσω, wieder verkünden. B111.

δευτέρος δεύτερος, zweiter. Δ1161.

δευτεροχτυπῶ¹ κτυπῶ τὸ δεύτερον, αὐθις κρούω, zum zweiten mal schlagen. B1314.

δευτερώω ἐπαναλαμβάνω, wiederholen· ἐπαναλαμβάνομαι, sich wiederholen. Γ328, 679. Δ1657.

δέχομαι ἀνέχομαι, δέχομαι, mügen, leiden. Γ79.

δηγοῦμαι! διηγοῦμαι, erzählen. A 655 A1559. Δ101, 144, 1018.

δηλιῶ² δηλῶ, bedeuten, heißen. E 841.

δημοφάνης, ὁ. B1534.

δημόφανος = Δημοφάνης. B159.

διαδᾶξω ἀναγινώσκω, lesen. Δ807. E1515, 1542.

διαβαίνω (θὰ διαβῶ) διέρχομαι, παρέρχομαι, vorübergehen, vergehen. Γ969, 1134, 1189, 1203. Δ 315, 605, 1236, 1250. E503.

διάβασμα, τό, ἀνάγνωσις, ἀνάγνωσμα, Lesen. A974.

διαδάτης, ὁ, δδοιπόρος, ὀδίτης, Wanderer. Δ602.

διάγω πράττω, ποιῶ, handeln. B 2064. E1492.

διαλαλημός, ὁ, κήρυξις, Ausrufung. A1321, 1329.

διαλαλῶ² διακηρύσσω, verkünden. A1320. B405, 1193. Δ1605

διαλέγω ἐκλέγω, auswählen. A190 B2416. Γ1486. Δ1345, 1523, 1593, 1731.

διαλεγώνας, ὁ, ἐκλεγών, ἐλεύθερος ἐκλέξει, freier Wähler. E277.

διαμετρῶ¹ λογιζομαι, διαλογίζομαι, ausrechnen, rechnen. A188. Γ644.

διάταμα, τό, νοθεσία, συμβουλή, Belehrung, Rat. A359, 400, 715. Γ 515, 530.

διατάσσω νοθετῶ, παραινῶ, belehren, raten. Γ462, 379, 490, 1197.

διάφορο, τό, ὠφέλεια, ὄφελος, Nutzen. A136.

διάφοροι διάφοροι, ἄλλοι, verschiedene, mehrere. A1994.

διαχωρίζω διαχωρίζω, trennen, absondern. A1459.

δίδω δίδωμι, παρέχω, ἐνδίδωμι, geben, gewähren, veranlassen· τρέπομαι, στρέφομαι, sich wenden. Γ89, Δ2,3,18,119,131,134,1555. E71.

δικηο, τό, δίκαιον, Recht. A1639. Γ829. Δ1212.

δικηος δίκαιος, gerecht, recht. A832.

δικηοσύνη, ἡ, δικαιοσύνη, Gerechtigkeit. A1642. E1329.

δκιμάζω δοκιμάζω, πειρῶμαι, πειράν λαμβάνω, versuchen, probieren. A1608. Γ824. Δ907,1280. E338,494,940.

δικός ἴδιος, ἰδικός, eigen· συγγενής, verwandt.—μου ἐμός, mein—της αὐτῆς, ihr—σας ὑμέτερος, euer. Δ212. Γ434. Δ507,537. E232.

διόρθωσι, ἡ, διόρθωσις, Verbesserung. E1544.

διπλαπηλοῦμαι ἀποκρίνομαι αὐθις, wieder antworten. E1768.

διπλακοκորρίζεος τρισαθλιος, βαρυσύμφορος, sehr unglücklich, unglücklich. E338.

διπλός διπλούς, doppelt, zweifach. Δ1644.

διπλώνω διπλῶ, διπλασιάζω, verdoppeln. Γ676.

διχτύτος δικτυωτός, netzförmig. B304.

δίχτυ, τό, δικτυον, Netz. A757. Γ1591.

δίχως ἄνευ, χωρίς, ohne.—ἄλλο πάντως, unbedingt, sans faute A939. Δ11,280.

διχωστάς = δίχως. A939.

δίψα, ἡ, δίψα, Durst. E894.

διῶμα, τό, [ἰδιότητα] μεγαλοπρέπεια, εὐγένεια, Vornehmheit. B379.

διωματάρης, ὁ, εὐγενής, μεγαλειος, vornehm. B2485.

διώγω διώκω, ἐκδιώκω, ἀπελαύνω, verjagen, wegjagen. A174,1706. Γ787,1621. Δ115,133,877,1022. E479,292,804.

δόλιος δειλαίος, ταλαίπωρος, arm, unglücklich. A122.

δολώνω δολῶ, κηλιδῶ, verfälschen. Δ275,1627.

δόντε, τό, ὀδούς, Zahn. Δ1031.E947.

δοξάζω δοξάζω, ὑμῶ, αἰνῶ, preisen, verherrlichen, rühmen. A176.

δοξαράτωρας, ὁ, τοξότης, Bogenschütze. B644.

δοξάρτι, τό, τόξον, Bogen. B644, Γ315.

δοξεύγω τοξεύω, κατατοξεύω, mit dem Bogen schießen. A426,1430,1650. B150. Γ247.

δόσα, τά, δῶρα, Geschenke. Δ896.

δουλειά, ἡ, ἔργον, ἀσχολία, Geschäft, Angelegenheit, Sache. Γ73. Δ1529.

δουλεύγω ὑπηρετῶ, δουλεύω, dienen. A11.

δουλευτής, ὁ, ἐργάτης, Arbeiter. A2160 Δ875,1149. E258.

δούλεψι, ἡ, ὑπηρεσία, ὑπουργία, Dienst. A1107. Δ226.

δούλος, ὁ, οἰκέτης, ὑπηρέτης, Diener, Knecht. Δ43.

δράκοντας, ὁ, γίγας, Riese. Δ1751.

δράκος, ὁ, = δράκοντας. Δ935.

δράμω (θά ἢ τὰ—) [B364. "Ορα τρέχω.

δραπάνι,τό, δρέπανον, Sichel,Sense. δριμύς δριμύς, σφοδρός, leidenschaftlich. Γ1698,1982.

δριμώνω δριμύσσομαι, ἀγριαίνομαι, erbittert werden. B1789. Δ518,1652.

δρόμος, ὁ, ὁδός, Weg.

δροσά, ἡ, δρόσος, Kühle. Δ728.

δροσεράδα, ἡ, δρόσος, ἀνψυχῆ, Frische, Labsal. A1763.

δροσερεύγω ἀναψύχω, διαψύχω, erfrischen, abkühlen. A646. Δ673.

δροσερός δροσερός, νεαρός, frisch. A57. Δ539. E1100.

δροσερότης, ἡ, δρόσος, τὸ νεαρόν, Frische. Δ1893.

δρoσίζω ἀναψύχω, διαψύχω, erfrischen, erquickeln, laben. Γ355. Δ633,636,713. E409,895.

δρόσος, τό, δρόσος, Kühle, Frische. Γ827.

δροσοῦλα, ἡ, δρόσος, der Tau. B1248. E767.

ῥρώνω ἰδρῶ, ἀνιδρῶ, schwitzen. A280. B155.

δυναζομαι δύναμαι, können, vermögen. E1347.

δύναμι, ἢ, δύναμις, ῥώμη, Kraft, Stärke. A143,1150. Γ317. Δ1907.

δυναμῶνω ἐνισχύω, κρατύνω, ἐπιρρώνυμι, stärken· κρατύνομαι, ῥώννυμαι, stark werden. B1789. Γ186, 822.

δυνατεύω ῥώννυμαι, kräftig werden. Δ1533.

δυνατός ἰσχυρός, δυνατός, stark, kräftig· σκληρός, hart. A385,1149. Γ449. Δ167,1947. E621.

δύνομαι δύναμαι, können· δύναμαι βαστάζειν, (κοινῶς σηκῶνω), tragen können. A222. Δ217,1902. E294,(1347).

δύο δύο, zwei. A23,562,584,587, 601.

δύσι, ἢ, δύσις, δυμαί, Westen, Abendland. A64. Δ1649, 1824.

δυσκόλεμα, τό, δυσκολία, κώλυμα. Hindernis. Δ157.

δυσκολεύω κωλύω, ἐμποδίζω, hindern. A365. B56. E241.

δυσκολιά, ἢ, δυσκολία, δυσχέρεια, Schwierigkeit. A2007. Δ430. E472.

δυσκόλος δύσκολος, δυσχερής, γαλεπός, schwierig. A203,1568. Γ1627. Δ1408.

δώδεκα δώδεκα, zwölf. Δ1233.

δῶμα, τό, στέγη, δῶμα, plattes Dach, Terrassendach. B110. Γ394, 1615

δῶρο, τό, δῶρον, Geschenk, Gabe. A694.

E

ἐαυτόν, τόν — μου ἐμαυτόν, ἐμαυτήν, mich selbst. E987.

ἐθαίνω = βγαίνω. A295.

ἐγγόνι, τό, ἐγγονος, ὁ παιδὸς παῖς, Enkel, Enkelkind. Γ1597.

ἐγκαρδιακός ἐγκάρδιος, herzlich, herzlich. Δ1520.

ἐγνοια, ἢ, φροντίς, μέριμνα, Sorge, Besorgnis. A763,776,1498. E680, 744,1405.

ἐγνοισανός σπουδαῖος, βαρύς, ernst, ernsthaft. B1014. Δ193,249,1316. E536,551,592,622,743,1268.

ἐγνοισαμένος περίφροντις, περιδεής, (κοινῶς ἀνήσυχος), besorgt, bekümmert. A844.

ἐγνωριμιά γνωριμότης, Bekanntschaft. Δ1248.

Ἐγρεπο, ἢ, Εὔριπος, Εὔβοια, Negroponte. Δ773.

ἐγώ ἐγώ, ich. A317,931. κτλ.

ἐδᾶ νῦν, (κοινῶς τώρα), jetzt. Γ841. Δ33,158,1036. κτλ.

ἐδεπᾶ ἐνταυθοῖ, ἐνθάδε, allhier, hierher. E78,676.

ἐδέτσι οὕτωσί, ὡδί, gerade so. Γ207. Δ1033.

ἐδικός συγγενής, verwandt. Δ760, 939.

ἐδῶ ἐνταυθα, hier. A12. Δ1713.

εἶδα εἶδον, ich sah, habe gesehen (πρὸς θωρῶ). A46,145,276,1923,Δ50, 70,109,152,495,793,1581.

εἴκοσι εἴκοσι, zwanzig.

εἰκοσιδυό δύο καὶ εἴκοσι, zwei und zwanzig. Δ1123.

εἰκοσπέντε πέντε καὶ εἴκοσι, fünf und zwanzig. A1322.

εἶμαι (εἶσαι, εἶνε ἢ ἐνε· εἶμεστα, εἶστε, εἶνε· ἤμον(ε), ἤσον(ε), ἤτε(ρε), ἤμεστα, ἤστε, ἤσαν ἢ ἤταν(ε)) εἶμι, sein. A12, 348. B1592, 1940. Δ9,23,551.

εἶντα [τι εἶν' τά], τί ἐστίν ᾧ, τί, qu' est ce que, was· ὄρα ἴντα.

εἶπα εἶπα, εἶπον, ich sagte, habe gesagt (πρὸς λέγω). B1478.

εἷς εἷς, ein, einer· ὄρα γαίε· κάθα— ἢ πᾶσα—πᾶς τις, ἕκαστος, ein jeder, Jedermann· ποῦ καὶ—ἐστίν ὃς, ἕνιοι, mancher, ab und zu einer.

εἷς (ᾧ, ᾧ, εἰσέ) εἷς, πρὸς, ἐπί, ἐν, an, zu, nach, auf, in. A3,9,10,11, 14,16,19,21,22,23,25 κτλ. Δ1,8,11.

εἰσέ = εἷς. A11,646.

ἐκ = ἐκ, aus A1265.

ἐκατό ἐκατόν, hundert. Δ491.

ἐκεῖ ἐκεῖ, αὐτοῦ, dort.—ποῦ ἐν ᾧ, während. A482,1387,1388,1390,Δ71.

ἐκεῖνος (ἐκεῖνον ἢ ἐκεινοῦ, ἐκεῖνης

ἢ ἔχειν ἢ ἐκείνων ἢ ἐκείνων) ἐκεῖ-
νος. A358,604. Δ44,42,234.

ἐλεύτερος = λεύτερος.

ἐλευτερόνω = λευτερόνω.

"Ἕλληνες, οἱ," Ἕλληνες, Altgriechen.
A19.

ἐμέ ὅρα ἐγώ. A317,361.

ἐμένα ὅρα ἐγώ. Δ97,214,267.

ἐμιλιά = μιλιά. Γ818 Δ88,922.
[Ἐρωφ. A'423,392. B'177. E'25,94,96].

ἐμπαίνω ἐμβαίνω, εἰσερχομαι, ein-
treten, hineingehen. (πρβλ. ἢ μπαίνω).
A2059,2092. E873.

ἐμπιστικός πιστός, treu. E746.

ἐμπόρεσι = μπόρεσι. B308. E274.

ἕνας (ἕως) εἰς, τίς, εἷν. (πρβλ. εἷς).

ἕνε = εἶνε (ὅρα εἶμαι). B1592,4940.
Γ4374.

ἐντήρησι = ντήρησι. Δ727. (Στάθ.
B' Ἰντερμ. 38].

ἐντροπή = ντροπή. Γ4193. E636.

ἐντροπιασά ὅρα ντροπιασά.

ἐξά, ἢ, ἐξουσία, ἐλευθερία, freier
Wille, Freiheit. Γ506. Δ25,418,4340.

ἐξακουστός = ξακουστός. B589.

ἑξέδραμες ὅρα ζετρέχω. Γ990.

ἑξή ἑξ, sechs. E39.

ἑξοδή, ἢ, δαπάνη, Kosten, Ausga-
ben. Γ478. E68. [Ἐρωφ. Πρόλ. 84,
117. A'499, Γύπ. Γ' 585].

ἐπά ἐνταῦθα, ἐνθάδε, hier. Δ237,
4279,4342.

ἑπαινος ἑπαινος, Lob. Δ292. E1436.

ἐπαρμένος ἡρμένος, davongetragen.
(πρβλ. παίρνω). B2474.

ἑπαρσι, ἢ, ἑπαρσις, ὑπερηφανία,
Stolz, Hochmut. B366. Γ4039.

ἐπεὶ ἐπεὶ, ἐπειδή, da, weil. Γ4667,
4699,4201. E275.

ἐπειδή ἐπειδή, ἐπεὶ, da, weil. Δ279.

ἔρημος ἔρημος, öde. E326.

ἐρμίζω ἐρημοῦμαι, öde werden. Γ
1167.

ἔρχομαι ἔρχομαι, kommen. A12,
49. Γ4476. Δ10,225,943,4244,4555.
E1352.

ἔρωτάρης, ὁ, ἔραστής, ἐρωτικός, ver-
liebt. A533,4445,2427. B1294.

ἔρωτας, ὁ, ἔρως, Liebe. A94,268,
408,444,430,444.

ἐρωτιά, ἢ, ἔρως, ἐρωτοληψία, Liebe,
Verliebtheit. A256,381,454,1109,
4128,4136,4774. Γ362. [Ἐρωφ. Δ'744].

ἐρωτοδιωματάρης, ὁ, περικαλῆς ὡς
ὁ Ἐρως, amorgleich. B446.

ἔσμιξε, ἢ, ἔντευξις, συνάντησις, Zu-
sammenreffen. E474,530,780,4162,
4224.

ἔσποντας νά ἐπεὶ, ἐπειδή, da, weil.
A4347. Γ447,725.

ἔσὺ σὺ, du. (πρβ. σὺ).

ἔταις τοιοῦτος, solcher. A24,808.
Γ80. Δ8,42,84,1240.

ἔτσος = τσός. E506.

ἔτοῦνος οὔτος, dieser. Δ601,4274.
[Ἐρωφ. B'370].

ἔτοῦτος οὔτος, οὔτος, dieser hier.
A184. Γ44. Δ41,109.

ἔτσι οὔτω, ὁδε, so, auf diese Weise.
A113 Δ149,440.

εὐγενεία, ἢ, εὐγένεια, adlicher Sinn,
Vornehmheit. A36,2445. Γ256.

εὐγενικός εὐγενής, ἀσπετός, edel,
vornehm, fein. A66.

εὐκαιρος κενός, leer, μάταιος, ver-
geblich. A138,829 Δ444. E484.

εὐκαιριστία, ἢ, εὐχαριστία, χάρις,
Dank Δ624.

εὐκαιριστώ¹ εὐχαριστώ, danken. Δ
4239. [Ἐρωφ. A'593. A' Ἰντερμ. 152.
Δ'98].

εὐκή, ἢ, εὐχή, Segen. Γ861. Δ298.
E858,4444.

εὐκόλος εὐκόλος, ῥάδιος, leicht. A
1555. Δ377,683,4088. E4404.

εὐκολότη, ἢ, εὐκολία, Leichtigkeit.
Γ493.

εὐκοῦμαι εὐχομαι, ἐπεύχομαι, εὐ-
λογῶ, segnen. E4275.

εὐλάβεια, ἢ, εἰδώς, Achtung.
B2163.

εὐρίσκω εὐρίσκω, finden. (πρβλ. βρί-
σκω). A37. Γ245. Δ366.

ἑπτὰ ἐπτά, sieben. E39.

ἔχω ἔχω, haben. B128. Δ13,20,
446,437,444. E21.

Z

ζᾶ, τᾶ, ζῶα, Tiere (πρβλ. ζῶ). Λ 1158. Δ497,503.

ζαθάγρα, ἡ, μωρία, ἀφροσύνη, Narrheit, Thorheit. Γ772.

ζαθός ἄφρων, μωρός, Narr, dumm. Δ10,376. Ε508.

ζαθῶνω μωραίνω, ἡλιθιῶ, dumm machen. Γ960.

ζαγάρι, τό, [Ἀραβ. zaghar· πρβλ. ἕ ζαῖριον] κυνᾶριον, Hündchen. Β79.

ζάλη, ἡ, κάρωσις, ἴλιγγος, Schwindel, Betäubung. Α897,987,1006,1356. Γ964. Δ76,1445. Ε1470.

ζαλίζω καρῶ, ἐκκαρῶ, ἀναίσθητον ποιῶ, betäuben. Α1414. Β1398. Γ 4613.

ζαλισμάγρα, ἡ, = ζάλη. Α1799.

ζάλο, τό, βῆμα, Schritt. Α76, 1776, 2405,2420. Δ74,454. Ε399.

ζάρω [Ἰταλ. usare] εἴωθα, pflegen, gewohnt sein. Β748.

ζαφεῖρι, τό, σάππειρος, lapis lazuli. Ε553.

ζαφειρομπάλασα, τᾶ, [ζαφεῖρι, balschio ἢ ballasso· ὅρα μπαλάσι] σάππειροι καὶ λυχνῖται, Saphire und blassrote Rubine. Β130.

ζαχαρένιος σακχάρινος, von Zucker. Β1344. Ε404.

ζάχαρι, ἡ, σάκχρον, σάκχαρ, Zucker. Α379.

ζαχαροζυμωμένος γλυκύτατος, ἡ-διστος, zuckersüss. Α78.

ζεμιό (τὸ) — [εἰς μίον] αὐτίκα παρὰρῆμα, gleich, sogleich· τότε, dann, sodann. Α340,1034. Δ1516,1943.

ζερθός ἀριστερός, links, laevus. Α 4863. Β543. Δ1053,1844. Ε975.

ζεστοκοπῶ¹ θερμαίνω, erwärmen. Β540.

ζεστός θερμός, warm, heiss. Γ1630. Δ1621. Ε779.

ζευγάρι, τό, ζεῦγος, Paar, Gespann.

ζευγαρώνω ζεύγνυμι, συζεύγνυμι, koppeln. Ε779.

Ζευγᾶς, ὁ, ζευγίτης, γεωργός, Ackersmann, Ackerbauer. Β2347

Ζηγώνω [Ἰταλ. seguo] sequor, διώκω, καταδιώκω· verfolgen, verjagen, vertreiben. Α1706, 2450. Γ159, 4621, Δ1020. Ε890,1334.

Ζηλειά, ἡ, ζηλοτυπία, φθόνος, Eifersucht, Neid. Β708

Ζημιώνω βλάπτω, schaden. Α1572.

Ζῆσι, ἡ, ζωή, Leben. Α1524,2180. Δ418,1069. Ε465,501,981,1111,1348.

Ζητῶ¹ (θὰ ζητήσω) ζητῶ, αἰτῶ, suchen, verlangen. Α1289,1449. Δ 225,604,736,1926.

Ζουγλαίνω πηρῶ, κολοβῶ, verstümmeln. Α1092. Β871.

Ζουγλός πεπηρωμένος τὰς χεῖρας, κολοβός, verstümmelt. Α 1007. Γ596.

Ζουγλοχέρης πεπηρωμένος τὰς χεῖρας, verstümmelt. Ε261.

Ζυγαρά, ἡ, ζυγός, Wage. Δ1215, 1298.

Ζυγαρίζω ταλαντεύομαι, schwingen, schwanken. Β1403.

Ζυγι, τό, στάθμησις, das Wägen· ζυγός, Wage. Δ1350.

Ζυμώνω μᾶσσω, φύρω, kneten. Γ 4502.

Ζυπῶνι [Ἰταλ. giubbone] ὑποδύτης, χιτωνίσκος, Wams, Kamisol, Jacke. Δ1875.

ζῶ, τό, (τὰ ζᾶ), ζῶον, Tier (πρβλ. ζᾶ). Α376,1143, 1147,1160,1167.

ζῶ¹ ζῶ, ζῶν ἔχω, leben. Α132, 1754. Δ502,1071. Ε756.

ζῶή, ἡ, βίος, Leben. Γ828. Δ416, 1076. Ε985,988.

ζῶνη, ἡ, ζώνη, Gürtel, Gurt
ζωντανεύω ἀναζῶ, ἀναβιώσκομαι, wieder lebendig werden. Δ924.

ζωντανός ζῶν, lebendig. Γ1574. Δ336,351,1081.

ζῶνω ζώννυμι, umgürten, schürzen. Δ1583.

ζῶσμα, τό, ζῶσις, περιζῶσις, das Umgürten. Β1317.

Η

- ή ή, die.
ή αι, die.
ήθη, τά, ήθη, Sitten, Gebräuche. A1225.
ήλικιά, ή, ήλικία, Lebensalter, aetas. Δ270.
ήλιος, ό, ήλιος, Sonne. A45,140, Δ597. E485,692,775.
ήμέρα, ή, ήμέρα, Tag. (πρόβλ. ζ μέρα). Δ169.
ήμερος ήμερος, πρόος, zahm, mild. Δ457.
ήμουνε ήν, (κοινώς ήμην), ich war. (πρόβλ. είμαι.) Δ623,919.
ήράκλης, ό, ήρακλής, Herakles. A29. E1, κτλ.

Θ

- θάλασσα, ή, θάλασσα, Meer. A1610.
θαμάζω ζ θαμαζομαι (θά θαμά-
ξω) θαμαζω, bewundern, sich wun-
dern. B1029,1766. E1144.
θάμασμα, τό, θαύμα, Wunder. A60.
E1415.
θαμαστός θαυμαστός, wunderbar. A28. Δ1252. [Δ1944. E18.
θανή, ή, ττροφή, κηδεία, Bestattung.
θαμπός θαμβός, θολρός, trübe. Δ
1824.
θαμπώνω θαμβώ, άμαυρω, trüben.
θαμπώνομαι άμαυροῦμαι, sich trü-
ben. A279. Γ1289. E433,966.
θανατερός θανάσιμος, θανατηφόρος,
tödlich, mörderisch. A167. Δ405.
θάνατος, ό, θάνατος, Tod, Todes-
fall. B58. Δ211.
θανατώνω θανατώ, φρονέω, töten.
A1208. Δ1085. E370,476,1066.
θαράπαφι, ή, εκπλήρωσις πόθου,
ήδονή, Befriedigung. Δ323,737. [Στάθ.
Γ' 226].
θαράπειο, τό, τέρψις, Befriedigung,
Zufriedenheit. A53. Δ787. [Στάθ.
A'242, Γ9].
θαρρετός θαρραλέος, θαρρών, πεποι-
θός, zuversichtlich, getrost, vertraut.
A75. Γ1403.
θαρρεύγω διαπιστεύω, anvertrauen.
A1815.
θάρρος, τό, θάρρος, πίστις, πεποι-
θησις, Zuversicht. Δ296,327.
θαρρώ² νομιζω, οίσομαι, ήγοῦμαι
meinen, glauben. A637. Δ233. E924,
1346.
θάπτω θάπτω, begraben. A369. B
1187. Γ1364. Δ1234. E954.
θέλημα, τό, θέλησις, βούλησις, Wil-
le. άδεια, Erlaubnis. δίδω—συναίνω,
einwilligen, zustimmen. A1634. B
1646. Δ337.
θεληματεύγω συναίνω, συγκατατί-
θεμαι, einwilligen, zustimmen, zu-
geben. E203,807,1154,1266,1406.
θεληματικός εκούσιος, έθελούσιος,
freiwillig. Γ1747. Δ382. E1154.
θέλω (ζ θέ, θέλεις ζ θές, θέλει ζ
θέ· θά θελήσω) θέλω, βούλομαι, wol-
len. A169,174,1282,1363. B1178,
1544. Γ519. Δ9,26,85,139,200,204,
317,544,1058. E275,393.
θεμέλιο, τό, θεμέλιον, βάσις, υπό-
στασις, Grundlage, Stütze. A1426,
1499, Γ123. E1197.
θεμελιώνω θεμελιώ, gründen· ή-
ρίζομαι, festen Grund fassen· θεμε-
λιωμένος gegründet, begründet. A20
B270. Γ121,207,1123. Δ5,557,682.
θεός, ό, Θεός, Gott. E1540.
θερίζω θερίζω, mäen, abmäen. Δ
1793.
θεριό, τό, θηρίον, wildes Tier· γί-
γας, Riese. A1622. Δ484,501,1669.
θερμό, τό, τὸ θερμόν, ζέον ύδωρ,
kochendes Wasser. B769. Δ363.
θετω τίθημι, setzen, legen, stellen·
κατακλίνομαι, sich niederlegen. A759.
Γ649.
θηλυκό, τό, τὸ θήλυ, γύναιον, Frauen-
zimmer. A63.
θλιβερός θλιβερός, λυπηρός, traurig.
Δ394,1087.
θλιμμένος πένθος έχων, πενθών, in
Trauer. E1173.
θλιφτικά, τά, πένθημα ήμάτις, πεν-

οικη̄ στολή, Trauerkleider. Δ1974.
 θολαίνω θολῶ, ἀναθολῶ, trüben.
 B1900. [A1614. Δ155,634.
 θολός θολός, τεθολωμένος, trübe.
 θρέφω τρέφω, ernähren. A306.
 2170. Γ4445. Δ508. E1508.
 θρηνοῦμαι ἰθρηνώ, δδύρομαι, weh-
 klagen, jammern. Γ1619. Δ1664.
 θρονί, τό, θρόνος, Sitz, Königstuhl.
 Δ370,1289.
 θρουλιζω συντρίβω, zerschlagen,
 zerschmettern. B1477.
 θροφή, ἡ, τροφή, Nahrung. A80,
 2464. Γ89,231,827.
 θυγατέρα, ἡ, θυγάτηρ, Tochter.
 A67, Δ95,170.

οὔμησι, ἡ, μνήμη, Erinnerung.
 A109. E990,1002.
 θυμιζω ἀναμνησκω, erinnern. Δ
 404.
 θυμοῦμαι μέμνημαι, sich erin-
 nern. A490,909. Γ225. Δ294,772. E
 57,122.
 θυμωμένος παρωργισμένος, ἡγριω-
 μένος, erzürnt, aufgebracht, böse. Γ
 154. Δ653.
 θωριά, ἡ, θεωρία, βλέμμα, Betrach-
 tung, Blick. A2467,2470. Γ263.
 θωρῶ² θεωρῶ, ὄρω, βλέπω, sehen,
 schauen. Δ 40,51,121,132,303,485,
 810,1248.

I

ιατρός ὄρα γιατρός.
 ἴδιος eigen. ὁ — ὁ αὐτός, der-
 selbe, der nehmliche: ἴδια ἀκριβῶς,
 gerade, eben, just, A223,1480,1484.
 ἴδρωτας, ὁ, ἰδρώς, Schweiss. A280.
 ἴντα [τί εἶντα πρβλ. ζ εἶντα] τίς,
 was, was für, welcher τί, was. — [Παρά
 Κυπρίαις πλὴν τοῦ ἴντα ἀπαντᾷ συ-
 γνά τί 'r' το. τί 'ε' το, τί 'r' τα
 Legrand, Bibliothèque Grecque val-

gaire, Introduction LXIV 53: αἴμα
 ψυχῆ μου τί 'ε'ν' το λες, τί 'ε'ν' το γλυκὸ
 μαντάτο;» καὶ σελ. 62, θ'1 «τίντα φορ-
 μὴ σ' ἐβίασεν;» σελ. 67 ἡ',6: γιὰ τί-
 ντα' θ'5: γιὰ τίντα' σελ. 68 κ',6: τίττά
 'καμεν' σελ. 76 λξ',1: τίντα θαρρεῖς;
 σελ. 80 μξ',8: τίντα νὰ ποίσης;]
 ἴσος ἴσος, εὐθύς, ὀμαλός, gleich,
 gerade, gleichmässig. Δ678.

K

κ' = καί.
 κ = ἐκ. A1265.
 καθαλλάρης, ὁ, [Ἰταλ. cavallo] ἰπ-
 πεύς, Reiter. B4524,28,112,118,145,
 166,186,234,260,369,389,406, κτλ.
 καθαλλικεύω [Ἰταλ. cavalcare]
 ἰππεύω, reiten. A1079. B49, Δ931.
 κάθα ἕκαστος, πᾶς, jeder. — εἰς
 πᾶς τις, ἕκαστος, jedermann. Δ24,28,
 143,1113,1196,1216,1604,1669,1727.
 E220,408,1515
 καθάρεις καθάρεις, καθάρεις, rein,
 klar. Γ1405. E1070.
 κάθε = καθά.
 καθέγλα, ἡ, ἔδρα, καθέδρα, (κοινῶς
 κάθισμα, καθέκλα), Stuhl, Sitz. A1405.
 καθένας πᾶς τις, ἕκαστος, jederm-
 ann A504.
 καθημερινὸ καθ' ἡμέραν, καθ' ἐκά-
 στην ἡμέραν, jeden Tag, täglich. A
 784. Γ186. Δ796,855.

καθίζω (θὰ κάτω) καθίζω, καθί-
 ζομαι, sich setzen. B102,544. Γ1755.
 Δ262,437,609,1165.
 καθολικά παντελῶς, παντάπασι,
 gänzlich. E9.
 καθόλου παντάπασι,πάντη, durch-
 aus. — δὲ οὐδαμῶς, gar nicht, durch-
 aus nicht. A1999. E143.
 καθομαι κάθημαι, sitzen. A859.
 Γ860, 4252. Δ330,774. E803
 καρφίχτης, ὁ, κάτοπτρον, Spiegel.
 B2218.
 καθῶς ὡς, ὥσπερ, wie, gerade wie.
 Δ14.
 καί καί, und, auch. ὅτι, dass. ὅτι.
 ἐπεὶ, weil, denn. καὶ καὶ ἄλλα und
 noch anderes A2,148,181,1429,1939,
 1978,1687. Δ133. E649,1304.
 καίγω καίω, κάω, brennen. B209.
 Γ194,345,355,1720. Δ863,1680. E
 1312.

καιρός, ὁ, χρόνος, καιρός, Zeit. εἶ-
μαι τοῦ καιροῦ μου ὄριμος εἰμι, reif
sein. A3. Δ140. E795,1322.

κακαποδέδω κακῶς τελευτῶ, ein
schlechtes Ende geben oder nehmen·
κακαποδομένος κακοδαίμων, unglück-
lich. Γ221,924. Δ381,1186. E434.

κακαφῆρσει, ἦ, ὑπόψια, ὑπόνοια,
Verdacht. E1197.

κάκητα, ἦ, = κακιά. E82.

κακιά, ἦ, ἔχθρα, ἔχθος, μῖσος,
Feindschaft, Groll. A2002. Δ1383.

κακόγλωσσοσ φιλόσοφος, φιλοσο-
δοσ, tadelsüchtig, schmähsüchtig.
E1529.

κακοθανατίζω δυσθανατῶ, ein
schlimmen Tod nehmen. Γ922.

κακοκαρδίξω λυπῶ, δυσθυμίαν πα-
ρέχω, beirüben. Γ1635. E1244.

κακολογιάζω κακὸν ἐν φρεσὶ τί-
θημι, κακὸν διαλογίζομαι, böse Gedan-
ken fassen. E606.

κακομοίρα, ἦ, δύσμοιρος, δυστυ-
χή, κακοδαίμων, unglücklich. Δ722.

κακομοιριά, ἦ, δυσμοιρία, δυστυχία,
unglückliches Los, Unglück. A148.

κακομοιριάζω δυστυχῆ ποιῶ, in
ein unglückliches Los führen, un-
glücklich machen. A349.

κακορρίζικος δύσμοιρος, unglück-
lich. A325,1457.

κακός κακός, schlecht, böse· κακὴ
ᾠρα κακὴ ᾠρα, Unglückstunde τὸ
κακὸ τὸ κακόν, Unglück. Γ1115,1619.
Δ84,118,304.

κακοσύνεστος δύσκολος, schwer
zu befriedigen. B327.

κακουργῶ! φταιγμάτω, θηρισῶμαι,
schlimm oder böartig werden. A
1727. Γ296,1000.

κακωσυνεύγω ἀγριταίνω, ὀργίζομαι,
böse, zornig werden. A2022. B1677,
1888.

κακωσύνη, ἦ, ἔχθρα, ὀργή, Zorn,
Feindschaft· μοῦ ἔχει— ἔχθραν ἔχει
πρὸς με, δι' ἀπεχθείας ἔχει με, er
hegt Groll gegen mich, er grollt
mir. B1644. Γ217. Δ214.

καλαμαρθήκη, ἦ, καλαμάριον,
Pennal, Federbüchse. A1406.

καλαμάρι, τό, μελανοδόχον, μελα-
νοδοχεῖον, Tintenfass.

καλάμι, τό, κίλαμος, Schriftrohr.
Δ300.

κάλεσμα, τό, κλήσις, πρόσκλησις.
Einladung. A457. B792.

καληνυκτέσματα, τά, τὸ συχνὰ εὐ-
χεσθαι καλὴν νύκτα, das oft eine gu-
te Nacht Wünschen. Γ1501.

καληνωρίσματα, τά, συχνὴ καὶ εὐ-
φήμος μνήμη ἢ ἀνάμνησις. Γ1708.

καληνωρίζω εὐφίμως ἀναμνη-
σκομαι, μέμνημαι εὐχόμενος καλὴν ᾠ-
ραν. E1517.

καλιῶ² καλῶ, προσκαλῶ, einladen,
auffordern. A459. B1369. Δ1645.

κάλλη, τά, κἀλλονή, κάλλος, Schön-
heit. A62. Δ291,644,902. E1082.

καλλιὰ ἀμεινον, κάλλιον, besser.
A915. Δ211,341.

κάλλιος καλλίων, ἀμεινων, lieber,
besser, tüchtiger. A638. Δ1731.

καλλιτερεύω βαίζω, besser wer-
den. E151.

καλλίτερος ἀμεινων, besser. ὁ —
ὄχριστος, der beste. Δ32,1267,1585.

καλογρικῶ¹ ὀξείως ἀκούω, ἐξα-
κούω, κατακούω, gut oder deutlich
hören. Γ580.

καλογυιός, ὁ, ἀγαπητὸς υἱός, lieber
Sohn. A779. Δ1991. E391.

καλογυρεύω ζητῶ ἐπιμελῶς, auf-
merksam suchen. Γ274.

καλοθέλησι, ἦ, εὖνοια, Wohlwollen.
A489. B1675.

καλοθωρῶ² συνορῶ, κατανοῶ, ein-
sehen, erkennen. A1061. Γ536. Δ437.
E714.

καλοκαιράκι, τό, βραχὺ θέρος, kur-
zer Sommer. E100.

καλοκαίρι, τό, θέρος, Sommer. Δ319.

καλοκαρδίξω φαιδρόνω, heiter ma-
chen, erheitern· φαιδρόνομαι, εὐθυ-
πύμαι, heiter werden, sich erhei-
tern. A1890. Δ1552. E675.

καλόκαρδος εὐθυμος, φαίδρος, hei-
ter. A1527.

καλολέγω σπουδάζων λέγω, im
Ernst sagen. E205.

καλλολογιάζω διαλογίζομαι, ἀναλο-
γίζομαι, ἐπισκοπῶ, sich überlegen,
überdenken, erwägen. Δ435,541,1301.
E526,624.

καλομοῖρα, ἦ, εὖμοιρος, εὐτυχής,

glücklich, Glück habend. A278. E 1156.

καλομοιριά, ἡ, καλή τύχη, εὐμοιρία, Gutes Los, Glück Δ1377.

καλοξανοίγω = καλοθωρῶ. Δ1002.

καλοξημερώνει φῶς πολὺ γίνεταί, es wird hell am Tage. B111, Δ1601. E674.

καλοπίχερος αἴσιος, εὐτυχής, Glück bringend, glücklich. E 1206.

καλορρίζικος εὐμοιρος, εὐτυχής, glücklich. Δ1067. E409, 1506.

καλὸς ἀγαθός, καλός, gut, καλή καρδιά εὐθυμίας καρδιά, εὐθυμία, froher Mut, heiterer Sinn. καλὰ καὶ εἰ καὶ (κοινῶς ἀγκαλιὰ), obgleich A1085, 1275, 1334. Δ18, 31, 243, 721. E145.

καλοσυνεφέρνω ἐν ἐμυτῶ πάλιν τελείως γίνεσθαι, zu voller Besinnung wieder kommen. B1515

καλωσυνάτος προσηγής, ἥπιος, mild, sanft. B290, 1672. E138.

καλωσύνη, ἡ, ἀγαθότης, φιλοφροσύνη, Güte. Γ1290. Δ38.

καμαρώνω θαυμάζω, ἀποθαυμάζω, θεῶμαι σεμνυνόμενος, bewundern, stolz anschauen. A69. B284. E502, 774.

κάμερα, ἡ, Ἰταλ. camera, οἶκημα, δωμάτιον, Zimmer, Stube. A1768. Δ261. E51.

καμεροπούλα, ἡ, οἰκημάτιον, θάλαμος, Stübchen, Zimmerchen. B 1830.

καμῆνε, τό, κάμινος, Ofen. A1782. Γ339. Δ728.

καμνῶν κταμῶ, συμμῶ, die Augen zuschliessen, nicken. B1203. Γ648.

καμπανίζω [καμπανός, καμπανίζω] σταθμῶμαι, τρυτανίζω, ζυγοστατῶ, wägen, wiegen. Δ1350.

κάμπος, ὁ, campus, πεδῖον, Brachfeld, Ebene. Δ862.

καμπόσος ἰκανός, ποσός, eine Anzahl (πρὸς καπόσος). A1080, 1393.

κάμωμα, τό, πράξις, ἔργον, That. A950, 1005, 1470, 1482. Δ746, 1418. E530.

κᾶν τοὐλάχιστον, γέ, κᾶν, wenigstens. E1530.

κανακάρης, ὁ, (ὄρα κανάκια) φίλτατος, dorloté. Δ1924.

κανακεμένος μαμμόθρεπτος, verhätschelt, verzärtelt. A77, 1789.

κανάκια τά, [Ἀραβ. chanak] θωπεύματα, ασπασματα, τὰ πράξα, Liebkosungen, Schmeicheleien. Δ311.

κανακίζω (ὄρα κανάκια) ἐπιμελῶς θεραπεύω, τιθηνόμαι, sorgsam pflegen, verhätscheln, verzärteln. A1784. Γ420. Δ1923.

κανάκισμα, τό, τιθήνημα, ἄσπασμα, θώπευμα, sorgsame Pflege, Verzärtelung. Γ1203.

κανακιστὰ θωπευτικῶς, liebkosend. Δ82.

κανεῖς [οὐκ ἂν εἶς] ὄρα κινεῖς, κιναιεύγω δωροῦμαι, χαρίζομαι, zum Geschenk machen, schenken. A1995, 2004. E1427.

κανίσκι, τό, δῶρον, ἐπίσταμα, Geschenk. A1474. Δ896. E1150.

κάνω (θὰ κάμω) ποιῶ, πράττω, thun, machen. A8, 41, 297. B1958. Γ1754, 1752. Δ39, 139, 149, 153, 270, 322, 339, 382, 417, 514, 577, 611, 1582. E206 325, 650, 1344, 1347.

καπνίζω καπνίζω, καπνίζω, rauchen. A2138. B771, 1851. Δ1655.

καπνός, ὁ, καπνός, Rauch. Δ413, 607.

κάποιος τις, irgend ein, irgend wer, jemand. B319. Δ574. E113, 883.

κάποσος = καμπόσος. Δ1879. E447.

καπούλια, τά, scapulae, ὀπίσθια, νῶτα, Hinterteil. B298.

καράβι, τό, πλοῖον, Schiff. Δ54.

Καραμανίτης, ὁ, (Καραμανία ἢ πάλαι Παμφυλία). B319.

καρβουνιστιά, ἡ, ἄνθρακιά, glühende Kohlen, Kohlenfeuer. Γ334.

κάρβουνο, τό, Ἰταλ. carbone, ἄνθραξ, Kohle. Δ363, 1686.

καρδιά, ἡ, καρδία, Herz. Γ1347. Δ87, 293. E933.

καρπίζω καρπονοῶ, ἐνεργῶ, fruchten, wirken. Δ677, 1564.

καρπός, ὁ, καρπός, Frucht. A165. B209.

καρτερῶ καρτερῶ, ὑπομένω, warten, sich gedulden. A1493, Γ891. Δ33. E619.

καρφί, τό, ἦλος, Nagel. A1233. B 99. E47.

καρφίχτης κάτοπτρον, Spiegel. B 2318.

καρφώνω καθήλω, προσηλω, προσπασαλέω, annageln, anschlagen. B 1390. Γ1744.

κασσίδι, τό, Λατ. *cassida*, *cassis*, κράνος, Helm. B2132.

κάστρο, τό, Λατ. *castrum*, φρούριον, Burg, Festung.

Κάστρο, τό, Ἑράκλειον. E1539.

καταδικάζω μέμφομαι, φέγω, tadeln, missbilligen. B730. Γ131, 1575, 1607.

καταδέκασι, ἢ, μομφή, μέμφις, κταξιμός, Missbilligung, Tadel, Vorwurf. Δ554.

καταθρουλιζώ καταθραύω, συντριβώ, zerschlagen, zerbrechen. B1473, 2295.

κατακόβω κητατέμνω, zerstückeln. B1798.

κατακρούω κρούω, pochen, klopfen. A729.

κατάκρουσμα, τό, κρούσις, Klopfen. Δ446.

κατάκρυγιος ψυχρότατος, παγετώδης, ganz kalt, eiskalt. B805.

κατακλαδώνω κατατιρώσκω, mit Wunden bedecken. A583.

καταλαγιάζω ἀναπαύομαι, sich zur Ruhe begeben. Γ543.

καταλυμός, ὁ, φθορά, Vernichtung· δὲν ἔχω καταλυμό ἀδιαφθορό εἶμι, unvernichtbar sein. Γ1431.

καταλυθῶ φθείρω, ἀφανίζω, vernichten. A762. Γ200, 1266, 1439. Δ1620.

καταματωμένος καθημαγμένος, blutend, Δ1159.

καταμπερδένω ἐμπλέκω, περιπλέκω, sich verwickeln. A1189.

καταντροπιάζομαι καταεσχύνομαι, sich blustellen, sich blamieren. A 751.

καταπεδοκλώνω (ὄρα πεδοκλώνω) παραποδίζω, ἐμπλέκω, verwickeln. B1713.

καταπίνω καταπίνω, verschlucken. B840, 1006. Δ595.

καταπλακώνω πίπτειν ἄλλον ἐπ' ἄλλω, übereinander fallen. B1041.

καταπῶς καθάπερ, ὡσπερ, je nachdem, wie Δ208.

κατάρα, ἡ, ἀρά, κατάρα, Fluch. Γ 106, 1632.

καταραμένος κατηραμένος, ἐπάρατος, verflucht. Δ559.

καταρδινιάζω (ὄρα ὀρδινιάζω) παρασκευάζω, προπαρασκευάζω, vorbereiten. Δ386, 779, 1558.

κατάρτι, τό, ἰστός, Mastbaum. Δ 657.

κατασκέπασσι, ἡ, πνιγμός, ἀγωνία, Beklemmung. B2431.

κατασκέπαστος ἀποκεκρυμμένος, ἀφανής, verborgen. B530.

κατασκουριασμένος ὄλος ἰωμένος, ganz verrostet. B471.

κατασπῶ¹ καταθραύω, συντριβώ, zerbrechen, zerstückeln. B1921.

κατασταίμενος καταστάς, γεγονός, geworden. E235, 1112.

κατασταίνω καθίστημι, ποιῶ, ἀπεργάζομαι, machen· κατασταίνομαι καθίσταμαι, γίγνομαι, werden. A1143. Γ754.

καταστάμενος καθεστηκυίας ἡλικίας, im gesetzten Alter. A85

κατασφαλισμένος κατακεκλεισμένος, verschlossen. E1174.

κατατάσσω ἡρεμίζω, (κοινῶς καθησυχάζω), beruhigen. Γ535. Δ851, 2011. E100. [Ἐρωφ. Πρόλ. 30. Β' 326.]

καταφρονῶ¹ καταφρονῶ, περιρῶ, verachten, gering schätzen. A832. Γ 189, 454, 791, 1602.

καταχνιά, ἡ, [*καταχνιά] ἐμίγλη, Nebel. E1238.

καταχτυπῶ¹ καταπαίω, herum-schlagen. Δ1031.

καταχωστά κρύφα, ἀφανῶς, heimlich, unbemerkt. A1877. E522.

κατεδάζω καταδιβάζω, herunterlassen — τὸν οὐρανὸ μὲ τ' ἄστρα νομίζουσι σφώτατος, das Gras wachsen hören, sehr gelehrt sein. E1488. Δ892, 1763. E1097.

κατεβαίνω (ἢ ἀ κατεβῶ) καταβαίνω, κατέρχομαι, herunterkommen. B2446. Γ358, 1055, 1287, 1326 Δ650, 1602, 1694.

κατεχάρης, ὁ, ἐπιστήμων, γνώμων, ἔσπειρος, kundig, erfahren. B1860.

κάτεχος = κατεγάρης. B1859.
κατέχω ἐπίσταμαι. οἶδα, wissen.

B1280 Δ40,45,99,163,760,844,918.
E1493.

κατηγορημένος ἄτονος, ἄσθενής, angegriffen, schwach. Γ726. E1321. E1411,1465.

κατηγορῶ¹ ἐκτήκω, κατασκελετεύω, abzehren, erschöpfen. E1414,1465.

κατοικιά, ἢ, κατοικία, Wohnung. A1282,1384,1393,1823. E515.

κατοικῶ¹ ἐνοικῶ, κατοικῶ, inne wohnen, wohnen. A643. B1378. Δ773. E1351.

κατσουλόπαρδος, ὁ, πάρδαλις, Katzenpardel, Panther. B337.

κάτω κάτω, unten. ἀπάνω — σχεδόν, που, (κοινῶς περίπου), beinahe, ungefähr. E568,577,975.

κατώγι, τό, κατώγειον, Parterre. Γ384,385.

κατώφυλλο, τό, ὁδός οὐδός, Schwelle. Γ391.

καυκησάρης, ὁ, καυχηματίας, ἀλαζών, Prahler. B263

καυκοῦμαι¹ καυχῶμαι, prahlen. Δ603.

κάυλα, ἢ, καῦμα Fiberhitze. A685. 1356,2039

καῦμένος δύστηνος, δυστυχής, arm, unglücklich. Δ523,802.

καῦμός, ὁ, καῦμα, Hitze· λύπη, πένθος, Trauer. Γ344. E356,1061. [Γύπ. Δ' 277].

καυοφλογίζομαι καιομαι καί φλέγομαι. A1720.

καψάνα καίω, verbrennen. Δ597. *κεῖ = ἐκεῖ. E1182.

*κεῖνος = ἐκεῖνος. A17. Δ42.

κεντῶ¹ καίω, φλέγω, brennen· καιομαι, ἐξάπτομαι, brennen, entbrennen. A90,100. B776,1854, Δ638,766,849, 1036. E701.

κερά, ἢ, δέσποινα, (κοινῶς κυρά), Herrin, gnädige Frau. A118. B450. Δ917.

κερδαίνω κερδαίνω, gewinnen. A192,1572. Γ313,365 Δ158,288,692, 870. [2162.

κέρδος, τό, κέρδος, Gewinn. A

κεφαλή, ἢ, κεφαλή, Kopf. Δ731.

κεφάλι, τό, κεφαλή, Haupt. B1288.

κηλαῖδησμός, ὁ, ὄδη, Vogelgesang. E793.

κηλαῖδῶ² ᾄδω, singen, schlagen. A149,938. B383. E785.

κηπουρός, ὁ, κηπουρός, Gärtner. Γ74.

κιαιμά (ἄρα κιανείς) μία τις, irgendeine: — δὲν οὐδεμία, keine. A36. Δ722,727.

κιανείς, κιαιμά, κιανένα, τις, (κοινῶς κανείς), ein, irgend ein: — δὲν οὐδείς, kein. A11,34. Δ77,397.

κιντυνεύγω κινδυνεύω, Gefahr laufen. A155,1615,1623,1638. E1520.

κίντυνο, τό, κίνδυνος, Gefahr. A875,1574. Γ1483. Δ724. E170,1134, 1420,1516.

κινῶ¹ κινῶ, παροτρύνω, antreiben, bewegen. A7. Δ205,809,879 E779, 1516.

κίολα ᾄδη, schon. A1958.

κιτρινίζω ὠγριῶ, πελαίνομαι, blass werden, erblassen. Δ1892.

κιτρινοθαμίνος ὠγρός βεδαμμένος, gelb gefärbt. B1443.

κλαδάκι, τό, κλαδίσκος, κλωνίον, Ästchen. B1249.

κλαδί, τό, κλάδος, Zweig. B1249. E486.

κλαίγω κλαίω, weinen. A149. Γ97,1682. Δ64,90,389,1628. E314, 726,921.

κλαῦμα, τό, κλαυμός, Weinen. Δ88,254. E922.

κλαῦμός, ὁ, κλαυμός, Weinen. A98.

κλειδί, τό, κλεις, Schlüssel. E865. κλειδῶν κλειδῶ, κατακλείω, verschliessen. Γ1417.

κληρονομιά, ἢ, κληρονομία, das Erbe, Erbschaft· κληρονόμος der Erbe, Nachkommenschaft. A44,49.

κληρονόμος, ὁ, κληρονόμος, der Erbe. Nachkomme. Δ1313.

κληρονομῶ¹ κληρονομῶ, erben. A1088.

κλεφτάτα κλέβην, κρύφα, verstohlen, heimlich. Γ1655.

κλέφτης, ὁ, κλέπτης, Dieb. E681.

κλέφτρα, ἢ, κλέπτis, Diebin. A1516.

κλέπτω κλέπτω, stehlen. Γ77.

κλήμα, τό, κλήμα, Rebe. B432.

κλινάρι, τό, κλινάριον, κλινίδιον, Bettchen. Δ143. E52.

κλίνη, ἡ, κλίνη, Bett. A577.
κλίνω κλίνω, neigen. E1086.
κλιτός κεκλιμένος, κατηφής, ἄθυμος, niedergeschlagen. A1050, 2078. Δ393. E1309, 1323.
κλιτότη, ἡ, κατήφεια, Niedergeschlagenheit. A2155. Δ308.
κλωνράκι, τό, κλωνάριον, κλωνίον, Reiss, Zweigchen. E778.
κλωνάρι, τό, κλών, Zweig. A57. Γ795.
κλώνος, ὁ, κλών, κλάδος, Zweig. B210.
κλωστή, ἡ, νῆμα, Faden. Δ1299.
κνογεῖω ὑπογεῖω, μειδιῶ, lächeln, sich erheitern. B2106. Γ377. E132.
κόβω τέμνω, κόπτω, schneiden. A340. Δ469, 561, 1045, 1046.
κοιλιά, ἡ, γαστήρ, κοιλία, Bauch. A2179. Γ79 Δ1047.
κοιμοῦμαι κοιμῶμαι, καθεύδω, schlafen. A92. Δ47, 599. E95.
κοιμῶντας κοιμώμενος, καθ' ὕπνον, im Schlaf. Δ64.
κοίτη, ἡ, κοίτη, Lager, Vogellager. Δ1826.
κοίτομαι κεῖμαι, liegen. B224. Γ1252 Δ81, 1095, 1477. E902.
κόκκα, ἡ [Ἰταλ. cocca] βέλος, Pfeil. B612.
κόκκαλο, τό, ὄστον, Knochen. Γ1364. Δ309.
κοικιάζω [Ἰταλ. coccare] τοξεύω, ἐπιτοξίζομαι, den Pfeil anlegen. B699.
κοικνιέζω ἐρυθριῶ, erröten. Γ1154.
κοικνίσμα, τό, ἐρυθρίασις, ἐρύθημα, Errötung, Erröten.
κοικνοβαμμένος ἐρυθροβαφής, rot gefärbt. A117.
κόκκινος ἐρυθρός, rot. Δ1891.
κόλασι, ἡ, ἄδης, γέεννα, Hölle. Γ458.
κολυμπῶ κολυβῶ, schwimmen. Δ1378.
κομματί, τό, τεμάχος, τεμάχιον, Stück. A513. Δ322.
κομμένος μεμαραμμένος, ἄτονος, abgESPANNT, matt. E1307.
κομπῶν ἀπατῶ, πλανῶ, beirren, betrügen. Γ774, 809. Δ568, 681, 1569. E1095, 1437. (Ἐρωφ. Δ' 368, 373. E' 489).

κοντά ἐγγύς, πλησίον, nahe, unweit.
κοντύτερα ἐγγυτέρω, näher. — ἐγγύτατα, ganz nahe. A1550. B841. Δ67, 313, 913, 1468.
κονταρά, ἡ, πληγὴ δόρατος, ἀκόντισμα, Speerstich. B1778. Δ1678.
κοντάρι, τό, δόρυ, ἀκόντιον Speer. Δ287.
κονταροχτύπημα, τό, ἵππομαχία, Turnier. B1040.
κονταροχτυπῶ ἀκοντίζω, δορατίζω mit dem Speer stossen. A1324. B57.
κοντεύω συντέμνω, kürzen. Γ828.
κόντουρος ὄρυ κούντουρος.
κοντύλι, τό, κάλαμος, Feder, Bleistift. Γ1423. Δ460.
κοπανιά, ἡ, ὄσμη, πορά, Ruck. B1024, 1784. Δ1048, 1382.
κοπανίζομαι κόπτομαι. B198.
κοπέλα, ἡ, κόρη, junges Mädchen. A1698.
κοπέλι, τό, παῖς, Knabe. A2186. Δ376.
κοπελιά, ἡ, κόρη, Mädchen. Γ1107. Δ30, 555.
κοπελιάρης, ὁ, νεανίας, Jüngling. B217. Δ997.
κοπελίστικα παιδικῶς, knabenhaft.
κοπελοῦδα, ἡ, κορίσκη, Δ22.
κοπιᾶζω πονῶ, μοχθῶ. A138. B463. Γ121. E237, 1517, 1538.
κοπιῶ κοπιῶ, πονῶ, μοχθῶ, sich Mühe geben. Γ250. Δ298.
κόπος, ὁ, κόπος, πόνος, Mühe. Δ269, 1738.
κοπρά, ἡ, κόπρος, Dung. Γ500.
κόρακας, ὁ, κόραξ, Rabe. Δ1122.
κορασιά, ἡ, κόρη, junges Mädchen. A434. Γ1239.
κοράσο, τό, = κόρη, A1229.
κόρη, ἡ, κόρη, παρθένος, Jungfrau, junges Mädchen. Δ210.
κορμί, τό, σῶμα, Leib. Δ139, 216, 1055.
Κορνᾶρος, ὁ, Cornaro. E1535.
κοριαχτός, ὁ, κοριχτός, Staub. E856.
κορφή, ἡ, κορυφή, Spitze: ἀπὸ τὴν — ὡς τ' ἀνύχια ἐξ ἄκρας κεφαλῆς ἄχρι ποδῶν, vom Kopfe bis zu den Füßen. E1124.

κορώνα, ἡ, *corona*, στέμμα, Krone Δ1959.

κόσμος, ὁ, κόσμος, Welt. A60. Δ342.

κουζουλάδα, ἡ, μωρία, ἀνοησία, unsinniger Streich. Γ772.

κουζουλός μωρός ἄφρων, ἀνόητος, närrisch, thöricht. Γ1022.

κουκουρίζω ὀκλάζω, κοιτάζομαι, (κοινῶς συμμαζεύομαι, κουρνιάζω), auf-fliegen. Δ1828.

κουκλώνω [Λατ *cucullus*] καλύπτω, bedecken. A263. Δ472, 1580, 1918.

κουκουμουντρέζω *culbuter*, कुबु-स्तῶ, einen Purzelbaum machen, sich überschlagen B1713.

κουμπίζω = κουμπῶ. Δ1674.

κουμπιστός ἐπικεκλιμένος, angelehnt. E447.

κουμπῶ¹ *cumbo*, *accumbo*, κλίνω, προσκλίνω, ἐπικλίνω, neigen, anlehnen. Δ731.

κούνια, ἡ, [Ἰταλ. *cuna*] λίκνον, Wiege. B486

κούντουρος βραχύς, kurz. Δ579.

κουράζω καταπονῶ, τρύχω, ermüden. Γ812. Δ844.

κουρασά, ἡ, = κόρασι. E939.

κούρασι, ἡ, κήματος, κόπος, Müdigkeit. Γ178, 783.

κουραεύω [Ἰταλ. *corsare*] πειρατεύω. E326.

κουρφα κρύφα, heimlich. A273.

κουρφαναδακρυῶν ὑποδακρύω, stille Thränen vergiessen. E121.

κουρφανετρανίζω κρύφα ἀναβλέπω, verstohlen aufblicken. A2431.

κουρφεμένος κρύφιος, heimlich. E143.

κουρφεύω ἀποκρύπτω, ὑποκρύπτω, verheimlichen. Δ1838, 1853, 1868, 2123. B29, 32. Γ736, 1738. E100, 1533.

κουφοκαμαρών κρύφα ἀποθαυμάζω, im Stillen bewundern. E1525.

κουφοπαρακαλῶ² κρυφα παρακαλῶ, λανθάνω θεόμενος, heimlich wünschen. B2315.

κουρφός κρύφιος, heimlich. ³ε τοῦ κουρφοῦ κρύφα, heimlich. A95, 133, 248, 1404, 1764, 1866. Δ360, 755.

κουρφοσυντηρῶ¹ κρύφα θεῶμαι, verstohlen ansehen. A2131.

κούτελο, τό, μέτωπον, Stirn. Δ1136. κουτρολευτός κεκαρμένος, φαλακρός: kahlopfig. Δ476.

κουτσός [Ἰσπαν. *coxo*: προβλ. Ἰταλ. *coscia*] γωλός, lahm. Δ625. E261.

κουτσοῦνα, ἡ, κόρη, πλαγγών (κοιτῶ: κοῦκλα), Puppe. A985.

κουτσουνάρακι, τό μικρός κρουός, kleines Wasserguss. E893

κουτσουνάρι, τό, [προβλ. Ἰταλ. *boc-cuccia*: τὰ νῦν μποτσουνάρι *bocca*] κρουός, ὑδρορροά, Wasserguss. B661, 668. E897.

κουτσουνικά, τά, πλανώνια, Puppensachen, Spielzeug. A960, 967. Γ96. Δ412.

κουφός κωφός, taub.

κουφός, τό, θώραξ, γέλυο, Brustkasten. Δ1029. [κουφάρι Στάυ. Γ37].

κουφτός ὀξύς, τομός, scharf. B1448. Δ478.

κράζω καλῶ, rufen, nennen. B159. Δ144, 207, 245, 360, 1067, 1142. E292.

κράς, τό κρέας, Fleisch. Δ503, 1580. [Ῥύτ. Γ278].

κρασί, τό, οἶνος, Wein. Δ596.

κρατημός, ὁ, ἐπίσχεσις, Zurückhalten: δὲν ἔχω κρατημός ἀκάθεκτός εἶμι, nicht zurückzubehalten sein. E1377.

κράτηξι, ἡ, εὐλάβεια, ὑποστολή, Zurückhaltung. E635.

κρατίζω κατέγω, zurückhalten: τὴν ἀναπνοιά μου ἀπνευστιάζω ἀπνευστί ἔγω, den Atem ein halten. Γ176. Δ1313, 1747.

κρατῶ² κατέγω, halten: νυμίζω, ἡ-ροῦμαι, halten, besummen, ἀναγκάζω (κινῶς ὑπογρεῶ), verbindlich machen, verbinden. A52. B374. A52, 2095. B374, 720. Δ44, 92, 468, 604, 1207, 1484. E569, 650, 1072.

κρεμνῶ¹ κρεμάννυμι, hängen. B72. Δ1299. E465, 1348.

κρίμα, τό, ἀμαρτία ἀμνηστια, Sünde. Δ408.

κρίνω κρίνω, urteilen, beurteilen, richten. βετανίζω, quälen. Γ212. Δ15, 100, 721, 836. E358.

κρίσι, ἡ, βάσανος, τολαιπωρίς, Qual, Pein. A256. Δ36, 84.

κριτήριο, τό βασιανιστήριο, βασιανός. Folter Δ217, 421, 493

κριτής, ὁ, κριτής, δικαστής, Richter. E1504.

κρούω κρούω, προσκρούω, schlagen, weh thun. Δ428, 1797.

κρουσταλλένιος κρουστάλλινος, kry-stallen B207.

κρούσταλλο, τό, κρούσταλλος, Kry-stall, Eis. A388.

κρύβω κρύπτω, verbergen, ver-stecken. A1497. E411.

κρυγερός κρυώδης, ψυχρός, kalt. Δ301.

κρυγαίνω ψύχω, ψυγαίνω, kalt machen, abkühlen. A2063. Γ826, 1630. Δ837. E558.

κρυγίος ψυχρός, kalt. Γ165. Δ304, 1090, 1985. E1046

κρυόση, ἡ, ψύχος, κρύος, Kälte. E1443.

κυβοῦρι, τό, [κύμβος, τύμβος, 'Asa-b-kubur] τάφος, Grab. Δ1942, 1945, 1981 1990.

κύκλος, ὁ, Kreis. A1, 1663. Γ1293. Δ257, 618.

κυλιω² κυλίω, wälzen. B1164. Δ1138.

κῦμα, τό, κῦμα, Woge, Welle. A1161. B272. Δ59, 635.

κυνηγάρης, ὁ, κυνηγετικός, θηρατι-κός, für die Jagd A104.

κυνήγι, τό, θήρα, Jagd. A803, Γ250.

κυνηγός, ὁ, κυνηγός, θηρατής, Jä-ger. A936.

κύρης, ὁ, πατήρ, Vater. A69. Γ980, 983, 987.

κωλοσύρνω κατασύρω, παρέλκω, hinterherziehen, schleppen. B512, 516. Δ428.

κωλοσυρτά σεσυρμένως, schleppend. Δ1957.

Λ

λαβαίνω αναλάμπω, λάμπωμαι, φλέ-γομαι, in Flammen aufgehen. Γ1720.

λάβρα, ἡ, καύμα, καύσων, Hitze, Glut. Γ345. Δ365, 766. E702.

λαβωματιά, ἄ, τραῦμα, Wunde. B1124, 1173. Δ1357, 1460. E568.

λαβώμος, ὁ, τραῖσις, Verwundung.

λαβώνω τιτρώσκω, verwunden. A. 588. B156. Δ1066.

λαγκάδι, τό, φάραγξ, Bergschlucht. Γ1718.

λαγουάτης, ὁ, βαρβιτιστής, Lau-tenspieler. A591, 627, 942.

λαγουότο, τό, [Ένετ. lauto] βάρβιτος, Laute. A394, 508, 513, 862, 927. B1345. Δ28.

λαγωνικό, τό, θηρατική κύνω, Jagdhund. A123.

λαῆνι, τό, δεκα λαύνη

λαθάνομαι πλανῶμαι, σφάλλωμαι, sich irren. A1142.

λαιμός, ὁ, λαιμός, Hals. Γ590. Δ1158.

λάκκος, ὁ, βίβρος, λάκκος, Grube. E953.

λαλα, ἡ, μάμμη, Grossmutter. B487. E1510.

λαλιά, ἡ, φωνή, Stimme. Δ1004.

λαλώ¹ λαλώ, reden. E657.

λαμπάνω = λαβαίνω. A90.

λαμπηράδα, ἡ, λαμπηδών, Glanz. A606.

λαμπηρός λαμπρός, λάμπων, glän-zend, planzvoll. B176, 233. Δ66, 1371. E1070, 1497.

λάμπω λάμπω, glänzen. A90. B102. Δ65, 473, 1650. E355.

λαός, ὁ, λαός, Volk, Volksmenge. B839, 1041. Δ290, 860, 1664.

λαύνη, τό, λάγυνος, Krug. Γ579.

λαφάκι, τό, ἐλάφιον, klein r Hirsch. B150.

λάφι, τό, ἔλοφος, Hirsch. A1154. B643.

λαχαίνω (θὰ λάχω) λαγγάνω, τυγ-χάνω. A1443, 1440, 1694, 1973, 2193. Δ550, 630, 1615. E549, 649, 1440.

λαχάρα, ἡ, πόθος, Sehnsucht, Verlangen. B2284. Γ1587.

λαχταρίζω ποθῶ, sich sehnen. A1721. E1202.

λάψι, ἡ, λαμπηδών, Glanz. Γ199. E411.

λέγω λέγεις ἔ λέει, λέγει ἔ λέ, λέγομε ἔ λέμε, λέγουσι ἔ λίσσι ἔ λέντι, λέγω, sagen. A29, 61, 206, 1582. Γ700.

Δ9,14,41,166,235,811,961.E374,733.

λείπω λείπω, ἐλλείπω, fehlen· λείπομαι δέομαι, στερούμαι, ermangeln. Δ1286,1515. E749.

λεύτερος ἐλευθερος, frei. B296. Δ115. E390. [1536. E287.

λευτερώων ἐλευθερῶ, befreien Δ

λησιμονῶ¹ ἐπιλανθάνομαι, vergessen (πρὸς ἀλησιμονῶ). Δ272,1833. Γ832.

λιγαίνω μειοῦμαι, ἐλαττοῦμαι, sich vermindern, abnehmen. Γ511,1291. E137.

λιγάκι μικρόν τι, βαχύ τι, ein klein wenig, ein Bischen. A1103. B163. Δ315,1707,1944.

λιγνός ἰσχνός, εὐμήκης, schlank. B378.

λιποθυμιά, ἡ, λιποθυμία, λιποθυμία. Ohnmacht — μὴ δίδει λιποθυμῶ ich falle in Ohnmacht. Δ344. E587. [Ἐρωφ. E' 273.]

λιγοπηαίνω σπάνιος φοιτῶ, selten gehen, sich selten sehen lassen. A272.

λίγος ὀλίγος, wenig. Δ97,110,1037,1865. Δ25,47,713,911,979.

λιγοστέρομαι μικρόν τι στέρομαι. B438.

λιγοφυχῶ¹ γαλεπαινῶ (κοινῶς ἀνοποιονῶ). ungeduldig sein B1367.

λιγωμάρα, ἡ, λιποθυμία, Ohnmacht (πρὸς λιποθυμιά): πόθος, ὄρη, Sehnsucht. E28,136,1088.

λιγώνομαι λιποθυμῶ, λιποφυχῶ, in Ohnmacht fallen· ποθῶ, sich sehnen. Γ1015,1573. Δ250,311.

λίθος, ὁ, λίθος, Stein. E961.

λιμιῶνας, ὁ, λιμὴν, Hafen. Δ1019. E1522,1523.

λινάξυλα, τό, φρύγανα, Reisig. A270. Δ744.

λιξέυγω ὀρέγομαι, lingen. A724. Γ1064.

λιοντάρι, τό, λέων, Löwe. B1055. Γ67,780. Δ1644.

λιόντας, ὁ, λέων, Löwe. Δ935,1380.

λογάρι, τό, θησαυρός (κεκρυμμένος). Δ1934.

λογαριάζω λογιζομαι, διαλογιζομαι, ἀναλογιζομαι, rechnen, sich überdenken, bedenken. Γ170. Δ260.

λογαριασμός, ὁ, λογισμός, Verrechnung. A1142,1159,1163,1843,1849,1860. Δ694.

λογῆς (πληθ. λογῶν) εἶδους, einer Art. μιᾶς — einer Art. δύο λογῶν von zwei Arten. A200,1155. Δ220,1109,1415.

λογιᾶζω διαλογιζομαι, ἀναλογιζομαι, denken. A102,1148. Δ28,30,45,179,402,4375. E541,567.

λογικό, τό, = λογισμός. Γ180.

λογισμός, ὁ, λογισμός, διάνοια, Gedanken· μερίμνα φροντίς, Sorge, Kummer. A10,48,136,155,185,645,1169,1861. Δ12,16,22,174.

λόγος, ὁ, (πληθ. τὰ λόγια) λέξις, λόγος, Wort. τοῦ λόγου σου Sie. ὄχι τὰ λόγου μου ὑπὲρ ἐμοῦ, für mich· ἀπὸ λόγου σας παρ' ὑμῶν, von Ihnen, von euch· διὰ λόγου τῆς ὑπὲρ αὐτῆς, für sie. Δ401,1333. Δ14,210,350,811. E145,166,188,206,208,702,871.

λογοῦμαι¹ λογιζομαι, νοιζομαι, gelten, gehalten werden. Δ613,2009.E8.

λοιπόν λοιπόν, ἄρα, ἄρ' οὖν, nun, also. Δ65,354,1502.

λουλοῦδι, τό, = λούλουδο. E1101.

λούλουδο, τό, liliium, ἄθος, Blume. A117. B266. Δ605,1887.

λουχτούκισμα, τό, λυγμός, Schluchzen. Δ1502.

λουχτούκιω¹ λύζω, schluchzen. A1210. Γ1351. Δ917.

λόχη, ἡ, φλόγες, πῦρ, Lohe, Feuer. A822,2152. [Ἐρωφ. A' Ἰντερμ. 12. B'432,433. Γ'411. Δ'752. E90. Γόπ. Γ'197].

λυγρή, ἡ, εὐμήκης νέα, die Schlanke, die Schmiegsame. A1098. B653. [gen. Δ1648.

λυγίζω κίμπτω, biegen, schmiegen· λυγῶ¹ = λυγίζω. B408.

λύπησι, ἡ, λύπη, Bedauern, Leid. A386. B29. Δ394,474.

λυπητερός λυπηρός, traurig, klagend· κινήτικός, συκινήτικός, rührend. B1685. Δ86,811.

λυποῦμαι¹ λυποῦμαι, οἰκτιρῶ, Mitleid haben, bedauern. A799. Δ762. E708,889,920.

λυτρωμός, ὁ, ἀπαλλαγὴ, ἀπολύτρωσις, Befreiung. A940.

λυτρώνω ἀπαλλάττω, befreien. A 48. E68.

λυώνω διαλύω, auflösen· εξαλείφω, ἀπαλείφω, auslöschen, auswischen.

διαλύομαι, τήχομαι, schmelzen. A22. Γ1430 Δ842,1890. E406,1135,1476.

λωλός μωρός, ὄφρων, närrisch, thöricht. A431.

M

μ' = μέ.

[Δ5. κτλ.]

μά [Ἰταλ. ma] ἀλλά. δε. ὅμως, aber.

μά μᾶ, νή, bei — τὸν οὐρανόν, νή τὸν οὐρανόν, beim Himmel. Δ1619,1621.

μαγάρι [Ἰταλ. magari] εἶθε, wollte Gott! A945. Δ216,675. E227,228.

μάγγανο, τό, πριστήριον, Presse. Δ1849.

μάγειρας, ὁ, μάγειρος, Koch. Γ335.

μαγερεῖα, ἡ, μαγειρεία, Speise die auf einmal zubereitet wird. A266, 357. Γ338.

μαγικός μαγικός, magisch. E1366.

μαγνεία, ἡ, (ἕλλως μαγνάδι) ὕψισμα λεπτόν καὶ ἀραιόν, Flor. A263, B 507,576. [Ἑρωφ. E' 200.]

μάγουλο, τό, παρειά, Backe, Wange. A1674, B1443. Γ681.

μαζώνω [Ἰταλ. massare] ἀθροίζω, συλλέγω, συνάγω, sammeln. A526. B 98,955. Δ858,860, 4819 1955. E 572,937.

μαθαίνω μαθάνω lernen, erfahren· ἐθίζω gewöhnen· ἐθίζομαι, sich gewöhnen. A86,1715. Γ741. Δ249,753, 796,819 1160. E614.

μαθημένος εἰθισμένος gewohnt. Γ741. Δ1160.

μάθησι, ἡ, μάθησι, παιδεία, Gelehrsamkeit, Bildung. A 25,1458,2476, 2481.

μαθητεύομαι διαδίδομαι, διαδουλοῦμαι, bekannt werden. A244. E136.

μάξις, ἡ, ἑρμακίς, φαρμακείτρια, Hexe. Δ892,895.

μακκρίζω μακαρίζω, μιλκκlich preisen, Δ1984.

μακελλεῖο, τό, macellum, μακελειόν, Schlachthaus. B1239

μακρά μακρύν, weit, fern· ἀπὸ μακρῶς μακρόθεν, πόρρωθεν, von fern, von der Ferne. A137,1062,1069. Δ5, 847,1964. E654.

μακραίνω μηκώνω, verlängern· μακύνομαι, lang werden. ἀριστημι, ἐκ-

ποδῶν ποιούμαι, entfernen· ἀριστημι, sich entfernen A172,1197. Γ 949. Δ350,351,844. E938,1117,

μάκρεμα, τό, ἀπόστασις, διάστημα, Entfernung. A1061. [E579.

μάκρος, τό, μήκος, Länge. Γ1492.

μακρὺς μακρός, lang, weit· ἀρετῆος, ἀπέχων, entfernt. Δ1691. Γ926. E699.

μάλιστα μάλιστα, καὶ ὅθι, sogar. A171,827.

μαλάσσω μαλάσσω, χειραπατάζω, behandeln. Δ893.

μαλλιά, ἡ, [Ἰταλ. malleo?] ἀγών, ἀμίλλα, Kampf, Streit. Δ1642.

μαλλιά, τό, τρίχες, κόμη, Haar. 670,841.

μαλλῶν πολεμῶ, ἀντιπολεμῶ, bekämpfen, bekriegen. A1038,1040.

μαμμή, ἡ, μαία, Hebamme A52.

μαθάνω = μαθίζω. Δ819.

μανίζω θυμούμαι, ὀργίζομαι, in Zorn geraten. A884. Γ881. Δ415. E 285.

μανιστικά μετ' ὀργῆς, zornig. E482.

μάνιτα, ἡ, ὀργή, θυμός, Zorn. B 1416. Δ37,371.

μάννα, ἡ, μήτηρ, Mutter. A884. Γ863,1334. Δ47.

μανταλώνω μανδελῶ, βολανῶ, ἐπιμογλῶ, verriegeln. A1423. Γ1743.

μαντατεύω ἀπορρίνω, ὀηλον ποιῶ, kund thun, verkünden. A2124. Γ 1510.

μαντάτο, τό, [Ἰταλ. mandato] ἀ γελία, Nachricht. A364,1362. Γ940, 1060. Δ193,432.

μαντατοφόρος, ὁ, ἀγγελιαφόρος, κήρυξ, Herold, Bote. Δ195,1283. E297.

μαρξίνω μαρξάινω, verblühen lassen, ausdörren. A382. B192,208. Δ 1890. E1111.

μαργαριταρένιος ἐκ μαργαρίτου, perlen. A1327,1406.

μαργαριτάρι, τό, μαργαρίτης, Perle. Γ1055.

μαργώνω ἀποπήγνυμι, καταπήγνυμι (ψύγει). gefrieren machen. A1725. Γ355,1630.

μαρμαρένιος μαρμάρινος, marmor. Γ370.

μάρμαρο, τό, μάρμαρος, Marmor. Δ650,1686.

μάρτυρας, ὁ, μάρτυς, Zeuge. E 448,853.

μαρτυριά, ἡ, μαρτυρία, Zeugnis. B878 E1294.

μαρτύριο, τό, βίσιμος, κάκωσις, Qual, Pein. Δ1075.

μαρτύρισα, ἡ, μαρτυροῦσα, Zeugin. Γ1334.

μαρτυροῦμαι μαρτυροῦμαι, zeugen. A1008.

μαῖς ἢ μας = ἡμαῖς, ἡμῶν, ἡμῖν.

μασέλλα, ἡ, [Ἰταλ. mascella] σιαγών, Kiefer, Kinnlade. B1801.

μασκάλη, ἡ, μασγάλη, Achselhöhlung A1788 B138. Δ1851.

μασουρίζω [Ἀραβ. massur κάλαμος] πηνίζομαι, spulen.

μάστορας, ὁ, [Ἰταλ. maestro] τεχνίτης, Meister. Δ1943.

μαστορεύω τεχνικῶς ἐργάζομαι, methodisch, kunstgemäss arbeiten. Γ403. Δ1452.

μαστοριά, ἡ, τεχνη, Kunst, Meisterschaft. B1148. Γ392.

μαστορικὸς τεχνικὸς, meisterhaft, kunstmässig. A2170.

μασᾶ² μασᾶ, kauen, zerkaue. B1006.

μάτι, τό, ὀφθαλμός, Auge. A175, 2098, 2099. Δ267, 733. E909.

ματουκλιεῖα, ἡ, αἱματοχυεῖα, Blutbad. Δ1109.

ματουκλιεμένος αἱματόφυρος, blutbefleckt, bluttriefend. Δ1904.

ματώνω αἱμάσσω, αἱματῶ, mit Blut beflecken. Δ1064, 1284. E906.

μαυρίζω μελαίνω, διαμελαίνω, schwärzen, schwarz machen. μελαίνομαι schwarz werden. B1162. Γ348. Δ843, 889, 899. E1437.

μαυροπράσινος μελάγγλωρος, schwarz grün. B458.

μαῦρος μέλας, schwarz τὰ μαῦρα μέλανα ἐνδύματα, schwarze Kleider. A1296. B240. Δ1962.

μαυροφορέμενος μελανείμων, με-

λανόστολος, schwarz gekleidet. Δ1977.

μαυρόφρος φαῖος, schwarz grau. B235. [468.

μαχαῖρα, τό, μάχαιρα, Messer. Δ μαχαιριά, ἡ, πληγὴ μαχαιρας, Messerstich. E1176.

μάχη, ἡ, μάχη, ἀγών, Schlacht, Kampf, ἔχθρα, Hass, Feindschaft. Δ158, 360.

μάχομαι μάχομαι, ἀγωνίζομαι, kämpfen. A258. Δ715.

μέ μετά, διά, mit. Δ3, 25, κτλ.

μεγάλος μέγας, gross. Δ12, 134, 279, 291, 555.

μεγαλότη, ἡ, μεγαλειότης, μεγαλειωμα, maiestas. A300. Γ203. Δ601.

μεγαλώνω αὐξάνομαι, wachsen. A57. E405.

μεγαλωσύνη, ἡ, = μεγαλότη. A2145.

μελάνε, τό, μέλαν, μελάνιον, Tinte. Δ460 E457, 1144, 1366.

μελανεῖω μελαίνομαι, schwarz werden. Δ1796.

μελανόμαυρος μελάντατος, tintenschwarz, tiefschwarz. Δ901.

μελανός μέλας, schwarz. Δ894.

μελαχρινός μελανοπός, μελάχρους, dunkelfarbig, dunkel. Δ897.

μελετώ μέλλω, διανοοῦμαι, ἐπινοῶ, beabsichtigen. A264. Γ1449, 4518.

μέλη, τὰ, μέλη, Glieder. A278, 896 910, 930. Δ247. E1036.

μέλι, τό, μέλι, Honig. E410.

μέλλει πέρωται, εἵμαρται, es ist beschieden (πρὸς. μέλλεται). Δ440, 228.

μέλλεται πέρωται, εἵμαρται, es ist beschieden A442. Δ124, 130, E1389.

μελλοῦμενα, τὰ, τὰ μέλλοντα, τὰ πεπωμένα, Los. Δ141.

μέλλω μέλλω, im Begriff sein. (πρὸς. μέλλει). Γ1582.

μελωδικός μελωδικός, melodisch. A1153.

μένα = ἐμένει (πρὸς. ἐγώ). A850. Δ214, 267.

μένω διαμένω, διαιτῶμαι, verweilen, hausen E52.

μερά, ἡ, μέρος, χώρα, Seite. B1784, 1901. Δ74, 616, 1694.

ἡμέρα = ἡμέρα. A43. Γ1634. Δ121. E262.

μερί, τό, μέρος, Schenkel. Δ1055.

μερονύχτι, τό, ἡμερονυκτιον, νυχθήμερον. A1043, 1297, 1579.

μεροξημερόνομαι διημερεύω καὶ διανυκτερεύω, Tag und Nacht zubringen. E56.

μέρος, τό, χώρα, τόπος, Gegend. Δ1295. Δ320. E273.

μερτικό, τό, μέρος, μοῖρα, Anteil. Γ736.

μερωμός, ὁ, ἡμέρωσις, Zähmung δὲν ἔχω μερωμό ἀδύνατός εἰμι ἡμερώσαι, ich bin unzahlmlar. E222.

μερώνω ἡμερῶ, τιθασεύω, zähmen· κολλάζω, πρᾶννω, züchtigen, besänftigen.

μέσα ἔνδον, ἔσω, darin, drinnen. ἔν, in.

μεσάνυχτο, τό, μεσονυκτιον, Mitlernacht. Γ538, 1349.

μέση, ἡ, τὰ μέσα, Mitte. Δ157.

μεσημέρι, τό, μεσημβρία, Mittag. Δ1435.

μεσοπέλαγα ἐν μέσῳ πελάγει, mitten im offenen Meer. Δ1671.

μεσόστρατο, τό, ἡ μέση δόξ, Mittelweg. B1711. [1272.

μετά μετά, mit. Δ293 E1003, 1269.

μεταβάλλω μεταβάλλω, ἀλλάσσω, ändern. A911.

μεταλλάσσω, μεταβάλλω, wechseln. Δ1710. Γ469. Δ606, 1816, 1963.

μεταμορφίζω μεταμορφῶ, μεταβάλλω, umgestalten, ändern. Γ142.

μετανοιώματα, τὰ, μεταμέλεια, μετάνοσις, Reue. Γ289.

μετανοιώνω μεταμέλουμαι, μεταγιγνώσκω, bereuen Γ108, 292, 790. Δ698, 1428. E1464.

μετάξι, τό, μέταξα, Seide. B131.

μετασαλεύω μετακινούμαι, κινούμαι, rühren, sich weiter bewegen. B704. Δ752.

μεταστρέφω μεταστρέφω, umkehren — τὸ λογισμό μεταβάλλω γνώμην, seine Meinnug ändern. A185, 4169.

μετρητός μεμετρημένος, gemessen. μέ ζάλα μετρητά βᾶδην, ἐν ρυθμῶ, im gemessenen Schritt. B379.

μέτρος, τό, λογισμός, διανόημα, Überlegung. A489, 928, 1384.

μετρῶ¹ λογίζομαι, überdenken. A195.

μή ἔ μήν μή, nicht — δέν, μή, nicht. A1513.

μηδέ μή, οὐ, nicht· οὐδέ, auch nicht. Γ4597. Δ34, 357, 1598.

μηδένα οὐδένα, μηδένα, keinen, Niemand. A603.

μήλεγγας, ὁ, κρότφος, Schläfe B1784, 1901.

μήλο, τό, μήλον, Apfel. Γ74.

μήν ὅρα μή. A44. Γ803. Δ74.

μήνας, ὁ, μήν, Monat. Δ747.

μηνώ¹ μηνύω, sagen lassen, wissen lassen. B2047. Γ796. Δ383, 455, 751, 1352. E347, 618.

μήπως μή, μήπως, ob nicht. Δ776.

μιά (πρὸς εἰς) μία, τίς, eine. A9. Δ22.

μικρός μικρός, klein. Δ154, 292, 530.

μικρούλης, ὁ, μικρός καὶ νεκρός, niedlich, mignon. A33.

μίλι, τό, μίλιον, Meile. Δ940.

μιλιὰ, ἡ, φωνή, λαλιά, Stimme, das Reden. Γ461, 464, 769.

μιλά² λαλῶ, λέγω, reden, sprechen, sagen. A153, 361. Γ482, 932, Δ10, 35, 49, 241, 253, 219, 387, 4198. E940

μισοφορμάρης, ὁ, μεταίτιος, συναίτιος, συμμεταίτιος, mitschuldig, halbschuldig, culpabilis Γ919.

μισεμός, ὁ, ἀποχώρησις, ἀπαλλαγή, Abreise, Abgang. Δ2013.

μισεύω ἀπέργομαι, ἀπειμι, abgehen, abreisen. A553. Δ200, 344, 466, 631. E74.

μισός, ἤμισος, halb. B1137.

μισῶ¹ μισῶ, hassen. A807. B1000. Γ1155.

μνήμα, τό, τάφος, Grab. E934.

μόδος, ὁ, modus, τρόπος, Weise. B1142. Γ47, 1313. E312.

μοιάζω ἔοικα, ἑμοιάζω, ähneln, ähnlich sein· ἀρμόττω, zusammenpassen, sich schicken. A37, 170, 552, 770, 774, 1675. B551. Δ6, 46, 958, 1342.

μοιαστός πρέπων, schicklich (πρὸς ἄμοιαστος). A1666. [E126.

μοιότη, ἡ, ἑμοιότης, Ähnlichkeit.

μοῦρα, ἡ, μοῖρα, εἰμαρμένη, πε-
πωμένη, Schicksal. B2039. Γ683.
Δ215,1349. [Δ1202.]

μοιράζω διανέμω, teilen. B1605.
μοιραίνω δωροῦμαι, κοσμῶ, bega-
ben, ausstatten. A804.

μοιρολόγι, τό, θρήνος, θρηνηδία,
Wehklage, Klagegesang. A120. B
1055.

μοιρολογούμαι ἠθρηῶ, θρηνηδῶ,
wh klagen. Γ496.

μολογῶ ἔξαγορεύω, ἀποσφθέγγομαι,
heraussagen, anzeigen. A1683,1964,
2134,2485. Γ770. E111,135,1139.

μοναξία, ἡ, μονήρης βίος, μοναυ-
λία, Einsamkeit. A775 B602

μοναχά ἢ μοναχᾶς μόνον, allein.
Δ358,419,662.

μοναχοθυγατέρα, ἡ, μονογενής θυ-
γάτηρ, einzige Tochter. Γ1239.

μοναχός μόνος, allein, einzig. A
1404,1414,1789,1904. Γ2732. Δ54,
216,437.834,2000.

μόνιος, μόνος, allein. A127, 1404.
Γ1732 [Ἐρωφ. Α'364, Β'9. Δ'92. Ε'
334,444.]

μονιτάρου παντελῶς A886. [Ἐ-
ρωφ. Δ'160,456. E129.]

μόνο μόνον, allein, nur.—να ἐπι-
δᾶν, όταν, wenn. A40,605.

μονοιάζω ὁμονοῶ, συμφωνῶ, ein-
trächtig werden, übereinstimmen.
Γ1726.

μονοπάτι, τό, ἀτραπός, τρίβος, Fus-
steig, Fussweg. Δ1016.

μορφίζω = ὁμορφίζω. A1278.

μόσχος, ὁ, μόσχος, Moschus. A963.
μοσκοφυλάσσω ὡς μόσχον φυλάσ-
σω. A964.

μοῦ, μου = ἐμοῦ, σου· ἐμοί, μοι. Δ10.
μουγαλιζομαι κωκῶμαι, brüllen.
B1159.

μουγαλισματιά, ἡ, κωκηθμός,
κραυγή, Gebrüll, Geschrei. B1117.

μουγκός ἄλαλος, ἐνεός, stumm
Δ1168.

μουγκρίζω κωκῶμαι, βρυχῶμαι,
brüllen. Δ660,1029. E1527.

μουλῶνω κόπτω, sich beugen· ποιῶ
κόπτειν, nieder beugen. A1298. B1147,
1520, 1892.

μουρδῶνω [Λατ. ἢ Ἱταλ. merda] ῥυ-

παίνω, μολύνω, beschmutzen. Γ1111.

μούρη, ἡ, πρόσωπον, Gesicht, An-
gesicht. E794.

μούρτζινος [*Αραβ. merdjan κοράλ-
λιον] φουρκόσις, σινοπός, μαυροκόκκινος,
dunkelrot. B298,340,383.

μουστάκι, τό, μούσταξ, μίσταξ,
Schnurbart. B947.

μπαινοδγκίνω εἰσέρχομαι καὶ ἐξέρ-
χομαι, ein= und ausgehen. A1357.

μπαίνω (θὰ μπῶ) εἰσέρχομαι, ἐμ-
βαίνω, eintreten, hineingehen. A100,
930,1429. Γ154,666. Δ157,261,563,
565,586,656,669,845.853. 1472. E
1488.

μπαλάσι, τό, [Ἱταλ. balaschio, balas-
so· «Μπαλάσιον ἔχει κλῶρε ὡσάν τὸ κου-
κιν τεῦ ῥωδίου ἔχει πολλὰ κόκκινον οὐδὲ
πολλὰ ἄσπρη, ἃ μὴ ἔνε καθέρια καὶ
φωτεινῆ, καὶ φαίνεται ὡσάν τὸ σα-
φεῖρι, καὶ ἔχει τὴν αὐτὴν θερτοῦδαν εἰς
τὸν δρόπικα ὅπου ἔχει περίστον αἶμα
καὶ εἰς τὸν πόνον καὶ ἰλαρώνει πολλὰ
τὸ πρόσωπον τοῦ ἀνθρώπου ὅπου τὸ βα-
στάζει» Legrand, Bibliothèque Grecque
vulgaire, Tome II introduction XXIII]
λυγνίτης, λυγνίς, hellroter Rubin· ὄρα
ἢ ζαφειρομπάλασα.

μπάλωμα, τό, ῥότισμα, ἐπιβλήμα,
Fleck, Flickstück. B339.

μπαρμπαικός βαυβίικινος, baum-
wollen. Δ1299. E465,4348.

μπαρμπάκι, τό, βάμβαξ, Ἱταλ.
bambagio, Baumwolle.

μπάρμπας, ὁ, Ἱταλ. barba, θεῖος,
Oheim, Onkel. Δ1259, 1285, 1328,
1589,1635,1904,1916,1988.

μπερδεμένος, ὁ, περίπλοκός, σύγχυσις,
Verwicklung, Verwirrung. A940,
1490.

μπερδένω περιπλέκω, ἐμπλέκω, συγ-
χέω, verwickeln, verwirren. A9,918
939,1525. Γ479,1621. E377,401,950,
1411.

μπηχτός ὡστός, stossweise. Δ1846.

μπήχνω ἐμπήγγωμαι, hineinstos-
sen. Γ444. Δ1157. E362.

μπιστεμένος πιστός, treu, getreu,
Zuverlässig. A72. E506,711

μπιστικός πιστός, treu, zuverlässig.
A21,129. B725. Δ44,229,587,
777. E664,1354,1513.

μπιστοσύνη, ἢ, πιστότης, πίστις, Zuverlässigkeit. E384.

μπλάβος [Ἰταλ. biavo] κυανοῦς, blau. B148, 240. Δ1892.

μπόδισμα, τό, = ἀμπόδισμα: κώλομα, Hindernis. ἐλάττωμα, Fehler, Laster. A1009, 2007. B108. Δ116, 487.

μπόρεσι, ἢ, δύναμις, Macht. A6. μπορετός δυνατός, möglich, thunlich. A945. Δ9, 449, 868.

μπορῶ² δύναμαι, können. A104, 1680. Γ4281. Δ40, 417, 1682.

μπουκωμένος [πρὸβλ. μπουκωτός] ἐπεστομισμένος, (κοινῶς μὲ γεμᾶτο στόμα), mit gestopftem Maul. E407.

μπουκωτός [Ἰταλ. boccato] = μπουκωμένος. E1925.

μπρός = ἄμπρός. A2086.

μυῖγα, ἢ, μυῖα, Fliege. E238.

μυριαρέφνητοι μυριάριθμοι, ἀπειροπληθεῖς, unzählig, zahllos. B729.

μυρίζω ὀζω, riechen. A404, 1375. B294, E55. [E700.]

μύριοι μυριοί, unzählig, zahllos. μυριορέγομαι ὑπεραγαπῶ, herzlich gern mögen. A1380, 1396.

μυριοχαίρομαι ἐν πλείστη ἡδονῇ ἔχω, herzlich geniessen. B380.

μυριοχάριτος ἐπιχαριτώτατος, ganz reizend. B547.

μυρωδιά, ἢ, ὀσμή, Geruch. Δ1888.

μύσμα, τό, μυγμός, μυθισμός, das Stöhnen, Röcheln. E898.

μύσσω μυθίζω, stöhnen, röcheln. E900.

μύτη, ἢ, ρίς, Nase. Δ1694.

Μυτιλήνη, ἢ, Λέσβος. B144.

μωρό, τό, νήπιον, kleines Kind, Kindlein. 1183, 2177. B106, 107.

N

νά ἵνα, dass: ἐάν, wenn, sollte. ὡς, εὐθύς ὡς. = θά. A881. B2035. Γ4404. Δ2, 8, 9, 18. E881.

νά ἴδού, da, sieh!

ναί ναί, ja, jawohl. A2135, 2154. Δ333.

νάκαρη, ἢ, Ἰταλ. nacchera, τύμπανον, Pauke. B230.

ναύκληρος, ὁ, ναύκληρος, Schiffskapitän, Schiffspatron. Δ705.

ναύτης, ὁ, ναύτης, Matrose, Schiffer. Γ242. Δ651, 705.

νεάτα, τὰ, νεότης, Jugend. Δ132.

νεός νεός, jung, neu. A1236, B685.

νεότης, ἢ, (πληθ. τὰ νεῖδα καὶ νεῖατα), νεότης, Jugend. Γ1454. Δ30, 132, 230, 396, 442, 1648. E1114.

νεοῦταικος νεαρός, νεάζων, jugendlich, jung. B164. Δ24.

νεκρός νεκρός, tot. Γ4294. Δ926.

νεκρώνω νεκρῶ, ἀπονεκρῶ, ertöten, lähmen. A910. Δ345, 1912.

νένα, ἢ, Ἐνετ. nena, τροφός, τίτη, Amme. Δ79.

νεράδα, ἢ, νόμψη, νηρίς, Fee. B192.

νεραντζάτος [Ἐνετ. naranza] χυσομήλω ὁμοιος, von der Farbe einer bitteren Pomeranze. B197.

νερό, τό, ὕδωρ, Wasser. Δ69.

νερούλακι, τό, ὑδάτιον, Wässerchen. 1070.

νεφαλο, τό, νεφέλη, Wolke. Δ51. E784.

νεφος, τό, νέφος, νεφέλη, Wolke. Δ657.

νησί, τό, νήσος, Insel. A1320.

νίκος, τό, νίκη, Sieg. Δ856, 978, 1611.

Νικόστρατος καὶ Νικοστράτης, ὁ, B221, 291.

νικῶ¹ siegen, besiegen. A1325, 1590. A1325, 1590. Γ348. Δ680, 1608.

νογῶ¹ νοῶ, verstehen. A181.

νοδάρος, ὁ, Ἐνετ. nodaro, μνημόν, ὑπογραφεύς, (κοινῶς συμβολαιογράφος), Notar. E854.

νοικοκεράτα, τὰ, οἰκονομία, Haushaltung.

νοικοκύρης, ὁ, κύριος, Herz. Γ248. Δ328.

νοιώθω διανοῶ, διαλογίζομαι, νοῶ, sinnen, verstehen. A275. Δ826.

νοιώνω = νοιώθω, E449.

νόμος, ὁ, νόμος, Gesetz. A32. Δ1614.

νοστιμάδα, ἢ, χάρις, Anmut. E405.

νόστιμος χαριεῖς, κομψός, hübsch, anmutig. Γ1414. Δ526. E404.

νοῦς, νοῦς, Sinn, Verstand. A181. Δ1112.
 *νοῦς ἑνός (πρόβλ. εἰς). Δ1588.
 ντήρησι, ἡ, φόβος, δειλία, ἀτολμία, Furcht, Furchtsamkeit. Γ480. Δ727.
 ντρέπομαι αἰσχύνομαι, αἰδοῦμαι, sich schämen. A1629. B1883, 2200. Γ148.
 ντροπή, ἡ, αἰσχύνη, αἶσχος, Schande. E74, 330.
 ντροπιάζω αἰσχύνω, beschämen. A562. Γ1182.
 ντροπιαστᾶ αἰσχυντηλῶς, schamhaft, geniert. A2078.
 ντύνω ἐνδύω, ankleiden, anziehen. A965. Δ192, 578, 1953. E1203.

νύφη, ἡ, νύμφη, Braut, Schwiegertochter. Γ1372. Δ455, 492, E1482.
 νυφικός νυμφικός, νυμφίσιος, hochzeitlich, bräutlich. E856.
 νύχι, τό, οὐνξ, Nagel, Zähne. (πρόβλ. ἀνύχι.) E1124.
 νύχτα, ἡ, νύξ, Nacht. μέρα—ἡμέρας καὶ νυκτός, νύκτωρ τε καὶ μεθ' ἡραν, bei Tag und Nacht. A43, 375. Γ671. Δ41. E167, 861.
 νυχτιάζει νύξ ἐπέρχεται, die Nacht bricht an, es wird Nacht. A1549. Γ4347. [κτιπλανής. A219.
 νυχτογυρισμένος νυκτεπλαγκτος, νυχυχοπαρωρῶ ἐν νυκτί ὑστερίζω, zu spät in der Nacht kommen. A676.

Ξ

Ξαγριεύω ἐξαγριῶ, ἀγριαίνω, aufreger. B779. Γ502, 528, 674. Δ457, 1033.
 Ξάζω γρηθιμός εἰμι, (κοινῶς ἄξιζω), taugen, wert sein. Γ289. Δ1344. [Ἐρωφ. Δ'551]. [4410.
 Ξαθός ξανθός, blond. Δ901. E903, Ξαθοσγουρομάλλης, ὁ, ξανθός καὶ οὐλοκόμενος, ξανθὴν καὶ οὐλὴν κόμην ἔχων, mit blondem und krausem Haar. B1332.
 Ξαθόσγουρος ξανθός καὶ οὐλος, blond und kraus. Δ1933.
 Ξακουστός περιώνυμος, περικλεής, berühmt, ruhmreich. Δ1447.
 Ξαμῶνω [Ἰταλ. esame] στοχάζομαι, σκοπῶ, τείνω, zielen, abzielen. Γ446. Δ378, 406, 1691.
 Ξαναγεννοῦμαι ἀναγεννώμαι, πάλιν γίγνομαι, wieder erzeugt werden. Γ4276.
 Ξαναγιαγέρνω ὑποστρέφωμαι, ἐπιπέρομαι, weider zurückkehren. A849. Δ1106.
 Ξαναγίνομαι πάλιν γίγνομαι, wieder geschaffen werden. A1786. Γ359, 687. Δ511.
 Ξαναθεωρῶ αὐθις ὄρω, πάλιν βλέπω, wieder sehen. A432. E541.
 Ξαναγκάζω ἐξαναγκάζω, zwingen. E361.
 Ξαναγκαλιάζω αὐθις περιπτύσσομαι, wieder umarmen. Δ1856.

Ξαναδείχνω πάλιν δείκνυμι, αὐθις δεικνύω, wieder zeigen. E944.
 Ξαναδιατάσσω αὐθις κελεύω, wieder heissen, noch einmal befehlen. Γ525.
 Ξαναδεικιμάζω αὐθις πειρῶμαι, wieder probieren. E737.
 Ξαναδράμω (νῆ ἢ θά—) ὄρα ξανατρέχω. B165.
 Ξανακκινουργιώνω ἀνακκινίζω, ἀνακκινῶ, wieder erneuern. E818.
 Ξανακάνω αὐθις ποῶ, ἀναγεννώ, wieder thun, wieder erzeugen. B1870.
 Ξανακατεβάζω πάλιν καταβιβάζω, wieder herablassen. Δ365.
 Ξανακεντῶ πάλιν ἀνακκίζω, ἀναφλέγω, wieder anzünden, entflammen. A327.
 Ξανακινῶ ἀνακκινῶ, anregen. Γ657.
 Ξαναλέγω (θά ξαναπῶ) αὐθις λέγω, ἐπαναλαβέκνω, noch einmal sagen, wiederholen. A425.
 Ξαναλιγώνωμαι αὐθις λιποθυμῶ, wieder in Ohnmacht fallen. E1085.
 Ξαναμαλάσσω πάλιν μάσσω, μεταπλάσσω, von Neuem kneten, umschaffen. Γ514.
 Ξαναμηνῶ πάλιν μηνύω, wieder sagen lassen. Δ35.
 Ξαναμιλῶ πάλιν λέγω, αὐθις λαλῶ, noch einmal sprechen. E349, 685, 1126.
 Ξανανειώνω ἀνηθῶ, ἀνηθάσσω, νεά-

ζω, wieder jung werden. B254, E357

Ξιναπαρακαλῶ πάλιν δέομαι, wie der bitten. Γ799.

Ξιναπλάσσομαι μεταπλάσσομαι, ἀνιπλάσσομαι, sich neu bilden, sich umgestalten. A1141.

Ξιναρρίχτω ἀναρρίπτω, πάλιν ρίπτω, wieder werfen. A328.

Ξιναρχίζω πάλιν ἀρχομαι, wieder anfangen. A1018.

Ξιναρωτῶ¹ ἀνρωτῶ, πάλιν ἐρωτῶ, wieder fragen. Γ1540, Δ93, E695, 737.

Ξιναστρωμένος ἀνάστρωτος, ἀνέστρωμένος, umgekehrt, verkehrt. E848

Ξινασφάζομαι αὐθις πνίγομαι τὰ σπλάγγνα, es drückt mir wieder das Herz ab. A881.

Ξινατρέχω (θὰ Ξιναδράμω) ἀνατρέχω, πάλιν τρέχω, wieder laufen. B1561.

Ξιναφυσῶ¹ πάλιν φυσῶ, wieder blasen. B1361.

Ξιναχτυπῶ¹ πάλιν τύπτω, ἀνιπαίω, wieder schlagen. Δ1857.

Ξινοίγω βλέπω, gucken. A1400, 1877, 1888, B441.

Ξιπλώνω διαπετάννυμι, διαδίδωμι, ausbreiten, verbreiten, A220, Γ230, Δ756 761, 728, 1138.

Ξιργετοῦ ἐπίτηδες, vorsätzlich, absichtlich. B1829, Δ828, 1976. [Γόπ. Δ315.]

Ξιρματώνω ἐκδύω τὰ ὄπλα, ἀφοπλίζω, entwaffnen. B1219, Δ1238, 1800, E38.

Ξιρμάτωτος ὄπλος, unbewaffnet. B376.

Ξιρρωστικό, τό, τὸ ἀνεληπτικόν, ἐδεσμα ὑγιάνσεως, Genesungsdelikatesse. A2004.

Ξιφνικός αἰφνίδιος, plötzlich, unerwartet. A1794.

Ξίφνου αἰφνης, plötzlich. E758, 762.

Ξιφορμίζω ὄρα ξεφορμίζω.

Ξίφτω ἐξάπτω, anzünden, entzünden, ἐκκίτομαι, ἐκφλέγομαι, anbrennen, in Bran geraten, entbrennen. A223, 2064, B2287, 2395, Γ337, 703, 1154, Δ1683.

Ξεβυζάνω ἀπογαλακτίζομαι, ἀπό-

τιθοσ γίγνομαι, sich von der Muttermilch entwöhnen. Γ1582.

Ξεγκουσεμός, ὁ, ἀνακούφισις, ἀπαλλαγή, Erleichterung, Befreiung. Γ503.

Ξεγκουσεύγω (πρὸς ἀγκούσα) ἀνακουσίζω, ἀπαλλάσσω, erleichtern, befreien. Δ1174.

Ξεγνοιάζομαι ἀπολύομαι τῶν φροντίδων, sich von den Sorgen befreien. A482, 1126, 1923.

Ξεδειλιάνω θυρῶ, ἐπιθαρῶ, Mut fassen. Γ677.

Ξεδιαλύω διευκρινῶ, ἐρμηγνεύω, ἐξηγοῦμαι, erklären, klar machen. A1317, B757, Δ49, 213.

Ξεδράμω (καὶ ἡ θὰ—) ὄρα ξετρέχω. Γ304, 1169, E273, [Ἐρωφ. B'281].

Ξεζαλίζομαι ἀναλαμβάνω ἐμαυτὸν, ἐν ἐμαυτῷ πάλιν γίγνομαι, wieder zur Besinnung kommen. A759, 1169, Δ101.

Ξεθυμαίνω ἀπερείδομαι τὴν ὀργήν, seinen Zorn auslassen. Δ535.

Ξεκαθαρίζω διαλύω, διευκρινῶ, aufklären, klar machen. B195, 909, 938 Δ1272.

Ξεκαρφώνω ἀπογμφῶ, losnageln, abnageln. B1999.

Ξεκινῶ¹ παρορμῶ, κινῶ, (κρινῶς παρορμῶ), antreiben, bewegen. E200, 639.

Ξεκοκκινίζω ἀποβάλλω τὴν πυρεθότητα, die Röthe verlieren. B4883, [Ἐρωφ. E'95].

Ξεκουνῶ² σαλεύω, wackeln. B1805.

Ξεκουράζω ἀναπαύω, ἀναλύχω, ausruhen lassen, ξεκουράζομαι ausruhen, rasten. Δ1233, E39, 897.

Ξελημονῶ¹ ἐκλανθίνομαι, ἐπιλανθίνουσι, vergessen. A1260, 1833, Γ453, 862, 1204, E1314.

Ξελγάνομαι ἀναλαμβάνω ἐμαυτὸν, πάλιν ἐν ἐμαυτῷ γίγνομαι, wieder zur Besinnung kommen. E697, 1065.

Ξεμαθάνω ἀπομανθάνω, verlernen, vergessen. B2248.

Ξεμκυσάλωνω ἀποκινῶ τὸν μοχλόν, entriegeln. A1543.

Ξεμιστεύω διαλύω, σφίζω auseinander trennen, retten. Δ1837.

Ξεμπερδεμός, ὁ, ἀπαλλαγή, Entwirrung. A243.

Ξεμπερδεύω ἀπαλλάττομαι, aus der Verlegenheit kommen. A1189.

Ξένα, τά, ἄλλοδαπή, ξένη, Fremde. Δ33, 104. E603, 676.

Ξενειά, ἡ, = ξενιτειά. Γ839. E86. Ξενίζομαι περιέργως θεῶμαι, neugierig anschauen. A1822.

Ξενιτειά, ἡ ξένη, ἄλλοδαπή γῆ, Ausland, Fremde. A1262. Γ886. Δ424. E166.

Ξενιτεύομαι ἀποδημῶ, verreisen. E1356.

Ξένος ξένος, fremd. A774, 1698, 1716. Δ760. E327, 606, 609, 693, 1407.

Ξεπατῶ² ἐξαπατῶ, täuschen, betrügen. 947.

Ξεπεριορίζω ἐξίστημι τῶν φρενῶν, aus den Sinnen bringen. Γ1075. Δ994. E632. 1214.

Ξεραίνω, trocknen, dörren. A654. E210. Γ278, 827.

Ξερνῶ¹ ἐξερῶ, ἐμῶ, auspeien. Γ79. Ξερὸς ξηρός, trocken. E275.

Ξερριζῶν ἐκρίζω πρόριζον ἀναστῶ, ἐκπρευνίζω, entwurzeln. B278. Δ1038.

Ξεσιζῶ σχίζω, διαρρήγνυμι, zerreißen. A1166. Δ1074. E443.

Ξεσπλαθῶν ἀπελευθερῶ, befreien. Δ1856. E67.

Ξεσπαθῶν γυμῶ τὸ ξίφος, das Schwert ziehen. Δ661. B1050.

Ξεστίχου ἀπὸ μνήμης, auswendig. A432.

Ξεσφαίρνω σφάλλομαι, fehlen, verfehlen [πρὸβλ. ἕ Ίταλ. sfallare]. A712, 1558. Δ1847.

Ξετελειῶν ἐκπεραίνω, ἀποπερατῶ, vollführen, zu Ende bringen. A31. B100. Δ36, 212, 384, 1944.

Ξετελεύω = ξετελειῶν. Δ1838.

Ξετρέχω (θὰ ξεδράμω) διώκω, ἐπιδιώκω, θηρεύω, verfolgen, erstreben. A15. Γ206. Δ229, 1051. [Γύπ. B'579].

Ξετρουμαμένος τεθορυβημένος, τεταραγμένος (κοινῶς σασιρντισμένος), ausser Fassung. Γ542. [Ἐρωφ. Δ'403. Γύπ. A'281].

Ξετυλίσσω ἀνελίσσω, ἀναπτύσσω, entrollen, auswickeln. A1489.

Ξετυφλώνομαι ἀναλαμβάνω τὴν ὄψιν, wieder sehend werden. A1526.

Ξεύρω οἶδα, ἐπίσταμαι, wissen. δὲν — ποῦ τὰ δόσω οὐκ οἶδα ὅποι τράπωμαι, ich weiss nicht wohin ich mich wenden soll. A869. Δ63, 74.

Ξεφανερῶν φανερὸν ποιῶ, ἀποφαίνω, kund thun, offenbaren. A134. B2304. Γ720, 723. E662.

Ξεφαντῶν τέρπομαι, εὐθυμιάω, (κοινῶς διασκεδάζω), sich zerstreuen, sich amüsieren. A710, 1075, 1374. E1298.

Ξεφάντωσι, ἡ, ἡδονή, τέρψις, Zerstreuung, Vergnügen, Vergnügung. A128. E651, 768, 1486. [B219.

Ξεφαντωτής, ὁ, lustiger Bruder. Ξεφέγγω φωτίζομαι Licht bekommen. A1533. E99

Ξεφοβοῦμαι¹ ἀνχαρῶ, Mut fassen. A2000.

Ξεφορμίζω ἐκμαίνομαι, παραπλήττομαι, ἐξίσταμαι τοῦ φρονεῖν, verrückt werden. A1791. Δ83.

Ξεφορτσα [Ίταλ. sfalsare πρὸβλ. ξεβαρκάρω sbarcare] ἐπιψαύδην, ἐπιλιγδην, ἐπιπολλῆς, vorbeistreifend, leicht berührend. B1785. Δ1706, 1847.

Ξεχυρδισμένος αὐχμηρός, τραχύς, (κοινῶς ἀναμαλλιάρης), struppig. A564.

Ξεχύνω ἐκχέω, ausgiessen. Δ387.

Ξεχύνω ἀποκαλύπτω, ἀποφαίνω, enthüllen, aufdecken. A1853 B2302.

Ξεχωριστός ἐκπερήτης, ausgezeichnet, besonderer. A29, 1336. B548.

Ξεψυχημός, ὁ, ἐκπνευσίς, ἀπονοή, Aushauchung der Seele. Δ1082.

Ξεψυχῶ¹ ἐκπνέω, ἐκψύχω, den Geist aufgeben. Γ84, 1290. Δ1042, 1911.

Ξίλωμα, τό, (ὄρα ξιλῶν) ἐμπόδισμα, κώλυμα, Hindernis, Werhinderung. Δ161, 167.

Ξιλῶν [Ίταλ. esilio?] κωλύω, ἐμποδίζω, behindern, verhidern. B980, 1009.

Ξημέρωμα, τό, ἕ ξημερώματα, τὰ, ὄρθρος, Tagesanbruch. A1673.

Ξημερῶναι ἡμέρα γίγνεσθαι, es Tagt, der Tag bricht an. Δ109. E686.

Ξηπῶ δεμαίνω, πτοῶ, erschrecken. A1045. B1600, 2354. E73.

Ξιφάρι, τό, ξιφίδιον, Säbelchen. A1647. [Γύπ. B'276.]

